

Vilniaus universitetas
TARPTAUTINIŲ SANTYKIŲ IR POLITIKOS MOKSLŲ
INSTITUTAS

POLITIKA IR MEDIJOS MAGISTRO PROGRAMA

MARIJA ŽILINSKAITĖ
II kurso studentė

**GERAS MOKYTOJAS: TARP PRIMESTOS IR (PER)KURIAMOS
TAPATYBĖS. LIETUVOS MOKYTOJŲ ATVEJO ANALIZĖ**

Darbo vadovė: dr. Rūta Statulevičiūtė-Kaučikienė

Vilnius, 2022

MAGISTRO DARBO PRIEŠLAPIS

Magistro darbo vadovės išvados dėl darbo gynimo:

.....
.....
.....

.....

(data)

.....

(v., pavardė)

.....

(parašas)

Magistro darbas įteiktas gynimo komisijai:

.....

(data)

.....

(Gynimo komisijos sekretoriaus/ės parašas)

Bakalauro/magistro darbo recenzentas/ė:

.....

(v., pavardė)

Bakalauro/magistro darbų gynimo komisijos įvertinimas:

.....

Komisijos pirmininkas/ė:

Komisijos nariai:

PATVIRTINIMAS APIE ATLIKTO DARBO SAVARANKIŠKUMĄ

Patvirtinu, kad įteikiamas darbas „Geras mokytojas: tarp primestos ir (per)kuriamos tapatybės. Lietuvos mokytojų atvejo analizė“ yra:

1. Atliktas mano pačios ir nėra pateiktas kitam kursui šiame ar ankstesniuose semestruose;
2. Nebuvo naudotas kitame Institute/Universitete Lietuvoje ir užsienyje;
3. Nenaudoja šaltinių, kurie nėra nurodyti darbe, ir pateikia visą panaudotos literatūros sąrašą.

Marija Žilinskaitė

BIBLIOGRAFINIO APRAŠO LAPAS

Žilinskaitė M. Geras mokytojas: tarp primestos ir (per)kuriamos tapatybės. Lietuvos mokytojų atvejo analizė Politikos ir medijų specialybės, magistro darbas / VU Tarptautinių santykių ir politikos mokslų institutas; darbo vadovė R. Statulevičiūtė-Kaučikienė – 2023 m. – 123 p.

Reikšminiai žodžiai: švietimo politika, švietimas, mokytojai, tapatybė, lauko teorija, politinė kontrolė

Šiame darbe nagrinėjama mokytojų tapatybė ir jos santykis su valdžios institucijų diegiamais standartais. Nustatoma kokie tapatybės elementai svarbūs mokytojo profesijoje bei kaip mokytojų patiriama darbo realybė (ne)koreliuoja su institucijų formuojamomis mokytojų funkcijomis. Tapatybė darbe suprantama kaip daugiasluoksnis, skirtingų laukų veikiamas ir tiesiogiai patiriamas asmenybės elementas.

Giluminiai interviu su skirtingų mokyklų mokytojais interpretuojami remiantis Pierre'o Bourdieu siūloma lauko teorijos prieiga bei Michelio Foucault idėjomis, lyginant mokytojų darbo realybę bei santykį su „iš viršaus“ nuleidžiamais standartais. Tokiu būdu atskleidžiami (ne)atitikimai tarp to, kaip mokytojas suvokia save ir kaip įstatymų kūrėjai mato jo vaidmenį švietimo politikoje.

SANTRUMPOS

ŠMSM – Lietuvos Respublikos Švietimo, mokslo ir sporto ministerija

ŠMM – Lietuvos Respublikos Švietimo ir mokslo ministerija

BUP – Bendrosios ugdymo programos

UPC – Ugdymo plėtotės centras

NŠA – Nacionalinė švietimo agentūra

PUPP – Pagrindinio ugdymo pasiekimų patikrinimas

UTA – Ugdymo turinio atnaujinimas

Turinys

IVADAS	7
1. INDIVIDUALIAI SUVOKIAMA TAPATYBĖ	13
1.1. Tapatybė ir skirtingi žvilgsniai.....	13
1.2. Profesionalumas profesiniame mokytojo lauke.....	14
1.3. Profesinis mokytojo <i>habitus</i>	15
1.4. Ambivalentiška profesinė tapatybė	16
1.5. Profesinė socializacija	18
1.7. Mokytojo tapsmas	20
2. PRIMETAMA, DIEGIAMA TAPATYBĖ	21
2.1. Politinis laukas	21
2.2. Žiniasklaidos lauko įtaka mokytojo įvaizdžio formavime.....	23
2.3. Politinė mokytojo valdysena.....	25
2.4. Mokytojo apibrėžtys Lietuvos teisiniuose dokumentuose	27
3. MOKYTOJŲ (SAVI)REFLEKSIJA: TARP LAISVĖS IR KONTROLĖS	31
3.1. Tyrimas ir jo eiga	31
3.2. Pirmosios mokytojo(-s) patirtys	32
3.3. Profesinė socializacija ir tapsmas mokytoju	35
3.4. Profesijos ambivalentiškumas	38
3.5. Šizoidinė situacija ir bepkryptis judėjimas	40
3.6. Abipusis nepasitikėjimas: mokytojas ir visuomenė.....	42
3.8 Nuo svajonės iki sekinančios realybės	43
IŠVADOS	45
LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS	47
SUMMARY	53

ĮVADAS

Tyrimo kontekstas:

Švietimo lauke mokytojas apibūdinamas kaip vienas pagrindinių veikėjų siekiant pokyčio švietimo sistemoje. Pastaraisiais dešimtmečiais daug dėmesio skiriama mokytojų rengimui, taip pat ruošiami nemažai profesinės medžiagos, skirtos gilinti mokytojo kaip ugdytojo kompetencijas.¹ Nors pedagogų ruošimas ir įgauna pagreitį, visgi nėra skiriama pakankamai dėmesio suvokti mokytojo profesinės tapatybės aspektus bei įvertinti, kaip tai galėtų būti panaudojama formuojant profesinės tapatybės pamatus bei siekiant išlaikyti mokytojus švietimo lauke ir ateityje.² Nors 2002-2022 metų valstybinėje švietimo strategijoje mokytojas apibūdinamas kaip „mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas“³ vis dėlto, tai ne visuomet sutampa su mokytojų patiriama realybe. Nepastovi, fragmentiška valstybės švietimo politika kuria įtampas tarp to, ko valstybė tikisi iš mokytojo profesijos bei to, kaip mokytojas mato savo vaidmenį švietimo lauke. Tai liudija dažni mokytojų bei švietimo formuotojų susidūrimai: mokytojų streikai, vieši mokytojų pasisakymai bei nepasitenkinimas priimančiomis naujomis reformomis, patvirtinant bendrąsias ugdymo programas. Kaip pažymi edukologė Lilija Duoblienė, „švietimo specialistai ir politikai išprausti į darbinio režimo rėmus, kurie nekelia kokių nors didesnių pavojų, nes dažniausiai naudoja tik vieną švietimo politikos funkciją – administravimą, pamirštant analizę ir ją pagrįstą strategavimą“⁴, o tai savo ruožtu kuria nepalankią dirvą sklandžiam pokyčiui švietimo lauke.

Darbo problema:

Ilgą laiką disciplinavimo praktikos mokyklos erdvėje buvo matomos pozityviai. Anot edukologo Johno Dewey, mokyklos funkcija dažniausiai buvo apibrėžiama kaip „užtikrinančios vaiko ugdymo progresą“ institucijos.⁵ Vėliau, dvidešimto amžiaus teoretikams svarstant apie ugdymo įstaigų funkcijas, mokykla pradėta suvokti ne tik kaip institucija teikianti

---

¹ NŠA ruošiami ir atnaujinami medžiagai mokytojams. ><https://www.nsa.smm.lt/ugdymo-turinio-departamentas/ugdymo-turinys/metodine-medziaga-mokytojui/>> bei <<https://www.nsa.smm.lt/ugdymo-turinio-departamentas/>>, [Žiūrėta 2022-12-14]

² Mokytojo tapatybė tyrinėta 2007 metais filologės Jurgitos Kašlionytės, doktorantės ir edukologės Birutės Ambrazevičiūtės. Prie mokytojo tapatybės temų vis prisiliečia edukologės Lilija Duoblienė, Juratė Litvinaitė. Naujausias darbas – 2022m. apginta edukologės Vilijos Stanišauskienės disertacija, paliečiant aspektus, kodėl tampa mokytoju.

³ Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf> [Žiūrėta 2022-12-14]

⁴ Lilija, Duoblienė, Švietimo politika ir globalizacija: nacionaliniai ir supranacionaliniai ypatumai. Acta Paedagogica Vilnensia, 2010, 25.

⁵ Casld, Mangué, An Analysis of John Dewey's Conception of the School as a Special Environment of Formal Education: Its Relevance in this Era of Globalization. International Journal on Social and Education Sciences, 2019.

švietimo paslaugas, bet taip pat ir kaip socializacijos, tam tikro standartizavimo bei disciplinavimo vieta.⁶ Pasak Michaelio Foucault, „mokyklos erdvė ima funkcionuoti kaip mokymo mašina, dar atliekanti priežiūros, hierarchizavimo, atlyginimo už nuopelnus ir nusizengimus funkcijas.“⁷ Mokytojai mokyklos erdvėje tampa ne tik subjektais, kuriančiais tvarką, tačiau ir objektais, privalančiais įgyvendinti primetamus ugdymo standartus. Tradiciniame „iš viršaus žemyn“ politikos įgyvendinimo modelyje, anot Danielio Mazmanian ir Paulo Sabatier, svarbiausią vaidmenį atlieka galios pozicijoje esančios struktūros.⁸ Ši įprasta politikos įgyvendinimo praktika nors leidžia supaprastinti politinius procesus neįgalina visų suinteresuotų šalių dalyvavimo. Kaip rodo viešojo administravimo tobulinimo tendencijų Lietuvoje vertinimas, viešojo administravimo sprendimai Lietuvoje ženkliai dažniau nei kitose Europos valstybėse priimami vadovaujantis šiuo principu.⁹ Tad į sprendimų priėmimą iki šiol visuomenė buvo dažniau neįtraukiama nei įtraukiama. Svarstant šias idėjas Foucault teigia, jog galia turėtų būti suprantama santykyje su kitais. Šiuo atveju ribojant tokį santykį arba jo vengiant. Šiandien tai galime matyti ir švietime. Remiantis Foucault, sprendimų priėmimas neįtraukiant pagrindinės vykdytojų grupės – mokytojų taip pat gali būti suprantamas kaip galios išraiška.“

Norint geriau suvokti mokytojo tapatybę bei tai, kaip ji (ne)koreliuoja su politiname lygmenyje egzistuojančia apibrėžtimi, svarbu suvokti skirtingas aplinkas, sociologo ir filosofo Pierre'o Bourdieu įvardijamas kaip *habitus*. Anot jo, *habitus* – individui būdingas savo vietos suvokimas.¹⁰ Vietą čia turėtume suprasti ne tik kaip fizinę išraišką, bet ir kaip individualiai patiriamą tikrovę. Naujoji švietimo paradigma remiasi į mokytojo kaip mentoriaus, kūrybiško, prisitaikančio ir gebančio greitai reaguoti vaidmenį. Tačiau kaip pažymi L. Duoblienė, šiandien mokytojas atsiduria šizoidinėje situacijoje, kurioje susiduria Gilles Deleuze'o mokytojo kaip kūrybiško, gaivališkai jėgai pasiduodančio kūrėjo portretas su indokrinuoto, mokytojo amatininko vaizdiniu. Iškeliant mokytojo tapatybės klausimą, apibūdinant jį kaip nevienalytį, individualiai išgyvenamą nuolatinį kismą Duoblienė užčiuopia svarbų dėmenį, jog mokytojo efektyvumas nepriklauso nuo oficialių taisyklių vykdymo, o svarbesnis čia alternatyvus veikimo būdas¹¹ arba kitaip tariant savarankiškai atrandami įrankiai laisvai veikti lauke. Ji

---

⁶ Mark, Murphy, *Social Theory and Education Research: Understanding Foucault, Habermas, Bourdieu, and Derrida (2nd ed.)*. Routledge, 2022.

⁷ Michael Foucault, *Disciplinuoti ir bausti. Kalėjimo gimimas*. Vilnius: Baltos lankos. 1998

⁸ Paul Sabatier, Daniel Mazmanian, *The Conditions of Effective Implementation: A Guide to Accomplishing Policy Objectives*. *Policy Analysis*, 5(4), 1979, 481–504.

⁹ Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija Viešojo administravimo tobulinimo tendencijos: Lietuvos ir Europos šalių vertinimas, galutinė ataskaita 2013.

¹⁰ Pierre, Bourdieu, *Habitus and Field: General Sociology, Volume 2 (1982-1983)*. (General Sociology, 2), Polity. 2020.

¹¹ Lilija Duoblienė, Šizoidinė mokytojų situacija: pavojus tapatybei ir kūrybiškumo prielaida, *Acta Paedagogica Vilnensia*, 380, 2017, 11-24.

pažymi, jog dėl neoliberalios politikos ir globalizacijos, mokytojui tik apgaulingai siūlomas autonomiškas būdas veikti, tačiau reali situacija reikalauja atitikti standartus tikslus ir „gebėti lenktyniauti švietimo rinkoje“ arba kitaip tariant paklūsti iš viršaus primetamai tvarkai.¹² Politinį lauką Bourdieu įvardija kaip mažiausiai laisvės turintį lauką, kuriame nuolat siekiama transformuoti jėgos santykį ir nukreipti įtaką tinkama linkme, tad toks laukas matomas kaip jėgos laukas.¹³ Būtent čia, susidūrus realiam patyrimui bei biurokatiškai formuluojamoms tiesoms, ir įvyksta svarbus mokytojo identiteto persvarstymas, prasmės paieškos. Tad profesijoje jau esantys ar dar tik ją svarstantys būsimi mokytojai atsiduria nežinomybėje: ar remtis teisiniame lygmenyje formuluojamu diskursu ar visgi, kliautis alternatyviais mokytojo profesijos vaizdiniais.

Šio darbo tikslas:

Nustatyti, kaip mokytojai sąveikauja su profesine tapatybe, ir koks yra jų susikonstruotos ir „iš viršaus“ diegiamos tapatybių santykis. Pažvelgti į tai, kaip mokytojai priima ir (ar) perkuria savo profesinę tapatybę. Kokį santykį profesinė, individualiai patiriama mokytojo tapatybė turi su tuo, kaip valstybė mato mokytojo profesiją ir jo vaidmenį švietimo reformų įgyvendinime?

Darbo uždaviniai:

1. Apibrėžti mokytojo sąvoką, formuluojamą politiniam lauke. Teisės aktų, įstatymų, oficialių dokumentų peržiūra ir analizė.
2. Atlikus interviu su respondentais išsiaiškinti kaip jie suvokia savo tapatybę, kas ją padeda apibrėžti.
3. Atlikus interviu su respondentais išsiaiškinti, kaip respondentų tapatybės apibrėžimas (ne) koreliuoja su oficialiai siūlomu mokytoju apibrėžimu.

Tyrimo metodai:

- Giluminiai pusiau struktūruoti interviu su mokytojais (13 interviu), siekiant išsiaiškinti mokytojų santykį su oficialiuoju, politiniu lygmeniu formuluojamu mokytojo darbo apibrėžimu.
- Švietimo įstatyminės bazės turinio analizė, siekiant suvokti mokytojo profesijos apibrėžimą ir reikšmes.

---

¹² Ibid, 25.

¹³ Bourdieu, Habitus and Field, 228.

Tyrimų apžvalga

Empirinis ir teorinis susidomėjimas mokytojo tapatybe per pastaruosius dešimtmečius sparčiai augo.¹⁴ Tam turėjo įtakos ir besikeičiantis mokytojo vaidmuo šiuolaikinėje visuomenėje. Pasaulinių tyrimų, svarstančių mokytojų tapatybę vis daugėja.¹⁵ Svarstomos mokytojo ir jų dėstomo dalyko sąsajos, veikiančios mokinių pasiekimus, taip pat aptariamas mokytojo vaidmuo XXI a. mokykloje. Mokytojų tapatybė politikos mokslų lauke dažnai svarstoma remiantis poststruktūralistinėmis filosofijos ir politikos teorijomis (Michaelis Foucault, Judith Butler) atsispiriant nuo kritinio švietimo teorijų (Paulas Freire'as, Henris Giroux, Michaelis Apple'as ir kt.) Siekiant konceptualizuoti tapatybę, ji suvokiama kaip dinamiška, daugialypė ir veikiamą skirtingų kontekstų. Toks mokytojo tapatybės supratimas įtraukia sociokultūrinę perspektyvą, kurioje tapatybė yra vertinama ir kaip produktas (dėl sociokultūrinės įtakos mokytojui), ir kaip procesas (nuolatinė sąveika mokytojo tobulėjimo metu).¹⁶ Taip pat politinis žiūros taškas į mokytojo tapatybę leidžia giliau pažvelgti svarstant ją kaip politinį įrankį, siekiant geriau suvokti galios balansą įgyvendinant švietimo politiką, kurioje mokytojas atlieka svarbų vaidmenį. Toks požiūris leidžia mokytojo tapatybę suvokti bent dviem lygmenimis: makropolitiniu – stebint mokytojo darbo specifiką švietimo reformų įgyvendinimo kontekste bei mikropolitiniu – tyrinėjant kiekvieno individo jauseną bei darbo specifiką, tad šiuo atveju makro kontekstas tiesiogiai veikia mikro kontekstą, diktuojuot skirtingų veikimo būdus.¹⁷

Lietuvos tyrimų lauke mokytojo tapatybė paliečiama tik fragmentiškai, o tyrimų laukas skurdus. Edukologai svarsto mokytojo sąsajas su jo dėstomu dalyku (Remigijus Oželis, Emilija Sakadolskienė, Birutė Ambrazevičiūtė), filosofė ir edukologė Jūratė Litvinaitė tyrinėdama mokytojo identitetą įveda „mokytojų homunkulo“ sąvoką¹⁸ – akcentuodama tai, jog nėra aiškios mokytojo funkcijos ir vaidmens švietimo politikoje. L. Duoblienė, tyrinėdama mokytojo tapatybę Lietuvos švietimo politikoje ir bendrai – švietimo lauke, pažymi neaiškų mokytojo

---

¹⁴ Pateikiama statistika, ieškant straipsnių pagal kriterijų „teacher identity“, <https://app.dimensions.ai/discover/publication?search_mode=content&search_text=teacher%20identity&search_type=kws&search_field=full_search> [Žiūrėta 2022-12-3]

¹⁵ Čia minėtini šie autoriai: Beauchamp & Thomas, 2009; Beijaard, Meijer, & Verloop, 2004; Rodgers & Scott, 2008 Taip pat platesni tyrimai: Akkerman & Meijer, 2011; Alsup, 2006; Beauchamp & Thomas, 2011; Canrinus, Helms-Lorenz, Beijaard, Buitink, & Hofman, 2011; Cohen, 2010; Day, Kington, Stobart, & Sammons, 2006; Hong, 2010; Mockler, 2011; Sfard & Prusak, 2005; Sutherland, Howard, & Markauskaite, 2010; Thomas & Beauchamp, 2011; Timoščuk & Ugaste, 2010; Zembylas & Chubbuck, 2015

¹⁶ Paul Schutz, James Hong, *Teacher Identity: Mapping Challenges and Innovations*, Springer International Publishing, 2018, 442.

¹⁷ Ibid.

¹⁸ Jūratė Litvinaitė, *Apie mokytojų homunkulą, įsikūrusį mūsų mąstyme*. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 87-111, 2019, 410.

vaidmenį valstybės viduje.¹⁹ Naujausią studiją apie mokytojus atliko edukologė Vilija Stanišauskienė, nagrinėdama priežastis, kodėl tampama mokytoju, kurioje nors ir fragmentiškai, tačiau aptaria ir mokytojo tapatybės aspektus.²⁰

Literatūra ir metodologija

Pirmojoje darbo dalyje apžvelgiama individualiai patiriama mokytojo tapatybė. Analizuojant pristatomi skirtingi žvilgsniai į tapatybę, profesionalumą bei mokytojo *habitus* formavimosi ypatumus. Svarstant svarbi tampa profesijos ambivalentiškumo sąvoka, kurioje taip pat susipina skirtingi lūkesčiai formuojami mokytojui, kuomet asmeniniai lūkesčiai persidengia ne tik su visuomenės profesijai diktuojamais lūkesčiais tačiau ir mokyklos, savivaldybių bei valstybės standartais. Šioje dalyje atsispiriama nuo Pierr'o Bourdieu lauko teorijos, taip pat svarbus Peterio Bergerio ir Thomo Luckmano siūlomas konstruktyvizmo modelis, kuriame profesinė tapatybė nagrinėjama kaip dinamiškas ir daugialypis darinys. Taip pat analizuojama sociologo Wernerio Helsper prieiga svarstant *habitus* ir jo pritaikymą tyrinėjant mokytojų tapatybę. Aptariant profesijos ambivalentiškumą svarbios sociologų Zygmanto Baumano bei Anthony'o Giddenso įžvalgos.²¹

Antrojoje darbo dalyje aptariama kaip mokytojo tapatybė konstruojama politiniame, instituciniame lygmenyje bei kaip mokytojo vaidmuo matomas žiniasklaidoje. Darbe sąmoningai pasirinkta palikti primetamos bei diegiamos tapatybės sąvokas, keliant prielaidą, jog politiniame lygmenyje atsirandantis mokytojo identitetas nevisada sutampa su tuo, kaip mokytojas matytų savo funkcijas renkantis jas laisvai. Šioje dalyje pasitelkiama Michaelio Foucault galios diskurso teorija. Foucault prieiga leidžia geriau suvokti disciplinarinius mechanizmus, standartizacijos procesus bei kaip jie veikia mokytojo darbą. Argumentuojant Lietuvoje esančią situaciją – edukologės Lilijos Duoblienės įžvalgos.²²

Trečiojoje darbo dalyje pateikiamas kokybinis tyrimas, kurio objektas – mokytojų suvokiama tapatybė. Kokybinis tyrimas pasirinktas dėl kelių priežasčių – pirmiausia, jis leidžia geriau suvokti giluminius mokytojų tapatybės elementus, užčiuopti jų patiriamą *habitus*. Taip pat tokia prieiga padeda geriau taikyti atvejo tyrimo metodologiją, kuomet reiškinys tiriamas įvairiapusiškai jį nagrinėjant, o tai leidžia atskleisti, suprasti bei pamatyti daugiau reiškinio

---

¹⁹ Duoblienė. Švietimo politika ir globalizacija, 25.

²⁰ Taip pat Vilija Stanišauskienė, „Kodėl tampama mokytoju.“ Daktaro disertacija, Kauno technologijos universitetas, 2022.

²¹ Zygmunt Bauman, Modernity and Ambivalence. Theory, Culture & Society, 7(2–3), 2020; Anthony Giddens, The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration. University of California Press, Berkeley, 1984.

²² Duoblienė. Švietimo politika ir globalizacija, 25. Taip pat Lilija Duoblienė, The Schizoid Teacher Situation: A Danger for Identity and a Precondition for Creativity. Acta Paedagogica Vilnensia, 380, pp. 11-24.

aspektų.²³ Šio tyrimo imtis – trylika bendrojo lavinimo (ne privačiose) mokyklose dirbančių mokytojų. Siekiant atskleisti įvairiapusę patirtį dalyvių ieškota įvairiose švietimo bendruomenėse, tiek didžiuosiuose miestuose, tiek kaimo vietovėse. Interviu dalyvavo mokytojai, dirbantys skirtingose ugdymo pakopose bei turintys skirtingą patirtį (žr. 2 priedas). Pusiaus struktūruoti interviu vykdyti nuotoliniu būdu kalbantys gyvai, vienas dalyvis į klausimus atsakė raštu.

Prieš interviu buvo atlikti keli žvalgomieji pokalbiai, kurie leido sudėlioti klausimyną bei klausimų pateikimo eigą. Interviu atliktas taikant „piltuvėlio“ (angl. funneling) techniką, kuomet pirmiausia užduodami bendriniai klausimai – padedantys suprasti patirtį švietimo lauke, dėstomą dalyką bei jo įtaką asmenybės formavimuisi. Antrojoje dalyje, gyvai reaguojant į pateiktus atsakymus, siekiama išsiaiškinti „gero mokytojo“ apibrėžimą bei užčiuopti (ne)konfliktines vietas bei tai, kaip mokytojai reaguoja į instituciniame lygmenyje vykdomas reformas, kaip jas vertina ir kaip tai atliepia jų pirminę motyvaciją renkantis dirbti mokytojo darbą.

Interviu medžiaga analizuojama remiantis teorinėse dalyse išskeltomis idėjomis. Siekiama išsiaiškinti, kaip mokytojai mato savo vaidmenį mokykloje bei kaip jis yra veikiamas skirtingų laukų, koks yra jų pačių kuriamas *habitus*. Vėliau, lyginama teisinė – politinė mokytojo apibrėžtis bei mokytojų suvokiama ir patiriamas darbo realybė. Tyrinėjant kaip mokytojai reflektuoja savo vaidmenį švietimo sistemoje bei įvertinant politiniame lygmenyje brėžiamus mokytojo vaidmenis siekiama užčiuopti galimus susidūrimus bei konfliktus, išsiaiškinti to priežastis ir pateikti išvadas.

---

²³Pamela Baxter, Susan Jack, Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. The Qualitative Report, 13(4), 2008, 544-559.

1. INDIVIDUALIAI SUVOKIAMA TAPATYBĖ

1.1. Tapatybė ir skirtingi žvilgsniai

Tapatybės tyrimų lauke dažnai susiduria dvi skirtingos prieigos – esencialistinė bei konstruktyvistinė. Esencialistai tapatumą suvokia kaip iš anksto apibrėžtas savybes, kurios sudaro profesinės ar kitos tapatybės šerdį, nepriklausomai nuo laiko ir erdvės.²⁴ Individo tapatybė išlieka vientisa, nepaisant nuolatinių fizinių, psichologinių, socialinių pokyčių. Skirtingai nei konstruktyvistai, apibrėžiantys tapatumą kaip kažką, kas yra konstruojama ir perkuriama atsižvelgiant į daugybę išorinių ir vidinių veiksnių laike ir erdvėje.²⁵

Siekiant geriau suprasti mokytojų tapatybės elementus šiame darbe bus atsispiriama nuo Peterio Bergerio ir Thomo Luckmanno siūlomo socialinio konstruktyvizmo modelio, kuriame profesinė tapatybė nagrinėjama kaip dinamiškas ir daugialypis darinys, apimantis įvairius aspektus, tokius kaip savarankiškumas, įsipareigojimas, autentiškumas, reflektyvumas, kūrybiškumas. Konstruktyvistiniame diskurse asmuo gali turėti kelias tapatybes, kurios socialiai konstruojamos sąveikaujant su kitais veikėjais. Socialinės normos taip pat yra svarbios konstruktyvizmui, apibrėžiant jas kaip „tinkamo elgesio standartą atsižvelgiant į savitą tapatybę.“²⁶ Čia Bergerio ir Luckmanno išvalgos bus nagrinėjamos papildant anksčiau išsakytas Pierre'o Bourdieu mintis. Darbe bus itin svarbios sociologo Pierre'o Bourdieu įvestos socialines normas tyrinančios sąvokos tokios kaip: „*habitus*“, „laukas“ bei „kapitalas“, kurios leis geriau suvokti kitus tapatybės konstravimo elementus.

Anot Bourdieu, *habitus* tai tam tikros praktikos, mūsų polinkiai, internalizuojami dar vaikystėje ir vėliau veikiantys skirtinguose laukuose atskirai: „kalbėti apie *habitus* reiškia teigti, kad tai, kas individualu ir netgi asmeniškai, subjektyvu, yra taip pat socialu, kolektyvu“²⁷. Lauku Bourdieu įvardina tam tikrą aplinką, santykių struktūrą, kurioje žmonės išreiškia savo nuostatas ir konkuruoja dėl skirtingų rūšių kapitalo. Žmonės (ne)patiria galią priklausomai nuo to, kokiam lauke veikia, tad kontekstas ir aplinka daro tiesioginę įtaką *habitus*. Bourdieu teorija šiame darbe pasitelkiama kaip galinti padėti suvokiant skirtingus mokytojo tapatybės aspektus, išryškėjančius susidūrus skirtingiems *habitus* skirtinguose laukuose. Sociologas Loicas J. D. Wacquant kalbėdamas apie *habitus* ir lauko sąvokas teigia, jog jos veikia tik viena su kita santykiaudamos ir yra veikiamos skirtingų laukų ir *habitus*.²⁸ Bourdieu minima kapitalo arba

---

²⁴ Berg-Sorensen, Nils Holtug, Lippert Rasmussen, Essentialism vs. Constructivism: Introduction. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 2011, 11.

²⁵ Ibid.

²⁶ Peter, Katzenstein, *The culture of national security: norms and identity in world politics*. Columbia University Press, 1996, 88.

²⁷ Pierre Bourdieu, Loic Wacquant, *An Invitation to Reflexive Sociology*. Oxford, England: Polity Press. 1992, 164.

²⁸ Ibid.

kitaip – galios formos sąvoka, gali padėti geriau suprasti galios santykius skirtinguose laukuose. Šiame darbe bus aktualios kelios kapitalo rūšys: socialinis kapitalas – santykiai ar santykių tinklai, kultūrinis arba informacinis kapitalas – atskleidžiantis išsilavinimą, tam tikras vidines nuostatas, elgsenos kodus, simbolinį kapitalą, kuris kyla iš viešo pripažinimo – socialinio statuso, reputacijos. Kapitalai kiekviename iš laukų veikia skirtingai ir įgyja skirtingas galias. Pavyzdžiui, mokytojo darbe simbolinį bei informacinį kapitalus kuria kvalifikacinės kategorijos – eksperto, metodininko ir kt. Tad konstruktyvinė prieiga leis pažvelgti į tai, kaip skirtingų laukų veikiami profesinė mokytojo tapatybė.

1.2. Profesionalumas profesiniame mokytojo lauke

Anot Bourdieu, profesionalumas gali būti suvokiamas kaip dar viena kapitalo forma. Profesijos materializuoja socialines paslaugas, suteikiant profesijų atstovams tam tikrą galią, kuri kuriant vertę atlieka savo darbą. Vadinasi, Bourdieu teorija leidžia suprasti profesinio mokytojo lauko formavimąsi ir konstravimą, siejant tai su specifinėmis aplinkybėmis, tokiomis kaip ekonominė ir politinė realybė. Bourdieu naudojo „žaidimo“ metaforą, kad apibūdintų procesą, per kurį socialiniai veikėjai varžosi dėl valdžios lauke: „Jie yra kapitalo nešėjai ir, priklausomai nuo savo padėties profesiniame lauke, kurią jie užima dėl savo kapitalo, jie turi polinkį aktyviai orientuotis į kapitalo išsaugojimą arba jo perskirstymą.“²⁹ Mokytojų profesinio kapitalo bei profesionalumo klausimai diskusijų objektu išlieka dar nuo septintojo dešimtmečio, kuomet pati profesija buvo apibūdinama kaip „pusiau profesija“, „kvaziprofesija“³⁰ arba „fragmentuota profesija“³¹, tai turi įtakos ir dabartinėms diskusijoms apie mokytojų profesionalumą. Edukologai Erna Wirh bei Klausas Feldmannas, teigė, kad dėl pastarojo meto švietimo reformų mokymas mokytojo profesija „deprofesionalizuojama“, nors reformų šalininkai šį procesą mato kaip mokytojo profesijos pritaikymą šiuolaikiniams poreikiams.³² Šiandien profesinis statusas priklauso ir nuo valstybės „profesinių įgaliųjų.“ Kaip teigia sociologas Rogeris Dale’as, kai kurios profesijos turi licencijuotą autonomijos formą, kitos – kaip, pavyzdžiui, mokytojo - reguliuojamą autonomiją.³³ XX a. pabaigoje daugelių profesinių grupių reglamentavimas buvo laikomas netinkamu, tad tai sąlygojo perėjimą prie „reglamentuojamos“ autonomijos, apimančios perėjimą prie sampratos, kad mokytojo profesija

---

²⁹ Chris Carter, Crawford Spence, Bourdieu and identity: Class, history and field structure. Kn. The Oxford Handbook of Identities in Organizations. Oxford University Press, 2020, 261-276.

³⁰ Amitai Etzioni, The Semi-Professions and Their Organization: Teachers, Nurses, Social Workers. New York: Free Press 1969.

³¹ Ibid.

³² Erna Nairz-Wirth, Klaus Feldmann, Teacher professionalism in a double field structure. British Journal of Sociology of Education, 40, 2019, 795-808.

³³ Roger Dale, Globalisation, Knowledge Economy and Comparative Education 41, Nr. 2, 2005, 117–49.

turi turėti profesinį įgaliojimą veikti valstybės vardu, taip kaip būtų geriausia jos piliečių interesams, tad turi būti taikoma valstybės kontrolė bei priežiūra.³⁴

Žvelgiant į mokyklos aplinką, galima pastebėti konfliktuojančius, skirtingus *habitus*, siekiančius išlaikyti savo kapitalus. Šiuos konfliktus sustiprina valdžios laukas ir švietimo politika. Tai galime matyti kuomet profesinis laukas įgyja savo nuostatas ir skirtingus kapitalus profesinio mokymo srityje. Konfliktas atsiranda tuomet, kada mokytojai švietimo lauke vykstančius procesus mato skirtingai nei politikos formuotojai. Tad, nors Bourdieu ir atmeta „profesionalumo“ sąvoką³⁵ kaip tokią, jo siūloma socialinė teorija padeda suprasti skirtingus profesinio lauko elementus ir profesijai keliamus reikalavimus, o istoriniai momentai įvertinti dabartinį požiūrį į mokytojo profesiją.

1.3. Profesinis mokytojo *habitus*

Habitus sąvoka kilusi iš Bourdieu kultūros teorijos sampratos. Nors sociologas Richardas Harkeris teigia, jog, *habitus* gali būti kritikuojamas kaip deterministinis, Bourdieu ir kiti³⁶ patikslina, kad *habitus* gali keistis laikui bėgant ir atsižvelgiant į aplinkybes. *Habitus* matomas kaip individualios bei kolektyvinės istorinės praktikos produktas. Individualus *habitus* veikia skirtinguose laukuose, kontekstuose. Tad įpročiai, su kuriais žmogus patenka į tam tikrą kontekstą, gali pakeisti elgesį tame kontekste ir taip kurti kolektyviškai atpažįstamą *habitus*. Taigi, egzistuoja abipusė *habitus* ir konteksto sąveika. Siekiant suvokti pilną mokytojo vaizdinį kontekste, tampa svarbi ir kita Bourdieu vartojama – lauko – sąvoka. Laukas formuoja tai, kas laikoma įprasta praktika tam tikrame kontekste, o siekis tvarką kvestionuoti paprastai didina įtampą. Šiandien tai galime matyti žvelgdami į mokytojų streikus, kurie „rengiami tai vienu, tai kitu, tai visų profsajungų kartu nuo 2014-ųjų metų.“³⁷ Dauguma reformų Lietuvos švietimo lauke susilaukia mokytojų atsako, dėl to, jog kaip nurodo mokytojai, į mokymosi turinio atnaujinimo sprendimus jie yra pakviesti per vėlai arba nekviečiami išvis.³⁸ Tai sukelia įtampas tarp politikos formuotojų ir mokytojų. Žinoma, įtampų atsiradimas priklauso ir nuo profesinio lauko, kuriame dalyvauja mokytojas, o nuo lauko diktuojamų sąlygų gali kisti ir *habitus*. Tad mokytojui tam tikrose situacijose gali būti patogiau likti pirminiame *habitus*, kurį sustiprino laukas.

---

³⁴ Ibid.

³⁵ Bourdieu, Wacquant, 88.

³⁶ Richard K. Harker, On Reproduction, Habitus and Education. *British Journal of Sociology of Education*, 5:2, 1984, 117-127.

³⁷ Profesinių sąjungų naujienos „Švietime vėl gresia streikas“ [lprofsajungos.lt, 2017 <<http://www.lprofsajungos.lt/index.php?lang=lt&mID=1&id=5281>> [Žiūrėta 2022-12-30]

³⁸ UTA: Kas vyksta? Diskusija apie lietuvių kalbos ir ttūros BP. Facebook.com, 2021 <https://www.facebook.com/watch/live/?v=2993529714224125&ref=watch_permalink> [Žiūrėta 2022-12-30]

Sociologas Werneris Helsper naudodamasis Bourdieu prieiga ir ją interpretuodamas, išskiria keturias „*habitus*“ formas: 1) „šeiminį pirminį *habitus*“, 2) „įgytą individualų *habitus*“ ir 3) „mokytojo bei mokinio *habitus*, kuriuos jis apibūdina kaip „dalines *habitus* formas“ dėl savo lauko specifiškumo. Šių keturių *habitus* santykis „turi būti suvokiamas kaip procesas saveikaujantis kartu.“ Kalbant apie mokytojo *habitus* formavimąsi autorius siūlo jį matyti kaip transformacinį procesą, kuris yra susijęs su struktūriniais mokytojo profesijos reikalavimais. Edukologai Johnas Beckas ir Michaelas Young teigia, kad profesinė tapatybė arba *habitus* pirmiausia kyla iš vidinio atsidavimo profesinei veiklai.³⁹ Profesinė tapatybė, anot jų, konstruojama internalizuotai, asmeniui pačiam kuriant prasmę, tačiau yra veikiamą ir išorės primestų standartų, kurie nustato, kaip mokytojas turėtų elgtis, tam, kad tinkamai atliktų pareigas ir pasiektų rezultatus, kurių iš jo reikalauja visuomenė ir (ar) politinis lygmuo.

Taigi, profesinį mokytojo *habitus* galima apibrėžti kaip kintantį procesą, kuomet kuriamos skirtingos prasmės apie tai, kaip mokytojas suvokia savo darbo prasmę ir savo profesinę tapatybę.

1.4. Ambivalentiška profesinė tapatybė

Ambivalencijos sąvoka sociologijoje nurodo kelių skirtingų socialinių struktūrų susidūrimą skirtingose socialinėse grupėse, kuriose individai tapatina save su skirtingomis socialinėmis tapatybėmis, kurios tarpusavyje konfrontuoja.⁴⁰ Sociologinė ambivalencijos teorija nagrinėja socialines struktūras ir skirtingus vaidmenis priskirtus konkrečioms profesijoms ar socialinei grupei priklausantiems žmonėms. Skirtingai nei psichologinė ambivalencija, skirianti daugiau dėmesio individualaus asmens patiriamiesiems jausmams. Nors, anot psichologo Thomo Mertono, psichologinė ir sociologinė ambivalencija yra empiriškai susijusios, tačiau skirtingai konceptualizuojamos. Individams išgyvenant skirtingas socialines tapatybes bei įsitikinimų konfrontaciją, atsiranda prieštaringi jausmai, įsitikinimai ir elgesys, o tai kuria socialinę įtampą.⁴¹ Tad ši socialinė ambivalencija gali sąlygoti psichologinį – asmeniškai patiriamą prieštaravimų susidūrimą.

Emocijų sociologijos srityje ši sąvoka buvo nagrinėjama kaip mišrių jausmų arba „prieštaringų emocijų to paties objekto atžvilgiu“ patirtis⁴². Sociologai Andrew Weigertas, ir

---

³⁹ Beck J. Young, The assault on the professions and the restructuring of academic and professional identities: a Bernsteinian analysis. *British Journal of Sociology of Education*, 26: 2, 2005, 183-197

⁴⁰ Andrew J. Weigert, The Social Production of Identity: Metatheoretical Foundations. *The Sociological Quarterly* Vol. 27, 1986, 165-183.

⁴¹ Robert, Merton, *Sociological Ambivalence and Other Essays*. New York: Free Press, 1976, 89.

⁴² Weigert, 165-183.

Neilas Smelser bei dalinai Merton⁴³ formuluodami sociologinį požiūrį į ambivalentiškumą, remiasi psichosocialinėmis tradicijomis. Tačiau egzistuoja ir kitas požiūrio kampas, ambivalentiškumą matant kaip neišvengiamą šių laikų produktą. Sociologas Zygmuntas Baumanas teigia, kad ambivalentiškumas nėra laikinas, o nuolatinis ir neišvengiamas postmodernios būklės bruožas. Anot jo, modernybės projektas kurti kultūrinę vienybę iškart buvo pasmerktas žlugti. Tvarka ir chaosas – modernybės idėjos, gimusios matant buvusio pasaulio griūtį. Abu šiuos reiškinius Baumanas mato kaip sujungtus tarpusavyje: be chaoso, tvarka neįmanoma, tad ambivalentiškumas tampa ne kliūtimi, o realiai patiriama tikrove. Modernybėje egzistuojančią disharmoniją Baumanas mato kaip būtinybę siekiant harmoningos visuomenės.⁴⁴ Baumanui pritaria ir sociologas Anthonis Giddensas teigdamas, jog kelias į modernybę neišvengiamai apims „ontologinio saugumo jausmą ir egzistencinį nerimą, kurie kartu egzistuos ambivalentiškai.“⁴⁵

Šiame darbe ambivalentiškumas mokytojo profesinėje tapatybėje matomas kaip skirtingų lūkesčių, kuriuos mokytojas kelia sau, kaip profesijos atstovas bei lūkesčių, kurie mokytojui padiktuojami galios institucijų, susidūrimas. Mokytojai tampa svarbūs politikos procesų dalyviai, nes būtent jie turi įgyvendinti švietimo politiką, o asmeniniai lūkesčiai susiduria ne tik su visuomenės profesijai diktuojamais lūkesčiais tačiau ir mokyklos, savivaldybių bei valstybės primetamais standartais.⁴⁶

Pav. 1. Lūkesčiai tenkantys mokytojui, autorės iliustracija.

⁴³ Fineman Stephen, *Emotion in Organizations*. 2nd ed., London: SAGE Publications Ltd, 2000, 89-91.

⁴⁴ Zygmunt Bauman, *Modernity and Ambivalence*. *Theory, Culture & Society*, 7(2–3), 2020, 143–169.

⁴⁵ Anthony Giddens, *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press, Berkeley, 1984, 37.

⁴⁶ Stephen J. Ball, *The micro-politics of the school: Towards a theory of school organization*. New York, NY: Routledge, 2012, 142.

1.5. Profesinė socializacija

Profesinės socializacijos procesas atliepia anksčiau išsakytas mintis apie lauko bei *habitus* sąveiką. Šaltiniuose socializacijos ir profesinės socializacijos sąvokos dažnai vartojamos tapaciai. Būtent profesinės socializacijos procese laukas formuoja tam tikrus pasirinkimus, o asmeninis bei (ir) kolektyvinis *habitus* leidžia juos įgyvendinti ar performuluoti. Šis procesas trunką visą gyvenimą ir jo metu žmonės įgyja skirtingą statusą, vertybes, kurios vėliau padeda suvokiant savo socialinį vaidmenį. Psichologiniu ir sociologiniu požiūriu socializacijos sąvoka apibrėžiama kaip būseną, kai individas veikia tam tikroje kultūrinėje grupėje.⁴⁷ Pradžioje asmuo mokosi visuomenėje ar tam tikroje kultūroje pripažįstamų normų ir vaidmenų bei siekia suprasti save. Bręstant išmokstama naujų normų ir „aš“ apibrėžiamas iš naujo.⁴⁸ Bergeris ir Luckmanannas tyrinėdami socialinį realybės konstruktą teigia, kad socializacija gali būti pirminė, vykstanti vaikystėje, arba antrinė, įvykstanti vėliau, didesnėje bendruomenėje.⁴⁹ Socializacija profesijoje yra esminė kiekvieno asmens brandos dalis.

Tyrimai pabrėžia interaktyvų socializacijos pobūdį.⁵⁰ Socializacijos procesas nėra linijinis. Tai – sudėtingas, interaktyvus veiksmas, kurio metu mokomasi ne tik atlikti profesinius vaidmenis (įskaitant žinias, įgūdžius ir elgesį), profesijos vertybes, nuostatas ir tikslus, bet taip pat internalizuoti profesinės tapatybės jausmą su tam tikromis, tai profesijai priskiriamomis savybėmis. Remiantis sociologe Weronika Kalmus, internalizacija apima (a) kultūros perdavimą individams (struktūra), (b) tapsmo žmogumi procesą savo aplinkoje (agentūra), (c) interaktyvų procesą tarp dviejų veikėjų grupių – socializuojamų individų (agentūros) ir socializuojančių individų (agentų).⁵¹ Socializacijos procesas taip pat gali turėti didelės įtakos konkrečios profesinės asmenybės raidai, kuri atsiranda kaip galutinio internalizacijos proceso pasekmė. Perėjimas prie galutinio profesinio vaidmens priklauso nuo vertybių, normų, išsilavinimo lūkesčių ir profesinio darbo tikrovės patyrimo bei adaptyvumo. Šiame, adaptacijos procese, mokomasi naujų vaidmenų ir prisitaikoma prie naujų normų, iki kol individai tampa socialinės grupės nariais.⁵² Mokytojai apibūdina šį etapą kaip pereinamąjį laikotarpį, susijusį su didele įtampa ir problemomis.

---

⁴⁷ Katja Ryynanen, Constructing physician's professional identity - explorations of students' critical experiences in medical education. Daktaro disertacija, University of Helsinki, 2001.

⁴⁸ David Brinkerhoff, Suzanne T. Ortega, Rose Weitz, Essentials of Sociology. 9th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing. 2013, 233.

⁴⁹ Peter L. Berger, Thomas Luckmann, The Social Construction of Reality. Penguin Books, 1991, 188.

⁵⁰ Tokie tyrimai buvo atlikti Dalton, 2008; Howkins ir Ewens, 1999; Mackintosh, 2006; Messersmith, 2008; Striefel, 2006; Waugaman ir Lohrer, 2000; Weidman ir Stein, 2003.

⁵¹ Veronika Kalmus, School textbooks in the field of socialization. Daktaro disertacija, University of Tartu, 2003.

⁵²Berger, Luckmann, 191.

1.6. Grupinės tapatybės formavimas(-is)

Kolektyvinė tapatybė dažnai matoma kaip grupinė tapatybė.⁵³ Vis dėlto, sociologai Janas Stetsas ir Richardas Serpas išskiria šių tapatybių skirtumus. Grupinę tapatybę siedami su buvimu kartu vienoje, bendrus interesus apjungiančioje grupėje, o kolektyvinę tapatybę matydami kaip atsirandančią identifikuojantis su tam tikrais socialiniais judėjimais, siekiant veikti solidariai, kaip grupei.⁵⁴ Šiame darbe aktuali mokytojų kaip grupės tapatybė, matant ją kaip vieną iš sub-tapatybių. Grupinė tapatybė išplečia socialinio „aš“ idėją, o individuali tapatybė yra perbraižoma norint pritapti, atsižvelgiant į socialinės grupės standartus. Kaip teigia psichologė Marilynna Brewer, kai suaktyvėja grupinis tapatumas, ryškiausi savęs sampratos bruožai tampa tie, kuriais dalijasi kiti grupės nariai. Mokytojai save mato ir kaip atskirus individus veikiančius profesiniame lauke, tačiau priskiria save ir platesnei – mokytojų – kaip grupės kategorijai.⁵⁵ Tad socialinė, individuali tapatybė integruojama į grupinę tapatybę, perimant būtent jai būdingus kultūrinius, socialinius kodus (kapitalą).⁵⁶ Nuo to, kaip skirtingi asmenys (ne)susitapatina su grupe priklauso tiek grupės, tiek individo veiksmingumas. Remiantis socialinės tapatybės teorija, kuo stipresnis kolektyvinis darbo tapatumas, susietumas su didesne profesine socialine grupe, - tuo stipresnis psichologinis ryšys, prisirišimas prie profesijos.⁵⁷ Sociologas Kevinas Corley grupinę tapatybę apibūdina kaip „dialektinio santykio tarp kolektyvinio, bendro pažinimo ir socialiai struktūrizuoto individualaus pažinimo“ produktą.⁵⁸ Tyrimai rodo, jog labiau „kolektyvizuoti“ asmenys parodys stipresnį lojalumą, sprendimų, įsitikinimų, vertybių ir normų laikymąsi, kuriuos perduoda kolektyvas.⁵⁹ Anksčiau minėtus autorius papildė Emilio Durkheimo ir Karlo Markso teiginiai apie grupinės tapatybės veikimo principus. Kolektyvai, kaip juos įvardina autoriai (ar tai būtų funkcinė visuomenė pagal Durkheimo teoriją, ar engiamoji klasė pagal Marksą), susikuria ir socialinė sąveika gali būti vykdoma tada, kai individai pripažįsta savo narystę juose, suvokia esantys kartu su kitais šiame ir priima tam tikras, jiems primetamas, vertybes ar elgesio modelius.⁶⁰ Taigi, terminas grupinis

---

⁵³ Abu terminus kartu vartoja psichologai Johnas Turneris, David O'Keefe Sears bei Muzaferas Sherif.

⁵⁴ Stets Osborn, Injustice and emotions using identity Theory. *Advances in Group Processes* 25, 2008, 151–179.

⁵⁵ Marilyn B. Brewer, The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(5), 1991, 475–482.

⁵⁶ Marilyn B. Brewer, Gardner, Wendi. Who is this "We"? Levels of collective identity and self-representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 1996, 83–93.

⁵⁷ Henri Tajfel, John Turner, The Social Identity Theory of Intergroup Behavior. *Political psychology: Key readings*, Psychology Press, 2004, 276–293.

⁵⁸ Blake Ashforth, Kristie M. Rogers, Kevin Corley, Identity in Organizations: Exploring Cross-Level Dynamics. *Organization Science*, 22(5), 2011, 1144–1156.

⁵⁹ Micahel Hogg, Deborah, Katherine Terry, A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly* 58(4), 1995, 255–269.

⁶⁰ Emile Durkheim, *The Division of Labour in Society*. New York: Free Press, 1964; Karl Marx, *Selected Writings in Sociology and Social Philosophy*. New York: McGraw-Hill, 1964.

tapatumas šia prasme rodo bendrą supratimą ir pripažinimą, kad grupės nariai turi tą pačią socialinę tapatybę, kuri veikiant kolektyvizuotai tik sustiprėja.⁶¹

1.7. Mokytojo tapsmas

Tapsmas mokytoju – ilgas ir sudėtingas procesas. Tą patvirtina ir tyrimai⁶², kurie išryškina savitą kontekstą, profesijos pasirinkimo ir veikimo joje ambivalentiškumą bei asmeninės patirties įtaką prieš tampant mokytoju. Edukologas Johanas Vonkas įvardijo du išskirtinius mokytojų profesinio tobulėjimo etapus: slenkstį ir įaugimą į profesiją.⁶³ Slenkstinis laikotarpis apima pirmuosius mokymo metus, per kuriuos nauji mokytojai pirmą kartą susiduria su profesija ir patiria „pereinamąjį šoką.“⁶⁴ Įaugimo į profesiją etapui būdingas pradedančių mokytojų mokinių ir kolegų priėmimas. Šiuo laikotarpiu nauji mokytojai linkę sutelkti dėmesį į įgūdžių, metodų ir kompetencijų tobulinimą.⁶⁵ Panašiai Colinas Lacey išskyrė tris tapimo mokytoju proceso fazes: medaus mėnesį, krizę ir nesėkmę arba pragyvenimą.⁶⁶ Tiek Lacey, tiek Vonkas išskirti tapsmo mokytoju etapai apima tarpusavyje skirtingus, bet vienas kitą papildančius procesus. Jei pradedantieji mokytojai nepateisina savo lūkesčių (ir mokyklos reikalavimų), jie pradeda (iš naujo) atrasti save kaip mokytojus, bandančius susidoroti su kasdieniais savo darbo reikalavimais.⁶⁷ Pirmieji mokymo metai gali būti vertinami kaip tam tikro permąstymo laikas, kuomet mokytojai bando sukurti savo socialinę tikrovę, stengdamiesi, kad jų darbas atitiktų jų asmeninę viziją ir tuo pat metu yra pavaldūs kitoms, sąlygas diktuojančioms institucinėms jėgoms.⁶⁸ Tapsmas mokytoju iš esmės apima mokytojo tapatybės (trans)formavimą – procesą, kurį edukologė Jhudita Sachs apibūdino kaip atvirą ir besikeičiantį.⁶⁹ Ji teigia, kad: „mokytojų atveju tai lemia jų pačių patirtis mokyklose ir už mokyklos ribų, taip pat jų įsitikinimai ir vertybės apie tai, ką reiškia būti mokytoju ir koku mokytoju jie siekia būti.“ Edukologė Maggie Maclure teigia, kad tapatybė „turėtų būti vertinama ne kaip stabilus – kažkas, ką žmonės turi“, bet kaip „kažkas, kas jiems padeda

---

⁶¹ David Ohad, Daniel Bar-Tal, A sociopsychological conception of collective identity: the case of national identity as an example. *Personality and social psychology review: an official journal of the Society for Personality and Social Psychology, Inc.*, 13(4), 2009, 354–379.

⁶² Žiūrėti pavyzdžiui: Braga, 2001; Calderhead ir Shorrock, 1997; Flores, 2001; Hauge, 2000 atliktus tyrimus.

⁶³ Johan H.C Vonk, *The Changing Social Context of Teaching in Western Europe*. Kn: *International Handbook of Teachers and Teaching*. Springer International Handbooks of Education, vol 3. Springer, Dordrecht 1997, 988.

⁶⁴ Simon Veenman, Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 1984, 146

⁶⁵ Johan H.C Vonk. 991.

⁶⁶ Maria Flores, Christopher Day, Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and Teacher Education*, Volume 22, Issue 2, 2006, 220.

⁶⁷ Ibid. 230.

⁶⁸ Ibid. 229.

⁶⁹ Christopher Day, Judith Sachs, Professionalism, Performativity and Empowerment: Discourses in the Politics, Policies and Purposes of Continuing Professional Development. Kn: *International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers*. Maidenhead: Open University Press, 2004, 3-32.

pateisinti, paaiškinti ir įprasminti save santykiyje su kitais žmonėmis ir kontekstais, kuriuose jie veikia.“⁷⁰

Taigi, mokytojų individualiai suvokiama bei konstruojama tapatybė apima skirtingus procesus – pirmiausia apibrėžiant savitą „aš“, vėliau internalizuojant arba atmetant socialiai konstruojamus grupei būdingus įvaizdžius. Profesinė socializacija tai ir mokymosi procesas, kuomet persvarstomi išmokti vaidmenys ir mokomasi naujų. Vėliau šie vaidmenys (ne)integruojami į grupinę tapatybę, perimant būtent jai būdingus socialinius kodus.

2. PRIMETAMA, DIEGIAMA TAPATYBĖ

2.1. Politinis laukas

Jau anksčiau aptarta Bourdieu laukų teorija, siūlo socialinę erdvę dalinti į skirtingus laukus, o „politiniam laukui siūlo nustatyti pagrindinį vaidmenį ir tirti jo sąveiką su kitais laukais.“⁷¹ Kalbėdamas apie politinį lauką Bourdieu mąsto apie formalią, institucinę politiką, partijas ir profesionalius politikus. Anot jo, politinis laukas negali būti atskiriamas nuo kitų laukų, nes juos reikšmingai veikia.⁷² Politinis laukas, suprantamas ir kaip kovos ir jėgų laukas, kuriame skirtingi veikėjai varžosi dėl įtakos pasiskirstymo. Šiame darbe politinis laukas nagrinėjamas kartu su kitais laukais, kurių yra veikiamas mokytojas. Kalbant bendrai, lauką sudaro dvi dimensijos: pirmoji nurodo socialinę veikėjų padėtį lauke, o antroji – simbolines šių veikėjų pozicijas. Lauke veikiančio socialinę padėtį – statusą bei pripažinimą, šioje srityje lemia jos turimo kapitalo forma ir apimtis. Kapitalo formų (ekonominio, kultūrinio, socialinio, simbolinio ir kt.) vertė ir pasiskirstymas skiriasi įvairiose srityse ir sukuria tam tikrą hierarchinę tvarką bei nelygius santykius tarp veikėjų. Tam tikros srities hierarchija reiškia, kad skirtingi veikėjai yra linkę monopolizuoti kapitalo formą, kuri suteikia didžiausią galią toje srityje. Ši monopolizavimo tendencija apima ne tik galios, bet ir dominavimo santykius, kai dominuojantys veikėjai gali primesti formalias ir neformalias lauko taisykles, pagrindinius tikslus ir diktuoti patekimo į lauką kriterijus. Taigi, kova tarp dominuojančiųjų ir dominuojamųjų –yra neišvengiamas, bet tuo pat ir lauke kuriamas procesas. Antrasis lauką sudarantis matmuo yra simbolinės veikėjų pozicijos arba tai, ką Bourdieu vadina pozicijos užėmimo erdve. Nors socialines pozicijas lemia tam tikroje srityje vertinamo kapitalo formos sukaupimas, pozicijų užėmimas taip pat yra glaudžiai susijęs su veikėjų strategijomis, kuriomis siekiama pagerinti savo padėtį šioje srityje. Kaip teigia Bourdieu, „vienijantis šios „sistemos“

---

⁷⁰ Maggie Maclure, *Arguing for Your Self: identity as an organising principle in teachers' jobs and lives*. British Educational Research Journal, 19, 1993, 311-322.

⁷¹ Pierre Bourdieu, *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press, 199, 192-193

⁷² Ibid.

principas yra pati šių pozicijų kova.“⁷³ Šios dvi konstitucinės dimensijos – socialinių pozicijų erdvė ir pozicijos užėmimo erdvė – yra susietos viena su kita taip, kad jų santykis veikia patį lauką ir jo dalyvius. Strategijos, taigi ir pozicijos užėmimas, kurias skirtingi lauke veikiantys dalyviai taiko siekdami išlaikyti arba pagerinti savo poziciją, priklauso nuo jų suvokimo apie galios santykius lauke. Dominuojantys veikėjai, t. y. veikėjai, turintys tokio tipo kapitalą, kuris generuoja galią ir valdžią toje srityje, kurioje jie dalyvauja, yra linkę laikytis išsaugojimo strategijos, o dominuojamieji, t.y. mažiau kapitalo srityje sukaupe – linkę nesutikti arba priešintis dominuojančiai nuomonei bei taisyklėms.⁷⁴ Tyrinėjamu atveju mokytojai, kurdami savo simbolinį, kultūrinį lauką, tiek kaip individai, tiek kaip grupė, susiduria ir su politinio lauko diktuojamomis taisyklėmis. Tarkime, kuriant profsąjungas ar atstovaujant mokytojų interesus darbo grupėse, kviečiami mokytojai turintys aukštesnes – vyr. mokytojo ar metodininko kvalifikacijas – didesnę kapitalą, eliminuojant mokytojų, dar neseniai pradėjusių savo karjerą įtraukimą.

Būtent politiniame lauke jaučiamas stipriausias susidūrimas tarp dominuojančių ir tų, kurie yra dominuojami. Tad galime teigti, jog būtent politinis laukas siekia valdyti ir daryti įtaką kitiems laukams. Sėkmingai veikiantys politiniame lauke gali primesti savo interesus ir idėjas visuomenei ar atskiroms jos grupėms. Be to, kaip nurodo Bourdieu, lauko ribos pačios savaime tampa kovos objektu.⁷⁵ Tad politiniame lauke dominuojantys veikėjai siekia primesti tam tikrą tvarką, norėdami apriboti konkurenciją. Kuo sunkiau patekti į politinį lauką ir kuo labiau reglamentuojamas jis yra, tuo lengviau išlaikyti simbolinį, pačiame lauke gimstantį, kapitalą grupėje.

Siekiant geriau suvokti politinio lauko įtaką mokytojo darbo kasdienybei pasitelkiama Foucault galios teorija bei veikalas „*Disciplinuoti ir bausti*“, kur atskleidžiamos disciplinavimo praktikos, kurios gali būti pritaikomos ir mokyklai.⁷⁶ Čia Foucault svarbi panoptikono sąvoka, kur tam tikro išplanavimo kalėjimą autorius suvokia kaip disciplinavimo aparatą, kuris gali būti pritaikomas stebint visuomenėje vykstančius procesus: „matomas, tačiau pats nemato“⁷⁷; „informacijos objektas, tačiau niekada komunikacijos subjektas“⁷⁸, o tokiomis sąlygomis žmogus „nuolat jaučiasi stebimas, todėl valdžia ima veikti automatiškai.“⁷⁹ Kitaip tariant – asmuo nuolat kontroliuojamas ir kontrolė jam tampa tokia natūrali ir internalizuota, kad pats

---

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Bourdieu, Wacquant, 78.

⁷⁵ Ibid.

⁷⁶ Lilija Duoblienė, Foucault idėjų sklaida švietime: disciplinuojančios mokyklos demaskavimas. Problemos, 75, 44-57, 2009.

⁷⁷ Jovilė Barevičiūtė, The Panopticon and the Panopticism in the Background of Globalization. Problemos, 66, 2004, 93-103.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ Ibid.

žmogus elgiasi pagal numatytas taisykles. Kaip pažymi L. Duoblienė, tokia logika gali būti pritaikoma ir mokyklos gyvenime, kur „panoptikinė drausminimo ir kontrolės raiška atsiskleidžia reikalavimų, normų, asmens vertinimo priemonių dauginimu ir griežta jų priežiūra.“⁸⁰ Priemonėmis šiuo atveju laikoma standartizuoti testai, bendrosios ugdymo programos ar mokytojų egzaminavimas, administracijos dalyvavimas pamokose. Kitaip tariant, „mokykla tampa aparatu, kuriame nenutrūkstamas egzaminavimas dubliuoja visą mokymo programą.“⁸¹ Toks egzaminavimas būdingas ne tik siekiant užtikrinti mokinių produktyvumą, bet ir paveikiant mokytojų darbą. Tyrinėjamu atveju, anot Foucault, mokytojai veikia agonistiškoje aplinkoje, kurioje yra priversti nuolat susidurti su tarpusavyje konkuruojančiais diskursais ir jų priešpriešomis.⁸² Toks disciplinarinis mechanizmas gimsta iš biurokratijos. Kaip pažymi Bottery, biurokratinis mechanizmas taip pat tampa kontrolės forma, turinti šias funkcijas (a) primesti visuomenei tokią tvarką, kuri įtvirtintų jos dominavimą; ir (b) nuslėpti šį dominavimą nesibaigiančiu formų pildymu, užduočių skirstymu ir nuolatine priežiūra. Nors kontrolė ir yra esminis bet kurios organizacijos valdymo elementas, pavyzdžiui, kad tokia organizacija kaip mokykla galėtų veiksmingai ir efektyviai funkcionuoti stebėdama pasiekimus ir tikslus, turėtų būti priimta visiems ar bent daugumai priimtina kontrolės forma.⁸³ Taigi, šiame darbe siekiama užčiuopti kaip politiniame, biurokratiniame lygmenyje formuojamas mokytojo vaizdinys ir ar jis (ne)sutampa su patiriama mokytojo darbo realybe, jo patyrimu, koks yra mokytojo darbas.

2.2. Žiniasklaidos lauko įtaka mokytojo įvaizdžio formavime

Mokytojo – kaip prestižinės profesijos idėja, nors iškelta politiniame lauke netrukus atsidūrė ir žiniasklaidos lauke.⁸⁴ Naujosios švietimo sociologijos pradininkas Geofas Whittis siekia įrodyti, jog mokytojo veikla nėra vienalytė bei yra veikiamą kitų švietime dalyvaujančių institucijų bei agentų. Tad aplinkos įtaka tiesiogiai veikia mokytojo darbą, kuomet mokytojai atsiduria situacijoje, kada yra bandomi išsprasti į tam tikrus, iš anksto nustatytus rėmus,

---

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ Michael Foucault, *The History of Sexuality*. Pantheon Books, New York, 1978, 223.

⁸² Frank Pignatelli, What Can I Do? Foucault on freedom and the question of teacher agency. *Educational Theory* 43(4), 2005, 411 – 432.

⁸³ Victor Pitsoe, Exploring Teacher Professional Development (TPD) through Foucault and Freirean lenses. *La Pensée*. 76, 2014, 372-381.

⁸⁴ Tą galime pastebėti iš viešajame diskurse pasirodančių straipsnių, kuriose komentuodami mokytojų darbą, šią idėją mini ugdymo ir švietimo ekspertai: <<https://www.svietimonaujienos.lt/brone-narkeviciene-mokytojo-profesijos-prestizas-augs-jei-visuomene-vis-aiskiau-suvoks-issilavinimo-svarba-ir-asmens-ir-valstybes-raidai/>>; <https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/svietimas/ugdymo-ekspertai-ivardijo-kaip-kelti-mokytojo-profesijos-prestiza-233-1660578>

neatsižvelgiant į jų profesinius ar asmeninius poreikius.⁸⁵ Kaip nurodo, edukologė Rita Bružienė, „žiniasklaida šiuolaikinėje visuomenėje yra viena iš svarbiausių erdvių, per kurias konstruojamas tam tikras vyraujantis požiūris į politikos problemas.“⁸⁶ Tai galime matyti ir susidūrimuose tarp mokytojų ir politikų. 2018 m. įgyvendinant Lietuvos respublikos Vyriausybės programą buvo iškeltas vienas iš švietimo prioritetų – pasiekti, kad 2025 m. mokytojo profesija taptų prestižine. Tokia apibrėžtis užduoda toną, jog iki šiol ši profesija tokia nebuvo. Šūkis „mokytojas – prestižinė profesija“ „pašiepiamas viešojoje erdvėje ir dažniau įvardinamas kaip „lozungas“⁸⁷ nei kad realiai vykdomi žingsniai. Mokytojo – kaip prestižinės profesijos formavimo siekių pagrindinės gairės artimiausiai ateičiai yra numatytos XVIII Lietuvos Respublikos Vyriausybės programoje. Joje teigiama, jog „svarbu, kad mokytojo profesija taptų perspektyvi ir jauni žmonės matytų prasmę rinktis mokytojo kelią“, kad „mokyklų bendruomenėms bus suteikta daugiau laisvės < . . . > bus keičiamas požiūris į mokytojo profesijos patrauklumą viešojoje erdvėje.“⁸⁸ Šie teiginiai leidžia daryti prielaidą, kad mokytojo profesija nėra matoma kaip patraukli, užtikrinanti geras darbo sąlygas ar turinti daug autonomijos, greičiau atvirkščiai – stokojanti bei ta, kuriai reikalinga pagalba. Kalbinti mokytojai taip pat pažymėjo, jog žiniasklaidoje eskaluojamos problemos susijusios su švietimu ir ypatingai mokytojų vaidmeniu dažniausiai pateikiamos sensacingai, akcentuojant neigiamus aspektus. Tą galime matyti iš pastarųjų įvykių ir žiniasklaidoje atsirandančių apžvalgų.⁸⁹ Platesnės apimties tyrimų apie mokytojų įvaizdį žiniasklaidoje šiandien nėra atlikta. Renatos bei Ievos Bilbokaičių atliktas tyrimas 2007-ais metais tyrinėjant „Lietuvos ryto“ dienraščio turinį atskleidė, jog dienraštyje „Lietuvos rytas“ visuomenės akyse formuojamas neigiamas pedagogo įvaizdis ir tai vyksta periodiškai.⁹⁰ Įdomias išvalgas pateikia edukologai Daiva Bubelienė bei Gediminas Merkys, 2012m. tyrinėdami mokytojo įvaizdį žiniasklaidoje ir jų patiriamą streso sąsajas, anot jų „pedagogas spaudoje dažnokai piešiamas kaip pavargęs,

---

⁸⁵ Lilija. Duoblienė, Ideologizuotos švietimo kaitos teritorijos. Monografija, Vilniaus universiteto leidykla Vilnius, 2011, 144.

⁸⁶ Rūta Bružienė, University Mergers in Lithuania: A Media Discourse Analysis. Acta Paedagogica Vilnensia, 420, 2019, 149-162.

⁸⁷ Tomas Bičiūnas, „Mokytojas – prestižinė profesija iki 2025 metų kol kas tik lozungas.“ Delfi.lt, 2021 <<https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/tomas-biciunas-mokytojas-prestizine-profesija-iki-2025-metu-kol-kas-tik-lozungas.d?id=86273645>> [Žiūrėta 2022-12-13]

⁸⁸ XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybės programa, Žr. Projektas: Visiems prieinama gera mokykla ir šiuolaikinis ugdymo turinys <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>> [Žiūrėta 2023-01-03]

⁸⁹ Čia galvoje turimos paskutinės naujienos apie mokytojos Astros Genovaitės Astrauskaitės išpuolius, atleidimą iš mokyklos bei mokytojų įvaizdį visuomenėje. Aida Murauskaitė, „Protestais išgarsėjusi Astrauskaitė grįžta į mokyklą, bet ministerija tai vertina kritiškai: ar tikrai tai tas asmuo, kuris galėtų ugdyti jaunąją kartą?“ Delfi.lt, 2022 <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1815967/protestais-igsawejusi-mokytoja-astrauskaite-grizta-i-mokykla-darbo-sutartyje-dvi-grieztos-salygos-pedagogai>> [Žiūrėta 2023-01-03]

⁹⁰ Renata Bilbokaitė. Ieva Bilbokaitė, Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių, Jaunųjų mokslininkų darbai. 2009, nr. 2(23), 2009, 91-97.

užguitas, piktas ir deprivuotas, nepripažintas, neįvertintas „socialinis herojus.“⁹¹ Išraiškingai situaciją nušviečia ir naudojami epitetai spaudoje: „katorga“, „destrukcija“, „degradavimas“, „vergas“, „nuvarytas arklys“ ir kt. Tyrime pažymimos ir kitos, anot žiniasklaidos išskirtinai mokytojams būdingos savybės: „profesija paženklina mokytojus tik jiems būdinga eisena, laikysena, gestikuliacija ir pagaliau veido išraiška.“⁹² Žinoma, nors šie tyrimai apžvelgia jau prieš beveik dešimtmetį buvusią situaciją, šio magistro tyrimo dalyviai kalbėdami apie žiniasklaidoje matomus mokytojo vaizdinius juos apibūdino labai panašiai. Nors tyrimo dalyviai žiniasklaidos formuojamą įvaizdį ir vertino kaip neigiamą, tačiau nurodė, jog jis neturi didesnės įtakos tiesioginiam jų darbui, greičiau veikia visuomenės nuostatas mokytojų atžvilgiu bei nekuria pasitikėjimo mokytoju kultūros.

2.3. Politinė mokytojo valdysena

Šiame darbe mokytojo tapatybė svarstoma dviejų susikertančių požiūrių šviesoje – kaip autonomiška, pačio mokytojo kuriama tikrovė apie tai, ką reiškia būti mokytoju bei iš viršaus matomos profesijos apibrėžties. Anot Foucault, bandymai apibrėžti tapatybę pasinaudojant institucine galia – gali būti suvokiama kaip dar viena kontrolės forma. Svarstant mokytojo tapatybės aspektus čia svarbi valdysenos sąvoka. Kaip teigia Foucault, valdysena taikoma mūsų gyvenime, siekiant suskirstyti skirtingus individus į kategorijas, primetant jiems tam tikrus dėsnius, kurie turi būti atpažinti ne tik pačio žmogaus, bet ir kitų asmenų.⁹³ Tokiu būdu valdančiosios institucijos siekia primesti tam tikras taisykles individams ir taip juos valdyti, iki tol, kol praktikos internalizuojamos ir veikia be institucijų įsikišimo. Foucault plėtoja valdysenos teoriją kaip jau anksčiau minėtos galios teorijos patobulinimą, siekdamas atskleisti, kas yra ir kaip yra kuriamos galios institucijos. Galia jis laiko ne tik vykdančiasias institucijas, bet ir tam tikrų grupių, dominuojančių tarp kitų ir turinčių galią, veikimą. Galios mechanizmai konstruoja ir struktūrizuoja tikrovę, diskursyviai gamindami žinias ir tiesą.⁹⁴ Galia nėra tai, ką gali įgyti bet kas, tam reikalingi specifiniai mechanizmai bei organizacijų tinklas, jį neatsiejama nuo žinių, tad vertinant galios institucijas svarbus ir jų santykis su turimomis žiniomis.

Švietimo sistemose, be privalomų teisinių bei administracinių reikalavimų ir drausmės palaikymo, atsiranda ir vykdomosios valdžios forma, kuri veikia ribodama mokytojų veikimo galimybes ir valdydama jų elgesį. Anot Foucault, elgesys reiškia du aspektus – veiklą valdant

---

⁹¹ Daiva Bubelienė, Gediminas Merkys, Pedagogų streso socialinis konstravimas ir jo atspindžiai profesinėje spaudoje“, *Acta Paedagogica Vilnensia*, 290, 2012, 100-110.

⁹² Ibid.

⁹³ Thomas Tierney, Michel Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*. London: Palgrave Macmillan, 2007, 178.

⁹⁴ Ibid.

kitus valdyti ir save. Vadinasi, galios institucijų praktika nukreipia individus ir kolektyvus tarsi „laisvu pasirinkimu“, o ne tiesiogiai kontroliuojant sukurti sąlygas formuoti tiek kitų, tiek savo elgesį. Anot politologų, kurie praplečia šią Foucault prieigą, Peterio Millerio bei Nikolo Rose, valdžia veikia per tam tikrus, netiesioginius mechanizmus – kitaip tariant per atstumą.⁹⁵ Mokytojai, kaip politikos subjektai, vadovaujasi ne prievarta, o tuo, kad jiems bent dalinai yra suteikiamos laisvės ir pasirinkimai. Atsiranda dalinė autonomija, mokytojų atveju – pavyzdžiu galėtų tapti bendrųjų ugdymo programų pakeitimas, kuomet bent 30 procentų ugdymo programos mokytojas yra laisvas rinktis pats,⁹⁶ tačiau kiti apribojimai sugriežtėja, arba atsiranda nauji, kitaip tariant atsiranda nauji suvaržymai ir kitos kontrolės formos.

Siekiant geriau suvokti mokytojo tapatybės formavimosi procesą bei jį veikiančius skirtingus kontekstus taip pat gali padėti Foucault etiškumo sąvoka. Vienas iš pagrindinių Foucault klausimų dar prieš svarstant kontrolės pasireiškimo būdus, buvo: kaip kas nors suvokė save kaip „etišką“? Foucault analizė gali atskleisti, ką šiandien gali reikšti būti „etikos subjektu“ bei kaip etiškumas susijęs su tapatybės formavimu(-si). Mokytojo tapatybė gali būti suvokiama per tris tarpusavyje susijusias ašis: savęs santykį su savimi; savęs santykį su kitais; savęs santykį su pasauliu. Šiuos skirtingus santykius galime įvardinti klausimais: 1) Kas man, kaip mokytojui svarbu siekiant atspindėti mano profesijai – mokytojui- priskiriamas tapatybes? Kaip buvimas mokytoju veikia kitas mano gyvenimo sritis? 2) Kas nurodo/daro man įtaką būnant mokytoju? Kas nurodo taisykles ir užduoda toną, koks turėtų būti mokytojas? Tai susiję su galios institucijomis. 3) Ką aš, kaip mokytojas, darau savo asmeniniu laiku, norėdamas išpildyti tapatybei keliamus reikalavimus bei savo asmeninius siekius? 4) Koks yra mano galutinis tikslas esant profesijoje? Ko siekiu ir kaip šie siekiai susiję su mano asmeniu ir administracijos man keliamais reikalavimais?

Taigi, tyrinėjamu atveju etinės normos gimsta skirtinguose laukuose, tad svarbu suvokti, kokie yra primetami gero mokytojo standartai, bei kokios institucijos juos formuoja ar atsisako formuoti.

---

⁹⁵ Peter Miller, Nikolas Rose, *Governing economic life, Economy and Society*, 19: 1, 1990, 1-311.

⁹⁶ Ugdymo turinio kūrimas mokyklos lygmeniu: galimybės ir iššūkiai, Analizė diskusijoms kuriant ir (arba) atnaujinant ugdymo turinį Nacionalinė švietimo agentūra, Vilnius 2020.

Pav. 2. Mokytojo tapatybės metmenys. Pgl. Clarke, M. (2009). *The Ethico-politics of Teacher Identity. Educational Philosophy and Theory*.

2.4. Mokytojo apibrėžtys Lietuvos teisiniuose dokumentuose

Šio skyriaus tikslas – aptarti, kaip mokytojas matomas oficialių, galios institucijų šiandien, svarstant pagrindinių, strateginių švietimo dokumentų turinį. Istorikė ir edukologė J. Litvinaitė svarstydama apie tai, kaip sistemiškai yra matomas mokytojas naudoja „mokytojo homunkulo sąvoką.“⁹⁷ Mokytojas homunkulas, anot jos, „išskyla kaip bendras vaizdinys, apimantis visus mokytojus ir sujungiantis įvairias jų profesines praktikas; jis išsiskleidžia kasdienėje kalboje ir naudojamas kaip mokytojų veiklos vertinimo etalonas – „visi mokytojai tokie. Kartu jis įsispraudžia ir į pačių mokytojų sąmonę kaip jų profesinės veiklos ir elgsenos scenarijus „<...> Kaip jam priskirtas vaidmuo, turintis istorinę tradiciją.“⁹⁸

Po nepriklausomybės atkūrimo 1991 m. priimtas Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas bei paskelbta Lietuvos švietimo reformos programa, o po metų – Lietuvos švietimo koncepcija. 1997 m. paskelbtos Bendrosios programos ir Valstybiniai išsilavinimo standartai.⁹⁹ Nuo 2003 iki 2012m. pateikta valstybinė švietimo strategija bei jos įgyvendinimo gairės. Vėliau 2015 m. pristatoma geros mokyklos koncepcija, kuri taip pat skiria dėmesio mokytojo asmenybei aptarti.

Pirmajame nepriklausomos valstybės Švietimo įstatyme (1991 m.) mokytojas nėra apibrėžiamas, tačiau detalizuojamos pedagogo funkcijos, kuriose nurodoma, jog „pedagogai privalo: 1) ugdyti tvirtas moksleivių dorovės normas, laiduoti saugią ir sveiką jų asmenybės galių plėtotę“¹⁰⁰, tačiau nėra tikslinamos dorovės normos ar būdai plėtoti asmenybės galias.

⁹⁷Litvinaitė, 410.

⁹⁸ Ibid.

⁹⁹ Juozas Žilionis, Švietimas Lietuvoje XXa.: praradimai ir atradimai, *Pedagogika*, 60, 2002.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489 <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480>> [Žiūrėta 2022-12-31]

Vėlesnėse švietimo įstatymo redakcijose pakeitimų reglamentuojančių mokytojo darbą nėra. Įdomu tai, kad tautinėje mokyklos koncepcijoje (1989 m.), priimtoje dar prieš įsigaliojant Švietimo įstatymui, minima, jog „prievara destruktiskai veikia ir mokinių, ir mokytoją <...> mokytojo darbo negalima reglamentuoti iš viršaus. Kokiais kriterijais besivadovautume, vis tiek šituo ribotume mokytojo misiją“¹⁰¹, vėliau priimtuose teisiniuose aktuose šie teiginiai nepasikartoja. Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992 m.) mokytojai apibūdinami kaip „<...> kūrybingos asmenybės – žmogaus ugdytojai, o ne vien tik dalykinių žinių perteikėjai. Jie turi gebėti ugdytinio ir pedagogo sąveiką grįsti dialogu, tolerancija, pagarba, teisingumu, reiklumu, kūrybiškumu. Lietuvos švietimo įstaigų pobūdį, ugdymo tikslų ir uždavinių įgyvendinimo būdus lemia pedagogai, jų vertybinės nuostatos ir profesinė kompetencija. Siekdama, kad visų lygių ir pakopų švietimo įstaigų pedagogai būtų brandžios kultūros, dorovės, pilietinės sąmonės, inteligencijos, pedagoginės, dalykinės ir mokslinės kompetencijos.“¹⁰² 1997 m. priėmus naujausias bendrojo ugdymo programas, daugiausia minimi mokyklos kaip institucijos/organizacijos uždaviniai, akcentuojamas humanistinis ugdymas, mokytojo rolė ugdymosi procese: „Mokykla <...> kuriama kaip kultūros židinys, stiprinantis ryšius tarp mokinių, mokytojų, tėvų ir kitų bendruomenės narių.“¹⁰³ Minimos ir mokytojo pareigos „individualizuoti reikalavimus bei uždavinius, kad mokinys <...> galėtų sąžiningai dirbdami juos įveikti“; „mokytojo intonacija moko demokratijos ar ją slopina.“¹⁰⁴ Vėliau mokytojas apibūdinamas kaip „proceso skatintojas, bendruomenės vadovas.“¹⁰⁵ Pabrėžiama, jog „mokytojas turi jausti visuomenės pasitikėjimą ir stengtis jį pateisinti“¹⁰⁶, minimas mokytojo autentiškumas bei jo asmeninės savybės: „asmenybės prasiveržimas, pasidalijimas su mokiniais kai kuriomis savo problemomis gali sustiprinti giluminius ryšius.“¹⁰⁷ Taip pat mokytojas apibūdinamas kaip „savaiame sektinas pavyzdys mokiniui.“¹⁰⁸ Vėliau taip pat išplėtojami senojo ir naujojo didaktinio modelio mokytojo paveikslai – pirmajame akcentuojant mokytoją kaip vienintelį žinių reprodukovimo šaltinį, antrajame, kuriuo mokytojas ir turėtų remtis savo darbe, išskiriant visuomenės, bendruomenės ir pačio vaiko

---

¹⁰¹Tautinės mokyklos koncepcija, 1989 <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/svietimo_reformos_pradzia/tautine_mokykla.pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

¹⁰² Ibid.

¹⁰³ Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos I-X klasės, 1997 <https://ml100.ugdome.lt/darbai/MOKYKLOS_SAMPRATA-Bendrosios_programos_1997.Pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

¹⁰⁴ Ibid.

¹⁰⁵ Ibid.

¹⁰⁶ Ibid.

¹⁰⁷ Ibid.

¹⁰⁸ Ibid.

galimybes ugdytis ir būti ugdomam.¹⁰⁹ Vėlesniuose strateginiuose dokumentuose iki 2003 metų reikšmingų paminėjimų apie mokytojo vaidmenį nėra.

Nuo 2003 metų mokytojo funkcijų ar misijos paminėjimų daugėja. 2003 metais pristatytose švietimo gairėse mokytojas kaip svarbus dalyvis švietimo sistemoje minimas daug dažniau nei ankstesniuose dokumentuose. Kalbama apie naujus reikalavimus keliamus mokytojams: „dabartis mokytojo profesijai kelia iš esmės naujus socialinius, pedagoginius ir dalykinius reikalavimus. Mokytojui tampa būtinas kur kas platesnis bendrasis ir dar labiau specializuotas dalykinis išsilavinimas. Dabarties mokykloje mokytojas privalo tapti savarankišku mokymosi proceso moderatoriumi. Jis turi gebėti plėsti socialines mokyklos funkcijas, <...> projektuoti ir nuolat tobulinti mokyklos veiklą.“ Taip pat detaliau apibūdinamos ir mokytojui būtinos kompetencijos: „Jam būtini geri informaciniai ir komunikaciniai įgūdžiai, reikalinga šiuolaikinė socialinė kompetencija, geras orientavimasis šiandieninėje švietimo kaitoje, aktyvi ir savarankiška pilietinė laikysena.“ Vėliau dokumente esmingai permąstomas mokytojo vaidmuo „žinių visuomenėje esmingai keičiasi mokytojo vaidmuo: mokytoją žinių turėtoją ir perteikėją keičia mokytojas mokymosi organizatorius, mokymosi galimybių kūrėjas, mokymosi talkininkas, patarėjas, partneris, tarpininkas tarp mokinio ir įvairių šiuolaikinių žinių šaltinių <...>.“¹¹⁰ Kaip pažymi Litvinaitė, „suteikiant mokytojui tokius plačius įgaliojimus – neišvengiamai atsiranda lūkesčių ir interesų, susijusių su mokytojais.“¹¹¹ Čia ji mini, jog galimi du žiūros taškai į mokytojo darbą – iš edukologinės perspektyvos, manant, jog visuomenės, mokinio sėkmė priklauso daugiausia nuo mokytojo, bei sociologinės pusės, kuomet mokytojas tampa vienu iš socialinių veikėjų, turinčių tik ribotas galimybes ką nors esmingo pakeisti, o „<...> profesinė veikla ir jos efektyvumas priklauso nuo daugelio socialinių veiksnių, pavyzdžiui, nuo socialinės aplinkos, kurioje mokytojas veikia; nuo kitų socialinių agentų mokytojui keliamų reikalavimų; nuo paplitusio diskurso apie mokytojus ir jų veiklą.“¹¹² Tad šiuo aptariamu atveju neturint bent kiek konkretesnių apibrėžčių – atsiranda erdvės politiniam laukui primesti savo taisykles kitiems laukams.

2013-2022 m. Švietimo strategijoje mokytojo rolei aptarti išskirtas skyrius bei prioritėtinė kryptis apie mokytojo asmenybę, mokytojas joje suvokiamas kaip „laisvas – galintis laisvai pasirinkti mokymo būdus, priemones, sudarantis geriausias sąlygas atsiskleisti mokinių individualiems gebėjimams; kūrybiškai žiūrintis į mokymą ir jo organizavimą; bendradarbiaujantis – telkiantis mokyklos bendruomenę veikti kartu; profesionalus – nuolat

---

¹⁰⁹ Ibid.

¹¹⁰ Lietuvos Švietimo plėtotės strateginės nuostatos, gairės. 2003-2012 metų projektas <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/2003_2012_metu_Valstybin_%20svietimo_strategija/svietim_o_gaires.Pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

¹¹¹ Litvinaitė, 410.

¹¹² Ibid.

reflektuojantis savo profesinę veiklą ir kryptingai tobulėjantis; atskaitingas – prisiimantis atsakomybę už savo prisiimtų pareigų, sau ir mokiniams iškeltų tikslų įgyvendinimą.¹¹³ Taip pat atsiranda lyties paminėjimas kaip svarbus visuomenę ugdantis veiksnys, kuris jokiuose kituose dokumentuose anksčiau neminimas: „Visapusiškam vaikų ir jaunimo ugdymui trūksta teigiamų vyriškų pavyzdžių, o šią spragą galėtų užpildyti mokytojai vyrai.“¹¹⁴ Skyriuje apie mokytojo asmenybę daugiau kalbama apie būtinybę pritraukti jaunus žmones dirbti mokyklose, tik fragmentiškai arba abstrakčiai nurodant, kas numatyta šiems žingsniams įgyvendinti.

Geros mokyklos koncepcija priimta 2015 m. taip pat nurodo mokytojo vaidmens kismą suteikiant jam daugiau vaidmenų „mokytojas yra mokinio pagalbininkas tyrinėjant pasaulį, mokymosi partneris, tačiau ir autoritetas tose srityse, kuriose mokiniui nepakanka patirties ar išminties.“¹¹⁵ Koncepcijoje nurodytos ne tik profesinės, bet ir asmeninės savybės, kurias mokytojas turėtų išpildyti: „visus mokykloje dirbančius asmenis sieja nuostatų pozityvumas, t.y. aukšta savivertė, pasitikėjimas ir rūpinimasis mokiniais, aukšta darbo motyvacija, nuoširdus domėjimasis dėstomu dalyku, pilietinė atsakomybė. Mokyklos darbuotojai – savo sričių profesionalai, kurie rūpinasi nuolatiniu asmeniniu tobulėjimu, plečia ne tik profesinį, bet ir bendrą kultūrinį akiratį. <...> nepuola į neviltį nepavykus. Mokykloje subalansuota kartų kaita, užtikrinanti jaunatviško iniciatyvumo ir kūrybiškumo bei gilių dalyko žinių ir gyvenimiškos išminties pusiausvyrą.“¹¹⁶ Visi šie lūkesčiai matomi politiniame, teisiniame lygmenyje aptariamame empirinėje šio darbo dalyje, kuomet mokytojai pažymi, jog kai kurių iš šių nuostatų jie nenori ar negali atitikti dėl skirtingų aplinkybių.

Apibendrinant Foucault ir kitas teorines prieigas, „iš viršaus“ konstruojama tapatybė, veikianti politiniame lauke siekia valdyti ir daryti įtaką, taip paliečiant ir kitus laukus. Taip sėkmingai veikiant pasiekiamas rezultatas – idėjos bei interesai gali būti primesti atskiroms visuomenės grupėms. Mokytojo darbe tai reiškiasi per standartizuotus testus, mokytojų egzaminavimą ir kitas kontrolės priemones, o mokykla „tampa aparatu, kuriame nenutrūkstamas egzaminavimas dubliuoja visą mokymo programą.“¹¹⁷ Ne tik politinis, bet ir žiniasklaidos laukas veikia mokytojo darbą, kuomet mokytojai atsiduria situacijoje, kada yra bandomi įsprauti į tam tikrus, iš anksto nustatytus rėmus, žiniasklaidai jų vaidmenį dažnai nušviečia sensacingai. Taip pat kaip vėliau pastebi tyrimo dalyviai, politiniame lauke

---

¹¹³ Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

¹¹⁴ Ibid.

¹¹⁵ Geros mokyklos koncepcija, 2015. Įsakymo Nr. V-1308 <http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/listing?date_from=2015-12-08&date_till=2016-01-01&text=&submit_lawacts_search> [Žiūrėta 2022-12-13]

¹¹⁶ Ibid.

¹¹⁷ Foucault, 223.

formuluojamos mokytojo apibrėžtys retai sutampa su realybe, o mokytojai, veikia nepaisydami ar neatsižvelgdami į įstatymuose nurodytas mokytojo pareigas.

Pav. 3. Svarbiausių teisės aktų apžvalgos santrumpa

Metai	Dokumentas	Mokytojo profesijos apibrėžtis, raktiniai žodžiai
1989	Tautinės mokyklos koncepcija	Mokytojo darbo negalima reglamentuoti iš viršaus, negalima riboti mokytojo misijos.
1991	Švietimo įstatymas	Pedagogai privalo ugdyti tvirtas moksleivių dorovės normas.
1992	Lietuvos švietimo koncepcija	Kūrybingos asmenybės – žmogaus ugdytojai, o ne vien tik dalykinių žinių perteikėjai.
1997	Bendrosios ugdymo programos, valstybiniai išsilavinimo standartai	Proceso skatintojai, bendruomenės vadovai, savaime sektini pavyzdžiai mokiniui.
2003	Valstybinės švietimo gairės	Mokymosi proceso moderatoriai, organizatoriai, kūrėjai, talkininkai, partneriai, patarėjai.
2003-2012	Valstybinė švietimo strategija	Laisvi, gali rinktis mokymosi būdus ir priemones, telkiantys, profesionalūs, kryptingai tobulėjantys ir atskaitingi.
2015	Geros mokyklos koncepcija	Mokinio pagalbininkai, autoritetai tose srityse, kuriose mokiniui nepakanka patirties, pozityvūs, aukštos savivertės, pasitikintys mokiniai, turintys aukštą darbo motyvaciją, pilietiškai atsakingi, savo sričių profesionalai.
2013-2022	Švietimo strategija	Profesionalus, nuolat reflektuojantis savo profesinę veiklą, kryptingai tobulėjantis, atskaitingas, prisiimantis atsakomybę už savo prisiimtų pareigų, sau ir mokiniams iškeltų tikslų įgyvendinimą.

3. MOKYTOJŲ (SAVI)REFLEKSIJA: TARP LAISVĖS IR KONTROLĖS

3.1. Tyrimas ir jo eiga

Empirinėje šio darbo dalyje interpretuojama trylikos mokytojų, dirbančių valstybinėse skirtingo pobūdžio mokyklose interviu. Visi interviu buvo organizuojami nuotoliniu būdu, vienas interviu pateiktas raštu. Pusiaus struktūruoti interviu, buvo vykdomi siekiant suprasti profesijos ir tapatybės veikimą. Klausimai, nors ir buvo paruošti iš anksto, priklausomai nuo pašnekovų buvo peržiūrimi ir papildomi. Pokalbių metu darbo autorė sąmoningai fiksavo ir įvairius nukrypimus nuo pagrindinės temos, nes jie leido pamatyti mokytojo tapatybę platesniame kontekste bei atskleisti tapatybės elementus tiesiogiai apie juos nekalbant. Interviu

buvo tipologizuojami atsižvelgiant į tam tikrus, pasikartojančius dalykus iš kurių išryškėjo kertiniai mokytojų laisvės ir kontrolės apibrėžimai bei išgyvenamos patirtys.

Pav. 4. Tyrimo dalyvių sąrašas

Informantai	Dėstomas dalykas	Metų išdirbtų mokykloje skaičius
IN01	Lietuvių kalba	10
IN02	Ekonomika	27
IN03	Pradinių klasių mokytojas	5
IN04	Lietuvių kalba	5
IN05	Anglų kalba	6
IN06	Anglų kalba	13
IN07	Vokiečių	23
IN08	Pradinių klasių mokytojas	5
IN09	Pradinių klasių mokytojas	5
IN10	Fizika, matematika	18
IN11	Anglų kalba	25
IN12	Etika	4
IN13	Matematika	3

3.2. Pirmosios mokytojo(-s) patirtys

Siekiant geriau suprasti mokytojo *habitus* formavimąsi – svarbus suvokti pirmines atėjimo į profesiją priežastis. Kaip rodo tyrimai ¹¹⁸ – mokytojais dažnai tampama turint vidinės motyvacijos bei altruistinių tikslų, matant prasmę darbe su vaikais bei siekiant prisidėti prie ateities kūrimo. Tą pažymi ir informantai: „IN13: Aš į mokyklą atėjau, nes mane labai sunervino, kaip mane mokė. Man atrodė, kad negali būti pikti, pavargę mokytojai, pas kuriuos neįdomu yra eiti. Na galvojau, padarysiu geriau, tai atėjau į mokyklą.“ Kita informantė taip pat papildė: „IN04: Aš matau galimybę dabartinėje sistemoje daryti pokyčius <...>. Ir yra žmonės, kurie nori ateiti ir kažką nuveikti prasmingo.“ Išoriniai veiksniai, tokie kaip atlygis ar socialinis statusas nėra laikomi kertiniais, svarbiausiais pasirinkimą lemiančiais veiksniais¹¹⁹, tą patvirtina ir kalbinti mokytojai: „IN04: nes iš tiesų ta piniginė išraiška toli gražu nėra tas motyvatorius, ir

¹¹⁸ Catherine Sinclair, how can what we know about motivation to teach improve the quality of initial teacher education and its practicum? Kn. Motivation and practice for the classroom, Rotterdam, Netherlands: Sense. 2008, 37-61 Taip pat Vilija Stanišauskienė, „Kodėl tampama mokytoju.“ Daktaro disertacija, Kauno technologijos universitetas, 2022

¹¹⁹ Catherine, Sinclair, Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. Asia-pacific Journal of Teacher Education, 2008, 79-104.

daug vadybinių tyrimų rodo, kad alga motyvuoja du-tris mėnesius, o paskui vis tiek turi būti kažkas daugiau kas tave motyvuoja dirbti“ taip pat ir kitas informantas pažymi, „IN01: Gavome algas, mokytojo dienos proga anksčiau buvo, ir tie atlyginimai nepatenkina jokių esminių kultūringo gyvenimo poreikių.“ Iš daugumos mokytojų pasisakymų – panašu, jog finansinių poreikių neatliepimą priprantamą vertinti, kaip neigiamą, tačiau sunkiai pakeičiamą faktorių: „IN13: Tada, nu tai tas kažkaip, finansinis yra klausimas, žinai, kur aš kažkaip galvojau, kad nėra man tiek aktualu, galiu aš kažkaip išgyvent su tiek, kiek man moka, bet pastebi, kad tu dirbi žymiai daugiau negu ten tavo draugai ir bendrakursiai buvę ir klasiokai, o uždirbi žymiai mažiau.“ Kita informantė papildo: „IN04: Kai tu dirbi po 12-13 valandų per parą, tai tikrai supranti, kad ne pinigai motyvuoja. <...> Iš tiesų matymas savo darbo prasmės, kad tu turi kuo pasidalinti, gali pasidalinti su mokiniais, ir matai tą iš mokinių gaunamą atgalinį ryšį, ir tai yra mūsų atlyginimas, ne pinigai, ne kažkas, bet tas atgalinis ryšys kurį tau duoda mokiniai klasėje. Turbūt daugiau ir nėra kas motyvuotų....“

Mokytojai savo profesinėje veikloje vadovaujasi ir bendrai lauke veikiančiais standartais, klasifikuojant „teisingus“ bei „neteisingus“ veikimo modeliais. Tad formuojantis *habitus* svarbios ir ankstesnės patirtys, įgytos dar prieš pasirenkant profesiją, aplinkos palaikymas arba tai, ką Bourdieu vadina *habitus* inercija¹²⁰: „IN06 tėvai gerbė pasirinkimą, nepasakysiu, kad didžiavosi, tačiau visada gerbė <...> Iš aplinkos nejutau visiškai jokio spaudimo tapti ar netapti.“ Dažnai renkantis susipina ir šeimos įtaka: „IN06: Nuo pat vaikystės norėjau būti auklėtoja. Aš labai mylėjau mažus vaikus, vadinamuosius leliukus, kūdikius ir norėjau tapti auklėtoja na čia tokia šeimos istorija buvo.“, informantai mini, jog pasirinkimų sąrašė jų nebuvo daug, iškart apsispręsta likti mokykloje, „IN11: Kadangi aš esu trečias vaikas šeimoj ir pagrandukė, po šešiolikos metų atsiradusi, tai tėvai, nu jau aišku savaime, jau labai popino, lepino, ir jau labai nenorėjo išleisti į Vilnių. O kadangi Šiauliai buvo arčiau, tai...O daugiau tada buvo Pedagoginis. Jie tiesiog mane sumotyvavo, kad būsi gera mokytoja. Ir aš sutikau, ir labai nesispardžiau, iš tikrųjų.“ Dauguma kalbintų mokytojų pažymi, jog skirtingais gyvenimo etapais nors motyvacija keitėsi ir buvo permąstoma, dažniausiai juos vedė prasmės paieškos bei noras keisti nusistovėjusią tvarką – inicijuoti pokytį. Kiti minimi atėjimai į profesiją labiau atsitiktiniai „IN03: Kadangi įstojau pirmu numeriu, tai per daug negalvojau. Ir kadangi studijavau VU tai žinojau kad, jie turi gretutines studijas. Originaliai mano planas buvo pasiimti šalia psichologiją, nes man tai buvo vienas iš įdomių dalykų, bet mums to neleido, leido tik pedagogiką“, ta pati informantė vėliau pažymi, jog „IN03 Dirbant visai kitoje sferoje gavau pasiūlymą dirbti mokykloje, kadangi turėjau pedagogo kvalifikaciją. Naujoje darbo

---

¹²⁰ Bourdieu, *Habitus and Field*, 195.

vietoje taip patiko dirbti su mokiniais, kad nusprendžiau pasukti ne tik asistento, bet ir pagrindinio mokytojo profesijos keliu.“ Siekis įveikti nuobodulį ir profesinei veiklai suteikti prasmės taip pat minimas informantų: „IN10: Tai nuobodu pasidarė laboratorijoje ir galutinai apsisprendžiau, kad man reikia pedagogiką vystyti toliau.“ Du žmonės paminėjo programos „Renkuosi mokyti“ įtaką renkantis profesiją. Mokytojai, gavę mentoriaus pagalbą, palaikymą iš mokyklos administracijos vos atėjus ar dar prieš ateinant į mokyklą pažymi tai kaip pozityvią patirtį: „IN03: Atėjau su „Renkuosi Mokyti.“ Ten labai daug kūrybiškų metodų davė: tu ateini su portfeliuku ir tikrini, o paskui tas portfeliukas pildosi.“ „IN07: Buvau priimta labai šiltai. Tai reiškia tiek direktorius, tiek pavaduotojas, tiek kolektyvas, jie buvo brandesni visi, bet visiškai nežiūrėjo, kad tu jauna, 24 metų. Buvo globėjiškumas, toks buvo pagarbos jausmas jautėsi, tas toks palaikymas jis tikrai turėjo pozityvų dalyką.“

Tokiuose pasisakymuose galime atpažinti tai ką, Bourdieu vadina kolektyviniu *habitus*, tam tikru vienijančiu kultūriniu kodu mokykloje. Anot jo, būtent *habitus* ir skirtingų asmenų atsineštos praktikos ir yra tai, kas kuria organizacijos kultūrą.¹²¹ Ilgiau profesijoje esantys mokytojai pažymi įvairias, nebūtinai teigiamas kolektyvinio *habitus* pasireiškimo patirtis: „IN02: Tikrai buvo labai smagių dalykininkų <...>. Bet tikrai buvo tie, kurie sakydavo „perdegsi“, „ko tu čia jauna atėjai?“ <...> Į tave žiūrėdavo kaip į mažavertį kolegą, kuris dar nieko neišmano“ arba „IN04: Jeigu sulaukia palaikymo tai dažniausiai lieka ir tie jauni mokytojai įsikabina, mokosi vieni iš kitų, eina pas kolegas į pamokas, stebi, sulaukia patarimų, pagalbos. O jeigu sulaukia patyčių, diskriminacijos, mobingo, ko neslėpkime yra, tai jie išeina ir labai greitai ir net nebegrįžta ir nebesvarsto mokytojo darbo dėl tokių prastų patirčių.“ Minimos ir teigiamos patirtys, palaikymas: „IN09: Per karantiną mokykloje susiradau dar viena žmogų, mano mokiniu mokytoja dalykininkė. Mūsų bendras tikslas buvo, kaip organizuojame pamokas, ir per tai mes susidraugavome. Ir tai palaiko.“ Taip pat ir „IN08: Kaip pradėjau dirbti, pradėjau bendrauti, pradėjau klausti ir aš įsiliejau į tą seną kolektyvą, ne į naują, ir mane labai šiltai priėmė. Tai iš tos pusės jaučiu palaikymą, kaip jaunam žmogui. Ir jaučiuosi gerai: mane palaiko pakankamai, mane mato kaip tinkamą mokytoją.“ Nors palaikymo atžvilgiu pastebimas susiskaldymas ir tarp mokytojų, „IN01 Tai to palaikymo iš esmės nėra, tik artimųjų ratas kuris palaiko ir supranta, ir mokiniai palaiko. Ir įdomiausia, kad iš visų tų žmonių, su kurias susiduriu toje terpėje, tai mokiniai palaiko, o mokytojų bendruomenės yra susiskaldžiusios, ir patys mokytojai ne visada streikus remia ir yra nekritiškai mąstantys. Mane labiausiai palaiko artimieji ir mokiniai“

---

¹²¹ Neil Roy, Bourdieu on Education and Social and Cultural Reproduction. *British Journal of Sociology of Education*, 11: 4, 1990, 431-447.

Minimas ir šeiminis *habitus*, kurios prisideda formuojant savo, kaip mokytojo tapatybę „IN02: Aš visada sakau, kad, turbūt, jeigu tau sutvarkytas asmeninis gyvenimas, tada tu gali likti mokykloje. <...> . Tai aš turiu palaikymą didelį šeimoj. Aš juokauju, kad mano vyras yra mano talismanas, nes aš galiu išsirėkti ir būti visokia“, patirtys atsineštos iš asmeninio lauko taip pat ir įgalina „IN06: Gal dabar dėl atėjusios brandos, pagimdžiusi du vaikus, nes moterys keičiasi su kiekvienu gimdymu. Ir, galbūt, pradėdu jausti savo galios jausmą ir galimybes keisti ir įtakoti.“ Taip pat minimas artimiausios aplinkos veiksnys, kaip padedantis formuoti profesinę tapatybę: „IN07: <...> Tuo metu, atsimenu, man susidėstė tokia mintis: norint dirbti mokytoja tu tą dalyką gali daryti, bet turi turėti gerai uždirbantį vyrą. Nes realiai iš pedagogo algos pragyventi yra sunku.“

Įdomu tai, kad kelių interviu metu išryškėja anksčiau neminima *habitus* forma, kuri galėtų skilti į dalykinę bei profesinę tapatybę mokytojo darbe, kuomet tam tikrais momentais mokytojai mini, jog motyvacijos likti ar (iš) būti profesijoje suteikia dėstomas dalykas: „IN01: Man, ta lituanistika tai yra ir viso ko esmė. <...> padeda matyti prasmę nevilties akimirkomis, kai nusivili žmogumi, kai esi įskaudinamas, apšmeižiamas, tada aš per savo dalyką ieškau atspirties“, „IN04: tada gelbsti tavo dalykas. Jeigu tu esi entuziastas savo dalyko, tai tada aš pasineriu į mokymą savo dalyko <...> aš save guodžiu, kad palauk, bet tu darai ką labiausiai mėgsti pati. <...> na, baigė literatūrą, tu myli ją tai ir džiaukis.“ Dalykas taip pat tampa pasididžiavimo, savotiško prestižo forma: „IN13: Nu taip tapatybiškai jaučiuosi mokytojas, bet labiau to tokio, šito, pasididžiavimo ateina iš to, kad matematikas esu.“

Taigi, profesinį mokytojo *habitus* galima apibrėžti kaip laike ir erdvėje kintantį procesą, kuomet kuriamos skirtingos prasmės formuojant savitą profesinę tapatybę.

3.3. Profesinė socializacija ir tapsmas mokytoju

Tapsmas mokytoju, arba „įaugimas į profesiją“ apima pirmuosius mokymo metus, per kuriuos nauji mokytojai pirmą kartą susiduria su profesija ir patiria „pereinamąjį šoką.“ Kalbinti mokytojai pažymi, jog suprasti lauko taisyklės mokykloje prirėkė laiko „IN02: aš kažkaip tuo metu sirgau žvaigždžių liga, ir kažkaip galvojau, <...> turiu diplomą, aš esu talentas, man super viskas bus.“ Realybė, kurią sutiko mokykloje ne visuomet sutapo su pirminiu įsivaizdavimu apie mokytojo darbą „IN02: pamenu, darbą baigdavau trečią valandą, nuo aštuntos, ir aš parėjus namo pirmiausia dvi valandas pamiegotavau, kad galėčiau taisyti pradinukų darbus, ir ruošti pamokoms.“ Adaptacijos, tapsmo mokytoju procesą, kaip varginantį ir sunkų pažymi ir kiti informantai „IN01: Aš dienos šviesos nemačiau per tuos metus vien ruošdamasis pamokoms. Dar ir dabar stebiuosi, žiūrėdamas į išsaugotą pasiruošimų medžiagą, kaip man užteko jėgų ir

entuziazmo tai daryti.“ Apie mokytojo profesiją kaip romantizuojamą, ignoruojant kitus esminius profesijos aspektus kalba ir kita informantė: „IN09: Tokių rožinių dalykų studijuojant yra daug pateikiama. Kai tu studentas esi, pasakojama, kad mokytojas yra draugas, padėjėjas visoks ir tu kalbi, kad tai yra klasė, kad tai mes. Ir susiduri, kad jie tėvai yra individai ir visi mato tik savo vaiką.“ Nors teorinėje šio darbo dalyje kalbant apie profesijos ambivalentiškumą daugiausia buvo svarstoma apie primetamus lūkesčius, kuriuos patiria mokytojas siekiant įgyvendinti profesijos keliamus reikalavimus, tačiau panašu, jog ateinant į profesiją mokytojas taip pat turi lūkesčių, suformuotų sau skirtingose aplinkose, t.y. ko galima tikėtis ateinant į profesiją, koks pats mokytojas (-a) turėtų būti. Itin aukšti lūkesčiai gali būti nulemti skirtingų veiksmų, kaip bus matoma profesija: „IN06: Mokytojas vis dėlto ne buhalteris, ne kažkas kitas. Tai yra visiškai kitokios specialybės žmogus, na tikrai ypatingos.“ Apie mokytojo pašaukimą bei misiją bei papildomas atsakomybes kalba ir kita mokytoja: IN03: „Sako čia gi ne tavo darbas, tau nepriklauso taisyti visą kitą. Mums visiems priklauso, nes mes gi mokytojai. Jei per kontrolinį pridaro rašybos klaidų aš jas turiu ištaisyti nors ir nevertinu.“ Tad panašu, kad net atmetant išorės primetamus lūkesčius mokytojas į profesiją jau ateina turėdamas aukštą kartelę sau.

Mokytojai pažymi, kad tradicija bei istorinis pasakojimas apie mokytojo profesiją taip pat turi įtakos jų supratimui, apie tai, kaip atrodo mokytojo darbas: „IN10: Nežinau, ar Meilė Lukšienė yra pasakiusi, kad kiekviename mokinyje, net ir blogiausiam mokinyje, gali surast kažką gero. Tai galbūt tas ieškojimas to gero“, „IN08: Faktas, kad mes visi užaugome su tais vyresniais mokytojais ir atsirado požiūris, kad mokytojas toks turi būti.“

Žvelgiant į naujausius tyrimus mokytojų lūkesčiai keliami sau prieš ateinant į profesiją dažnai užkeliami ir studijų metu, kuomet formuojamas idealus mokytojo portretas – o jo neišpildymas ir savotiška neatitiktis pašaukimui – reiškia klaidą, o ne galimybę mokytis. Tokios patirtys atsiskleidžia tiriant didesnes mokytojų grupes ir siekiant išsiaiškinti priežastis, kodėl vis didėja mokytojų pasirenkančių išeiti iš profesijos, skaičius.¹²² Interviu kalbinti mokytojai, ypatingai tie, kurie mokytis pradėjo dar prieš nepriklausomybę, taip pat atskleidžia bendrą tendenciją, ko pats mokytojas tikisi iš savęs : „IN11: Tiesiog tie laikai buvo tokie, kad net nebuvo tokio teiginio gero mokytojo. Jisai visai visą laiką turi būti. Jis nebuvo akcentuojamas, kad gali būti geras mokytojas, ar kad gali būti kažkoks kitoks mokytojas. Tu tiesiog esi įsisąmoninęs labai tvirtai ir žinai, kad tu esi pats geriausias.“ Skirtingos mokyklos gero mokytojo apibrėžtis formuoja skirtingai: „IN12: geras mokytojas, tai ieškantis mokytojas, besidomintis, skatinantis tą sveikąją konkurenciją, bet kartu labai skatinama kolega kolegai,

---

¹²² Lars Dietrich, Higher expectations of teachers are not sufficient: How to take the next big step in social-emotional teacher training. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 2021, 1– 11.

kad kartu dalintumėmės ta patirtimi ir ta patirtis nebūtinai organizuojama mokymais, seminarais. Kalbu apie tai, jeigu mes kažkas kažkur dalyvavom, tai tais mokymais pasidalinam.“ Dauguma informantų apibrėždami tiek jiems asmeniškai, tiek mokyklai svarbius gero mokytojo kriterijus kalba apie ryšį kuriamą su mokiniu, situaciją vaizdingai nušviečia vienas iš pašnekovų: „IN10: Geras mokytojas reiškia tas, kuris leidžia, gerai supranta mokinį, sako, <...>„tebūnie, šiandien tą temą praleiskim.“ Gerai, pakalbėkime vos ne apie orą ir taip toliau, ryšį palaiko...Jis nėra griežtas. Jis geras žmogus. Jis geras mokytojas. Vat, vaikas sako, „geras mokytojas visą laiką supranta.“ Bet jis blogas mokytojas, nes jis neišdėstė dalyko...O dabar, geras mokytojas yra blogas mokytojas. Laužia, spaudžia, bet tu viską išmoksti. Tačiau reikia būt...Na suderinti viena su kitu. Bet kai tu lauži, spaudi visą laiką, anksčiau ar vėliau gali atsirasti susipriešinimo tarp mokinio ir mokytojo..<...> Turi būti ir tas, ir tas. Nėra absoliutaus blogio ir nėra absoliutaus gėrio.“ Taip pat ir kitas mokytojas tik patvirtina ryšio svarbą „IN01 Geras mokytojas, aš pats bandau toks būti, bet nepasakyčiau, kad visada išeina. Mokytojui turi labiau rūpėt žmogus, o ne dėstomas dalykas, pirmiausia tas mokinyš, prie kurio mes ateinam.“ Taip pat tas pats mokytojas pažymi ir apie tvirtą mokytojo laikyseną bei gerą humoro jausmą darbe su vaikais: „IN01 Svarbu noras artėti prie žmogaus, geras savo dalyko išmanymas, tvirtų orientyrų turėjimas ir gebėjimas prisitaikyti pasaulyje, ir dar kas man atrodo labai svarbu, mokytojas turi būti labai drąsus, jeigu mokytojas yra nedrąsus, vadinasi jis yra nelaisvas, tada jis negalės priimti visų mokinių, kurie yra ir maištininkai ir provokatoriai, ir katalizatoriai, taigi turi būti drąsus, laisvas ir turėti puikų humoro jausmą, nes jeigu jo neturi, tada žmogui grės isterija ir tas darbas neteiks džiaugsmo, jis nemylės mokinių ir tada reikia nuo tokio mokytojo bėgti į visas keturias puses.“ Tad panašu, jog apibrėžtis apie tai, kas yra geras mokytojas buvo palikta susikurti pačiam mokytojui, nes dauguma interviu dalyvavusių mokytojų, net ir turinčių trumpas patirtis, negali įvardinti mokyklos, savivaldybės ar valstybės kuriamo gero mokytojo paveikslo.

Galime matyti, jog nors mokytojai konkrečiai ir negalėjo įvardinti formaliai nustatytogero mokytojo apibrėžimo, tačiau kalbėjo apie kitas, iš aukščiau nuleidžiamas taisykles, kurios gali apibrėžti gerai dirbančio mokytojo funkcijas bei vaidmenį: „IN09: Kiek verčiasi per galvas direktoriai, pavaduotojai, kad atitikti lūkesčius kažkokius, nebūti žemai, tas lenktyniavimas. Kol nežinojau buvau optimistiškesnė, man dabar tai bergždžias reikalas.“ Lūkesčiai, apie kuriuos kalba mokytojai, dažniausiai suprantami kaip gerų rezultatų siekimas, aukšti egzaminų balai: „IN01: Tu kaip mokytojas turi matyti du žingsnius į priekį: tai kas jiems galbūt teikia džiaugsmą, malonumą, bet egzaminas niekur nedingsta, ir tu turi sugebėti ir tu turi išsukti taip, kad jie ir tą džiaugsmą patirtų ir dar tam egzaminui gerai pasiruoštų.“ Anot Bourdieu, būtent tokiomis, netiesioginėmis priemonėmis politinis laukas bando primesti savo

taisykles.¹²³ Norint jame veikti itin svarbus kapitalas ir jo forma, tą pažymi ir kalbinti mokytojai, pasakodam, kad svarstant strateginius dalykus dėl mokytojų darbo gerovės įtraukiami didesnį socialinį bei simbolinį kapitalą turintys mokytojai: „IN06: Aš nedalyvauju tokiose procesuose, ten daugiau dalyvauja metodininkai mokytojai, metodinių grupelių pirmininkai.“ Primetamos taisyklės tampa profesinės socializacijos dalimi, kuomet mokomasi atlikti tam tikrus profesinius vaidmenis ir internalizuoti profesinės tapatybės jausmą su mokytojo profesijai priskiriamomis savybėmis: „IN03: Aš dirbu ne tik mokyklai, bet ir valstybės naudai, esam valstybės tarnautojai, atlyginimą moka iš valstybės biudžeto.“ Dauguma mokytojų kalbėdami apie savo profesiją vartoja žodžius „turi“ ar „privalo“ atskleisdami, kad mato tai kaip būtinybę, o ne laisvą pasirinkimą. Tačiau klausiant, kaip konkrečiai valstybė padeda mokytojui, dauguma sutinka, kad daugiau trukdo, nei padeda, arba negali įvardinti, kaip konkrečiai padedama mokytojui: „IN04: Aš iki galo nelabai suprantu tų institucijų: koks yra jų tikslas, vaidina kad padeda mokytojams.“

3.4. Profesijos ambivalentiškumas

Mokytojo tapšmas apima skirtingus etapus, kurių metu permąstomos mokytojo funkcijos ir bandoma atsakyti, kokia yra mokytojo rolė švietimo procese. Visi kalbinti mokytojai pažymi, jog nors patys ir jaučiasi kūrėjais ar tokiais, kurie gali, nors ir ribotai, keisti tam tikras lauko taisykles: „IN10: Nes jeigu mokytojas yra mąstantis, tai nieks netrukdo nuo tos programos jam nuplaukti“ vis dėlto, anksčiau ar vėliau susiduria su trukdžiais atliekant savo pareigas: „IN10: O jeigu apie atnaujintas <...> programas kalbant <...> tai tada jos trukdo.“ Ateities perspektyvas taip pat vertina kritiškai „IN01: Tai iš esmės kol kas aš nematau, kad mūsų mokykla turėtų kokią nors ateitį. Privatus verslas linkęs nustverti kas yra geriausiai tarp likusių mokytojų, o toliau pedagogų rengimas yra žlugęs, net dar neprasidėjus normaliai reformai. Aš pozityvių prošvaisčių ta tema nematau. Ta sistema geriausiu atveju liks kaip yra, ir mokytojai toliau dirbs nulenkę galvas dejuodami.“ Kai kurie iš mokytojų išreiškia tiek savo, tiek sistemos bejėgiškumą „IN02: Kita vertus, mokytojai, ta bendruomenė, kuri ilgą laiką gyveno pažadais. Jau mums tiek kėlė atlyginimus valdžios nuo tautinės mokyklos Meilės Lukšienės iki visų besikeičiančių ministrų su gramatinėm klaidom arba su medicininiais tais dalykais...Ir žmonės tiesiog nebetiki, kad gali būti kitaip.“

Daugumoje interviu išryškėja abejonės savo pasirinkimu, kurias sustiprina išoriniai veiksniai, susidūrimai su mokyklos administracija: „IN06: Buvo, gal tie sunkieji emociniai laikotarpiai, kai būna visokių požiūrių tėvų, kai jie sunkiai ištveria savo vaikų nesėkmes ir tada

---

¹²³ Bourdieu, *Habitus and Field*, 232.

ieško kaltų. Ir, aišku, kaltina mokytoją. Tai tuomet manęs administracija nepalaikė. Jie atrado kur yra kaltė mokytojo, parodė, akcentavo tuos momentus. Tai čia buvo toks sunkus momentas.“ Bandymai pakeisti sistemą ar jai priešintis taip pat, nors ir matomi, dažniau baigiasi nesėkme, tiek mokyklos mastu, „IN01: Aš jaučiuosi, mokykloje bejėgis, kalbant apie nuolaidžiavimą ir pataikavimą tėvams.“, tiek valstybiniu: „IN03: Esu pažįstama savo rate su keletu žmonių, kurie dirba švietimo ministerijoje ir galėčiau asmeniškai į juos kreiptis. Bet iš kito kampo, jeigu galvoti iš mokytojo pozicijos, <. . . > jaučiu kad poveikį padaryti nelabai pavyktų. Jei nori ką išjudinti, turi žinoti į ką kreiptis, o sužinoti į ką kreiptis pakankamai sudėtinga, nes valstybės institucijų struktūra labai sudėtinga, ir realiai sunku suvokti kas ir už ką yra atsakingi.“ Net ir mokytojai turintys didesnę socialinį kapitalą, priklausantys asociacijoms ar bent teoriškai turintys didesnę galią daryti įtaką sprendimams pažymi, jog: „IN04: mes suprantame, kad belsk ne beldęs, ten niekam neįdomu. Mūsų, kaip lygiaverčių partnerių, šitos problemos svarstyme nepriima. Mes nesame lygiaverčiai partneriai švietimo sistemos kūrimo ir modeliavimo.“ Sudėtingais momentais mokytojai pažymi, jog motyvaciją išlaikyti padeda jų dalykinė tapatybė ir prasmė perduodant žinias ir poreikis padėti šias žinias įgyti vaikams: „IN09: Bet tai atperka ir tiesiog pakeliai tas vaikų nuoširdumas. <...> jie nori, jie siurbia ką tu duodi, <...> yra tokie mainai ir tai laiko, kada tu gauni ir atgal.“

Analizuojant kokybinių interviu medžiagą matomi mokytojų nusivylimo ar abejonės savo profesija momentai, kurie susiję su lūkesčių prieš ateinant į profesiją ir jau joje esant neatitikimu: „IN04: Esame sukūrę kažkokį begalinį nepasitikėjimą mokytoju. Koks žmogus nori eiti į darbą ir žinoti, kad jo kompetencija yra nepasitikima.“ Taip pat kalbama apie lūkesčių, kuriuos kelia sistema ir mokytojas pats sau neatitikimą: IN09: „Jeigu tu stengiesi vaikyti projektų, stengiesi atitikti kitų lūkesčius, tu prarandi save.“ Mokytojo kaip nekompetentingo ar tokio, kuriam reikalinga nuolatinė kontrolė ir priežiūra vaizdinį sustiprina ir institucijos bei perteklinis administracinio darbo krūvis: „IN02: Aš nežiūrėjau, kiek tikrai institucijų yra, bet jūs pažiūrėkit, kiek yra mokyklų inspektuojančių, ir kiek – mokyklai padedančių institucijų. Mūsų buvęs direktorius kažkada paskaičiavo ir priskaičiavo ar tikrai Pedagogų švietimo centrą, kas padeda. O daugiau visi inspektuoja nuo priešgaisrinės tarnybos, iki sveikatos visokių centrų, ypač per pandemiją laikotarpį. Ir tu visiems turi teikti ataskaitas. Tos ataskaitos svarbios visiems, bet tu nematai galutinio tikslo, nes realiai mokytojo nuomonės niekas neklausia.“ Čia galime matyti tai, ką pažymi Litvinaitė kalbėdama apie mokytojų situaciją, savotišką homunkulą, kur mokytojo funkcijos apibrėžiamos taip abstrakčiai, jog apibrėžtis formuojasi lauke ir vyksta nuolatinė trintis tarp to, kaip mokytojas mato save ir kaip jį apibrėžia institucijos – nuo mokyklos, visuomenės iki ministerijos. Vienas iš informantų pažymi, tokius bandymus kaip nerealius „IN13: Jeigu jie ateitų ir sėdėtų pas mane klasėj, tada mes galėtume kalbėt. <...>

Bet jeigu kažkas ten iš aukštai pasako, tai nežino jie, kas vyksta. Neatlieps realybės vis tiek.“ Galų gale vienas iš informantų tokius bandymus apibrėžti mokytojo vaidmenį vaidina butaforiniais, ir priduria, jog „IN01: Nors yra sakoma, kad mokytojai yra labai svarbūs valstybėje, tai taip sakantys yra labiau aferistai.“

Tad nusivylimas, ne(be)tikėjimas pažadais bei prasmių persvarstymas, atskleidžia mokytojo kasdienybę – kuri susijusi su nesaugumu bei abejonėmis savo pasirinkimu.

3.5.Šizoidinė situacija ir bepkryptis judėjimas

Nuolatinė kontrolė ir nepasitikėjimas mokytoju matomas visuose interviu, taip pat kaip ir susipriešinimas, ar pačių mokytojų nesupratimas kas gi yra mokytojas – vykdytojas ar kūrėjas, „IN02: ir kad mes vis tiek siaurindami praplatiname ir patys neatsakom, į ką mes einam.“ Tai pastebi ir edukologė Lilija Duoblienė kalbėdama apie skirtingus, savyje susipriešinusius reikalavimus mokytojams. Skyriuje „Mokytojo apibrėžtys Lietuvos teisiniuose dokumentuose“ aptarti du žiūros taškai – edukologinis, kuomet į mokytoją, žiūrima kaip pagrindinį kūrėją ir dalyvį ugdymo(-si) procese bei sociologinė – kuomet mokytojas tampa vienas iš. Mokytojai pastebi, jog Lietuvoje susipynę abu šie žiūros taškai, kai kurie iš informantų teigia, jog jaučiasi vykdytojais: „IN06: Ne, visada jaučiausi kaip vykdytoja“ kiti deda visas pastangas ieškant būdų kurti: „IN12: Aš kaip tik tą darau, aš ieškau tų būdų, kad nebūčiau tik vykdytojas, kad nebūtų tik tas popierinis darbas, jeigu ir būna, aš stengiuosi juo labai greitai atsikratyti, padarau čia ir dabar ką reikia.“ Keli iš informantų mini tai, jog ne tik savo darbe, bet ir bendrai švietimo lauke sprendimo teisės mokytojas neturi: „IN04: Mes nesame lygiaverčiai partneriai švietimo sistemos kūrime ir modeliavime. Mes tik esame vykdytojai, kuriems bus pasakyta ką padaryt.“ Šiuose pasisakymuose galime matyti pirmuosius konflikto požymius, kuomet mokytojai jaučiasi neįtraukiami, o priimti įstatymai neatitinka realybės, tad dauguma iš viršaus nuleidžiamų vykdyti reformų – netenka savo prasmės. Viena informantė pažymi, jog „IN04: idėjininkai nežino kaip ta jų idėja galėtų atrodyti praktikoje. Jie nesugeba numatyti neapsikalbėję su praktikais, kas galėtų sutrukdyti ir kokios problemos, kaip mums tinkamai pasiruošti. <...> niekas nesidomi, negirdi.“

Tad visi apklausti mokytojai pažymi, kad toks neatitikimas verčia juos atitinkamai reaguoti, realybės neatitinkančius pakeitimus ignoruoti arba priešintis juos vykdant tik formaliai: „IN02: Lentelių pildymas dėl lentelių reikalingas ministerijų ataskaitoms, bet mokytojui čia ir dabar trukdo spręsti prie vaiko ir su vaiku susijusias problemas.“ Tuomet taisyklių vykdymas tampa tik performatyvus, formalus veiksmas: „IN06: Pavyzdžiui geros pamokos protokolas: turi būti tikslas išreikštas, pamatuoti rezultatai ir t. t. Tai yra nuleista iš

Švietimo ministerijos. Čia aš nesutinku. Aš dirbu kitaip. Tačiau, kai ateina stebėti pamokos, stengiuosi parodyti tai ko jie norėtų gauti ir nori pamatyti.“ Kitas mokytojas taip pat vaizdžiai apibūdina savo darbo realybę: „IN01: Jeigu kalbam apie dalyko turinį, tai aišku, programoje yra tam tikra ideologinė žinutė užkoduota ir labai aiški. Tai šito naratyvo aš netransliuoju, nes aš ne taip suprantu literatūros paskirtį mokykloje ir visuomenėje. <...> mokiniams pasakau ko programa iš jų tikisi, aš pasakau kaip aš tą programą matau, pasakau kokie mano manymu yra tos programos privalumai ir trūkumai, ir tada pasakau kad darysim tai taip ir ne kitaip ir viskas.“ Aprašytose praktikose galime matyti Foucault apibrėžtą kontrolės formą, siekiant nuslėpti tiesioginį dominavimą – nesibaigiančiu formų pildymu ir nuolatine priežiūra. Tad šiuo atveju galios institucijos, tokios kaip Švietimo, mokslo ir sporto ministerija, Vyriausybė ir kitos, formuoja ir struktūrizuoja tikrovę, neatsižvelgiant į kitus lauke esančius dalyvius. Tad čia formuojasi ir mokytojo tapatybė – atitikti primetamus standartus, tačiau realybėje veikti vadovaujantis savo patyrimu ir nuostatomis.

Naujausi švietimo dokumentai akcentuoja, jog mokytojas yra ir turi būti „laisvas – galintis laisvai pasirinkti mokymo būdus, priemones.“¹²⁴ Informantai apie laisvę rinkti mokytojo darbe kalba skirtingai: „IN01: Iš vienos dalies mokytojas tikrai laisvas yra pasirinkti kurioje pusėje jis stovi, kaip jis tą ugdymą mato <...> bet manau, kad didesnė dalis paklūsta tai sistemai ir jie nenutolsta nei nuo programos, nei nuo vadovėlio ir visas biurokratinės procedūras atlieka puikusiai.“ Matoma tendencija, kad jaunesnio amžiaus, dar iki penkerių metų mokytojo pozicijoje praleidę žmonės drąsiau eksperimentuoja „IN13: ne, nesijaučiu disciplinuojamas. <...> Nelabai aš kreipiu dėmesio į visus tuos, nu ten kažkokius tokius tiek iš administracijos ateinančius šituos visus ideologinius klausimus, tiek iš Švietimo ministerijos ateinančius ideologinius klausimus. Nu, per toli ten yra. Jeigu jie ateitų ir sėdėtų pas’ mane klasėj, tada mes galėtume kalbėt, nagrinėt, ką čia aš galėčiau daryt kitaip.“ Apie tai, kad pasitikėjimo institucijomis kultūros nėra kuriama, o politinis bei institucinis lygmenys pakankamai nutolę nuo mokyklos kalba ir kiti informantai: „IN02: Jie nesugeba numatyti neapsikalbėję su praktikais, kas galėtų sutrukdyti ir kokios problemos, kaip mums tinkamai pasiruošti. Ministrė jau nusprendė <...>, bet ji net nesidomi tuo, kad šiandien mokyklose reikia <...> tai tik išsakytas poreikis, o kiek dar yra neišsakytų poreikių.“ Kalbinant mokytojus atsiskleidžia ir tai, ką Duoblienė vadina „panoptine drausminimo ir kontrolės raiška“: „IN11: Ta kontrolė nuolatinė, tas toksai įvilkimas į pagalbą, ar ne, tai. Man atrodo, labai čia tas pagalbos teikimas labai toks apgaulingas. Ale mes teikiame pagalbą, bet mes biškeliį pažiūrėsime, kaip tenai.“ Apie administracinio darbo krūvį taip pat pasakoja dauguma mokytojų, kuomet

---

¹²⁴ Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija, NŠA, 2014 Internetinė nuoroda: https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf Žiūrėta 2023-01-03

primetama tam tikra kontrolės forma, bet tuo pat siekiama nuslėpti šį dominavimą formų pildymu ir nuolatine priežiūra: „IN12: Didžiausias minusas popierizmas jo yra beprotiškai daug <...> Tiek daug to pildymo. Daugeliui atmuša norą dirbti mokykloje.“ Apie tai, kad mokykloje laisvės yra mažiau nei teisiniai dokumentai nurodo ne tik mokytojams, bet ir mokiniams, pažymi ir kita informantė: „IN08: Tiesiog vaikus formuojam kaip kareivius, darbo rinkai, kad jie būtina elgtųsi taip kaip nurodyta taisyklėse. <...> mokykla šiuolaikinė paprasta, visiškai niekuo neišskirtinė, ji tiesiog naikina vaiko individualumą.“

Dauguma mokytojų patvirtina šiame darbe keliamą prielaidą, jog mokytojo darbo realybė neatspindi teisiniame lygmenyje formuojamo mokytojo vaidmens, o mokytojas, nors ir turi dalinę laisvę rinktis skirtingus ugdymo metodus ir priemones – labiau mato save kaip vykdytoją, nei kūrėją ar laisvą. Nors kai kurie mokytojai ir kalba, jog turi laisvę rinktis, tačiau jų pasirinkimai dažniausiai riboti, o norint esminių pokyčių vis tiek susiduriama suribojimais. Tad nors teisiniame lygmenyje iš mokytojo tikimasi „būti mokymosi galimybių kūrėju, laisvu, partneriu“ mokytojai savo darbe to išpildyti negali dėl keblumų laisvai veikiant švietimo lauke.

3.6. Abipusis nepasitikėjimas: mokytojas ir visuomenė

Analizuojant išryškėja abipusis nepasitikėjimas tiek tarp mokytojų ir institucijų. Žinoma, tai gali būti ir didesnės problemos – visuomenės nepasitikėjimo švietimu ir mokytojais¹²⁵ – dalis. Šiandien švietimu, darant prielaidą, jog įskaitant ir mokytojus – pasitiki tik kiek daugiau nei 50% visuomenės.¹²⁶ Tai atliepia ir viena iš informančių: „IN12: Iš pačios vyriausybės nėra mokytojas vertinamas, kad jis būtų nuomonės formuotojas, kad būtų pavyzdys numeris vienas, dauguma nori, kad gydytojai, teisininkai, ekonomistai, politikai, būtų vertinami, bet ne mokytojai, netgi apie švietimą tas pat - mokytojai ir tai negali pasisakyti, nes laiko, kad nesupranta“ Apie atsirandančias prarajas tarp mokyklos realybės ir institucijų – iš viršaus nuleidžiamų įstatymų – kalbama ne tik Lietuvos kontekste.¹²⁷ Tyrime dalyvavę mokytojai taip pat kalba apie skirtingas realybes: „IN08: Tie vadovėliai yra parašyti taip, kad atrodo, kad ateita į tobulą mokyklą, kur yra tobuli vaikai“ arba „IN13: <...> ministerijoje, tai jie kažkur sugalvoja, kaip viskas turėtų būt, ir tada pasako, tai dabar bus taip. Bet kad tas atkeliautų iki kiekvienos klasės, kiekvienam kabinete tas įvyktų, nu...“ Mokytojai institucijas mato kaip nebendradarbiaujančias, nesitariančias ir neatliepančias jų poreikių. Kalbama ne tik apie

---

¹²⁵ Vilmorus vykdytas tyrimas apie pasitikėjimą institucijomis, 2022 m. gruodžio mėn. 8 – 15 d. <<http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20>> [Žiūrėta 2022-12-31]

¹²⁶ Ibid.

¹²⁷ Dr. Alice Bradbury, „Government and teachers’ realities are increasingly worlds apart “2020, schoolsweek. <<https://schoolsweek.co.uk/government-and-teachers-realities-are-increasingly-worlds-apart/>> [Žiūrėta 2022-12-31]

mokytojų darbo realybės iššūkius, bet ir detalizuojama regiono patirtis bei atskirtis: „IN08: Dažnai būna nuleisti planai Vilniaus mokyklų orientyras, o kad kiti miestai, miesteliai, kaimo gyvenvietės gyvena visai kitokiu ritmu, visai kitokiais dalykais ir turi vis tiek lygiuotis į tą tarkim sostinės vaiką <...>.“ Taip pat atsakomybė už tvarkų įgyvendinimą paskirstoma skirtingais instituciniais lygmenimis, kalbinti mokytojai kalba ne tik apie ministerijos neveiksmumą, tačiau ir savivaldybių problemas: „IN05: Turim gauti vieną etatą, o iš savivaldybė žinių nėra, informacija kažkur užstrigusi. Čia ministerija nekalta, manau, kad jos funkcija kita truputi. Čia savivaldybių, miestų švietimo skyriai, dirbant rajone, tas bendravimas su rajono švietimo skyriumi buvo labiau betarpiškas.“

Internalizuotas nepasitikėjimas ir nu(si)galinimas vyksta ir tarp pačių mokytojų: „IN05 Visiškas nesiskaitymas su mokytojais, jie kariauja ir kai pasakai pastabą, jie tau kerta atgal. <...> bet kadangi yra tokie mokiniai, aš turiu su jais dirbti ir negaliu nei išsisukti nei kažką padaryti.“ Minima ir žiniasklaidos įtaka tokiam nepasitikėjimui ir spaudimui atsirasti: „IN04: Be abejo jaučiam kiekvieną dieną, ypač tai jaučiama pavasarį, kai išgirstame rezultatus, ir tada mes suprantame, kad esam atsakingi už visas pasaulio nuodėmes. Atsidarius „Delfi“ ar „15min“ portalus ir paskaičius kokios supermamytės laišką, ir tada apima kažkokios nuolatinės kaltės jausmas, kad tu kažką darai ne taip, nepakankamai, neužtektinai, nepakankamai gerai“ . Kaip mini kiti interviu dalyvavę mokytojai – toks aplinkos pasitikėjimas bei palaikymas gali būti lemiamas, „IN04: tas aplinkos palaikymas ar nepalaikymas jis iš tikrųjų yra lemiamas. Ir jeigu sulaukia palaikymo tai dažniausiai lieka ir tie jauni mokytojai įsikabina, mokosi vieni iš kitų, eina pas kolegas į pamokas, stebi, sulaukia patarimų, pagalbos. O jeigu sulaukia patyčių, diskriminacijos, mobingo, ko neslėpkime yra, tai jie išeina ir labai greitai ir net nebegrįžta ir nebesvarsto mokytojo darbo dėl tokių prastų patirčių.“

Tad tokios ir panašios nuostatos atskleidžia mokytojų darbo užkulsius, kuria jų identitetą, kuomet tam tikri vaizdiniai, sukuriami ir/ar primetami kuria kasdienę mokytojo darbo realybę ir šiuo atveju – didina mokytojo nepasitikėjimą.

3.8 Nuo svajonės iki sekinančios realybės

Žvelgiant į valstybės lūkesčius mokytojui pabrėžiama, jog iš jo tikimasi profesionalumo, nuolatinio tobulėjimo ir refleksijos savo profesinėje veikloje, visgi kalbinti mokytojai pažymi, jog kalbėti apie aukštesnius tikslus sudėtinga, kol nėra atliepiami baziniai mokytojų poreikiai: „IN01: dar darbo priemonės turėtų atsirasti ir nereikėtų jų maldauti, kad draugai parneštų žirklių, pieštukų iš darboviečių, nes mokyklos neperka arba neįperka, arba sako mokytojams nepriklauso.“ Mokytojai mini ir finansinį nesaugumą pasirinkus profesiją: „IN07: norint dirbti mokytoja tu tą dalyką gali daryti, bet turi turėti gerai uždirbantį vyrą. Nes realiai iš pedagogo

algos pragyventi yra sunku.“ Taip pat nors iš mokytojų tikimasi, jog jie turės laiko domėtis savo dalyko naujienomis, skirs laiko profesiniam tobulėjimui – tai tampa sunkiai įmanoma dėl itin didelio krūvio ir finansinių galimybių. Vis dėlto, dar neseniai mokytojo karjerą pradėję mokytojai teigia, jog nesvarsto dirbti mokytojo darbo ilgiau nei 10 metų: „IN13: Bet šiaip, nu aš taip sau esu gyvenime pasakęs, kad maksimum 10 metų praleisiu mokykloje, jau manau iš tiesų, kad šitie bus paskutiniai.“ Tie, kurie sprendimo dėl ateities dar nepriėmė vis dėlto svarsto arba yra priversti svarstyti ateities galimybes: „IN08: Pradedi svarstyti gal tada mokykla netinkama, gal reikia keisti, bet ar tai yra problemos sprendimas, gal kitoje mokykloje kitų dalykų prašo. Toks neaiškumas bent jau pradedančiajam mokytojui yra labai sakyčiau didelis.“ Kalbėdami apie darbo realybę mokytojai ją apibūdina kaip „beprotišką“, „sunkią“, vienas iš mokytojų pažymi ypatingai sunkią karjeros pradžią: „IN01: Aš dienos šviesos nemačiau per tuos metus vien ruošdamasis pamokoms. Dar ir dabar stebiuosi, žiūrėdamas į išsaugotą pasiruošimų medžiagą, kaip man užteko jėgų ir entuziazmo tai daryti.“ Darbo realybė, nepatenkinti poreikiai bei visuomenės nuomonė priverčia mokytojus svarstyti ne tik savo profesinę tapatybę, bet ir apskritai – profesijos pasirinkimą.

V. Stanišauskienė, neseniai apgynusi disertaciją apie mokytojo karjeros trajektoriją brėžiančius veiksnius, pažymi, jog sprendimas rinktis mokytojo profesiją priimamas siekiant saugumo, prasmės, savirealizacijos ir pokyčio. Ji taip pat pažymi, jog prasmės siekis apima egoistinius ir altruistinius motyvus – norint suteikti prasmę savo karjerai ir būti naudingam visuomenei.¹²⁸ Tai patvirtina ir šis, tyrimas. Vis dėlto, mokytojai pažymi, jog prasmės pojūtį darbe padeda išlaikyti mokiniai: „IN04: Iš tiesų matymas savo darbo prasmės, kad tu <...>, gali pasidalinti su mokiniais, ir matai tą iš mokinių gaunamą atgalinį ryšį, ir tai yra mūsų atlyginimas, ne pinigai, ne kažkas, bet tas atgalinis ryšys kurį tau duoda mokiniai klasėje.“ Informantai taip pat pažymėjo, jog iš mokinių jie gauna ne tik prasmės pojūtį, bet ir palaikymą: „IN01: Mane labiausiai palaiko artimieji ir mokiniai. Man didžiausias įvertinimas yra mokinių palaikymas, o toliau apie kokį ne butaforinį palaikymą, tai jo nėra.“ „Vis dėlto – saugumo mokytojai savo darbe pasigenda: „IN01: Manau pirmiausia mokytojai turi pasiimti atlyginimą už emocinį saugumą, nes dabar jo valstybinėje mokykloje nėra.“

Apibendrinant, akivaizdu, jog teisiniuose dokumentuose aprašomas mokytojo, kaip laisvo kūrėjo, portretas neatitinka mokykloje patiriamos realybės. Mokytojai dažniausiai ignoruoja „iš viršaus“ nuleidžiamus reikalavimus ir veikia savarankiškai, vadovaudamiesi savo patyrimu. Visi kalbinti mokytojai pastebėjo didelę administracinę našta, kuri nekuria pridėtinės vertės ir dažnu atveju mažina motyvaciją, tai ypatingai akivaizdu mokytojų, kurie savo profesijoje dar

---

¹²⁸Vilija Stanišauskienė, „Kodėl tampama mokytoju.“ Daktaro disertacija, Kauno technologijos universitetas, 2022

tik kelerius metus. Taip pat pastebėta, kad kai kuriais atvejais mokantis pedagogikos nupiešiamas paveikslas ne visuomet atitinka realybę mokykloje, taip sukeliant klaidingus lūkesčius, ruošiant mokytojus „idealiems pamokų scenarijams.“ Finansinis atlygis taip pat susijęs ir su mokytojo tapatybės išpildymu, nors teisiniuose dokumentuose iš mokytojo tikimasi „nuolatinio domėjimosi“ savo dalyku, to ne visuomet pavyksta pasiekti dėl finansinių išteklių, kurie anot visų kalbintų mokytojų šiuo metu neužtikrina valstybės siekiamo mokytojo prestižo.

IŠVADOS

Šis tyrimas atskleidė, jog tapsmas mokytoju – nevienalytis, skirtingus etapus apimantis procesas. Tyrimo duomenys leidžia teigti, jog mokytojai atmeta bei kritiškai vertina į „iš viršaus“ jiems diegiamą tapatybę.

1. Tyrime pritaikyta Bourdieu lauko teorija leido pažvelgti į mokytojo asmenybę kompleksiškai bei patvirtino, jog politinis laukas turi didžiausią galią lyginant su kitais laukais. Taip pat leido įvertinti, jog įtaką tapatybės formavimuisi turi ne tik individualus, tačiau ir šeiminis bei kolektyvinis habitus. Sociologų Baumano ir Giddenso pasiūlytas požiūris leido pamatyti profesijoje patiriamą ambivalentiškumą kaip neišvengiamą tapatybės dalį, o Thomo Mertono žvilgsnį į ambivalentiškumą papildė įžvalgomis, matant tai kaip skirtingų lūkesčių susidūrimą bei akcentuojant mokytojų patiriamą lūkesčių naštą. Kuomet profesinėje kasdienybėje tenka atitikti ne tik sau išsikeltus tikslus, tačiau ir „iš viršaus“ – mokyklų administracijos, savivaldybių, ministerijos – primetamus tapatybei keliamus reikalavimus.

2. Foucault galios teorija suteikė įrankius į disciplinavimo praktikas pasižiūrėti mokyklos erdvėje. Tai leido atskleisti, jog kontrolė mokytojo darbe iš dalies veikia internalizuotai. Dauguma mokytojų kalbėdami apie savo profesiją vartojo žodžius „turi“, „privalo“ taip atskleisdami, kad taisykles supranta kaip primetamą tvarką, būtinybę, kuri neatliepia jų pasirinkimų. Tyrimo dalyviai patvirtino ir tai, jog net ir sudarius dalinę autonomiją, iškart po to sukuriama dar didesni apribojimai.

3. 1989 m. parengtoje tautinėje mokyklos koncepcijoje akcentuojama mokytojo laisvė, pabrėžiama būtinybė ją išlaikyti nevaržant, vėlesniuose dokumentuose šios nuostatos nepasikartoja. Strateginiuose dokumentuose nuo 1991 iki 2003 mokytojų funkcijos aprašymams neskiriama daug dėmesio, tačiau akcentuojama mokytojui būtinos asmeninės savybės. Nuo 2003 metų mokytojo – kaip svarbaus švietimo lauko dalyvio – paminėjimų daugėja. Apibūdinamos ne tik mokytojo funkcijos, bet ir besikeičiantis, jo kaip galimybių kūrėjo vaidmuo žinių visuomenėje. Nors paminėjimų apie tai, kaip švietimo sistemoje matomas mokytojas nuo 1989 m. iki šiandien ir daugėja, tačiau jie nėra nuoseklūs, kai kurie jų prieštarauja vieni kitiems.

4. Tyrimas atskleidė, jog nors teisiniai dokumentai šiandien mokytoją ir apibūdina kaip „aukštos savivertės“, „laisvą bei galintį laisvai pasirinkti mokymosi būdus“, dauguma tyrime dalyvavusių mokytojų su tuo nesutinka. Šie jie apibūdina kaip „vykdytojus“, neturinčius daug pasirinkimo laisvės bei nemato savęs kaip lygiaverčių partnerių kuriant švietimo sistemą. Mokytojai taip pat pažymėjo, jog toks neatitikimas juos verčia pasirinkti alternatyvius veikimo būdus – atliekant primestus reikalavimus tik formaliai „stebint valdžiai“, o realybėje veikti vadovaujantis savo patyrimu ir nuostatomis.

5. Nors mokytojai tyrime žiniasklaidos lauko įtakos neišskyrė kaip lemiamos, remiantis anksčiau atliktais tyrimais bei informantų atsakymais, tai veikia mokytojų įvaizdį visuomenėje ir nekuria pasitikėjimo jais kultūros.

6. Nepakankamas finansinis atlygis mokytojo darbe taip pat neleidžia pasiekti visų tapatybei keliamų reikalavimų, tokių, kaip domėjimasis savo dalyku, aukšta motyvacija. Kaip nurodo mokytojai, šiuo atveju šeimos palaikymas, tiek finansiškai, tiek moraliai tampa vienas iš kertinių aspektų (iš)liekant mokykloje.

7. Nepasitikėjimas mokytoju gali būti ne tik institucinis, tačiau ir bendrai, visuomenėje egzistuojantis reiškinys. Kaip rodo naujausios apklausos duomenys tik kiek daugiau nei pusė Lietuvos gyventojų pasitiki mokytojais.

Tyrimas atvėrė daug skaudulių, tokių kaip: realios padėties ir mokytojų lūkesčių profesijai neatitikimą, mokytojų neįtraukimą į sprendimus ir jų poreikių ignoravimą apkraunant administracine našta. Tai, kaip parodė tyrimas, neskatina jaunų mokytojų likti profesijoje. Akivaizdu tai, jog toks švietimo politikos įgyvendinimas nėra efektyvus, greičiau – ydingas. Tokiu būdu auga nepasitikėjimas institucijomis, kaip negebančiomis atliepti švietime veikiančių asmenų poreikių ir ignoruojančių realią situaciją. Visi tyrime dalyvavę mokytojai nurodė, jog institucijų darbą mato daugiau kaip „kontroliuojantį“ nei „padedantį“, tad lūkestis ateities švietimo politikos formuotojams – ne tik įtraukti mokytojus į sprendimų priėmimą, tačiau ir (at)kurti pasitikėjimo kultūrą.

Šis tyrimas apžvelgė tik dalį problemų susijusių su mokytojų padėtimi visuomenėje. Tokie tyrimai kaip medijų įtaka mokytojų vaidmeniui, leistų plačiau atskleisti žiniasklaidos įtaką profesijos (ne)pasirinkimui bei priimti sprendimus siekiant paskatinti jaunus žmones rinktis mokytojo profesiją. Tolesni tyrimai analizuojantys institucijų vaidmenį rengiant mokytojus leistų pamatyti tolesnę Lietuvos švietimo kryptį. Tad šis darbas galėtų tapti pradžia tyrinėjant mokytojų tapatybę bei jos įtaką siekiant teigiamo pokyčio ne tik švietimo sistemoje, bet ir visuomenėje.

LITERATŪROS IR ŠALTINIŲ SĄRAŠAS

Šaltiniai

1. 15min.lt, Ugdymo ekspertai įvardijo, kaip kelti mokytojo profesijos prestižą, 2022 <<https://www.15min.lt/naujiena/aktualu/svietimas/ugdymo-ekspertai-ivardijo-kaip-kelti-mokytojo-profesijos-prestiza-233-1660578?copied>> [Žiūrėta 2022-12-13]
2. Ashforth, Blake, Rogers, Kristie M., Corley Kevin, Identity in Organizations: Exploring Cross-Level Dynamics. *Organization Science*, 22(5), 2011, 1144–1156.
3. Ball, Stephen, The micro-politics of the school: Towards a theory of school organization. New York, NY: Routledge, 2012, 142.
4. Barevičiūtė, Jovilė, The Panopticon and the Ponopticism in the Background of Globalization. *Problemos*, 66, 2004, 93-103.
5. Bauman, Zygmunt, Modernity and Ambivalence. *Theory, Culture & Society*, 7(2–3), 2020, 143–169.
6. Baxter, Pamela, Jack, Susan Qualitative Case Study Methodology: Study Design and Implementation for Novice Researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 2008, 544-559.
7. Bilbokaitė. Renata, Bilbokaitė, Ieva Pedagogų įvaizdis žiniasklaidoje: faktai be simbolių, *Jaunųjų mokslininkų darbai*. 2009, nr. 2(23), 2009, 91-97.
8. Brewer, Marilyn B. The Social Self: On Being the Same and Different at the Same Time. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17(5), 1991, 475–482.
9. Brewer, Marilyn B., Gardner, Wendi. Who is this "We"? Levels of collective identity and self-representations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 71(1), 1996, 83–93.
10. Bružienė, Rūta, University Mergers in Lithuania: A Media Discourse Analysis. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 420, 2019, 149-162.
11. Bubelienė, Daiva, Merkys, Gediminas, Pedagogų streso socialinis konstravimas ir jo atspindžiai profesinėje spaudoje “, *Acta Paedagogica Vilnensia*, 290, 2012, 100-110.
12. Carter, Chris, Spence, Crawford, Bourdieu and identity: Class, history and field structure. Kn. *The Oxford Handbook of Identities in Organizations*. Oxford University Press, 2020, 261-276.
13. Dale, Roger, Globalisation, Knowledge Economy, and Comparative Education 41, Nr. 2, 2005, 117–49.
14. Day, Christopher, Sachs, Judith, Professionalism, Performativity and Empowerment: Discourses in the Politics, Policies and Purposes of Continuing Professional

- Development. Kn: International Handbook on the Continuing Professional Development of Teachers. Maidenhead: Open University Press, 2004, 3-32.
15. Dietrich, Lars, Higher expectations of teachers are not sufficient: How to take the next big step in social-emotional teacher training. *International Journal of Applied Psychoanalytic Studies*, 2021, 1-11.
  16. Dr. Alice Bradbury, „Government and teachers’ realities are increasingly worlds apart “2020, schools’ week.<<https://schoolsweek.co.uk/government-and-teachers-realities-are-increasingly-worlds-apart/>> [Žiūrėta 2023-01-03]
  17. Duoblienė, Lilija, Foucault idėjų sklaida švietime: disciplinuojančios mokyklos demaskavimas. *Problemos*, 75, 2009, 44-57.
  18. Duoblienė, Lilija, Ideologizuotos švietimo kaitos teritorijos. Monografija, Vilniaus universiteto leidykla Vilnius, 2011.
  19. Duoblienė, Lilija, Šizoidinė mokytojų situacija: pavojus tapatybei ir kūrybiškumo prielaida, *Acta Paedagogica Vilnensia*, 380, 2017, 11-24.
  20. Duoblienė, Lilija, Švietimo politika ir globalizacija: nacionaliniai ir supranacionaliniai ypatumai. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 2010, 25.
  21. Flores, Maria, Day, Christopher, Contexts which shape and reshape new teachers’ identities: A multi-perspective study. *Teaching and Teacher Education*, Volume 22, Issue 2, 2006, 220.
  22. Geros mokyklos koncepcija, 2015. Įsakymo Nr. V-1308 <http://www.smm.lt/web/lt/teisesaktai/listing?date_from=2015-12-08&date_till=2016-01-01&text=&submit_lawacts_search> [Žiūrėta 2022-12-13]
  23. Harker, Richard K., On Reproduction, *Habitus* and Education. *British Journal of Sociology of Education*, 5:2, 1984, 117-127,
  24. Henri Tajfel, John Turner, *The Social Identity Theory of Intergroup Behavior*. Political psychology: Key readings, Psychology Press, 2004, 276–293.
  25. Hogg, Michael, Terry, Katherine, A Tale of Two Theories: A Critical Comparison of Identity Theory with Social Identity Theory. *Social Psychology Quarterly*58(4), 1995, 255–269.
  26. Kalmus, Veronika, School textbooks in the field of socialization. Daktaro disertacija, University of Tartu, 2003.
  27. Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklos bendrosios programos I-X klasės, 1997 <https://ml100.ugdome.lt/darbai/MOKYKLOS_SAMPRATA-Bendrosios_programos_1997.Pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

28. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas, 1991 m. birželio 25 d. Nr. I-1489 <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.1480>> [Žiūrėta 2022-12-31]
29. Lietuvos Respublikos Vidaus reikalų ministerija, Viešojo administravimo tobulinimo tendencijos: Lietuvos ir Europos šalių vertinimas, galutinė ataskaita, 2013
30. Lietuvos Švietimo plėtotės strateginės nuostatos, gairės. 2003-2012 metų projektas <[https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/2003_2012_metu_Valstybin_%20svietimo_strategija/svietimo.gaires.Pdf](https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/2003_2012_metu_Valstybin_%20svietimo_strategija/svietimo_gaires.Pdf)> [Žiūrėta 2022-12-13]
31. Litvinaitė, Jūratė, Apie mokytojų homunkulą, įsikūrusį mūsų mąstyme. *Acta Paedagogica Vilnensia*, 87-111, 2019, 410.
32. Maggie, Maclure, Arguing for Your Self: identity as an organising principle in teachers' jobs and lives. *British Educational Research Journal*, 19, 1993, 311-322.
33. Manguė, Casid, An Analysis of John Dewey's Conception of the School as a Special Environment of Formal Education: Its Relevance in this Era of Globalization. *International Journal on Social and Education Sciences*, 2019.
34. Miller, Peter, Rose, Nikolas Governing economic life, *Economy and Society*, 19: 1, 1990, 1-311.
35. Murauskaitė, Aida „Protestais išgarsėjusi Astrauskaitė grįžta į mokyklą, bet ministerija tai vertina kritiškai: ar tikrai tai tas asmuo, kuris galėtų ugdyti jaunąją kartą? “Delfi.lt, 2022 <<https://www.lrt.lt/naujienos/lietuvoje/2/1815967/protestais-igarsejusi-mokytoja-astrauskaite-grizta-i-mokykla-darbo-sutartyje-dvi-grieztos-salygos-pedagoge>> [Žiūrėta 2023-01-03]
36. Nairz-Wirth, Erna, Feldmann, Klaus, Teacher professionalism in a double field structure. *British Journal of Sociology of Education*, 40, 2019, 795-808.
37. NŠA ruošiama ir atnaujinama medžiaga mokytojams. ><https://www.nsa.smm.lt/ugdymo-turinio-departamentas/ugdymo-turiny/metodine-medziaga-mokytojui/>> bei <<https://www.nsa.smm.lt/ugdymo-turinio-departamentas/>>, [Žiūrėta 2022-12-14]
38. Ohad, David, Bar-Tal, Daniel, A sociopsychological conception of collective identity: the case of national identity as an example. *Personality and social psychology review: an official journal of the Society for Personality and Social Psychology, Inc*, 13(4), 2009, 354–379.
39. Osborn, Stets, Injustice and emotions using identity Theory. *Advances in Group Processes* 25, 2008, 151–179.
40. Pateikiama statistika, ieškant straipsnių pagal kriterijų „teacher identity“, <<https://app.dimensions>>.

- ai/discover/publication?search_mode=content&search_text=teacher%20identity&search_type=kws&search_field=full_search> [Žiūrėta 2022-12-3]
41. Pignatelli, Frank, What Can I Do? Foucault on freedom and the question of teacher agency. *Educational Theory* 43(4), 2005, 411 – 432.
  42. Pitsoe, Victor, Exploring Teacher Professional Development (TPD) through Foucault and Freirean lenses. *La Pensée*. 76, 2014, 372-381.
  43. Profesinių sąjungų naujienos „Švietime vėl gresia streikas“ *lprofsajungos.lt*, 2017 <<http://www.lprofsajungos.lt/index.php?lang=lt&mID=1&id=5281>> [Žiūrėta 2022-12-30]
  44. Roy, Neil, Bourdieu on Education and Social and Cultural Reproduction. *British Journal of Sociology of Education*, 11: 4, 1990, 431-447.
  45. Ryynanen, Katja, Constructing physician's professional identity - explorations of students' critical experiences in medical education. *Daktaro disertacija*, University of Helsinki, 2001.
  46. Sabatier, Paul, Mazmanian, Daniel, The Conditions of Effective Implementation: A Guide to Accomplishing Policy Objectives. *Policy Analysis*, 5(4), 1979, 481–504.
  47. Schutz, Paul, Hong, James *Teacher Identity: Mapping Challenges and Innovations*, Springer International Publishing, 2018, 442.
  48. Sinclair, Catherine, Initial and changing student teacher motivation and commitment to teaching. *Asia-pacific Journal of Teacher Education*, 2008, 79-104.
  49. Sinclair, Catherine, how can what we know about motivation to teach improve the quality of initial teacher education and its practicum? *Kn. Motivation and practice for the classroom*, Rotterdam, Netherlands: Sense. 2008, 37-61.
  50. Sorensen, Berg, Holtug, Nils, Rasmussen, Lippert, Essentialism vs. Constructivism: Introduction. *Distinktion: Scandinavian Journal of Social Theory*, 2011, 11.
  51. Stanišauskienė, Vilija, „Kodėl tampama mokytoju.“ *Daktaro disertacija*, Kauno technologijos universitetas, 2022.
  52. Švietimo naujienos, Bronė Narkevičienė: mokytojo profesijos prestižas augs, jei visuomenė vis aiškiau suvoks išsilavinimo svarbą ir asmens, ir valstybės raidai, 2021 <<https://www.svietimonaujienos.lt/brone-narkeviciene-mokytojo-profesijos-prestizas-augt-jei-visuomene-vis-aiskiau-suvoks-issilavinimo-svarba-ir-asmens-ir-valstybes-raidai/>> [Žiūrėta 2022-12-13]
  53. Tautinės mokyklos koncepcija, 1989 <https://smsm.lrv.lt/uploads/smsm/documents/files/Veikla_strategija/svietimo_reformos_pradzia/tautine_mokykla.pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]

54. Tomas Bičiūnas, „Mokytojas – prestižinė profesija iki 2025 metų kol kas tik lozungas.“Delfi.lt, 2021 <<https://www.delfi.lt/news/ringas/politics/tomas-biciunas-mokytojas-prestizine-profesija-iki-2025-metu-kol-kas-tik-lozungas.d?id=86273645>>
55. UTA: Kas vyksta? Diskusija apie lietuvių kalbos ir literatūros BP. Facebook.com, 2021 <https://www.facebook.com/watch/live/?v=2993529714224125&ref=watch_permalink> [Žiūrėta 2022-12-30]
56. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf> [Žiūrėta 2022-12-13]
57. Valstybinė švietimo 2013–2022 metų strategija <https://www.nsa.smm.lt/wp-content/uploads/2018/04/Valstybine-svietimo-strategija-2013-2020_svietstrat.pdf> [Žiūrėta 2022-12-14]
58. Veenman, Simon, Perceived problems of beginning teachers. *Review of Educational Research*, 54(2), 1984, 146.
59. Vilmorus vykdytas tyrimas apie pasitikėjimą insitucijomis, 2022 m. gruodžio mėn. 8 – 15 d. <<http://www.vilmorus.lt/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=2&cntnt01returnid=20>> [Žiūrėta 2022-01-03]
60. Vonk, Johan H.C, *The Changing Social Context of Teaching in Western Europe*. Kn: *International Handbook of Teachers and Teaching*. Springer International Handbooks of Education, vol 3. Springer, Dordrecht 1997, 988.
61. Weigert, Andrew J., *The Social Production of Identity: Metatheoretical Foundations*. *The Sociological Quarterly* Vol. 27, 1986, 165-183.
62. XVIII Lietuvos Respublikos vyriausybės programa, Žr. Projektas: Visiems prieinama gera mokykla ir šiuolaikinis ugdymo turinys <<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/973c87403bc311eb8c97e01ffe050e1c>> [Žiūrėta 2023-01-03]
63. Young, Beck, *The assault on the professions and the restructuring of academic and professional identities: a Bernsteinian analysis*. *British Journal of Sociology of Education*, 26: 2, 2005, 183-197.
64. Žilionis, Juozas, *Švietimas Lietuvoje XXa.: praradimai ir atradimai*, *Pedagogika*, 60, 2002.

Literatūra

65. Berger, Peter L., Thomas Luckmann. *The Social Construction of Reality*. Harlow, England: Penguin Books, 1991.

66. Bourdieu, Pierre, *Habitus and Field: General Sociology, Volume 2 (1982-1983)* (General Sociology, 2), Polity, 2020.
67. Bourdieu, Pierre, *Language and symbolic power*. Cambridge: Polity Press, 1999
68. Bourdieu, Pierre, Wacquant, Loic, *An Invitation to Reflexive Sociology*. Oxford, England: Polity Press, 1992.
69. Brinkerhoff, David, Ortega Suzanne T., Weitz Rose, *Essentials of Sociology*. 9th ed. Belmont, CA: Wadsworth Publishing, 2013.
70. Durkheim Emile, *The Division of Labour in Society*. New York: Free Press, 1964
71. Etzioni, Amitai, *The Semi-Professions and Their Organization: Teachers, Nurses, Social Workers*. New York: Free Press 1969.
72. Foucault, Michael, *Disciplinuoti ir bausti. Kalėjimo gimimas*. Vilnius: Baltos lankos. 1998.
73. Foucault, Michael, *The History of Sexuality*. Pantheon Books, New York, 1978
74. Giddens, Anthony, *The Constitution of Society. Outline of the Theory of Structuration*. University of California Press, Berkeley, 1984.
75. Karl Marx,. *Selected Writings in Sociology and Social Philosophy*. New York: McGraw-Hill, 1964.
76. Katzenstein, Peter, *The culture of national security: norms and identity in world politics*. Columbia University Press, 1996.
77. Merton, Robert, *Sociological Ambivalence and Other Essays*. New York: Free Press, 1976, 89.
78. Murphy, Mark, *Social Theory and Education Research: Understanding Foucault, Habermas, Bourdieu, and Derrida (2nd ed.)*. Routledge, 2022.
79. Stephen, Fineman, *Emotion in Organizations*. 2nd ed., London: SAGE Publications Ltd, 2000.
80. Tierney, Thomas, Michel Foucault, *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977-78*. London: Palgrave Macmillan, 2007, 178.

SUMMARY

Teacher professional identity research has been flourishing in recent decades. Researchers are trying to understand not only the self-perceptions of teachers but also the relationship between policy makers and teachers.

The research examines how teachers working in public schools in Lithuania construct their professional identity, and what is the relationship between their personally and politically formed identities. Applying Pierre Bourdieu's field theory and Michael Foucault's power discourse ideas as a theoretical framework, this paper analyses how teachers accept or (re)construct their professional identity in the relation of the political discourse of the teacher role. Bourdieu's theory helped in understanding how an individual's identity is shaped by the social spaces in which they operate, school culture and community in which they work or expectations from different government institutions. Michel Foucault's theory of power and discourse suggest that power is not something that is possessed by individuals or groups, but rather it is something that is exercised and negotiated in social interactions and discourses. Examining teacher's identity and how is it constructed through the language and discourse used in policy documents, gives a deeper understanding of the of the education policy and its implementation in the schools.

The study revealed many issues, such as the disagreement between the government expectations for the teachers and reality in the schools, exclusion of the teachers while ignoring their needs in decision making within the field of education and failures in education policy implementation.

PRIEDAI

1 Priedas. Orientacinis interviu klausimynas

Pirmoji dalis

- Kokio pobūdžio mokykloje dirbate (pradinė, pagrindinė, gimnazija, ilgoji gimnazija)?
- Kiek metų dirbate?
- Kokiame mieste dirbate (didmiestis, miestas, kaimas)?
- Kokį dalyką (-us) dėstote?

Antroji dalis

- Kaip atėjote į mokytojavimą, kas paskatino?
- Ar kai atėjote į mokyklą lūkestis sutapo su tuo, kaip jautėtės ir ką patyrėte?
- Kokius mokymosi būdus pasirenkate? Kodėl?
- Kiek ir kaip mokyklos administracija leidžia laisvai rinktis mokymosi būdus?
- Kas mokytojo kasdienybėje sunkiausia, kokie privalomi atlikti (administracijos, ministerijos ar kt. nurodomi) dalykai atrodo pertekliniai, o kurie padeda?
- Koks jūsų santykis su standartizuotais, bendrąja ugdymo programa?
- Ar mokykla turi savo gero mokytojo apibrėžimą?
- Kaip jūs manote, kas yra geras mokytojas?
- Kas formuoja nuomonę apie tai, kas yra geras mokytojas?
- Kaip pristatote save?
- Ar egzistuoja skirtis tarp dalykinės (pvz.:. lietuvių kalba) tapatybės ir profesinės, mokytojo, tapatybės.

2 Priedas. Interviu transkripcijos

Interviu IN01

Interviu trukmė: 48 min.

Nuotolinis interviu

M Kaip tu atsiradai mokykloje ir kas paskatino ateiti?

IN01: Aš atėjau per programą Renkuosi mokyti mane paskatino ateiti buvusi grupės draugė, tuo metu dirbau laikraščio redaktoriumi, ir pagalvojau kad reikia užpildyti paraišką. Tuo metu ši programa buvo labai populiari ir buvo didelė atranka, daug nesitikėdamas, užpildžiau paraišką ir praėjau pirmą, antrą, trečią etapą ir taip atėjau.

M Kalbant apie 10 metų mokykloje, ar tos mokyklos keitėsi, ar dirbi vienoje toje pačioje mokykloje?

IN01: Dirbu vienoj mokykloje jau 10 metų.

M Prieš tau ateinat ar turėjai kokį lūkestį, įsivaizdavimą, ir ar tas turėtas, galbūt, žadėtas lūkestis kito?

IN01: Aš turėjau mokyklos vaizdą iš mokinio perspektyvos, kuris buvo truputi idealizuotas, kad galima diskutuoti, pakeisti pasaulį ir panašiai, bet tos tikros mokytojo darbo pusės net nebuvau nei matęs nei apmąstęs. Turėjau labai romantinį vaizdą, kaip ta mokykla ir mokytojo darbas atrodo, o pirmi metai buvo visiškai šokas, ir tų pirmų metų iš esmės neprisimenu, nes buvo tiek streso, įtampos ir visokių iššūkių, kad net neišsivaizduoju, kaip aš juos ištvėriau.

M Iš ko kilo tie iššūkiai ir stresas? Iš lūkesčių nesutapimo ar savotiško šoko?

IN01: Pasirengimas buvo toks neadekvačiai didžiulis, nes gavau keturias klases, gavau auklėtinius. Gavau dvyliktokų klasę ir turėjau juos ruošti egzaminui. Pasiruošti tinkamai, perprasti tą programą, į kurią reikia tilpti, reikėjo didelių pastangų. Metodinės medžiagos kaip ruošti tam egzaminui tuo metu nebuvo, nors ir iki šios dienos nacionaliniu mastu valstybės išleistas irgi nėra, yra tik komercinių leidyklų. Visą reikėjo medžioti pačiam, visą medžiagą kas yra išleista, studijuoti vadovėlius, eiti stebėti kitų pamokas, pačiam pasiruošti pamokas kur kiti stebės tavo vedamas pamokas, krūvis pasiruošimo vienai pamokai buvo neįtikėtinais didelis. Aš dienos šviesos nemačiau per tuos metus vien ruošdamasis pamokoms. Dar ir dabar stebiuosi, žiūrėdamas į išsaugotą pasiruošimų medžiagą, kaip man užteko jėgų ir entuziazmo tai daryti.

M Bet vis tiek kažkaip tas neatbaidė?

IN01: Ne, neatbaidė. Kai man davė auklėtinius, tai aš supratau, kad negaliu palikti mokyklos kol neišleisiu auklėtinių, tai vadinasi jau ketveri metai busiu pririštas, o be to ir programa Renkuosi mokytis jau įpareigoja dvejus metus dirbti, tai tie įsipareigojimai oficialūs ir neoficialūs, mane palaikė, tada vieni auklėtiniai išėjo, kiti atėjo, ir va taip jau žiūriu jau dešimti metai.

M Bet kai pasakoji, tai atrodo, kad toks didžiulis krūvis jaunam žmogui, kuris ateina iš visiškai kitokios sferos, ir kaip pats sakai, turi visai kitokį žiūros kampą, bet ar čia buvo kažkokia vidinė motyvacija, smalsumas ar buvo kažkokia išoriniai veiksniai, pvz. įsipareigojimas. Man įdomu pamatyti, kas buvo ta vidinė motyvaciją kuri palaikė?

IN01: Tai buvo tokie atrodo paprasti dalykai, pirma tai, kad kai aš pats mokiausi, mokykloje jaučiausi labai gerai, nes namuose atmosfera buvo tokia nelabai palanki būti ir kokybiškai ten augti, bręsti, tai man mokykla buvo ta saugi erdvė, saviraiškos erdvė. Ten man buvo visos sąlygos kaip asmenybei skleistis. Ir aš taip gerai jaučiausi, kad pamaniau jei jau aš taip gerai ten jaučiausi, ir Lietuvoj tas švietimas, mokykla kartais rodomas kaip traumas paliekantis reiškinys, tai mano motyvacija buvo, eiti ir pamėginti padaryti tą mokyklą tokią saugią ir patrauklią, kaip aš pats turėjau. Tai čia mano ir buvo iš esmės asmeninė patirtis, juo labiau, kad ir mano mokytojai buvo man idealas, ir aš jau turėjau tas nuostatas idealaus mokytojo suformuotas, ir norėjosi tas tradicijas tęsti ir padaryti tą mokyklą mokiniui palankesnę. Ir kitas momentas, tas kad dirbau rajoninio laikraščio redakcijoje, kur buvo visiškai tragiškos darbo sąlygos, ir labai žemas 1000 litų atlyginimas, ir kai aš nuėjau į mokyklą mano atlygis siekė 1900 litų ir man tai buvo dideli pinigai. Ir man dar tie finansai pasirodė tokie patrauklūs, bet paskui, kai tu jau įsidirbi, tai pamatai, kad tie finansai yra juokingi pagal įdėtą laiką. Taigi buvo tos dvi pusės, viena ta vidinė motyvacija, bet lituanistai pasirinkę šią specialybę jau turi tokį specifinį pareigos jausmą ir supratimą kur link mūsų gyvenimas eis, nes mes vieni renkames lituanistiką dėl estetiškos literatūros vertės, o kiti dėl visuomeninės idealizacijos, galvojant ne apie save o apie kitus. Tai šie pasirinkimai ir vedė į tą moralinį pasirinkimą, bet iš kitos pusės tuo metu ir ta finansinė pusė buvo tarsi pakankama.

M Čia tu tarsi mini dar ir kitą tapatybę: lituanisto ir mokytojo. Ir ar pas tave šios dvi tapatybės konkuruoja: ar yra situacijų kai esi tik mokytojas ir situacijų, kada esi tik lituanistas?

IN01: Ne, šios tapatybės labai gražiai viena kitą papildo. Jeigu manęs klausia kokia mano profesija, aš sakau mokytojas, nedetalizuoju ir visada reikia paaiškinti, nes ateina kitas klausimas: kokio dalyko? Tada sakai lietuvių kalbos, bet man jie labai gražiai koreliuoja ir jokios perskyros nematau.

M Būna tokių situacijų, kada mokytojai mini kad to įkvėpimo mokyti ir nepasiduoti sudėtingam mokytojo gyvenimui duoda pats dalykinis išmanymas ar tu esi pastebėjęs kad tas literatūrinis-lituanistinis naratyvas padeda tame mokytojo darbe?

IN01: Tai žinoma, ir čia vėl remiesi į pavyzdžius: tu žiūri kaip kas prieš tave gyveno, ar vėlgi kas padėjo žmogui ieškoti savęs ar sunkią akimirką. Tai čia mes jau tie lituanistai, ypač tie, kurie baigę universitetą, Vilniaus Universitetą, mokytojai skiriasi tie kas baigė pedagoginį ir tie kas baigė Vilniaus universitetą, tai jų žiūros taškas skiriasi ir mūsų ta prieiga prie darbo kitokia. Man ta lituanistika tai yra ir viso ko esmė. Mes lituanistai mokykloje, kadangi matom mokinius dažniausiai ir daugiausiai, tai dedam pagrindus moralės bei bandom koreliuot elgesį ir bandom tai pačiai asmenybei padėti bręsti. Man lituanistika padeda matyti prasmę nevilties akimirkomis, kai nusivili žmogumi, kai esi įskaudinamas, apšmeižiamas, tada aš per savo dalyką ieškau atspirties. Mes mokam skaityti tarp eilučių, mūsų tas dalykas yra į tą dvasios sferą, na jis praktiškas, bet tą praktiką nevisi supranta. Aš į tą dalyką remiuosi ir kaip žmogus ir kaip mokytojas, neišsivaizduoju, jeigu būčiau kito dalyko mokytojas, tada neturėčiau galbūt tokių orientyrų ir būčiau praktiškas, išmanyčiau savo dalyką, bet tada ta dvasinė sfera būtų kitokia. Labiausiai ir remiuosi į tą savo lituanistinę patirtį.

M O jei dabar truputi atsitrauktume ir truputėli pageneralizuotume, kas tavo galva yra geras mokytojas, ar yra kokie kriterijai apibrėžiantys gerą mokytoją?

IN01: Kas yra geras mokytojas? Geras mokytojas, aš pats bandau toks būti, bet nepasakyčiau, kad visada išeina. Mokytojui turi labiau rūpėti žmogus, o ne dėstomas dalykas, pirmiausia tas mokinyš, prie kurio mes ateinam. Tada turi būti puikus savo dalyko žinovas ir degti tuo entuziazmu, nes jeigu pats nedegi, esi pavargęs, nusivylęs, tada koks bebūtum geras žinovas, tada tas gero mokytojo statusas tikrai nukentės. Aš manau, kad mokytojas turi būti ir konstanta, jis turi turėti savo stuburą, turėti labai aiškius orientyrus kas jis yra ir kur jis eina, ir tą turi sugebėti transliuoti kitiems, bet tuo pačiu metu jis turi būti pakankamai lankstus, kad galėtų išsitekti tame labai greitai besikeičiančiame pasaulyje, vadinasi turi būti ta bazė, kuri nekinta, ir ta galimybė lanksčiai būti šalių tų mokinių kurie taip pat gana greitai keičiasi. Svarbu noras artėti prie žmogaus, geras savo dalyko išmanymas, tvirtų orientyrų turėjimas ir gebėjimas prisitaikyti pasaulyje, ir dar kas man atrodo labai svarbu, mokytojas turi būti labai drąsus, jeigu mokytojas yra nedrąsus, vadinasi jis yra nelaisvas, tada jis negalės priimti visų mokinių, kurie yra ir maištininkai ir provokatoriai, ir katalizatoriai, taigi turi būti drąsus, laisvas ir turėti puikų humoro jausmą, nes jeigu jo neturi, tada žmogui grės isterija ir tas darbas neteiks džiaugsmo, jis nemylės mokinių ir tada reikia nuo tokio mokytojo bėgti į visas keturias puses.

M Čia labai gerą kampa užčiuopei, kad mokytojas turi tokius lyg du skirtingus poliūs: būti kūrybiškas ir kartu standartizuotas. Ar tu jauti, kad kartais mokykloje yra darbai kurie yra sistemos dalis, teoretiniai, ir jie tarsi riboja tą kūrybiškumą?

IN01: Man čia vienintelis dalykas ateina į galvą, egzaminas. Aš labai nekenčiu rašyt pažymių ir man labai neįdomu ruošti egzaminui pačiam yra. Man atrodo, kad egzaminas užmuša bet kokį norą ir galimybę patirti tą mokymosi džiaugsmą. Kartais mokiniai sako, kad mes norime mokytis gyvenimui, bet tu supranti, kad čia kalba paaugliai ir supranti, kad tu kaip mokytojas turi matyti du žingsnius į priekį: tai kas jiems galbūt teikia džiaugsmą, malonumą, bet egzaminas niekur nedingsta, ir tu turi sugebėti ir tu turi išsukti taip, kad jie ir tą džiaugsmą patirtų ir dar tam egzaminui gerai pasiruoštų, nes tu supranti, kad tas rezultatas gali jiems ką nors lemti. O jei ne jiems tas rezultatas svarbus, tai tėvams, dažniau net tėvams yra svarbiau tas rezultatas nei vaikams (ir čia yra kosmosas kažkoks). Bet aš žiūriu į tą dalyką, kad literatūra yra menas, aišku lygiai taip pat gali būti ir mokslas, bet man atrodo, kad mes meną tiesiog išprievartaujam ruošdami mokinius laikyti tą baisų egzaminą. Jei nebūtų egzaminas, tai va tada iš tos literatūros mes patirtume džiaugsmą, o dabar tu supranti, kad yra riba, yra laikas kiek tu gali to leisti ir pasakyti ką tu gali skaityti ko negali. Aš tą programą apeinu kaip tik sugebu, bet vis tiek man tos laisvės pritrūksta ir laiko pritrūksta. Man baisiausiai dalykas kas sugalvojo egzaminą.

M Aš apie tai ir kalbu, kad jei išmokytume mokinius ir mokytojus būti kūrybiškais, prisitaikančiais, atliepiančias XXI amžiaus pomėgius ir poreikius, sukurtume sistemą, kuri labiau atlieptų vaiko poreikius, gal tuomet reikalinga kitokia egzaminavimo forma, o gal nereikia jokio vertinimo ir įsivertinimo?

IN01: Aš nematau Lietuvoj esančių egzaminų prasmės. Absoliučiai nematau. Jie tikrina nieko. Bent jau lietuvių kalba, nes vertina mąstymą, bet tas kūrybinis rašymas vis tiek baigiasi klišėmis ir standartizavimu, ir įsispraudimu į rėmus, ir net iš gražios idėjos kaip samprotavimo rašinys, kur turėtumėme mokinį išlaisvinti ir įgalinti samprotauti, bet galiausiai baigiasi tuo, kad mokinys pradeda mąstyti šablonais, klišėmis ir pats spraudžiasi į rėmus. Mes einam visiškai kita kryptimi. Ir tie egzaminai iš esmės neturi būti mokyklos baigimo kažkoks įrodymas. Aš manyčiau, kad turėtų parašyti vieną kokią esė humanitarinių mokslų, gamtos mokslų esė, kuri patikrintų mokinio sąmoningumą. Realiai tai populiariau sakyti, ir aš pritariu tai nuomonei, kad tai yra stojamųjų į aukštąsias mokyklas sistema. Ne aukštosios mokyklos yra sukūrusios tą sistemą, kaip priima tuos būsimus studentus, o mokykla turi tarnauti universitetams ir už universitetus dar ir dokumentus sutvarkyti ir testus paruošti ir įvertimus. Mokykla iš esmės dirba ne sau, kai savarankiška sistema, bet ji aptarnauja universitetą. Man atrodo, kad mokykla turėtų pirmiausiai ugdyti sąmoningą žmogų, o universitetas tada jau daryti iš jo specialistą. Man dabar egzaminų sistema absoliučiai fikcinė ir visai neorientuota į mokinio ugdymą.

M o kaip tu manai, ar mokytojas irgi tarnauja kažkokiai sistemai, ar jis daugiau įkaitas ar jis daugiau laisvas kurti savo įsivaizdavimą?

IN01: Iš vienos dalies mokytojas tikrai laisvas yra pasirinkti kurioje pusėje jis stovi, kaip jis tą ugdymą mato, ir aš matau nemažai mokytojų ir savo kolegų, kurie tikrai yra visiškai nuo tos sistemos atsirboję ir yra orientuoti visapusiškai ugdyti tą mokinį, bet manau, kad didesnė dalis paklūsta tai sistemai ir jie nenutolsta nei nuo programos, nei nuo vadovėlio ir visas biurokratinės procedūras atlieka puikiausiai. Bet jie patys nepatiria darbo džiaugsmo, ir neprivertčia džiaugtis mokinių, ir aš manau, kad didesnė dalis yra įkaitai. Bet ir mes tie patys, kurie save traktuojame kaip laisvus, kritiškai mąstantys, bet vis tiek mes turim labai daug padaryti, ne todėl kad norime, bet todėl kad reikia. Ir mes esam tos sistemos įkaitai, nes ministerijos nurodymai, steigėjų-savivaldybių reikalavimai labai biurokratiški. Dar viena sistemos dalis yra tėvai, ir sistema leidžia tėvams, kurie būdami visiškai beraščiai analfabetai, jie tuos mokytojus irgi paima įkaitais, nes sistema nesukūrusi jokių amortizatorių, kaip tam mokytojui būti laisvam ir išsivaduoti iš tokios vergystės. Ir tai yra baisioji dalis, ir aš manau, kad didžioji dalis vis tiek yra įkaitai.

M Ar tu jautiesi įkaitas, bendrai kalbant apie mokytojus, ar tas įkalinimas yra tik apie bendras sistemas, tokias kaip tėvai(bendrų dalykų jiems paaiškinimas ir išaiškinimas, ar tu jautiesi ir savo dalyko, tarsi kokio naratyvo, žinutės formuotojas ir skleidėjas. Ar jauti kad tau tarsi yra primesta skleisti tam tikras tiesas ar labiau jautiesi tas, kuris pats nustato taisykles?

IN01:Jeigu kalbam apie dalyko turinį, tai aišku, programoje yra tam tikra ideologinė žinutė užkoduota ir labai aiški. Tai šito naratyvo aš netransliuoju, nes aš ne taip suprantu literatūros paskirtį mokykloje ir visuomenėje. To kas programoje užkoduota aš netransliuoju. Mokiniam pasakau ko programa iš jų tikisi, aš pasakau kaip aš tą programą matau, pasakau kokie mano manymu yra tos programos privalumai ir trūkumai, ir tada pasakau kad darysim tai taip ir ne kitaip ir viskas. Aš transliuoju žinutę tokią kuria tikiu ir remiuosi laisvesnio pasaulio autoritetais, tai noriu manyti, kad nepasiduodu tam turinio ideologizavimui ir transliuoju tokią labiau pasaulio piliečio tapatybę per savo pamokas.

M. Ar tu jauti spaudimą arba palaikymą dėl tokio tiesioginio ugdymo programos nesilaikymo, tau ji nėra toks dešimt dievo įsakymų, kaip lyg ir turėtų būt, tu tarsi ieškai savo būdų. Ar jauti, kad tai tarsi būtų kažkam nepatogus tas ieškojimas?

IN01: Nepatogu turbūt tų programų rengėjams, gal vadovėlių rengėjams, kurie nuoseklia seka programą ir bando tą turinį ištransliuoti kritiškai nemąstydami, bet mokykloje savo darbe tai tikrai nesu susidūręs su jokių priešišku ar priekaištu, kad tą programą aš traktuoju savaip.

Turinio aš aišku neišmetu, jei mes skaitom Vaižgantą, tai mes jį ir skaitom, bet mes skaitom jį iš visų pusių, skaitom ir apie meilę, ir psichoanalizę padarom, pakalbam ir apie tautiškumą, darbą. Bet nėra taip kad tik iš tautinės perspektyvos apie tą kūrinį, ne aš kūrinio neprievartauju, nesistengiu jo skaityti tendencingai, man svarbi visa kūrinio idėja. Tų temų ir idėjų yra įvairių, ir tendencingas kūrinio perskaitymas yra nusikaltimas. Bet mokykloj, bent jau mūsų mokykloje, prie ugdymo nelenda. Mokytojui mūsų mokykloje yra palikta laisvė su ugdymo turiniu tvarkytis kaip pačiam mokytojui atrodo geriausia, ir manau, kad čia jau yra pasitikėjimo mokytoju išraiška.

M Čia įdomus kampas ką tu mini, pasitikėjimas mokytoju ir jaučiu, kad mokykloje tu ją turi, o kaip kitose aplinkose, visuomenėje, ar jauti tarsi nepasitikėjimą iš kitos aplinkos?

IN01: Tas pasitikėjimas mokykloje tarsi ir yra, bet va apie palaikymą susidūrus su iššūkiais, ar su kokias sisteminius atlyginimo kėlimo klausimais, ar streikas ar tėvų teroras, tai tada šiais klausimais mokyklos administracijos palaikymo nėra absoliučiai jokio, nes mokykla daro taip, kad patogiau būtų masei, tėvams vaikams ir visuomenei, ir mokytojo neremia čia yra didžiulė problema. Iš vienos pusės yra daug laisvės konstruoti savo turinį, savarankišką, individualų, bet kai kalbame apie tą asmeninį palaikymą, bent jau mano mokykloje, nėra. Mūsų mokykla neturi tvirto stuburo, absoliučiai ir yra pataikavimas užsakovui įgeidžiams. Dėl to nukenčia mokytojų emocinė gerovė. Kalbant apie visuomenę, mano pažystamų ratas yra išsilavinę žmonės, kurie supranta tą mokytojo darbo esmę, daugiau ar mažiau ją ten supranta, tai iš tos pusės aš palaikymą turiu, bet kai pažiūriu, nors ir stengiuosi žiniasklaidos jokių priemonių neskaityti, tai visuomenė jei galėtų, tai visus mokytojus paskandintų jūroje suvariusi į vieną krūvą. Taip nekęsti vienos specialybės žmonių, aš nežinau, ko dar taip nekenčia kaip mokytojų, policininkų gal. Aš nežinau kas gali būti labiau nekenčiama, daugiau nuoskaudų kelianti grupė. Visuomenė nesupranta, o ir valstybė, va čia ir yra mano galva didžiausios tragedijos priežastis, politika netransliuoja jokios praktinės žinutės, kad mokytojas yra ta profesija, tas gyvenimo pasirinkimas, nuo kurio priklauso valstybės gerovė. Čia ir yra esmė, pakabinti plakatą, kad mokytojas profesionalas, mokytojas prestižinė profesija yra tik lozungai, kurie maskuoja gyvybiškai būtinų sprendimų priėmimą. Po tais lozungais slepiasi švietimo politikos arba švietimo valdininkijos negalia. Tai to palaikymo iš esmės nėra, tik artimųjų ratas kuris palaiko ir supranta, ir mokiniai palaiko. Ir įdomiausia, kad iš visų tų žmonių, su kurias susiduriu toje terpėje, tai mokiniai palaiko, o mokytojų bendruomenės yra susiskaldžiusios, ir patys mokytojai ne visada streikus remia ir yra nekritiškai mąstantys. Mane labiausiai palaiko artimieji ir mokiniai. Man didžiausias įvertinimas yra mokinių palaikymas, o toliau apie kokį ne butaforinį palaikymą, tai jo nėra. Nors yra sakoma, kad mokytojai yra labai svarbūs valstybėje, tai taip sakantys yra labiau aferistai.

M. Ar tas bendras medijų fonas, kuris yra mokytojui nelabai palankus, kaip tu manai, kieno užsakymu tai vyksta? Ar tai yra medijų suformuota žinutė ar tai yra ir pačių mokytojų indėlis kaip apie juos kalba? Kas kuria mokytojo vaizdinį šių laikų visuomenėje?

IN01: Kaip ir kiekvienos profesijos žmonių, taip ir mokytojų yra visokių, yra ir puikių, ir yra visiškai tokių, kurie neturėtų būti prie vaikų prileisti, bet tada Lietuvoje žiniasklaida labai iš vieno precedento suabsoliutina. Yra išgirstama viena istorija, kaip direktorius pasakė, ką nors padarė ir staiga absoliuti antraštė, kad Lietuvos mokyklų vadovai ar tai piktinasi ar tai apgailėstauja. Lietuvos žiniasklaida yra neprofesionali, ir jie rašo bet ką kad tik gauti žinučių ir dėmesio, jie formuoja tą viešąją nuomonę, ir mūsų žiniasklaida yra labai komercinė ir ją skaito ne visai išsilavinę ir kultūringi žmonės, o išsilavinusi dalis skaito visai kitus dalykus. Ir tai paranku tiems valdininkams, kurie priima sprendimus, kad tokia žinutė viešoje erdvėje būtų kuo ilgiau palaikoma. Tuo būdu jie turi tarsi pretekstą, atsiremdami į tą viešą nuomonę, nedaryti jokių sprendimų, kad mokytojams būtų geriau. Jie tikisi, kad kažkas turi įvykti pačioje švietimo bendruomenėje, kažkas turi kažką pradėti. Nededu mokytojų į kišenę, jų yra tikrai visokių, bet tas viešas jų menkinimas yra valdininkijai parankus. Nes jie tada ramiai sau gali pasakyti, kad mokytojai prasti, žmonės tą pasakė, ir čia apie joki atlyginimų kėlimą nekalbėsime, jokias darbo

sąlygas nekalbėsime, čia jiems dabar reikia magistro, reikia daugiau kontrolės ir pan. Manau kad tos pamazgos ir toliau palankiai tyvuliuoja viešojoje erdvėje.

M Mes daug kalbam apie prasmę, bendrai apie mokytojo vaizdinį, o kaip tau pačiam asmeniškai yra didžiausias iššūkis ir našta? Ar per dešimt metų būta svarstymų bendrai apie tai kad keisti mokytojo profesiją, ir kas yra tie jutikliai, kurie slopina tą motyvaciją?

IN01: Neadekvataus darbo krūvio ir atlyginimo santykis, absoliučiai baises dalykas. Mes gavome algas, mokytojo dienos proga anksčiau buvo, ir tie atlyginimai nepatenkina jokių esminių kultūringo gyvenimo poreikių. Kalbant su kolegomis, sakom noriu ir į tą koncertą ir į kitą, bet negaliu, nes šitas kainuoja tiek eurų, o kitas dar tiek, tada dar galvoji, kad vaiką reikia į mokyklą išleisti, ir tada supranti, kad tas mokytojas negali gyventi taip, kad galėtų dalintis su mokiniais ta geriausia pasaulio patirtimi. Tu gali duot mokiniui knyginius tokius dalykus, bet ne asmenines patirtis. Kai nėra bendro konteksto tarp mokinio ir mokytojo, tai apie kokį individualizavimą, personalizavimą galime kalbėti. Viskas eina šakėm per vandenį ir yra teoriniai dalykai. Tai aišku yra finansiniai dalykai. Kitas dalykas, aš jaučiuosi, mokykloje bejėgis, kalbant apie nuolaidžiavimą ir pataikavimą tėvams. Ir mūsų mokykloje yra daug mokytojų, kurie gniuždomi išpuolių įvairiausių, teroro, nuolatinio žeminimo, menkinimo. Kartojasi nuolatiniai administracijos kvietimai ant kilimėlio ir mūsų švietimo sistemoje yra baises dalykas padarytas, kad nesužiūrėta ir mokinys yra paliktas tėvų priežiūrai, bet tėvai neprisiima jokios atsakomybės už vaikų išsilavinimą. Tėvai išsiveža vaikus atostogauti per mokslo metus, jie pateisina visas praleistas ir neatsiskaitytas pamokas, nuolaidžiauja nesimokymui ir ieško kaltų, ir dažniausiai kaltas lieka mokytojas. Ta bejėgystė bendradarbiavimo su tėvais, mane ir mano kolegas, kurie tikrai gerai dirba, labiausiai ir gniuždo. Jokių išorinių motyvacijos priemonių mokytojui nėra, sakoma mokinį motyvuot reikia, o kaip tą padaryti mokytojui, kiek jis turi tos vidinės ugnies, kad galėtų ją išdalinti ją šimtams mokinių ir pats neperdegti. Man tai yra baisu, ir kai pažiūri kas vyksta Prancūzijoje, ten vaikas praleido pamoką, tėvas privaloma tvarka gavo pranešimą, ir jeigu jis per kelias valandas nesusisiekia su mokykla, tada galima kreiptis į atsakingas institucijas ir tada svarstomas klausimas kodėl tėvai nesirūpina savo vaiko ugdymu. O Lietuvoje valstybė investuoja nežmoniškus pinigus į nemokamą išsilavinimą, o vaikas praleidžia 80 procentų pamokų, vadinasi jis nieko nepaima, tie pinigai yra iššvaistomi, tėvai pateisina visas įmanomas pamokas ir dar akis drasko kad jo pažymiai prasti, neparuošia egzaminui ir panašiai. Sistema patį save ėda, švaisto pinigus. Ir pinigų neturi, nes negeba sukontroliuoti tinkamo jų panaudojimo. Užtikrinus mokinių lankomumą, pasikeistų pasiekimų lygis. Šioje situacijoje tėvai jaučiasi visagaliai, nes mokykla yra redukuota iki paslaugų tiekimo sektoriaus, kas yra jau pažeminimas. Mokytojas profesionalas, prestižinė profesija, o iš esmės esame paslaugų sferos darbuotojai. Kaip prestižinis padavėjas, kirpėjas ir prestižinis mokytojas pastatomas į tą pačią grandį. Tai man yra siaubas, kai valstybė į savo pamatą žiūri kaip aptarnavimo sferą. Mano požiūriu, ta valstybė be ateities.

M tai jei teisingai girdžiu, tai šiuo metu tu ir į mokytoją žiūri kaip į paslaugos tiekėją?

IN01: Visuomenė mano, kad mes tokie esam. Aš savęs taip nematau, savo kolegų taip nematau, tokia etiketė yra priklijuota ir ta etiketė iš visų grandžių yra palaikoma. Man tai baises savęs žeminimas ir neturėjimas savigarbos. Tai man visi tie ministerijos žmonės, kurie formuoja įstatymus ir dokumentų bazes, kuo mes turėtume remtis, tai jie man atrodo yra trumparegiai, be savigarbos be jokio vizionieriško žvilgsnio, absoliutus biurokratai, raštvedžiai.

M Gavau įdomių išvalgų, daug rezonuojančių dalykų. Žiūrint į tuos ilgamečius mokytojus, aš juos vadinu nuo septyni metai ir plus, yra daug pasikartojančių ženklų apie motyvaciją. Ir užbaigiant pokalbį, ar tu jauti kokia galėtų būti ta mokytojo profesijos ateitis žiūrint šių ir ateinančių laikų dinamiką, nes kartais atrodo, kad mes dar ir XXI amžiaus neprisivijome, bet žiūrint globaliai, koks tas mokytojas turėtų išlikti ateityje?

IN01:Manau, kad mokytojas turėtų būti toks kokie yra prancūzai, jei jiems skauda eiti į gatves ir išsikovoti arba pasiimti kas jiems teisėtai priklauso. Kol mokytojas nebus toks drąsus, ir

neišmoks savęs gerbti, tai mes apie joki mokytoją (jis gali būti geras, švelnus, šviesus, pozityvus); Mokytojas turi išmokti save gerbti, ir mokytojas turi būti drąsus ir pasiimti kas jam priklauso, o ne ką jam numeta trupinius, ir sako nu palaukite, nu dar palaukite... Tai iš esmės kol kas aš nematau, kad mūsų mokykla turėtų kokią nors ateitį. Privatus verslas linkęs nustverti kas yra geriausiai tarp likusių mokytojų, o toliau pedagogų rengimas yra žlugęs, net dar neprasidėjus normaliai reformai. Aš pozityvių prošvaisčių ta tema nematau. Ta sistema geriausiu atveju liks kaip yra, ir mokytojai toliau dirbs nulenkę galvas dejuodami. Tą galėtų išspėsti populistai, bet mokytojai rinkėjai yra per daug gerai kritiškai mąstantys, kad jie ant to populizmo grėblio užliptų. Atlyginimų nepakels tris kartus, ta sistema buksuos. Aš manau, kad dirbsiu tuos penkiasdešimt metų jeigu pavyks toj mokykloje, bet kad matyčiau pozityvių pokyčių, kad vieną dieną, ne prieš man išeinant į pensiją, o dešimt metų perspektyvoje, kad kas nors bus gero ir bus priimti kritiškai reikalingi sprendimai, aš nematau.

M Dar tu paminėjai, kad priklauso mokytojams, o kas tada jiems priklauso, ką anot tavęs reikia išsireikalauti?

IN01: Mokytojams priklauso saugi darbo aplinka, jokio teroro. Mokytojas turi būti emociškai sveikas ir stabilus. Mokytojas turi būti puikiai finansiškai aprūpintas ir dar darbo priemonės turėtų atsirasti ir nereikėtų jų maldauti, kad draugai parneštų žirklių, pieštukų iš darboviečių, nes mokyklos neperka arba neįperka, arba sako mokytojams nepriklauso. Manau pirmiausia mokytojai turi pasiimti atlyginimą už emocinį saugumą, nes dabar jo valstybinėje mokykloje nėra. Kiek girdėjau, jėzuitų gimnazijoje yra saugiau, nes ten tėvai nėra tiesiogiai prileidžiami prie mokytojų, ten yra sudarytos komunikacinės grandys, kaip apsaugoti mokytoją, kad jis būtų stabilus psichologiškai ir galėtų visą savo energiją, tą pozityvą perduoti mokiniams. O ne būtų dirglus, suirzęs, apšmeižtas, nusivylęs ir besiruošiantis išeiti iš darbo. Tai kokios tada pamokos. taip nemanau, kad kas nors ką nors dėl mokytojų padarytų pozityvaus.

Interviu IN02

Interviu trukmė: 58 min.

Nuotolinis interviu

M Tai kiek tu gyvenimo metų dirbi mokykloje? Bendrai sudėjus?

IN02: Bendrai tai mano startas buvo 96ų rugsėjį. Įdomu, ar pati gimus buvai?

M Taip, jau tada buvau.

IN02: Bet per maža buvai. Tai 96ų rugsėjį, aš įsivaizduoju, dabar man 26-as rugsėjis buvo.

M Mhm. Supratau. Ir visą laiką buvo ta pati gimnazija, ar jos keitėsi?

IN02: Ne, čia yra trečia mano darbovietė. Vienoje dirbau dvejus metus, kitoje vadavau vienerius metus, o čia išgyvenau visą pokyčių etapą. Nuo vidurinės, kada aš pati buvau pradinukė, iki to, kas dabar esu.

M Supratau. Ir dalykas, kurį tu dėstai ar dėstei?

IN02: Buvo pradinės klasės. Tada, kai tų pradinukų nebereikėjo, nes kai aš atėjau, buvo konkursas į dvi vietas. Dvidešimt viena mokytoja pretendavo. Tada buvo tie laikai, kada mokytojų buvo priruošta daug, ir kada nuauginėjom į gimnaziją, tada prasidėjo krizė su darbais, ir aš baigiau magistrą Pedagoginiame universitete. Ir tada užsikabinau už karjeros ugdymo, ir tada baigiau mokymus, kad galėčiau mokyti ekonomikos. Aišku, dar buvo tie mokymai žmogaus saugos mokytojai, bet nuaugus į gimnaziją jau to dalyko nebeliko. Tai dabar turiu ekonomiką ir karjerą.

M Bet ta pradinė kvalifikacija, pradinis taškas yra pradinių klasių mokytojas, taip?

IN02: Taip.

M Supratau. Gerai, o kaip tada.. Na tada pradėkim nuo pat pradžios. Kai jau baigei studijas, atėjai tada į mokyklą ir turėjai kažkokių lūkesčių. Ar vis dėlto tie lūkesčiai sutapo su ta realybe, kuri laukė mokykloje, ar buvo kažkokių neatitikimų?

IN02: Aš turbūt kažkokių ypatingų lūkesčių gal ir neturėjau, nes aš adekvačiai žinojau, kur aš einu. Kai aš mokiausi, buvo iš tikrųjų labai kryptingai paruošta metodologiškai studijų programa. Mes turėjom stebėjimą, mes turėjom ištisines praktikas. Mes labai rimtai dirbdavom ir aš buvau pasimatavusi, sakykim, tą, realiai, savo darbą, ir aš žinojau, kaip bus. Ir aš tą realybę buvau ištisinių praktikų metu. Tai yra, jo. Pamačiusi. Todėl man nebuvo nei šoko, kad man, tarkim, buvo kaip naujai atėjusiai suformuota didesnių socialinių poreikių turinti klasė. Aš kažkaip žinojau ir plius, aš kažkaip tuo metu sirgau žvaigždžių liga, ir kažkaip galvojau, jėz, aš turiu diplomą, aš esu talentas, man super viskas bus. Ir... Geri metai, ir tu supratai, kad turi daug mokytis. Ką ten geri metai. Pirmas mėnuo, aš pamenu, darbą baigdavau trečią valandą, nuo aštuntos, ir aš parėjus namo pirmiausia dvi valandas pamiegodavau, kad galėčiau taisyti pradinukų darbus, ir ruošti pamokoms.

M Bet tas startas iš esmės buvo, kaip čia, sėkmingas? Nebuvo kažkokių didelių nusivylimų? Pačia profesija, pasirinkimu?

IN02: Profesija ir pasirinkimu ne. Gal tiesiog užsistovėjusia tvarka, kad atėjęs jaunas žmogus ne tik išplaus po susirinkimo puodelį, nes jis yra jauniausias, bet ir jo žodžiai, pastebėjimai nėra svarūs. Tikrai buvo labai smagių dalykininkų, į kuriuos aš lygiuodavau, ar tai pradinių klasių mokytojų, nesvarbu, bet mokytojų. Bet tikrai buvo tie, kurie sakydavo perdegsi, ko tu čia jauna atėjai? Tikrai būdavo tokių, kurie didžiudavosi savo pasiekimais ir į tave žiūrėdavo kaip į mažavertį kolegą, kuris dar nieko neišmano. Tai visko buvo, bet turbūt tas suvokimas, kad gyvenimas yra visoks, man kažkaip... Nežinau. Savų ašarų, aišku, buvo, ambicijų įžeistų buvo, palaužytų sparnų buvo, bet turbūt tą pajutau labiau, kai mes nuauginėjom į gimnaziją. Ir kai atsirado konkurencija, ką atleis paskiau. Nes gi, aš atėjau į mokyklą ir būdavo po šešias paraleles klases, tai turėjo nuo pirmos iki aštuntos klasės, imtinai, kas dirbo, turėjo būti atleisti žmonės. Tai va, sunkus procesas buvo.

M Na skamba kaip sudėtingas laikas. Bet tada, o iš kur atsirado ta motyvacija? Kas iš esmės laikė mokykloj tuo metu? Ypač tuose sudėtinguose momentuose?

IN02: Aš visada sakau, kad, turbūt, jeigu tau sutvarkytas asmeninis gyvenimas, tada tu gali likti mokykloje. Nu arba, dirbti teigiama linkme vaikų akyse. Tai aš turiu palaikymą didelį šeimoj. Aš juokauju, kad mano vyras yra mano talismanas, nes aš galiu išsirėkti ir būti visokia. Laikė daugiabriauniškumas profesijos. Nes aš svarsčiau tarp kelių profesijų. Tarp žurnalistikos, tarp istorijos studijų. Aš svarsčiau tarp renginių organizavimo. Ir aš viską radau pradinių klasių mokytojo darbe. Ir aš viską randu ir ekonomikos, ir karjeros specialisto darbe. Tai va šitas laikė. Laikė galimybė būti tarp jaunų žmonių, galimybė būti pasitempus. O.. Aš nežinau, visada turbūt randi didesniam kolektyve su kuo tau biolaukai sutampa ir kas tave palaikys. Ir išmoksti tą pamoką, kad auka būti lengviausia. Man vidinė ambicija. Aš pamenu, kai skaičiau patį pirmą pranešimą, važiavau į Vilnių. Aš skaičiau apie pradinukų muzikinį ugdymą. Pati susiradau mokyklą, kurioje vyksta konferencija, pati, pasirodo, pataikiau į amžinatilsį Piličiausko konferenciją, kuris labai giliai sėmė tą visą muzikinį ugdymą... Bet aš ieškojau konferencijos po vienos kolegės pasakymo, kad norint skaityti pranešimą reikia atrasti pasaulį. Tu turi jau būti labai žinomas ir taip toliau ir man tas vidinis maištas, kad aš pati susirasiu ir prasimušiu, ir buvo, turbūt, tas. Gal tas charakteris dar kažkiek.

M Viskas taip pozityvu, teigiama. Na bet iš esmės mokykloje yra tokių, kaip čia, darbų, kurie yra pertekliniai. Arba tokie, kurie ne visada kuria prasmę. Ar, pavyzdžiui, tada tu jauti, kad, na, tie darbai, nu nežinau, čia mano prielaida, kad tokių darbų yra, ir iš asmeninės patirties, ir bendrai. Kaip va tada išlaikyti tą ambiciją ir tą tokį užsidegimą, kurį turi, kai vis tiek yra, tam tikra prasme, disciplinuojanti ta aplinka, kuri nuleidžia tam tikrus įsakymus, tam tikrus popierius, tam tikrus dalykus, kuriuos turi palaikyti?

Tau jie trukdė, vat gal net dabartiniam darbe? Ar padeda, ar gal kaip tik niekaip tavęs neveikia? Na ta kita mokytojo darbo pusė? Kuri ne tokia romantiška, sakykim?

IN02: Marija nori to tokio, truputėlį, negatyvo. Taip, aš galiu iš karto pasakyti kelis dalykus. Iš mokytojų, tai dabar truputį paspjaudysiu ir į savo daržą, yra madinga nedirbti. Nes vadovas iš savęs šiuo metu negali nieko pareikalauti. Ir aš kalbu kaip pavaduotoja. Nes aš išėsiu į kitą mokyklą, nes mokytojų trūksta. Yra užsistovėjimas, nes neateina jaunas žmogus, nes tai yra konkurencija. Jaunas žmogus neateina, nes tai yra iš tikrųjų sudėtingas, juodas, daug atsakomybių turintis ir neapibrėžtas darbas. Lentelių pildymas dėl lentelių reikalingas ministerijų ataskaitoms, bet mokytojui čia ir dabar trukdo spręsti prie vaiko ir su vaiku susijusias problemas. Sakykim, taip. Aš nežiūrėjau, kiek tikrai institucijų yra, bet jūs pažiūrėkit, kiek yra mokyklą inspektuojančių, ir kiek – mokyklai padedančių institucijų. Mūsų buvęs direktorius kažkada paskaičiavo ir priskaičiavo ar tiktai Pedagogų švietimo centrą, kas padeda. O daugiau visi inspektuoja. Nuo Priešgaisrinės tarnybos, iki sveikatos visokių centrų, ypač per pandemiją laikotarpį. Ir tu visiems turi teikti ataskaitas. Tos ataskaitos svarbios visiems, bet tu nematai galutinio tikslo, nes realiai mokytojo nuomonės niekas neklausia. Atnaujintų programų kūrimas ir visi kiti dalykai, kiek besistengtų pristatyti, kad tai yra vieša, bet, tarkim, per dvidešimt metų dirbdama, aš iš liuanistų girdžiu tik tai, kad bus blogai. Bus blogai, aš išgirdau, kai buvo atnaujintos prieš daug daug metų, pradinių klasių programos. Kai nebeliko gramatikos ir skaitymo. O susijungė į vieną pamoką – liuviečių kalbą. Ir kai prasidėjo mokymai netradicinėse erdvėse, nes kai kada mes pamirštam, kad ir tose erdvėse, ir tarp tokių pamokų, turi būti juodo darbo pamokų. Nes be mokymosi, tu niekaip neišmoksi. Juo labiau dabar, motyvacinės teorijos keičiasi, ir net tas mokytojas vis tik pagrindinis motyvatorius, ir vaiko tas norėjimas. Tai tikrai taip. Labai daug lentelių, labai daug visokių atsakomybių, labai daug turi daryt, jei nori būti tikrai geras. Domėtis, eiti, pamiršti kartais asmeninį gyvenimą. Auklėtojam be proto dideli reikalavimai, kad tu būtum geras auklėtojas. Tai padrikai, bet yra to gero, yra to blogo dalyko, ir labai priklauso, ką daro administracija. Ar jinai skatina, ar žmonės bijo, ar žmonės yra išgirsti, ar jie bijo pasipriešinti. Kita vertus, man niekas neįrodys, kad daryti labai daug susirinkimų ir darbo grupių mokykloje, jauti apie ką aš kalbu, ar ne, kad tai neišveda mokytojo iš pusiausvyros. Tas, kad tave pastebi ir įteikia padėkos raštą, ir kad tavim pasitiki ir sako, vat geriau nei Marija nepadarys, nu tai, mes gi žinom, tai yra melas. Nu kiek tu veši, tiek aš krausiu. Ir kaip kalbėjau, tikrai, kad kai kurie mokytojai dabar žiūri į savo darbą kaip į galimybę nieko nedaryti, ir priešingai, tie, kurie dar daro, jie baigia persitempti. Man labiausiai skaudėjo dūšią, kai aš, tarkim, ekonomikos darbus, kai buvo nuotolinis mokymas, aš tikrint turėjau šešias paraleles klases, ir iš viso buvo 168 mokiniai. Ir kartą per savaitę susitikus su kiekviena klase, aš tikrindavau kiekvieno vaiko darbą. Aš radau šperos.lt darbų, ir taip toliau, bet čia mano nesveikumas, čia yra baisus broužas, tą, ką aš turiu, tai po dviejų savaitių be lašiukų aš nebeužsimerkia. Nes išsausėjo nuo kompo akys. Ir kai mes grįžom po pirmų dviejų mėnesių, fizinio ugdymo mokytojai sako, eik tu, koks nuostabus darbas. Kaip gera, aš darau mankštą, aš aplankau mamą, aš prasivaikštau, aš maudausi ežere, upėje ar kažkur, ir aš galvoju, tu sąžinės turėk. Tai vat kaip pasižiūrėsi. Ir įdomiausia, kad po to aš tapau pavaduotoja ir pradėjau kuruoti tuos fizinio mokytojus. Ir kai aš pamačiau, koks būdavo Moodle mano pamokos aprašymas, jeigu nesijungiam į Zoom, ir pamatydavau, kad pas juos įdėta tik vienintelė nuoroda, kur paskaitą veda kiti. Nu gi pilna. Ir tada tu pagalvoji, va ta neteisybė tai irgi žmones skaudina. Paimkim tą patį liuanistą, kaip jis dirbo nuotoliu, ir paimkim menininką. Tai čia jokiū būdu nesakau, kad mokytojai negali kažkaip kūrybiškai pažiūrėti. Bet yra to blogio, yra. Nesustygavimas, nekonkretumas, kaip apmokėti už per ilgą darbo valandas... Kas įeina į tą etatą, kas neįeina? Ta antra kišenė etato, ar ne? Tai yra visi tie dalykai, kur taip, tai yra sunku. Man galbūt yra paprasčiau, nes aš ilgą laiką turėjau tam tikrų vadybinių funkcijų. Va dabar treči metai kaip pavaduotoja, ar ne. Nu tai gal kažkokie tai atrodytų dalykai, bet tuo pačiu jie ir sunkina. Aš tik pirmi metai, kada neturiu klases. Aš iki šiol turėdavau klasę. Ir kai ruoši renginius, tarkim, tarp paralelių klasių, tu kartais atidirbi daugiau, nes mano vidinė ambicija neleisdavo pasakyti, kad Giedrė nedirbs prisidengusi pavaduotojo darbu. Tai tada iš savęs dar

dvigubai daugiau reikalauji. Tada stogas dar labiau nuvažiuoja. Ir būdavo etapai.. Vis dar to juodulio reikia... Kad tu atsikeli trečią nakties ir nebeužmiegi. Arba kai tavo pulsas ramybės būsenoje yra 102 ir yra norma tai. Tai taip, bet turbūt daugiau yra tų gražių dalykų, kad aš vis dar čia. Aš gi ne savižudė.

M O vat tada atsirėmus į šitai, ar ne...Į visa tai, ir į juodumą, ir į kažkokius šviesius dalykus, tai kas tada yra tas geras mokytojas? Ko reikia, kad būtum geras mokytojas mokykloje?

IN02: Aš galvoju, kad gylio. Domėtis ir sirgti tuo dalyku, kurį dėstai. Reikia kūrybiškumo – kaip kartais ne visai įdomią temą pateikti įdomiau ir aktualiau tai klasei, į kurią tu atėjai. Net barbenant ABC vienodą scenarijų, bet tai klasei. Aš galvoju, pagarbus elgesys ir draugiškas, bet tik su atsakomybe. Tai reiškia aš netampu draugelis, bet aš adekvačiai prisiimu atsakomybę už to vaiko rezultata. Nu turbūt prie gero mokytojo aš dar pridėčiau savižudis, nes tu turi išklausti visų. Ne tik psichologas. Gebėti kažkiek sugerti. Pasvertai, argumentuotai pasipriešinti, įrodant, kodėl taip, o ne kitaip. Reikia būti atviram diskusijoms. Tai tokie pagrindiniai dalykai ko gero. Tos pačios savybės, ko reikia geram mokytojui, to reikia ir geram gydytojui, to reikia ir geram teisininkui, va. Nes tai, kas dirba su žmonėmis, neatsiejamai susiduria socialinėm–emocinėm problemom. Ir tie darbai su žmonėmis išsunkia psichologiškai. Tai va čia reikia to stiprumo.

M O kalbant apie tą mokytojo profesiją, išorėje. Na kaip visuomenėje mato mokytoją kaip tokį. Aš taip generalizuoju, aišku, bet ar sutampa tai su tuo, kaip mokytojas pats save mato, ir visuomenė, kaip jį apibrėžia? Tai turi kažkokios įtakos vienas kitam? Neturi?

IN02: Ar tas mokytojas prestižinė profesija, ar neprestižinė? Aš pačioj pradžioj kažkaip galvodavau, ai nu, mokytojas, nes, tikrai, aš mokiausi miestelio mokykloje. Tas mokytojas, smagu būdavo jo neklausyti, išbandyti jo ribas, aš pati buvau labai pasiutus mokinė, va. Tai gal aš atsinešiau, kad į tą mokytoją visuomenė žiūri, na kažkaip ne taip. Bet kai aš pabuvau, pavažinėjau ar pabendravau kažkokiose skirtingose jaunų žmonių komandose, pamačiau, kad ne visi įtaria, kad mokytojas. Ir kada pasakai, kad mokytojas, tada sako wow, tu nenurodinėji, tu neatrodo visai žinė, ir taip toliau. Ir tada aš išdrįsau ir su didele pagarba pati sau, ir tai profesijai, aš sakau, kad pirmiausia aš esu mokytoja, o po to aš esu karjeros specialistė, po to esu lektorė, o po to aš galiu prisigalvoti *beleko*. Nes ar tai bus ta prestižinė specialybė – na priklausys tik nuo tavęs paties. Ir aš bent jau susikūriau tą darbą, kad aš praleisčiau jį ne tik mokykloj. Kad aš galėčiau ir palektoriauti, pavažinėti, pasidaryti tai, kas man smagu, kad aš galėčiau įgerti to šviežio gurkšnio. Ir man tai yra prestižinė profesija. Ir tuomet susidėlioja krūvis ir mokykloj, susidėlioja krūvis apskritai tavo banko sąskaitoj. Nes vis tiek tu pats esi atsakingas, tai ką, tu turi, ir tai, kiek tu turi. Ir jeigu tau yra mažai, tu turi kažką keisti. Nes, kaip ir sako, tie numylėtiniai, ar ne, mokykloje, arba jeigu premijas gauna, gi labai visiems skauda, juk dažnai tampa numylėtais dėl savo juodo nematomo darbo. Juk būna ir taip. Aš nesakau, kad tų išimčių, negražių poelgių galbūt administracijoje, yra daug, bet praktiškai tu pats sukali. Šiais laikais niekas niekam nieko už dyką neduoda. Tai turbūt taip.

M Nes mano ir klausimas buvo apie tai irgi, apie tą... Na tarsi dvi tapatybės, ar ne? Turi dalykininkės – pradinių klasių mokytojo, ar ne, ir dar yra mokytoja kaip tokia. Ar būna, kad kažkokiu atveju, kad jos viena persipina su kita?

IN02: Oi, tai aš išvis negaliu niurzgėti, nes aš turi karjeros pamokas, ar ne, ir aš vaikus mokau pasirinkti ir būti laimingais. Ekonomikos pamokose mes labai puikiai aiškinamės, kad visi ištekliai yra riboti ir kad mūsų norai neriboti. Ir tik nuo tavęs priklausau, kaip turimus išteklius pritaikysi savo norams. Tai čia apskritai ir atsako į tą klausimą, kad jo, dėstomi dalykai, jie išneša. Nes viską, ką kalbu vaikams, aš išbandau pati, išbandu mano šeimos nariai, ir jeigu aš tuo netikiu, jeigu aš pati tuo nesivadovauju, tai apie tai nekalbu. Ir ta karjera visą gyvenimą, savęs paklausimas, ar tau faina daryti tai, ką tu darai, tai, be jokios abejonės, aš savęs irgi paklausiu. Ir kai gauni kažkokį darbo pasiūlymą iš kitur, ar kai būna liūdniau ir pagalvoji, ar tikrai nori čia būti. Nes ta aplinka neturi kentėti, kad tu tiesiog ateini atlyginimo. Tai vėlgi, ar

tu nori būti normalus visuomenės pilietis, sveikos pozicijos, sveikų smegenų, ar tau tai yra blogai. Aš kadangi esu Skorpionas, aš nebūsiu, kur man blogai. Tai taip, išneša. Vis tiek, kai tu gilini esi į sėkmės istorijas, į daug dalykų, tu randi gražių pavyzdžių, ir tu supranti, kad tai nėra visiems rožėms klotas. Kiekvienam darbe apie 30proc. darbų, kurie ne visai faina daryti.

M Ugdymo turinys vis vien turi tam tikrą žinutę, kurią mes, kaip valstybė, sutarėm perduoti. Ar čia tu jauti kažkokį asmeninį konfliktą su tuo? Ar tai daugiau yra pagalba, ar tai daugiau yra prievolė? Tai, kas turinio prasme yra užduodama mokytojui. Ar mokytojas šiuo atveju yra daugiau kaip vykdytojas, ar jis turi tos kūrybinės laisvės, ar kažkaip susipina visa tai kartu?

IN02: Jeigu kalbėtume apie programas, man jose trūksta aiškių žingsnių ir, *soriukas*, ministerijos suvokimo, kad kol kas trūksta konkrečių ėjimų, konkrečių įrankių. Ir kad mes vis tiek siaurindami praplatiname ir patys neatsakom, į ką mes einam. Karjeros ugdyme irgi, iki 24ų metų dar galioja ta programa, po to apraše tos kompetencijos yra stipriai susiaurintos, bet ar ta programa buvo plati? Mes mokykloje susikūrėm sistemą, kokioms mums reikėjo. Ar jinai dabar bus susiaurinta, aš jaučiu, kad mes vis vien ją paimsime plačiau. Man labai svarbu, kad pati bendruomenė ir pats mokytojas atsakytų, o į ką aš pats nuvesiu tuos vaikus? Nes viena kryptim aš galiu palydėti Balčikonio, Vilniaus Licėjaus mokinius. Visai kitokio palydėjimo ir kitokio būdo turbūt reiktų kokiai *mažakomplektei*, kurių nebelieka, mokyklų. Tarkim, rajoninėje mokykloje. Tai tikrai tos laisvės yra, man tikrai nesusiveda tos laisvės nebuvimas...Kaip pasakyti...Man ta laisvė nesusiveda į finalą. Į valstybinį brandos egzaminą. Prie ko aš vedu. Jeigu mes dabar tikrai pradėsime nuo 24-tų metų neišlaikiusius *PUPPo* leisti tikrai į profesinę mokyklą...Aš galvoju, per mažas laiko tarpas. Pirmokas, ateidamas, jis jau turi žinoti. Ir tam ruošti. Nes dabar gaunasi, kad pradinėse ar progimnazijose šiek tiek pažaidžiama, ateina į 9ą klasę jie turi...Tarkim, tos pačios firminės matematikos spragų, bet kai aš skaičiau straipsnio, viena matematikė sakė, mokslų daktarė, kad yra žinių, kurias reikia įsisavinti būtent tame laikotarpyje, nes vėliau nebelieka ilgalaikėjų atminty. Tai va, dar tas mokymosi proceso nesuvokimas iki galo, ir nepalydėjimas, turbūt, trukdo to rezultato siekiamybei. Bet aš jau čia *nublūdijau* jau ne į tą pusę. Bet kokių atveju, tai taip, laisvės yra labai daug. Laisvės yra daug, ir mokytojas turi, kartu su bendruomene, priimti atsakomybę, kas yra prioritetai, ir kaip to sieks. Nes jeigu aš ateisiu į klasę ir visiems duosiu vien tik tą patį, tai nebus gero rezultato, bet tuo pačiu utopija, kad aš per 45min 30iai vaikų individualizuosiu veiklas. Na truputėlį utopija. Tai va, kai mes tokių kraštutinumų imamės, sunkiau tam praktikui dirbti.

M Ar tu matai konfliktą tarp šitos orientacijos, stiprios, iš tiesų, orientacijos visoj švietimo sistemoje pas mus, į, na vis tiek, į tą rezultatą, kuris, iš esmės, yra brandos egzamino rezultatas? Ar tai *PUPPo* rezultatas tam ėjime, ar tai yra galutinis brandos rezultatas.

IN02: Aš galvoju, kad mes visuomenėje bijom pripažinti kažkam, kad esame netalentingi. Ir jeigu normaliai užsienyje renkasi amatai ir profesijas didžioji dauguma, pas mus kažkaip taip šventoji karvė yra aukštasis mokslas. Tada savaime atsiranda diskusijos tarp profesinių, aukštųjų mokyklų atstovų, ir tie, kurie vieną ar kitą pabaigę, laikosi savo pusės, ir tas jaunas žmogus, ir tėvas vis tiek supranta, kad be aukštojo bus blogai. Tai pirmiausia tas darbo rinkos neteisingas pristatymas, ar ne. To nesugebėjimas vaikui duoti realios atsakomybės ir savęs įsivertinimo. Vis dar gajus tas sovietinis profesinis orientavimas, kad *profkė* yra tik blogai besimokantiems. Tai vat, to tokio tvirto stuburo, turbūt, nėra, ir tvirto tėvų ir vaikų palydėjimo nuo pirmos klasės. Pirmiausia parodant, kad tu kažko nemoki, bet to nemokėdamas, turi krūva kitų galimybių. O mokytojai dažniausiai ai, tu mokaisi – tu nesimokai. Na taip. Ir su tais, kurie mokosi, jūs geri, su tais, kurie nesimoko – nieko gero nebus. Tada tuos gerai besimokančius irgi pertempiam. Ir kartais egzaminuose *sustresuoja*. O tie prasčiau besimokantys atsipalaiduoja ir pasiekia geresnių rezultatų. Aš galvoju, čia vienareikšmiškai pasakyti labai sunku, nes tas pats vaikas, kiekvienas, yra skirtingas. Ir vieni mokytojai tinka jam, kiti jam netinka, kažkuris gali... Na nežinau, čia, galvoju, kad laisvės yra. Galvoju, kad esmei įsisavinti programos turi būti adaptuotos. Jeigu mes neišmokom vaiko šešetui – na tai reiškia, blogai programa. Nes tiek su darbu įdedantis žmogus tikrai gali. Kad vienam reikės pakartoti kursą – visais laikais taip

būdavo. Visi vienodi nebus. Tai irgi gali reikti ilgesnio laiko tai programai įsisavinti. Bet mums patiems reikia susidėlioti, kaip bus. O ne taip, kad kartais, egzamine dešimtos klasės, atsiranda vienuoliktos klasės užduotis, arba patikrinti.. Mes tikrinam ne tai, ką žinom, mes tikrinam tai, ko nežinom. Pagaudysiu. Vat kartais tas sutrukdo.

M O vat, kalbant...Individualizavimas daug vyksta mokiniams, mes daug kalbam apie mokinių skirtingus poreikius, bet kaip, iš esmės, kalbant apie mokytojus, ar mokykloje kalbama apie skirtingus mokytojo poreikius, skirtingas prieigas, skirtingus poreikius iš esmės? Gal lūkesčius net skirtingus apskritai?

IN02: Oi, mokytojas yra toks pamirštas čia...Priklauso tikrai nuo kolektyvų, kai kur kalbasi, kai kur yra savipagalbos grupės, kai kur turi mokyklos mentorius, kada jaunas specialistas gauna patyrusį specialistą. Čia irgi yra ir gerų dalykų, jeigu tas mentorius drąsiai dalinasi patirtim. Bet jeigu mentorius – kirvis, arogantiškas ir panašiai, tokiu atveju būna sudėtinga tam jaunam specialistui...Apie tą mokytoją, apie mokytojo poreikį, kaip jam būtų geriau išgyventi, kalbama beveik ne. Beveik ne...kaip jis turėtų dirbti, kartais neturėdamas įrankių, priemonių ar galimybės, galų gale – kabineto...Aš, pavyzdžiui, žinau, kad vienoje privačioje, garsioje mokykloje Lietuvoje mano kolegė karjeros konsultantė...Nes tai buvo maža mokykla, su mažom patalpom, ir tebėra, ir nėra patalpų...Karjeros konsultantė konsultacijas veda automobilyje. Ir toj pačioj privačioj mokykloj yra sukurta skatinimo sistema su išvykimu į Druskininkus, bet jeigu laimi Marijos vaikai – Marija važiuoja. Bet jeigu tą patį dalyką dėsto Ona nes antipatiją turi Ona, Ona nevažiuoja...Kaip aš sakau, į mokyklą labai sunku įlįsti. Ką mes darom tik deklaratyviai. Kiek aš galiu dabar pripūsti Marijai, kokia aš faina...O nuėjus į kabinetą aš galiu dirbti visiškai kitaip. Nu ir pastebės Marija atvažiavus mano pamoką, nu ir padarysiu aš didelį šou. O kai išvažiuos – atsigriebs tie mano vaikai. Mes turbūt neturim pilietinės tos kaip sąmonės tokie kaip mokytojai. Kita vertus, tai irgi yra perdegimo požymis. Kada, gėda, dabar net užkrito tas protingas žodis...Bet kada mokytojas dėl perdegimo tampa apatišku, kad jisai nebegali pakeisti vaiko. Jam atrodo, kad jis negali įtakoti jo rezultato. Jam nusvyra rankos. Tai labai daug tokių dalykų yra. O mokytojam, be abejo, ar tų paramos grupių reikia, ar kalbėtis. Nes kai mes nesikalbam, aš, pavyzdžiui, ką pastebiu, pasakytą pastebėjimą apie renginį, pamoką ar bet kokią kitą veiklą, mokytojas priima ne kaip profesinį patarimą, o kaip asmeninį įžeidimą. O su tuo ilgai nenuvažiuosiu. Tada kaupiasi ambicijos, kaupiasi dar kažkokie tai dalykai, atsiranda tas pyktis...Kita vertus, mokytojai, ta bendruomenė, kuri ilgą laiką gyveno pažadais. Jau mums tiek kėlė atlyginimus valdžios nuo tautinės mokyklos Meilės Lukšienės iki visų besikeičiančių ministrų su gramatinėm klaidom arba su mediciniais tais dalykais...Ir žmonės tiesiog nebetiki, kad gali būti kitaip. Nes, nu, o kas bus – bus taip pat. Tai turbūt, vat, tie dalykai, kai tau žada, žada ir, pavyzdžiui, kai atėjau dirbti, alga litais siekė tris šimtus. Kai aš už nuomą sumokėdavau aštuoniasdešimt. Nu taip, po to augo stažas, augo vardas, ta alga didėja ir taip toliau...Bet didėja ir infliacija. Čia jau lygtais pakėlė atlyginimus – atsirado eurai...Ir vis tas mokytojas šlubuojantis. Kitu atveju, vėlgi ne tik tai, nėra tik valstybės problema. Nu nėra vaikų. Tarkim, dorinis ugdymas. Yra viena savaitinė pamoka. Tai turbūt ir mokytojo atsakomybėje kažką papildomo baigti, kažką mokyti, kad tas krūvis didėtų. Ir mokytojų yra, kurie sėdi ir laukia padarykit man gerai. Na visokių pusių yra. Užtai labai labai sunku kažką pasakyti. Atrodo, tie dirbantys mokytojai ir programas pasiekia, ir rezultatą pasiekia. Bet koku atveju tai yra dialogas. Dialogas tos sėkmės yra mokytojo, vaiko, tėvo pozicija, administracijos. Jeigu tikrai reikalautų ir verstų mane popieriais taip, kad aš nebeišsikasčiau, aš ilgai netempčiau. Tik tai kai aš pati galiu pamažinti popierizmą. Aš labai stengiuosi tą daryti, ir kai mokykla man duoda kuo mažiau tų statistikų pildyti ir kaip pavaduotojai, ir kaip dalykininkei, tada tu gali koncentruotis į darbą.

Interviu IN03

Interviu trukmė: nenurodyta, atlikta raštu, siunčiant klausimus el. paštu

M Kokio pobūdžio mokykloje dirbate? Gimnazija, progimnazija, pradinė?

IN03:Dirbu pradinėje mokykloje.

M Kiek metų dirbate mokykloje bendrai, nebūtinai toje, kurioje esate šiandien.

IN03:Bendrai, šie mokslo metai yra penkti metai, kaip esu mokytoja.

M Kokiam mieste dirbate (kaimas, didmiestis, miestas)?

IN03:Dirbu Kauno mieste.

M Kokio dalyko mokytojas esate?

IN03:Esu pradinės mokyklos pagrindinė klasės mokytoja, dėstau lietuvių kalbą, matematiką, pasaulio pažinimą, fizinį ugdymą, meninį ugdymą bei anglų kalbą.

M Kaip atėjote į mokytojavimą, kas paskatino?

IN03:Į mokytojos kelią įžengiau netikėtai. Dirbant visai kitoje sferoje gavau pasiūlymą dirbti mokykloje, kadangi turėjau pedagogo kvalifikaciją. Naujoje darbo vietoje taip patiko dirbti su mokiniais, kad nusprendžiau pasukti ne tik asistento, bet ir pagrindinio mokytojo profesijos keliu.

M Ar kai atėjote į mokyklą taip ir manėte, jog darbas mokykloje atrodys? Kaip jūsų įsivaizdavimas skyrėsi nuo to, ką pamatėte ir ką įsivaizdavote?

IN03:Siekiant tapti pagrindine klasės mokytoja teko pabūti mokytojos asistente – šioje pozicijoje pagrindinės pareigos užsiimti mokinių ugdymu, ugdymo planavimu bei ugdymo medžiagos kūrimu. Tapus pagrindine klasės mokytoja dar ir dabar kartais išmuša iš vėžiu pagalvojus, kiek daug pašalinių darbų nuo mokymo turi pradinių klasių pedagogas – kasdienis bendravimas su tėvais (unikalūs klausimai, kaip kad kiek vaikas valgė pietų?, kai klasėje 20 vaikų arba žinutės 21h tėvams atrodo visiškai normalu), dienyno pildymas, dažnas komunikavimas su administracija, visų... ta prasme VISŲ (mokinių ligos, jų užkrečiamumas, nusibrodzinimai ir kiti susižalojimai, apsvardžiovimai, kiti nesutarimai ir t.t.) klasės situacijų sumatymas, sužiūrėjimas, išsprendimas ir sukontroliavimas, švenčių bei edukacijų organizavimas. Taip pat, žymiai padidėjo atsakomybė už mokinių emocinį, socialinį, fizinį gerbūvį bei akademinę žinias.

M Kaip pasirenkate mokymosi būdus?

IN03:Mokymosi būdus renkuosi remiantis pradinio ugdymo rekomendacijomis. Kuriant pamokų idėjas padeda ankstesnė geroji patirtis, *steam* knygos, kitokie vadovėliai, mokytojų grupės internete.

M Kodėl pasirenkate tam tikrus mokymosi būdus?

IN03:Renkantis būdus atsižvelgiu į tai, kas, mano nuomone, mano klasės vaikams bus įdomu, kas įtrauks ir išlaikys jų dėmesį, kas paskatins prisiminti pamokos temą ar padės įtvirtinti ugdomą kompetenciją.

M Kaip manote, kas mokykloje uždeda didžiausią našą?

IN03:Visi pašaliniai darbai, kuriuos išvardinau anksčiau. Apibendrinant – atsakomybė.

M Kas yra sunkiausia mokykloje? Ką sunkiausia atlikti ir ką matote kaip nesvarbią ar nebūtiną savo darbo dalį?

IN03:Sunkiausia, kai mokinių tėvai, ypatingai vedantys pirmąjį ir/ar vienintelį savo vaiką (patikėk manim – labai matosi) į pirmąją klasę pasąmoningai nesugeba suprasti, kad jų vaikas nebe darželinukas ir turi ugdyti savarankiškumą. Jie tikisi, kad viskas bus panašiai kaip darželyje – 10 vaikų grupei – 3 auklytės. Na, klasėje mokytoja viena, o vaikų 20. Jie turi išmokyti savarankiškumo užsisegant striukę, užsirišant batus, nueinant į tinkamą būrelį ir atsimentant, ką mokytoja sako (o ne mama/tėtis neįdėjo ar nepriminė).

Man asmeniškai, sunkiausia profesionaliai bendrauti su mokiniais ir jų tėvais, kai norisi pasakyti *nebeblūdink*.

Manau, kad mano profesijoje, ypatingai pradinių klasių mokytojos, nėra nesvarbių ar nebūtinų darbo dalių, kadangi esu atsakinga už visapusišką jų ugdymą ir tikiu, kad suteikiant jiems įvairių patirčių ir žinių galiu bent kiek prisidėti prie geresnės visuomenės kūrimo.

M Koks jūsų santykis su standartizuotais testais, kaip manote, ar jie reikalingi? Ką jie, jums kaip mokytojui duoda?

IN03:Standartizuoti testai leidžia mokiniams mokytis susitvarkyti su įtemptomis situacijoms. Jų rezultatai man rodo (praeitais metais išleidau ketvirtokų laidą), kaip mokinys geba šaltai mąstyti ir naudoti turimus gebėjimus esant streso būsenoje. Akademinį žinių, mano nuomone, parodo ypatingai minimaliai – turint omenyje, kaip anksti mokiniai juos turi laikyti.

M Ar mokykla turi savo gero mokytojo apibūdinimą?

IN03:Kalbant apie mokyklą, kurioje dirbu aš – smarkiai abejoju.

M Kaip jūs suprantate, kas yra geras mokytojas?

IN03:Geras mokytojas – turintis tvirtus vertybinius pamatus ir kantrybę, kad galėtų tuos pamatus statyti vaikuose. Taip pat, turintis toleranciją supančių suaugusių (kolegos, administracija, mokinių tėvai) nuotaikų svyravimams ir esamų nuotaikų poveikiui jų bendravimui bei gebėjimą objektyviai bendrauti nepasiduodant emocijoms.

M Kas formuoja jūsų nuomonę apie tai, kas yra geras mokytojas?

IN03:Matyti pavyzdžiai, diskusijos su kitais mokytojais, tinkamo bendravimo visuomenėje įsivaizdavimas.

M Jei jūsų žmogus paklausia, ką veikiate gyvenime, kaip prisistatote?

IN03:Esu pradinukų mokytoja

M Koks jūsų santykis su dalyku t.y. dalykine tapatybe pvz.: istorijos mokytojas ir su bendrai, mokytojo profesija?

IN03:Į mokytojo profesiją žiūriu, kaip į ypatingai atsakomybės reikalaujančią veiklą. Tačiau, turiu neigiamą nuomonę, kad vyresni pedagogai ėjo, kadangi neturėjo, kur daugiau eiti ir todėl visuomenėje turime tiek daug apatiškų, neveiklių, isterikų žmonių su minimaliomis arba jokiomis vertybėmis.

Interviu IN04

Interviu trukmė: 57 min.

Nuotolinis interviu

M Tai pradėkime nuo klausimų: kokio pobūdžio pas Jus mokykla? Ar tai gimnazija, progimnazija, pradinė mokykla ?

IN04: Gimnazija.

M Tai yra didmiesčio mokykla?

IN04: Taip Vilnius.

M Kiek metų jūs jau dirbate mokytoja?

IN04: Dirbu penkerius metus, šiemet eina šešti metai.

M Ir esate dalyko mokytoja?

IN04:Tai esu lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja.

M Tai pradėkime nuo pradžios: penkeri metai tai jau ir tokia begimstanti solidi patirtis, kaip jūs atsiradote mokytojų tėje ir kodėl jūs esate čia kur esate?

IN04: Baigiau studijas lietuvių kalbos, tęsiau studijas magistrantūroje, vėliau doktorantūroje. Ten pradėjau aktyviau bendrauti su mokytojais ir galėjau iš didaktinės pusės žiūrėti į tą dalyką, kaip ta literatūra atrodo mokykloje, kaip pristatoma, kaip analizuojama, kodėl mokiniai nenori

skaityti. Mane tarsi pati problema atvedė į mokyklą, nes rašant disertaciją supratau, kad būtų pravartu nueiti į mokyklą ir praktiškai išbandyti mokytojo darbą, pažiūrėti kiek mokytojas gali pakeisti, ir kiek jis yra priklausomas nuo sisteminių dalykų. Kiek reiškia mokytojo išsilavinimas, asmenybė, veiklumas, energija ir kiek pati sistema. Tai va taip aš atsiradau toje mokytojystėje, atsiradau ir pasilikau. Mačiau, kad mokytojas gali daug ką padaryti be ministerijų įsikišimo, dar kažkokių nurodymų ir kažkaip užsikabinau ir likau ir kol kas neišėjau niekur.

M Ar tai, ką pamatėte, jums tiko? Su kokiais lūkesčiais, supratau kad lūkestis buvo ateiti ir pažiūrėti kaip praktika sutampa su teorija, ir iš esmės matot galimybę mokytojui laisvai reikštis?

IN04: Aš matau galimybę dabartinėje sistemoje daryti pokyčius, nes yra žmonių kurie nori ateiti, kad būtų viskas sutvarkyta, gražu ir tu tik sėdi ir džiaugiesi. Ir yra žmonės, kurie nori ateiti ir kažką nuveikti prasmingo. Tai va aš atėjau ir mačiau, kad mokykla dabar yra tokioje stadijoje, kad iš tiesų turi ateiti žmonės ir padaryti kažką prasmingo. Tai mane užkabino prasmingo darbo momentas. Ir tas momentas, kad tu iš tiesų gali šį bei tą pakeisti. Gal kalnų ir nenuversi, nenuskrisi į kosmosą, bet šį bei tą pakeisti galima. Ir tas mane sustabdo dar neišeiti iš mokyklos į privatų sektorių, kur būsi žmogus funkcija, kažką darysi ir tiek.

M Tai kaip suprantu, jums jau teko kažkokį pokytį įgyvendinti mokykloje ir pamatyti, kaip jis veikia realybėje. O ar yra kažkokių stabdančių veiksnių, standartizuotų kurie tą procesą padaro neveiksniu, trukdo kažkam įvykti?

IN04: Labai daug trukdo mokyklos administracija, t.y kiek mokyklos administracija mato poreikį ir norą keisti kažką, daryti kitaip ir nebūtinai aklaai paklusti švietimo skyriaus ar ministerijos nurodymams, bet iš tiesų bandyti kitus metodus, ar mokytojams teikti kažkokią kitokią pagalbą. Dar labai svarbus kolektyvas, nes jeigu ateini į kolektyvą kur yra sustabarėję, nepabijokime to žodžio diskriminacinio pobūdžio, seni mokytojai, bet seni tai ne amžiaus prasme, bet seni savo būsenos prasme, kai jau žmonės nebenori keistis, mokytis naujų dalykų, tai tie yra didžiausi stabdžiai. Kitas stabdis yra nesibaigiančios reformos, kurios yra neapgalvotos ir numetamos ant galvos, nesigilinus į mokytojo kasdienybę. Šie trys elementai yra pagrindiniai stabdžiai. Jeigu du iš jutau palankūs administracija, personalas, tai jau visą kitą tu gali įveikti. Ir dar jeigu ministerija šiek tiek dirba tai galima dirbti toliau.

M Čia kaip suprantu, jūsų vienintelė mokykla, dirbate penkerius metus toje pačioje mokykloje?

IN04: Ne, dirbau dvejose. Vienoje padirbau metus ir po tų metų iškart išėjau iš tenai, ir dabar jau penkti metai eina antroje mokykloje.

M Supratau. Jeigu gerai suprantu, tai jeigu mokykla turi labiau tokį vizionierišką matymą, kaip tas mokytojas turi atrodyti, kokia jo funkcija, ar mokykla duoda tas gaires. Kalbat apie tą gerą mokyklą, kur jūs esat jau penkerius metus, ar mokykla duoda kryptį ar tiesiog leidžia eksperimentuoti?

IN04: Mokykla leidžia. Iš esmės jeigu mokykla, jos administracija pasitiki mokytoju, jo kompetencija ir priimdami ją adekvačiai vertina ir leidžia būti savimi o ne kažkokiu ten standartu su nupieštu reikalavimų rinkiniu, tai tada mokykla turi didelį potencialą parodyti rezultata. O jeigu yra mokykla kuri turi kažkokį savo standartą ir bando mokytoją, ypač jauną, įkišti į kažkokį rėmą, sumaut ant vieno *kurpaliaus*, tai natūralu, kad bus problema.

M Koks jūsų santykis tarp laisvės eksperimentuoti ir, šioje mokykloje, kur aš suprantu, kad jinai leidžia daryti pokyčius, ir standartų kurie vis tiek yra apibrėžti kažkokias rėmais?

IN04: Apibrėžtis, tai būtų tokia... Kadangi aš prieš ateidama į mokyklą dirbau privačiame sektoriuje, ir iš ten turiu tokias įsidięgtus momentus, kur yra iškeltas tikslas ir rezultatas kurį tu turi padaryti, per tam tikrą laiką, o priemonės tai yra tavo kompetencijos, tavo kūrybiškumo, išsilavinimo ir visų kitų dalykų reikalas. Tai vienoje mokyklose, gali būti taip, kad ateis vadovas ir sakys, žiūrėk, aš nereikalausiu, kad tu savo pamokose taikytum septynis metodus ir

tris refleksijas, bet aš norėčiau, kad 50 procentų dvyliktokų pasiektų vidutinį lygį, dešimt procentų turėtų aukščiausią pasiekimų lygį, kad kuo mažiau būtų tų kurie pasiekia minimalų lygį. Tai su tokiu vadovu galima dirbti. O jeigu tu ateini į mokyklą, kur tau pasako, kad žiūrėk, čia mes dirbam su labai labai silpnais vaikais, kurie neįstoja į prestižines gimnazijas, ir jie čia ateina tiesiog praleisti laiko ir mes jiems leidžiame tą daryti, mes nesame orientuoti į rezultatus, bet tu kaip mokytoja privalai sekti, kad jie būtų su uniforma, sekti jų lankomumą, net jei toje pamokoje jie nieko prasmingo neveikia. Esmė yra kad yra mokykla, kuri turi tikslą ir ji suformuoja savo kolektyvui, ir visi siekia to tikslo, bet tau nepriklauso kažkokių standartų kaip tu turi tą tikslą pasiekti. Ir yra kitos mokyklos, kuriose nesinori būti, kai tu ateini ir tau pasako, kad čia mes vaikus jau seniai esam nurašę, ir mes kontroliuojam mokytojus. It tu kažką privalai, o ar jie pasiekia rezultatą, tai niekam neįdomu. Va čia yra tos dvi skirtys, kurios skiria didmiesčio, ypatingai Vilniaus, mokyklas.

M Tai čia mokykla yra labiau yra tokia auklėjimo, priežiūros, o ne ugdymo institucija?

IN04: Na taip, tai tokia laisvalaikio praleidimo forma, kuri turi pavadinimą mokykla, bet su mokymu nieko bendro neturi. Tai va tokių mokyklų jau turėtų nebebūti, mano nuomone. Bet jos vis dar yra. Ir dabar mes suvokiame priežasčių mastą.

M Tai čia reiškia motyvacija yra ir rezultatas, ar jūs rezultatu laikote pasiekimus? Ar dar kažkas yra svarbu?

IN04: Žinoma, yra svarbu. Man tas matavimasis pasiekimais, kur tu matai kur tavo dešimtokai kur link juda, gali prognozuoti kaip jiems seksis dvyliktoje klasėje, nes jei jis turi šešis iš matematikos, tai tikėtina, kad jis dešimtuko iš valstybinio egzamino negaus, ir tie rezultatai yra svarbu. Aš tai vykdu dar ir tokį individualų veiklos įsivertinimą, kur mes sekam kiekvieno mokinio asmeninę pažangą. Ir čia irgi yra svarbu, nes tu gali gauti devintoką, kuris diagnostiniame diktante padarė 100 klaidų, bet 10 klasės diagnostiniame jau padarė tik 20 klaidų. Pagal vertinimo normas jis vis tiek gaus 2, bet jau skirtumas jo tarp šimto ir dvidešimt yra labai didelis. Ir jis jau yra visai kitame pasiekimų lygyje. Ir tai yra ir pačiam sau svarbu, nes ne tik rezultatas galutinis svarbu, bet ir svarbi augimo projekcija, kuri rodo, kad mokinys vis dėl to šį bei tą veikia. Ir jis kažko išmoksta, o ne tiesiog prasėdi 45 minutes ir po to išeina laimingai veikti ko nors kito.

M Bet kaip suprantu, tas asmeninis mokinio vertinimas yra jau jūsų iniciatyva vykdomi? Mokykla tokios vizijos neturi.

IN04: Taip, aš pasiūliau administracijai, kad mes vertintume tą individualios pažangos stebėjimą, ir pasiūliau ir kolegoms, kurie priėmė tai gana pozityviai, ir pradėjome taikyti. Pasibandėm vieną pusmetį, pasibandėm antrą ir žiūrime kad yra teigiamų poslinkių ir nuo kito pusmečio bus mūsų mokykloje tai vykdoma privaloma tvarka tą stebėseną daryti. Ir žiūrėsime kaip keisis toliau rezultatai artimiausiu metu.

M O kalbant, nes čia matau visi tokie pozityvūs dalykai, kas yra iš esmės tokia perteklinė našta mokykloje? Kas trukdo ir yra nuleistais administracijos, iš švietimo ministerijos?

IN04: Yra tokia dokumentacija, kuri tiesioginės vertės nesukuria niekam, nei mokiniui nei mokytojui, nei visuomenei... Tai pvz.: yra tos nekontaktinės valandos, kurios yra apmokamos, ir per jas mes turime pildyti tam tikras ataskaitas, na ir ką, pildai tą ataskaitą 25 minutes, kalbėjau su Jono Jonaičio mama apie Jono Jonaičio pasiekimus kirčiavime, 10 minučių kalbėjau su mokytoja Sonata apie Pauliaus rusų kalbos pažymius, ir taip pildai tokius nereikšmingus dalykus. Paskui pildai pvz., 20 minučių rengiasi skaitovų konkurso repeticijai ir pan. Yra tokios ataskaitos ir jos turi būti pildomos. Toliau yra klasės vadovų veikla, čia rengiamas klasės vadovo planas, paskui rengiama klasės vadovo ataskaita, ir dar Tamo dienyne pildai 5 valandas ką tu veiki su savo auklėtiniais. Pvz., 10 minučių vaikščiujame su vaikais apie mokyklą ir kalbėjome apie tai kaip mes gyvename, na ir va tokias ataskaitas atsiskaitinėji. Ir man tai asocijuojasi su visišku nepasitikėjimu mokytoju, nes pvz., jeigu nebus tos lentelės, tai jos tikrai to darbo nedarys. Bet jis tikrai padarys, ir jis padaro daug daugiau nei surašo toje lentelėje, nes tiesiog tu neprisimeni visų tų detalių, kas tau atsitiko per dieną ir ką tu ten nuveikei mokykloje

be pamokų. Bet čia vienas tas dalykas, ir tas atėjo su etatiniu apmokėjimu į mokyklą, ir antras tas formatas, kad nepamatuotai dideli krūviai, trukdo mokytojui atskleisti savo kūrybiškumą ir kartu tą rezultatą trukdo pasiekti tokį gerą, kokį jis galėtų pasiekti pamokoje, nes iš tiesų pamokos kokybė priklauso nuo to kiek laiko ir kiek intensyviai tai pamokai pasiruošia, kaip jis apgalvoja savo visų metų augimo planą, galbūt jis daro savo savaitės planą ir kaip jis tą mokinį ves link to tikslo, rezultato. Ir iš tiesų, pavyzdžiui, dabar mokytojui lituanistui norint turėti pilną etatą, reikia turėti penkias gimnazistų klases, tai yra 5 kart 30, t.y 150 mokinių, tai yra 27 kontaktinės valandos per savaitę, tai apie kažkokį kūrybiškumą jau yra sudėtinga kalbėti. Tai jau yra toks rutininis darbas, šablonai ir su kūryba mažai ką turi. Ir iš tiesų teikti kokybišką ir greitą grįžtamąjį ryšį mokiniui yra beprotiškai sunku. Jeigu visos dvyliktos klasės per savaitę parašė rašinį, tai rašinio taisymas užima 30 minučių, tai pagalvokite, kiek laiko man tai užtrunka. Tai jeigu aš norėsiu kokybiškai ištaisyti ir duoti adekvatų atsakymą, tai aš su mokiniais per pusmetį parašysiu kokius tris rašinius. Tai klasių dydžiai yra nelogiški ir neįmanomi, ir netolygūs mokinių pasiekimai klasėse. Pvz., aš klasėje galiu turėti penkis *olimpiadininkus*, kurie gali viską ir yra ypatingai gabūs vaikai, aš galiu turėti penkis specialiujų poreikių vaikus, kurių poreikiai bus visiškai skirtingi, vienas bus disleksikas kitas disgrafikas, kitas gali turėti didelių raidos sutrikimų, ir toliau tas vadinamas viduriukas, kur ten jau visko gali būti. Ir tas netolygumas irgi toks apsunkinantis mokytojo darbą, kokybiškai pasiręngti, nes tu taikai į tą kažkokį vidurį numanoma, ir tada lieka nuskriausti tie geriausi ir tie prasčiausi, nes jie nesulaukia adekvačios pagalbos. Ir tada tiems kurie yra labai gabūs greitai pasidaro nuobodu, o tie kurie yra labai silpni, jiems tas darbas yra per sunkus ir jiems turėtų padėti mokytojo padėjėjas. Bet mokytojas tų padėjėjų nemato, tai tiesiog nematoma ta grupė, nors prie tokių klasių dydžių tai turėtų būti būtina pagalba. Taigi, tie nurodyti veiksniai labai sunkina darbą. Ir tai gyvenime trukdo pasiekti rezultatus ir kokybę kurios mes norėtume ir galėtume pasiekti.

M O kalbant apie jus, kaip jūs jaučiatės, labiau mokytoja ar labiau lituanistė, o gal abi šios tapatybės susideda į vieną?

IN04: Aš visada vienareikšmiškai save pristatau kaip lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja, nes tai yra universitetinis išsilavinimas, tai ką aš žinau, ką aš gebu ir kokios mano kompetencijos. Na o mokytojas tai yra profesija, tai ką aš darau kasdien savo darbe. Ir vienas su kitu tai labai susiję, net neįsivaizduoju, kaip tai galima būtų atskirti tuos du dalykus.

M Tada kalbant apie tai, kas jus motyvuoja būti mokytoja? Tyrimai rodo, kad daugeliu atveju tai nėra piniginė išraiška, nors mokytojai kalba ir apie tai. Kas yra tie motyvaciniai jungikliai šiuo atveju?

IN04: Vaikai, vienareikšmiškai vaikai. Tu matai kaip tavo darbas gali padėti kitam pasiekti savo tikslų. Ir tas motyvuoja, na tu tiesiog supranti, kad tu ateini į mokyklą ne savęs parodyti, nepasidemonstruoti koks aš čia fainas ir protingas, ir kokį čia naują lūpdažį nusipirkau. Ne, tu tiesiog ateini padėti ir savo žiniomis pasidalinti su vaikais, ir tikiesi kad tu juos įkvėpsi ar sudominsi ir vienaip ar kitaip jų gyvenimą paveiksi teigiama linkme. Ir tai motyvuoja, nes tu matai, kai vieną dieną papasakoji apie vieną knygą, kitą dieną apie kitą. Ir jau matai, kaip kitą dieną mokinys ateina ir kalusia, ką dar skaityti, o kas dar įdomu, o gal einam mokytoja kartu į muziejų. Ir tokie dalykai paskatina likti, nes iš tiesų ta piniginė išraiška toli gražu nėra tas motyvatorius, ir daug vadybinių tyrimų rodo, kad alga motyvuoja du tris mėnesius, o paskui vis tiek turi būti kažkas daugiau kas tave motyvuoja dirbti. Nes darbas yra tas kasdieninis rutininis ir nėra ten daug romantikos. Tai yra sudėtinga, reikalauja daug išvermės ir psichologinės ir fizinės, pamokoms reikia ruoštis, tu laisvalaikio praktiškai neturi, tu jį visą praktiškai atiduodi darbams. Ir tada turi būti kažkas labai svarbaus, kas tave laikytų toje mokykloje, nes tai tikrai nebus pinigai. Net jeigu ir ministerija dabar sakytų, ir bus tas mokytojo prestižas, ir nuo sausio pirmos mokytojai gaus penkis tūkstančius eurų. Nuo to nepadidės mokytojų skaičius mokykloje ir mokytojai netaps labiau motyvuoti. Ne ant to mokytojo profesija laikosi ir net sunku tai įvardinti. Kai tu dirbi po 12-13 valandų per parą, tai tikrai supranti, kad ne pinigai motyvuoja. Nes kai tu baigi savo kontaktines 7 valandas tu nesustoji būti mokytoju, mokiniams baigiasi, o tau tik prasideda darbas. Iš tiesų matymas savo darbo prasmės, kad tu turi kuo pasidalinti, gali

pasidalinti su mokiniais, ir matai tą iš mokinių gaunamą atgalinį ryšį, ir tai yra mūsų atlyginimas, ne pinigai, ne kažkas, bet tas atgalinis ryšys kurį tau duoda mokiniai klasėje. Turbūt daugiau ir nėra kas motyvuotų...

M Tada teorinis klausimas, nežinau ar buvo tokių situacijų, kad per penkis metus nebuvo tos motyvacijos, to grįžtamojo ryšio, ir bendrai rezultatai netenkina, kas tada tokiuose sudėtinguose tarpuose, pereinamuose etapuose gelbsti būtent mokytojo darbe?

IN04: Tada gelbsti tavo dalykas. Jeigu tu esi entuziastas savo dalyko, tai tada aš pasineriu į mokymą savo dalyko, einu į kursus, skaitau, domiuosi. Tada aš save guodžiu, kad palauk, bet tu darai ką labiausiai mėgsti pati. Nes kiek žmonių šiandien darbo rinkoje gali pasigirti, kad aš dirbu tą darbą, kuris man patinka. Tada aš guodžiu save, kad na, baigei literatūrą, tu myli ją tai ir džiaukis, valio. Tu kalbi visą dieną apie knygas, ir tau dar už tai moka. Tai tokiais momentais mane gelbsti mano dalykas. Dar atrama yra mūsų kolegos, kiekvieną savaitę pasidaliname savo rūpesčiais, ir iš tiesų mokytojai labai daug dejuoja, tai tiesa, ir kai viena kitai išsideduojam, tai tarsi psichoterapija, pasiguodžiam, viena kitą užjaučiam, pasidalinam pas mane dvejetukininkų yra, ir pas mane yra, ką tu darai, nieko nedarai, tai ir aš nieko nedarysiu, o gal ką pabandom, na gerai pabandom ir va taip va važiuojam... Ir viskas.

M Dabar truputi atsitraukiant, bandant pasvarstyti bendrai tarsi pjūviais: profesinė, dalykinė tapatybės, kuriuos vieną kitą motyvuojančios, tada dar mokykla kuri irgi kažkurio būdu veikia, ir tada dar tas politinis visuomeninis svoris, kur bendrai kalbama ir apie mokytojo profesiją, ar jūs jaučiate tą teigiamą ar neigiamą bendrą požiūrį iš visuomenės?

IN04: Be abejo jaučiam, jaučiam kiekvieną dieną, ypač tai jaučiama pavasarį, kai išgirstame rezultatus, ir tada mes suprantame, kad esam atsakingi už visas pasaulio nuodėmes. Jaučiame tai labai stipriai, ir aš tai jaučiu, ypač pirmais savo darbo metais tai jaučiau. Atsidarius *delfi.lt15min* portalus ir paskaičius kokios super mamytės laiška, ir tada apima kažkokios nuolatinės kaltės jausmas, kad tu kažką darai ne taip, nepakankamai, neužtektinai, nepakankamai gerai, Ir tu visada esi kažkoks nepakankamas. Tai va tas iš visuomenės ar iš ministerijos pusės jaučiamas nuolatinis spaudimas, kad tu atsakingas, tu kaltas ir tu nepakankamai gerai viską darai. Ir tu supranti, kad nėra sutarties tarp to kas yra kalbame viešoje erdvėje ir tarp to, kaip tu gyveni. Tai yra milžiniška takoskyra. Mes iš tikrųjų tai darom viską: aukojam savo laiką, savo šeimų laiką, savo sveikatą, ir tu viską darai ką tu privalai daryti, bet tu vis tiek lieki nepakankamai protingas, na nes kaipgi Lietuvoj mokytojas bus protingas. Dar studijų metais aš atsidurdavau tokioj situacijoj, kad kai studentai dalijasi kas ir ką dirbs, tai aš visada sakydavau, kad būsiu mokytoja, tai visi į mane žiūrėdavo su užuojauta, kas su tavim negerai... Tu baigei universitetą, *dešimtukininkė* ir eisi į mokyklą..., taigi ten bepročiai dirba, ką tu sau galvoji. Tai toks momentas buvo. Bet paskui, dabar aš pajutau visai kitą momentą, kai aš susiduriu su tėvais mokinių, kurie dirba visai kitus darbus, tai tu čia gerai varai, yra jau ir toks pokytis. Bet aišku ne iš visų, ir visokių būna pusių, gal kiti į akis nepasakys, kad galvoja, kad tu durnas, kvailas, ir tavo pasirinkimas neadekvatus, ir tu nieko daugiau nesugebėjai, kad tik mokytoju esi. Tai tie stereotipai tai aišku visi yra, visos etiketės užkljuojamos, bet aš jau esu tam gyvenimo etape, susiformavusi asmenybė, ir manęs tai asmeniškai jau nepaliečia, tai yra ne apie mane. Aš žinau kokie yra mano motyvai, kodėl aš esu mokykloje, žinau savo kompetencijas, savo galimybes ir manęs tai jau asmeniškai taip nebeliečia ir taip nebežeidžia, kaip žeisdavo, tada kai aš dar net mokykloje nebuvo ir apie pedagogiką tik galvojau, svajojau ar planavau. Taip, tas spaudimas yra beprotiškas.

M O ar gali būti tada, kad šitą jausmą mokytojai, ypač pirmų metų mokytojai, šitą jausmą atsineša ir jie taip jaučiasi ir iš to tada gimsta kažkoks nepriteklis ir darbe, ir tas matosi, vaikai tave kvestionuoja, dar tėvai ant galvos, dar administracija tau neduoda laisvės ir tada tas mokytojas sugriūna. Ar teko matyti tokių situacijų?

IN04: Taip, tenka. Ir išties aš manau, kad kažkaip turėtų būti tas amžiaus cenzas peržiūrimas kada tu gali būti jau tuo tikru mokytoju. Galbūt būtų galima jaunus žmones įvesti į mokytojų

per mokytojo padėjėjo, mokytojo asistento poziciją. Kad per tuos pirmus dvejus metus jo neužgriūtų ta visa lavina, visa atsakomybė ant jo pečių, kada jis dar realiai tai atsakomybei nėra pasirengęs. Jo dalykinės kompetencijos yra, bet dalykinės kompetencijos yra viena, o yra tos didaktinės pedagoginės kompetencijos yra visai kas kita. Ir aš dar nesutikau nei vieno kuris būti mokytoju būtų išmokęs universiteto suole paskaitęs vadovėlį. Tai vis dėl to yra praktika. Taip kaip tu dirbi pirmais, antrais metais ir kaip tu dirbi penktais šeštais metais, yra toks didžiulis skirtumas, tiesiog kosminis. Pati save prisimenu pirmais darbo metais, ir kiek nesąmonių pati pridariau, kiek pati sau įvairių situacijų sukėliau, kurių galėjau nesukelti. Bet aš jas sukėliau ne dėl to, kad aš buvau nepasiruošęs, kvaila ar pan., bet dėl elementarios patirties stokos. Ir tada čia jau pasirodo žmogau charakterio tvirtumas, ar jis tuos sunkumus suvaldo, pasimoko iš jų, ar jis sulaukia pakankamai pagalbos iš administracijos, ar jį remia, palaiko kolegos. Tai yra labai svarbu. Nes tu ateini jaunas, nesvarbu ar tau 20 ar 25 ar 30. Tu supranti, kad tarp tavęs ir tavo kolegų yra 20-25 metų darbo stažo tarpas, tai yra labai didelis tarpas. Ir visi žiūri į tave taip įtartinai, nes tu dar kažko nemoki, kažko negali, mes tau parodysim kaip reikia. Na gali parodyti kaip reikia, ir teisingai patarti, bet gali ir patarti kaip nereiktų daryti. Tai čia ir sudėtingas momentas. Palaikymas iš personalo ir aplinkinių kolegų, kad jie tave priima kaip lygiavertį narį, tikrai irgi mokytoją, o ne kaip kažkokį ten. Pirmoje mokykloje, kai atėjau dirbti, tai mane vadindavo stažuotoja. Pavaduotoja ateidavo mano pamokų stebėti ir prie vaikų sako, va čia stažuotoja. Tai kaip aš vaikų akyse atrodau, kaip *durnė*, tai stažuotoja, tai jinai dar nieko nemoka ir nesupranta ką daro ir nesuvokia nei erdvės, nei kur yra. Tai yra vienas požiūris, ir visai kitas požiūris kai ateini į kitą mokyklą, kur tu esi lygiavertis mokytojas. Nesvarbu, kad jūsų patirtis skiriasi, bet tave priima kaip mokytoją, nes biure tai niekas nesako, kai aš dirbau, laba diena jauniausioji buhalterė, pradedančioji. Tas aplinkos palaikymas ar nepalaikymas jis iš tikrųjų yra lemiamas. Ir jeigu sulaukia palaikymo tai dažniausiai lieka ir tie jauni mokytojai įsikabina, mokosi vieni iš kitų, eina pas kolegas į pamokas, stebi, sulaukia patarimų, pagalbos. O jeigu sulaukia patyčių, diskriminacijos, mobingo, ko neslėpkime yra, tai jie išeina ir labai greitai ir net nebegrižta ir nebesvarsto mokytojo darbo dėl tokių prastų patirčių.

M Ir čia taip labai organiškai kyla mintis kas yra tas geras mokytojas, ir čia turbūt kalbame ne apie didaktiką ir ne apie dalykines žinias. Kas anot jūsų yra tas geras mokytojas? Juo tampama, gal gimstama?

IN04: Čia toks disertacijos vertas klausimas.

M Neabejoju...

IN04: Na o kas yra geras gydytojas? Arba kas yra geras teisininkas? Na mes pirmiausiai tą geruma ir matuojame kompetencijomis, dalykinėmis žiniomis. Antras dalykas, kaip tu gebi užmegzti ryšį su vaikais, nes tu gali būti pats sau labai protingas, bet jeigu tu nerandi bendros kalbos su vaiku, tai koks tu mokytojas. Tu net ne mokytojas, tu tiesiog informacijos įgarsintojas. Tai geras mokytojas ir yra tas, kuris turi stiprias kompetencijas, žinias, turi stiprų charakterį, gerai suvokia save, yra tvirta asmenybė ir geba tada patraukti kitus. Jei tu esi silpnas kaip asmenybė, tai tu vaikų nepatrauksi. Jų nedomina silpni, pasyvūs, neįdomūs ir nuobodūs žmonės. Juos gali sudominti tikrai stipri asmenybė.

M Ir tada pasitikslinimui, ką jūs turite omenyje, kas yra ta stipri asmenybė?

IN04: Stipri asmenybė yra ta, kuri žino ko yra verta ir nesileidžia stumdoma. Kuri supranta save, savo vaidmenį, prisiima atsakomybę ir jos nebijo, nevengia. Yra reiklus ne tik sau, bet ir kitiems. Ir tą vaikai labai jaučia ar tu reiklus ar ne. Nes jei esi nereiklus, tai jie užlipa ant galvos, kad jų nenusikabinsi šimtą metų ir tu jau autoriteto jokio nebeturi. Tai tas yra stiprumas, kad tu supranti, žinai ko esi vertas ir nepasiduodi, ypač nepasiduodi administracijos spaudimui, nepasiduodi tėvų kažkokiems šantažams. Tu išlaikai tą stiprų savo vertės jausmą.

M Šios diskusijos eigoje, labai aiškiai jūs sakote, kad mokytojui labai svarbus besitęsiantis pamatinis palaikymas, tiek išorinis, tiek vidinis, O kas tada užkuria rezultato lūkestį: ar visuomenė, gal administracija ar pats mokytojas turėtų turėti tą vidinį lūkestį?

IN04: Rezultatą turi kurti bendruomenė. Mokykla yra tas pats kas ir įmonė, organizacija. Tai jeigu įsivaizduokime kokios spaustuvės administratorius pasako, kad jam nesvarbu kiek bus uždirbta pelno, ir jūs tiesiog būkite, algas aš jums mokėsiu vis tiek. Tai kas bus? Įmonė žlugs po mėnesio, po metų. Tai lygiai tas pats ir su mokykla. Turi būti stiprus vadovas, ypatingai stiprus, kuris būtų lyderis ir nesėdintis savo kabinete ir popieriukus piešiantis, o kuris būtų savo bendruomenės vadas į kurį norisi lygiuotis kiekvienam mokytojui ir kuris užduoda toną. Ir sako, va mes kuriame tokią mokyklą, mūsų mokykla bus tokia, mes norim, kad mūsų vaikai kurie čia ateina pas mus pasiektų tą, tą ir tą. Kad gebėtų tą, tą ir tą ir galėtų kažkokius dalykus daryti. Ir tada bendruomenė yra užkuriamą tai veiklai, sudaromas sąlygos veikti. Būtina sąlyga yra pasitikėjimas mokytojais. Jeigu tu jau priimi žmogų, tai turėtų jau nuo universiteto prasidėti ir jame jau gavo diplomą, kad jis yra mokytojas, tai jam jau neturėtų reikėti dar prieš visuomenę įrodinėti, kad jis nėra kvailys. Tai viena. Antra, jei mokykla jau atsirinko tą bendruomenės narį mokytoją, tai turi jam suteikti pilną pasitikėjimą veikti. Ir kai tu turi pasitikėjimą, o pasitikėjimas ką žmogui daro? Užkrauna atsakomybę, nes jokiomis lentelėmis, ataskaitomis, kažkokias planais atsakomybės žmoguje nesukursi. Tiktai pasitikėdamas ir davęs pasitikėjimo raktą žmogui, kad žiūrėk, aš pasitikiu, kad tu va dabar šituos dvyliktokus šiomet gavai, ir tu juos sėkmingai nuvesi link abitūros egzamino ir jie gerai išlaikys. Tai ką tada mokytojas? Jis labai stengiasi, nes jis nori patvirtinti tą suteiktą pasitikėjimą ir jis dirbs iki nukritimo. O jei ateis ir sakys, nu va, gavai dvyliktokus, tai aš eisiu pas tave į kas trečią pamoką ir stebėsiu kaip tu ten ją vedi, ir jei nebus kokios refleksijos pamokos pabaigoje, arba nesutilpsi į 45 minutes, tai jau žiūrėk, aš tau tuoj užkursiu pirtį. Ir ką tas mokytojas tada darys? Jis iš tos baimės *susistangnuos*, bandys kažkokiu būdu tas ataskaitines pamokas pratempti ir ta mes turime dabar. Esame sukūrę kažkokį begalinį nepasitikėjimą mokytoju. Koks žmogus nori eiti į darbą ir žinoti, kad jo kompetencija yra nepasitikima.

M Ir tada man kyla klausimas: iš kur tas nepasitikėjimas ateina: ar čia kažkoks sovietmečio, buvusių kartų palikimas, ar čia dar dabar dar akumuliuojasi? Iš kur tai atsiranda?

IN04: Aš manau, kad tai yra tokių išankstinių nuostatų susidarytas dalykas. Kad, ale, jau mokytojais eina tik tie kur jau nieko daugiau nesugeba. Tai tie, kurie nieko nesugeba, tai mokykloje ir neišbūna nei savaitės. Ten tiesiog neįmanoma išbūti nieko nesugebant, iš praktinės patirties sakau, ir tai kelia nepasitikėjimą. Ir antras dalykas kuris kelia nepasitikėjimą, tatau, kad mokytojas tai tiek atostogauja, jo darbo diena baigiasi pirmą valandą, tai ką jis veikia? Na tai užkraukime jam dar ten kažkokių lentelių, kad jis turėtų ką veikti. Tai va tas ir kuria kažkokį nepasitikėjimo jausmą. Nuolatinis tas blogų pavyzdžių, blogų nutikimų afišavimas. Nes jeigu tik kalbame žiniasklaidoje apie švietimą, ta kokie 99 proc. Spaudos pranešimų bus, kad kažkas blogo mokykloje atsitiko. Tai nebūtinai objektyviai nušviesta situacija, ir tas kelia nepasitikėjimo mokytoju jausmą. Jeigu paprasta išeitis, tai kaip įmonė samdo darbuotojus, taigi praeini apklausas, kol vadovą sutinki, tai šeši pokalbiai įvyksta. Na o kaip mokytoją atrenka, na aš pati kai siunčiau CV tai man į visus atsiuntė, kad laba diena, mes jau jūsų norime net jūsų nematę, tik ateikite dirbti nuo rugsėjo 1-osios. Tai bent išsiaiškinkite, ar aš atitinku jūsų organizacijos kultūrą, ar jus tenkina mano kompetencija, mano patirtis, mano išsilavinimas ir pan. Jūs pamatykite mane iš pradžių, įsitikinkite kaip aš klasėje atrodau, ką aš ten gebu. Iš penkių mokyklų ir jų direktorių praėjau, per pokalbius, tik vienas direktorius pasidomėjo mano diplomo ne tik tuo viršeliu, bet ir priedėliu. Bet ir tai tik kai aš pati paraginau, paskatinau. Nes mano magistratūros tema yra literatūrologija, tai aš galiu 11, 12 dėstyti. Bet jeigu jūs man duosite penktokus, tai aš jų neišmokysiu pvz., kirčiuoti. Tai tada jis pažiūrėjo į tą mano diplomą, susipažino kokius aš ten dalykus klausiau universitete. Tai nuo tokių dalykų viskas prasideda.

M Bet iš esmės, tas lemiamas veiksnys gaunasi ne ministerija, bet mokyklos direktorius, kuris kažkokį toną diktuoja bendrai mokyklos veiklai?

IN04: Taip tą toną padiktuoja. Nes tą rodo ir dabar, vienos gimnazijos rezultatus pasiekia yra labai geros, gera atmosfera, mokytojai ten nori dirbti, vaikai ten nori eiti. Ir yra mokyklos, kur niekas nenori nei dirbti nei mokytis. Na tai vadinasi, ir mokyklos bendruomenė šį bei tą lemia.

Aišku, ministerija duoda toną, duoda foną. Jeigu ji iškelia kažkokius super lūkesčius neadekvačius ir nesuteikia priemonių įgyvendinimui, tai tada irgi yra aišku, neadekvatu, nenormalu ir blogai. Negalime sakyti, kad ministerija nei prie ko ir jos vaidmuo yra menkas. Jų vaidmuo yra labai stiprus. Jie formuoja švietimo politiką, jie užduoda tą toną kuo mokykla apskritai užsiimti. Ar mes turime šimtukininkus auginti ar mes apsiribojame, kad mes laviname asmenybę ir parodom jai kelią. Gal gimnazija yra ta mokykla iš kurios galima nueiti į profesinę, ne tik į universitetą? Tai kuris čia tas mūsų kelias yra. Tai švietimo ministerija tą ir turi pasakyti koks tas uždavinys mokyklos. O paskui jau visas žemesne grandimi nusileidžia į mokyklą. Tai kaip ir su ta įtraukiojo ugdymo įgyvendinimu. Idėja labai graži, kad visi vaikai, visi bendruomenės nariai būtų priimami nuo kuo ankstyvesnio amžiaus. Tai labai gražu, bet praktiškai tai neįmanoma įgyvendinti daugelyje mokyklų. Mokyklos, pirma, aplinka ir infrastruktūra nepritaikyta, antra, neturime ugdymui tam priemonių tinkamų, trečia, klasės yra per didelės tam, ketvirta, specialiųjų pedagogų ir mokytojų padėjėjų, ir penkta, neturime ugdymo turinio specialiųjų poreikių vaikams. Ir tai jau penkios priežastys, kodėl žlugs labai graži gera idėja. Ir ne dėl to, kad mokytojai nenorėtų ar mokyklos tingėtų kažką daryti, bet dėl to, kad mes tiesiog adekvačiai tam nesam pasiruošę.

M O jūs kaip mokytoja, ar jaučiatės įtraukta į tokių didelių projektų įgyvendinimą? Ar tai būtų tūkstantmečio mokyklos, ar įtraukimo didinimas?

IN04: Visiškai ne, tik tai kad aš priklausau lituanistų dalykininkų mokytojų asociacijai, tai mes ten svarstom tose asociacijose sau rūpimus klausimus, tiek programų atnaujinimo klausimus, mokytojų karjeros modelio, itraukijū ir visą tai mes apsvarstome ir savo nuomonės raštu parengiame ir nusiunčiame ministerijai ir pateikiame savo pozicijas. Ne visada yra tas atgalinis ryšys ir mes suprantame, kad belsk ne beldęs, ten niekam neįdomu. Mūsų, kaip lygiaverčių partnerių, šitos problemos svarstyme nepriima. Mes nesame lygiaverčiai partneriai švietimo sistemos kūrimo ir modeliavimo. Mes tik esame vykdytojai, kuriems bus pasakyta ką padaryti. Tai čia yra blogybė mūsų šalies, ir dėl to pas mus neįvyksta arba neįgyvendinamos kartais ir labai gražios idėjos.

M Čia gal ir gimsta tas konfliktas, kad vykdytojai nelabai žino ką idėjininkai kalba?

IN04: Gal blogiau yra tai, kad idėjininkai nežino kaip ta jų idėja galėtų atrodyti praktikoje. Jie nesugeba numatyti neapsikalbėję su praktikais, kas galėtų sutrukdyti ir kokios problemos, kaip mums tinkamai pasiruošti. Ministrė jau nusprendė ir pasakė kad 2024 mokyklos privalės priimti įvairius vaikus į mokyklas, bet ji net nesidomi tuo, kad šiandien mokyklose reikia vien 900 mokytojų padėjėjų, specialiųjų pedagogų. Ir tai tik išsakytas poreikis, o kiek dar yra neišsakytų poreikių... Tai tie 900 per dvejus metus neatsiras ir niekas nesidomi, negirdi. Tai ir tas pats kas su krepšelių sistema įvyko universitetuose: tai tarsi turėjo padidinti konkurenciją ir išaugti kokybė, bet prasidėjo elementarus diplomų pardavinėjimas, nes visi universitetai norėjo išlikti ir to niekas nenumatė.

IN05

Interviu trukmė: 52 min.

Nuotolinis interviu

M Ačiū kad prisijungėte. Pradėsiu nuo techninių dalykų: kokio pobūdžio mokykloje dirbate?

IN05: Aš dirbu gimnazijoje, ne toje kur nuo devintos iki dvyliktos, o ilgoje nuo pirmos iki dvyliktos

M Nedaug jų likę..

IN05: Jos jau naujos atsiranda.

M Kokio dalyko mokytoja?

IN05: Chemijos.

M Kokiame mieste dirbate?

IN05: Vilniuje.

M Kiek metų mokykloje esi?

IN05: Mokykloje kaip mokytoja šešti, šioje mokykloje ketvirti.

M Praeita mokykla buvo privati ar valstybinė?

IN05: Valstybinė irgi ilgoji gimnazija, skirtumas kad praeita buvo kaime, o dabar yra sostinėje.

M Šeši metai pakankama patirtis, kad mes galime kalbėtis. Ir nepabėgai iš mokyklos ir likai, tai turėjo būti kažkokios priežastys. Pradedant nuo pradžių kaip tu atsidūrei mokykloje ir kaip išlikai mokykloje ir vis dar lieki, kokia ta pradžia buvo?

IN05: Kaip atsidūriau tai čia tiesiog mokykloje reikėjo rinktis vienuoliktoje ir dvyliktoje, tai rinkausi pagal dalykus kas patiko. Ir kadangi man patiko tikslieji dalykai: tai fizika, chemija, tai aš kai stojau čia gavosi kur čia ką. Tai pirmoje vietoje įsirašiau studijų programą kur buvo techniškai chemija, bet praktiškai mus apgavo: buvo reklama kad bus labiau fizika. Kadangi įstojau pirmu numeriu, tai per daug negalvojau. Ir kadangi studijavau VU tai žinojau kad, jie turi gretutines studijas. Originaliai mano planas buvo pasiimti šalia psichologiją, nes man tai buvo vienas iš įdomių dalykų, bet mums to neleido, leido tik pedagogiką. Iš tiesų tuo metu chemijos mokytojų kitaip ir neruošė. Pasiėmiau kaip planą B ir tai planu A tapo ketvirtam kurse, kai supratau kad aš laboratorijoje dirbti nenoriu, kad man ta chemija kaip chemija nepatinka. Atlikinėjant praktiką atsitiko tas aha momentas: tas momentas buvo kai tu vaikam pasakoji temą, kurios jie visiškai nesupranta ir kai jie supranta tas momentas, kai sublizga jų akys - ir va tas ir užkabino. Techniškai galėjau eiti ir iš karto mokytis, nes turėjau tą dvigubą diplomą ir kvalifikaciją. Bet pasirinkau programą renkuosi mokytis, daugiau dėlto bendruomenės palaikymo reikia, turėjau pažįstamų kurie dalyvavo. Tai ten nuėjau ir du metus išvažiavau dirbti į kaimą. Man nepatiko - ne mokykla, ne darbas - o pats kaimas. Tada vėl grįžau į Vilnių ir atsidūriau toje mokykloje kuri vienintelė tais metais ieškojo chemijos mokytojo ir dabar ketvirtus metus čia dirbu. Kodėl likau: kol kas mane tas darbas tenkina ir man rodos, kad jis duoda pakankamai daug iš vienos pusės laisvės ir kūrybiškumo: gali pasirinkti kaip tu mokysi, niekas tavęs ten per daug nekontroliuoja, yra tik tos gairės ką vaikai turi išmokti. Ir niekas tavęs nekontroliuoja, kai to išmokysi, koku būdu išmokysi ir panašiai. Bet aš jau pradedu jausti tokį gal ir neperdegimą: iš vienos pusės čia gal dalyko specifiška, nes chemija yra daug kam neįdomu, nenoriu ir t.t. Pvz. su dešimtokais dirbti tragiškai sunku, nes jie ateina su požiūriu nelįskite prie manęs aš vis tiek nesiimsiu toliau tos chemijos. Iš kitos pusės vaikai darosi truputi apatiški. Tai ir aš po truputį pereinu į karjeros specialistės pusę, nežinau kiek tai laiko tęsis. Ir yra visa laiką ir atlyginimo klausimas.

M Paminėjai tą laisvę. Mano tyrimas remiasi į tai, kad egzistuoja dviejų tapatybių susidūrimas. Ypač mokytojai kurie dirba dvidešimt metų ir daugiau, jie pastebi tai kad ne visada pavyksta būti kūrybiškais, yra testai, patikrinimai. Kaip suprantu kad tavęs tai neriboja: tu turi laisvę ir gali rinktis būdus kaip pamoka atrodys. Ar jauti kad kai kuriose vietose iš mokyklos administracijos ar kitur gauni kažkokias ribas?

IN05: Dažniausiai ribos ten kur yra temos tau pačiam labai neįdomios ir sausos, tu jų negali pramesti. Bet kai žiūri giliau į tas bendrąsias ugdymo programas, tai bent jau chemijos programoje (negaliu komentuoti kitų dalykų, nes nesu į įsigilinus), yra daug dalykų ką tu gali praleisti. Pagal tai ką jie turi gebėti, pusės dalykų ten nėra, kas yra vadovėliuose, bet lengviausia eiti pagal vadovėlį, ir tai yra paprasčiausi. Aišku labai daug pašalinių dalykų, kaip kad nemotyvuotos klasės, su kuriomis ir pats nenori verstis per galvą ir kurti naujus metodus ar specifikas, nes kad ir ką padarysi jie bus neįdomu. Būna tokios temos kurios pačiam yra nuobodžios neįdomios, tai pagal vadovėlį paimi ir praeini. Bet man tai kaip tik atrodo, kad tas šiek tiek įspaudimas į rėmus, kai turi tas gaires ką turi išmokyti, man atrodo kaip tik skatina tam tikrą tą kūrybiškumą, nes rezultata tu turi parodyti tą patį. Tarkim kad ir egzaminai, aš turiu paruošti tuos mokinius kurie pas mane ruošis egzaminui, lūkestis yra kad jų rezultatai būtų kuo aukštesni. Bet koku būdu aš tą darysiu tai man niekas nepateikia. Kaip aš pasirenku tą daryti

taip ir pasirenku. Pvz. su dvyliktokais šiandien gaminome muilą ir gavosi nelabai kas: bet darėm tą patį kas yra paruošta 2012 ar 2014 metais valstybės užsakymu skaitmeninės priemonės, padaryti lietuviški video su laboratoriniais, ir taip vieną yra pasižiūrėti kaip teoriškai turi būti, o kitą padaryti. Padarai ir matai kad nieko nesigauna, tai jie rytoj turi pirmą pamoką, ir bus aptarimas kodėl nesigavo, kas gavosi. Nors teoriškai niekur nėra nurodyta kad tą muilą jie praktiškai pamokoje turi gaminti, bet automatiškai tada jiems ateina tas gilesnis suvokimas, kad ne viskas yra taip kaip teorijoje. Per tokias kūrybines veiklas jie daug daugiau sužino ir išmoksta negu per sausas teorijas.

M Ir čia susisieja su tam tikrais mokymo būdais, taip? Tu pasirenki kažkokius mokymo būdus kurie yra tau patrauklūs? Kaip šitas procesas veikia tų metodų, būdų pasirinkimą? Kauptu pamatai, atsirenki kas būtų geriausia?

IN05: Įvairiai. Vienas dalykas yra jau tam tikra patirtis. Pirmus kelis metus, čia vėl buvo mano specifika, kad aš atėjau su programa renkuosi mokyti. Ten labai daug kūrybiškų metodų davė: tu ateini su portfeliuku ir tikrini, o paskui tas portfeliukas pildosi. Yra metodų kuriuos aš žinau ir pažindama savo klases galiu parinkti. Gali paimti tas pačias temas tais pačias metais ir skirtingai dėstyti skirtingoms klasėms. Nes vieniems veikia, kitiems ne. Ir kitas dalykas, jei atsiranda kažkokie kiti, nauji metodai - paimi- pabandai- reflektuoji. Kodėl nepavyksta, gal čia tau su ta klase kažko neužkabinai. Tai yra bandymų-darymų ir tyrinėjimo metodas.

M Iš esmės viskas skamba pozityviai mokykloje. O kas tada yra didžiausia našta mokykloje, kuria tu kaip mokytoja patiri?

IN05: Čia yra tai ką vaikai daro, negali to sukontroliuoti. Turiu pvz. mokykloje turim vieną dešimtokų klasę kuri yra šiais metais išskirtinė. Ji yra išskirtinė, nes vienas dalykas jų požiūris į mokymąsi labai iškritęs, ir skiriasi iš visų kitų klasių. Jiems visai nuspėjau, jie dėl tam tikros specifikos (mūsų mokykla yra sporto pakraipos ir jie yra sportininkai dėl to jie yra labai saugūs). Jūs mūsų čia neišmesit ir dar jiems nėra šešiolikos, tai jie iš principo ateina ir daro ką nori. Į pastabas jeigu sakai žodžiu nereaguoja, rašai irgi nereaguoja. Dabar susitarėme kad rašysime kaip informacinius raštus, forma visoms mokykloms ta pati, tiesiog informacinis laiškas, viską fiksuojam ir jeigu susirenka tam tikras kiekis laiškų ateina tėvai. Ar tai suveiks, nežinau. Bet kai aš pasakiau mokiniams, kad jei jūs nedirbate, tai aš turiu tą padaryti. Tai jie atsakė, mokytoja jūs neturite ką veikti, jeigu jūs norite tai ir rašykite. Tai paėmiau ir tiems kurie nieko nedarė parašiau. Visiškas nesiskaitymas su mokytojais, jie kariauja ir kai pasakai pastabą, jie tau kerta atgal. Čia visiškai nepriklauso nuo manęs, bet kadangi yra tokie mokiniai, aš turiu su jais dirbti ir negaliu nei išsisukti nei kažką padaryti. Tai eini ir žinai, kad rezultatų nebus.

M Kaip tada tokioje situacijoje neprarasti tos motyvacijos, neprarast turbūt sudėtinga, bet kaip ją išlaikyti, matant šituos susidūrimus?

IN05: Nežinau, šiais metais einu su tokiu požiūriu jeigu jie norės pasiimti chemiją aš tiesiog jiems neleisiu. Jeigu jie liks kitais metais mokykloje, pas mus ne visi telpa į vienuoliktą klasę, turim dalį į profesines iškrapštyt. Tikrai yra silpni, kai kurie vaikai, bet jeigu jie liks ir pasakys kad nori pasiimti chemiją, aš pasakysiu kad ne. Jei nesusidarys grupė, tai tegu nesusidaro. Aš jų tikrai nepriimsiu, nes aš trečius metus juos mokinau. Aštuntoje klasėje jiems buvo karantinas tai per nuotolį prisijungdavo penki, kiti prisijungia, bet miega, jokio atsakymo, jokios reakcijos nėra. Praeitais metais irgi buvo kovojimo, pamokų metu pradėjo tyčiotis iš mokytojų, tiesiog jų tokia kultūra. Bandom visaip kovoti, nelabai kas gaunasi, ir tai kas vyksta tiesiog nebeimu į širdį.

M Bet čia labai svarbu, kad ir mokykla čia neuždeda kažkokio lūkesčio, atsižvelgia ir žino kokia yra situacija ir nespaudžia šiuo atveju mokytojo kuris turi bet kokia kaina rodyti rezultata?

IN05: Čia gal mūsų mokyklos specifika, pas mus vienintelis spaudimas yra egzaminui, egzaminų rezultatai turi būti geri, jei matai kad tas vaikas tavo dalyko negali pavežti, tai tada žiūrim papildomus sprendimus ką su juo daryti. Pasakom kažkokio egzamino atsisakyti arba tu dedi visą indėlį į tuos vaikus kurie laiko tavo egzaminą. Tai čia nebent spaudimas. Dabar su

gamtos mokslais, kai nebeliko NMPP, tada tik kiek mes patys grupėse nusistatome, tiek ir darome. Kiekvienais metais ateina skirtingi vaikai ir tu negali lyginti šių metų ir kitų metų devintokų. Kažkokio spaudimo nėra, bet aš nežinau, ar čia mūsų mokyklos specifika, ar dalyko specifika.

M Tada dar vienas įdomus dalykas. Kai tavęs paklausia ką tu veiki, ką tu dažniausiai atsakai, su kuo save tapatini?

IN05: Jeigu klausia ką dirbu, tai sakau kad dirbu mokytoja. Pirmiausia sakau kad mokytoja, o ne chemikė, o dažniausiai klausia kokio dalyko. Ir kai pasakau chemija, tai dažnai būna atsakymas arba aš labai mėgau chemiją arba labai nemėgau chemijos ir nesupratau. Nelabai susiduriu su tuo klausimu kad klaustų ką dirbu.

M Mano klausimas kreipia į tai kad mokytojai dalykininkai turi tarsi dvi puses. Tai chemikas, istorikas dalyko mokytojas ir mokytojas kaip toks. Ar pas tave tie du dalykai atsisieja ar vis tik sueina į vieną, kas tu labiau chemikė, ar labiau mokytoja?

IN05: Aš dažniausiai atsakau kad mokytoja, o chemikė tai nelabai sakau, gal dėl to kad turiu įsivaizdavimą kas yra chemikas. Tai žmogus kuris dirba laboratorijoje, ir aš savęs su tuo netapatinu, nes man tai asmeniškai neįdomi dalis. Na aš pirmiausia sakau mokytoja, bet jei reikia patikslinti chemikė. Mano pirmoje vietoje bendrai mokytoja.

M Ar Būna kažkokių situacijų, kai tu pasakai, jog esi mokytoja ir į tave atitinkamai reaguoja? Šiandienos visuomenėje, mokytojo profesija nėra savaime suprantama kaip gera profesija, visuomenėje turi tą atspalvį, ar tu tą patiri?

IN05: Man tai nelabai dažnai nutinka, tuo atveju kai bandai ką paaiškinti, tai o čia man ta mokytoja paaiškins, tai truputį erzina. Dažnai būna atsakymas, o aš tai negalėčiau, o kaip čia sunku būti mokytoja. Labiausiai iš erzinančių dalykų darbe, aš suprantu, kad ne visi vaikai iki galo supranta chemiją, bet jeigu aš jiems užduodu padaryti kokį nors plakatą ir jie man atsiunčia skaidres, ne jie neperskaitė užduoties arba kaip gramatinės klaidas daro. Kai pradedi pasakoti tokius dalykus, tai sako čia gi ne tavo darbas, tau nepriklauso taisyti visą kitą. Mums visiems priklauso, nes mes gi mokytojai. Jei per kontrolinį pridaro rašybos klaidų aš jas turiu ištaisyti nors ir nevertinu. Bet jeigu kažkokio neigiamo požiūrio, tokio lyg čia vargšėlė, į mokytoją nelabai susiduriu. Dažnesnis požiūris, tai oi, aš taip negalėčiau, bet kam jie tai sako tai nežinau, gal tam kad sulauktų pritarimo, kad ne, tu irgi galėtum....

M Tai Labai gerai atsiliepia į tolesnę diskusiją, nes tu tarsi keli sau aukštesnę tikslą, ne tik dalyką, bet ir būti tam tikru pavyzdžiu visuomenėje. O kas tada tavo galva yra tas geras mokytojas, kaip jis atrodo, kokios savybės jam būdingos?

IN05: Aš manau kad čia du dalykai. Kad tu būtum geras mokytojas tu turi būti geras savo dalyko specialistas, ir antras taškas yra geras pedagogas, turintis pedagoginių žinių. Būna tokių žmonių, kurie yra puikūs savo sričių žinovai, bet jie visiškai nemoka dirbti su vaikais. Ateina ir jiems dėsto, ypač kokiems penktokams, šeštokams, kuriems visiškai tokios specifikos netinka, arba su jais bjauriai bendrauja, nes tiesiog nemoka, kaip reikia bendrauti su vaiku, o ne su paaugliu. Ir kitas dalykas būna tų mokytojų, kurios yra labai geros kaip žmonės, labai gerai užjaučia vaikus, bet yra savo srities prasti specialistai dalykine prasme. Man atrodo, kad geras mokytojas yra tas, kuris ir vienoj ir kitoj yra pakankamai profesionalus. Ir nebijo pripažinti, kad kažko nemoka ar kažko nežino. Nebijo toliau mokytis. Nebijo kritikos nei iš kolegos, nei iš mokinio. Mes visi esam skirtingi, vieni turi puikų humoro jausmą, kiti jo visiškai neturi, bet vieni yra labai empatiški, kiti labai šalti. Bet tos asmeninės savybės ne tiek yra svarbios geram mokytojui, kiek būti tų dviejų sričių specialistu: savo dalyko žinovu ir stipriu pedagogu.

M O kaip tu manai, iš kur ateina tas mokytojo apibrėžimas: ar jį veikia studijos, patirtys mokyklose, kuriose buvai, programa? Ar jis ateina iš tavo ankstesnių patirčių, ką tu pati turėjai kaip mokinė? Artas apibrėžimas suformuotas daugiau iš dabartinių patirčių?

IN05: Čia manau irgi yra dvigubai. Yra tam tikros patirtys ką dabar matau, galbūt jei anksčiau būtų paklause kas yra geras, tai būtų arba geras specialistas arba dar kažkas. Bet aš kuo toliau, tuo labiau mataus, kas tinka, kas netinka, kas svarbu o kas ne. Aš pati turėjau edukologijos

magistrą, tą visa tyrinėčiau, rašant darbą prisiskaičiau daug teorijų. Iš dalies tai yra patirtis, ką aš atsinešiau. Bet iš kitos pusės, jei galvotum apie tuos mokytojus, kuriuos aš labiausiai atsimenu, tai irgi yra tie kurie buvo labai kieti savo dalyko žinovai, ir dar dauguma dirba, bet kartu jie mokėjo labai gerai dirbti. Mano pirma chemijos mokytoja, (chemija prasideda aštuntoje klasėje), kas reiškia kad aš septynis metus mokiausi su ta pačia klase, kurioje buvo visokios plauko žmonių. Na ir būdavo tokių kietų bernų, kur visą laiką išsidirbinėja. Ir aš puikiai atsimenu, kaip per vieną iš pirmųjų chemijos pamokų taip juos puikiai *nusodino*. Mokytoja mokėjo kaip reikia dirbti būtent su tokiais. Prisimenant ir kitus mokytojus, jie žinojo kaip reikia dirbti individualiai ir su grupe, kaip sudominti net pačiomis nuobodžiausiomis temomis, bet jie irgi buvo geri savo srities specialistai. Jei ir nežinos, pasakys kad nežinau, bet kitą pamoką ateis ir atsakys. Man atrodo, kad mane formuoja mano patirtys, kaip aš mokykloje mokiausi, ir kaip dabar dirbu.

M O mokykla, kurioje tu dabar dirbi, ar ji turi kažkas apsibrėžus, ar strateginiame plane, ar bendrai kažkokį standartą kas yra geras mokytojas, ko tikisi iš mokytojo?

IN05: Kiek žinau ne.

M Ir tai nesukelia problemų tiek tau, tiek kolegoms, visi varijuoja kiek girdžiu?

IN05: Kad kokių problemų tai ne. Yra tokių mokytojų kur aš nesakyčiau geras, bet nėra kuo jį pakeisti. Yra tokių kolegų, kur aš nesakyčiau, kad jis geras mokytojas, nes jis arba nemoka su žmonėmis dirbti, arba nemoka savo dalyko, arba netgi abu. Visokių yra, bet aš nesu tokioje pozicijoje, kur galiu spręsti kam dirbti, o kam ne.

M O dabar, pereinant prie kitos temos, kaip tu pati, nes tau tenka susidurti su bendrosiomis ugdymo programomis, kas yra atnešama iš viršaus, švietimo ministerijos, savivaldybių, ar jauti kažkokį susidūrimą? Kad tai nėra tai kas tau padėtų darbe, o gal atvirkščiai padeda darbe. Koks indėlis tų aukščiausio lygmens institucijų, ministerijos tavo kaip mokytojos kasdienybėje, ar patiri įtaką savo darbui?

IN05: Net nežinau. Nėra kad kasdien kažkas, ir kai vaikai klausia, kodėl mes tai turime mokytis, tiesiog atsakai, kad tai valstybės užsakymas. Su jais yra sunku diskutuoti tokiais dalykais, nes jie nuolat kvestionuoja, kodėl privalome mokytis chemijos, kodėl privalomas matematikos egzaminas. Nors, mano nuomone, jis turi būti privalomas, kad baigti mokyklą. Kažkokių susidūrimų su ministerija neturiu. Aš dirbu ne tik mokyklai, bet ir valstybės naudai, esam valstybės tarnautojai, atlyginimą moka iš valstybės biudžeto, tai yra tam tikri valstybės nurodyti dalykai ką tu turi išmokyti. Būna niuansų, tarkim su naujomis programomis kai buvo jos rengiamos. Žadėta atsižvelgti į mūsų nuomonę. Kai mes turėjom pačią pirmą konsultaciją gamtos mokslų ir specifiškai chemikų, visų komentarai buvo tie patys. Mes nespėdavome buvusio dešimtos klasės kurso, tai kam pridėti dar vieną temą, iš principo dar padidino dešimtos klasės kursą. Ir į tai visai neatsižvelgė, liko dar didesnis dešimtos klasės kursas. Aišku, ten ne valstybė darė, o tai buvo specialistai kurie dirbo su tomis programomis, ir kodėl jie taip rinkosi, nežinia. Nors labai didelės priešpriešos nesijaučia.

MO pagalba, ar tos institucijos dirba pakankamai tavo, kaip mokytojos labui?

IN05: Nežinau, manau kad nelabai. Aš iki galo nelabai suprantu tų institucijų: koks yra jų tikslas, vaidina kad padeda mokytojams, kad ir Vilniaus švietimo centras persivadino, mes čia darom X mes čia daro Y, mes čia darom Z, bet pasižiūri į tinklapį ir jokios informacijos nėra. Pvz. yra informacija pradedantiems dirbti Vilniuje, grįžusiems ir panašiai. Jeigu man žmogui, kuris jau dirbu Vilniuje, jokios informacijos nėra. Nebent naujienų sraute susirast kad bus kokie mokymai. Pavyzdys iš karjeros specialistų situacijos: susitariau su vadovu savo mokykloje, kad bus įsteigtas etatas Kadangi mokykla valstybinė ir steigėjas savivaldybė irgi, tai tą etatą turi steigti ne ministerija, o savivaldybės skyrius. Susirašau su atsakinga darbuotoja, ji sako kad, turime gauti vieną etatą, dabar spalio mėnuo, o mokykla iš savivaldybės jokių žinių neturi. Turim gauti vieną etatą, o iš savivaldybės žinių nėra, informacija kažkur užstrigusi. Čia ministerija nekalta, manau, kad jos funkcija kita truputi. Čia savivaldybių, miestų švietimo

skyriai, nes dirbant rajone, tas bendravimas su rajono švietimo skyriumi buvo labiau betarpiškas.

M O ar tu kaip mokytojai gali padaryti įtaką šiems sprendimams, sakykim didesniu negu mokyklos lygmeniu?

IN05: Esu pažįstama savo rate su keletu žmonių, kurie dirba švietimo ministerijoje ir galėčiau asmeniškai į juos kreiptis. Bet iš kito kampo, jeigu galvoti iš mokytojo pozicijos, tai sunku vertinti, jaučiu kad poveikį padaryti nelabai pavyktų. Jei nori ką išjudinti, turi žinoti į ką kreiptis, o sužinoti į ką kreiptis pakankamai sudėtinga, nes valstybės institucijų struktūra labai sudėtinga, ir realiai sunku suvokti kas ir už ką yra atsakingi. Gali kreiptis į kažką ir bendruoju numeriu.

M Kalbant apie tave, ar tu jauti savo kaip mokytojos, atsakomybę užsiimti ne tik dalykiniu, bet tam tikru ugdymo savybių diegimu? Aišku, karjeros konsultantas turi daugiau laisvės tai daryti, bet jeigu žiūrint tik į mokytojo etatą, mokytojo pareigybę ar jauti iš pačios savęs einančias nuostatas, iš visuomenės, iš mokyklos, bendrai kokios politinės, visuomeninės žinutės iš tavęs tikimasi, ne tik kaip dalykininkės?

IN05: Aišku. Kai jauti kad negali tos temos nepaliesi, sugalvoji ką ir kaip padaryti. Pvz. kaip prieš *Koroną*: ateina vaikai panikuodami, tėvai panikuoja, tada skiri pamoką ir aiškini apie virusus susiedamas su chemija. Aiškini kodėl reikia ekstremalios situacijos, apie viešuosius pirkimus labai supaprastintai ir iki rankų plovimo. Tas pats buvo ir kai prasidėjo karas Ukrainoje, ir aš visą dieną turėjau juos raminti. Ir tos temos yra ne tai ką tu turi nešti iš aukščiau, bet daugiau tokios bendrosios vertybės, kurios susijusios su pilietiškumu, bendru pasaulio piliečio buvimu. Yra tos integruojamos programos, kad ir lytiškumo ugdymas ar alkoholio, tabako prevencija, ir tu sugalvoji, kaip į savo dalyką integruoti. Tai irgi tarsi valstybės užsakymas, kokias vertybes tu turi jiems ugdyti.

M Bet iš kitos pusės, kai nėra kontrolės gali ir į kitą pusę nueiti, gali susigalvoti savo tiesą ir ją skleisti. Ar yra mokykloje bendri sutarimai ką mes kalbame, iš esmės kad ir politiniais klausimais; Ar tavim pasitikima kaip mokytoja: ar tu pati priimi tam tikrus sprendimus, reaguojant į situaciją?

IN05: Šiaip kažkokių bendrų, specifinių susitarimų nėra, dar jų nebuvo, gal dabar pasikeis, nes pasikeitė vadovas. Anksčiau visiškai tokių dalykų nebuvo. Bet kad politiniais klausimais, tai nėra. Nors kai aš buvau užsidėjusi švieslentę Slava Ukraina, tai buvo iš vaikų tiesiog prikibę, ir mes su administracija nusprendėme, kad priešingų nuomonių nepriimsime. Aptarinėjome su vadovais dešimtokų situaciją, nes pagal planą, ne visi jie esi į vienuoliktą klasę. Ir mes aptarinėjome ką mums daryti, kokios strategijos laikytis ir vadovas, kadangi jų visų nepažįsta, klausė ir mano nuomonės apie vaikus. Ir apie vieną pasakius, kad visą pamoką tik rusiškai ir dar su keiksmiais, jo nuomonė buvo, kad negerai, ir jo, kaip mokinio, mums toliau nereikia. Mūsų mokykloje nemažai rusakalbių, kaip ir visame Vilniuje, ir jie tarpusavyje dažnai kalba rusiškai. Ir vadovo nuomonė tokia, kad tai reikia išgyvendinti ir kažką pakeisti.

IN06

Interviu trukmė: 1 val. 2min.

Nuotolinis interviu

M Man įdomu panagrinėti mokytojo tapatybę iš politinio koncepto. Pati buvau mokytoja, dabar irgi dirbu mokyklos administracijoje. Jūs esat mokytoja dalykininkė? Taip?

IN06 Taip. Anglų kalbos mokytoja pradinėms klasėms.

M Kiek jau metų dirbate mokykloje?

IN06 Turbūt trylika, eina keturiolikti su pertraukom, du vaikučius turiu, keturis metus nedirbau iš jų.

M Ir kokio pobūdžio tai mokykla, pradinė, gimnazija, progimnazija?

IN06 Taip tai yra progimnazija. Iš pradžių buvau priimta kaip vidurinės klasių mokytoja, tai nuo penktokų iki devintokų, tuo metu buvo vidurinė mokykla. Po to progimnazijoje dirbau labiau su pradinukais. Esu universali mokytoja, šiuo metu dirbu su pradinukais.

M Ir tai yra miesto mokykla, kaimo mokykla, didmiesčio?

IN06 Didmiesčio.

M Tai keturiolika metų beveik mokykloje, tai tokia solidi patirtis. Pradėkim nuo tai, kaip jūs atsidūrėte prieš tuos keturiolika metų mokykloje ir kodėl? Ar tai buvo kažkokie sąmoningi sprendimai, ar vis dėl to atsitiktinai?

IN06 Visiškai sąmoningi, nuo pat vaikystė norėjau būti auklėtoja. Aš labai mylėjau mažus vaikus, vadinamuosius lėliukus, kūdikius ir norėjau tapti auklėtoja, tačiau įstoti priešmokyklinį ugdymą man nepavyko. Aš įstojau į anglų kalbos pedagogiką. Anglų kalba mane žavėjo, man patiko bendrauti užsienio kalba, tai aš neliūdėjau, nes žinojau kad tapsiu mokytoja. Besimokant man ten buvo daugiau kalbos dalykų, tik gale jau tos pedagogikos teko. Mokiausi kolegijoje ir nemažai teko dalyvauti praktikoje, važiuom dar į Daniją, tai aš turiu šiek tiek užsienio mokymo. Tiesiog visada norėjau būti mokytoja.

M Keturiolika metų atgal ta situacija dar buvo kiek kitokia, bet ar jautėte kažkokį spaudimą, kažkokias nuomones iš aplinkos dėl savo pasirinkimo būti mokytoja?

IN06 Ne, tėvai gerbė pasirinkimą, nepasakysiu, kad didžiavosi, tačiau visada gerbė šį pasirinkimą ir jį palaikė. Iš aplinkos nejutau visiškai jokio spaudimo tapti ar netapti, dirbti ar nedirbti.

M Bet čia buvo ir vidinis toks stiprus noras, toks apsisprendimas, kad mažai kas galėjo jį paveikti?

IN06 Taip, taip. Ir tikrai taip.

M Tai mokotės, bet vis tiek ateina ta mokyklos realybė. Koks buvo įsivaizdavimas prieš ateinant į mokyklą, didelis noras, bet vis tik realybė būna kad skiriasi nuo to kaip mes įsivaizduojam. Koks realiai buvo tas pirmas susidūrimas su klase, su mokiniais, ar buvo lūkesčių neatitikimo momentas?

IN06 Buvo, tikrai buvo. Visada svajojau ir įsivaizdavau save gerų, paklusnių vaikų auditorijoje. Ir aš dėstau ir manęs visi klauso. Tačiau susidūriau su realybe, kad disciplinos klausimas yra didelis klausimas, ir tai mano silpnoji vieta.

M Ir koks tas jausmas, ar tai demotyvavo, ar kaip tik privertė kažkokiu būdu dar mokytis, žiūrėti ką galima patobulinti, kokia ta reakcija buvo?

IN06 Tai privertė galvoti, ką galiu paskaityti, ką galiu padaryti. Tačiau tokios išorinės pagalbos niekada negavau, todėl tenka tvarkytis pačiam. Demotivacija buvo kaip motyvacija: išeinu iš klasės- ech nepasisekė man. Taip aš dirbau, dėščiau, bet tokios tylos ir tokio dėmesio, kokio noriu negavau. Einu miegoti su ta mintim, kad rytoj jau bus kitaip. Tokia demotivacija su motyvacija: na rytoj man pavyks, ir taip trylika metų.

M Minėjote kad pagalbos negavote, ar tikėtėtės kokios pagalbos iš išorės, iš mokyklos pačios administracijos? Ar jūs visus tuos metus dirbate toje pačioje mokykloje, ar keitėsi mokyklos?

IN06 Keičiau privačias kalbų mokyklėles, tokios kaip papildomo darbo vietos, o pagrindinio darbo nekeičiau, kaip pradėjau taip ir iki šiol ten pat esu. Kokios pagalbos norėjau: gal norėjau kolegų pagalbos, kurios nesulaukdavau, nes kolegos būdavo demotyvuoti ir tada sunku su jais kalbėtis darbiniais klausimais. Iš administracijos pagalbos tai pat negavau niekada, tokios objektyvios. Ateina vieną kartą į metus, vaikai nuščiūva, tylą. Ir aš nerodau problemų, nes demonstruoju, tik tai kas geriausia.

M Ar tada galima sakyti, kad čia vyksta tas susidūrimas, tarsi galių susidūrimas, vis tiek administracija tarsi ta kuri diktuoja tam tikras taisykles, mokytojas yra tarsi tas kuris vykdo. O jūsų darbe ar jūs jaučiatės daugiau kaip vykdytoja įsivaizduojamų ar primestų kažkokių taisyklių, ar galinti keisti tą procesą, jį kažkaip įtakoti?

IN06 Ne, visada jaučiausi kaip vykdytoja. Gal dabar dėl atėjusios brandos, pagimdžiusi du vaikus, nes moterys keičiasi su kiekvienu gimdymu. Ir, galbūt, pradėdu jausti savo galios jausmą ir galimybes keisti ir įtakoti. Arba žinoti, kad aš žinau geriau už administracijos narį, kuris jau nebedirba pamokose, už senesnę pedagogą, kuris negirdėjo ir nematė taiko aš mokiausi. Čia sakyčiau tokia mano mokytojo branda.

M Ar čia daugiau asmeninės savybės, ar kažkaip ir mokykla sudarė sąlygas šiai būsenai atsirasti, drąsai kažką keisti?

IN06 Asmeninės vienareikšmiškai. Mokykla minimaliai, gal vadovų pasikeitimas turėjo truputi reikšmės.

M O vadovų pasikeitimas į gerą ar į blogą, kokią įtaką turi?

IN06 Iš blogos į geresnę, į geresnę vadovą, iš seno sukirpimo vadovo į naują.

M Kas šiuo atveju yra tas geras vadovas? Čia kalbame ne apie tą naują vadovą, bet bendrai jeigu įsivaizduotumėte tą gerą vadovą, kuris veda visą komandą, tai koks jis turėtų būti?

IN06 Aš dabartiniu metu pradėjau sakyti ir galvoti, kad vadovas ir administracija dirba mokytojui. O tada mokytojai dirba vaikams. Kada šie žmonės dirba mokytojui, tai tada jie yra geri: ne tokiu požiūriu, kai direktorius galvoja, kad aš dirbu administracijos nariams, administracijos naria galvoja, kad aš dirbu mokytojui. Jie turi bendrauti tam, kad padaryti viską, kad būtų mokytojui pagalba, mokytojui patogumas, mokytojams įrankiai, drąsa, gera savijauta. Pagalbos prašymas tarsi, tas tikrinimo žodis pakeistas kažkaip kitaip, labiau tarsi į bendradarbiavimą, kuo galiu tau padėti?

M Tai iš esmės susiję su tam tikra mažesne kontrole ir didesniu pasitikėjimu pačiu mokytoju ar administracija duoda daugiau laisvės ir pasitikėjimo kreditų mokytojams?

IN06 Pagalbos daugiau. Pasitikėjimo tai aš pati turiu, nes dirbu savo darbą ir žinau kaip reikia jį dirbti. O pagalbos tai reikia, kai aš nežinau.

M Kaip jūs jaučiatės, ar mokykloje yra sudarytos sąlygos, kad jūs galite kreiptis, ar yra tokia aiški hierarchija, kur jaučiasi, kad mokytojas daugiau toks vykdytojas ir strateginiais klausimais jis nėra patarėjas?

IN06 Bandoma tai padaryti ir įtraukti mokytoją.

M O kalbant apie jus kaip mokytoja, ar jums to trūksta, ar jūs to norit, ar tai išvis reikalinga?

IN06 Su specialistais viskas aišku, kur ir dėl kokių problemų gali pas juos kreiptis. Tačiau, dėl tokių atvejų analizės, silpnų vietų analizės ir pagalbos, kur turi būti tas , *case management* tarsi toks yra būtinas.

M Čia tokia, atvejo analizė, kai yra labai aiškus konkretus klausimas. O čia turi būti toks mokytojo proaktyvumas, ar pati administracija turi sudaryti sąlygas tam kreipimuisi?

IN06 Mokytojas vis dėlto ne buhalteris, ne kažkas kitas. Tai yra visiškai kitokios specialybės žmogus, na tikrai ypatingos. Jisai privalo turėti dėmesio troškimą, pagarbos išraišką, ir savęs ir kitiems į save, pakankamai didelį ego, kad galėtų atsistoti prieš auditoriją, nes jie visada stovi prieš auditoriją. Na mokytojai patys savaime yra ta ypatinga auditorija. Ir mokytojui parodytos klaidos turi būti labai subtiliai, sistemiškai ir jautriai.

M Ir tada dar klausimas apie jus. Ar būna gyvenimiškos situacijos, kai tenka pristatyti save, kaip jūs dažniausiai apibūdiniate savo darbą. Kas jūs esate?

IN06 Niekada nesigėdijau sakyti, kad dirbu mokytoja. Visada didžiavausi, sakydavau taip aš esu mokytoja. Nors aiškinti labai ir nereikia kas aš tokia.

M Ar kažkur atsiranda anglų kalba, ar tiesiog mokytojas, ar anglų kalbos mokytojas?

IN06 Taip, specialybė man svarbu. Aš visada sakau, kad esu anglų kalbos mokytoja. Šiuo metu pradinėms klasėms dėstau. Bet dėstau ir vaikams, ir paaugliams, ir suaugusiems.

M Kodėl klausiu, kartais kalbant iš pašnekovų tam tikrais atvejais tarsi atsiskiria tos dvi tapatybės: mokytoja kaip mokytoja ir mokytojas-specialistė anglistė, chemikė, matematikė. Ar pastebėjote kad vienoje situacijose tos tapatybės veikia vienaip, kitose kitaip?

IN06 Kaip mokytojas ir kaip anglistas?

M Na sakykim, taip.

IN06 Taip tos asmenybė, stiliai skiriasi. Yra anglistai, matematikai, lituanistais. Aš vienareikšmiškai sutinku su tų stilių egzistavimu. Kad būtų tekę susitapatinti su etikete čia anglistė, tai nėra taip nutikę. Didžiuojuosi kad esu anglistė, o ne lituanistė ar chemikė. Nes, taip anglistai, turi gerą įvaizdį.

M O čia irgi toks iš to išeinantis klausimas, atsiribojam nuo anglistų, chemikų, kas yra tas geras mokytojas, kokios savybės, anot jūsų, yra svarbios?

IN06 Geras mokytojas yra lankstus ir priimantis kiekvieno asmenybę kaip po tokią. Geras mokytojas yra tas, kuris užnorina mokyti ir sužadina norą sužinoti kas toliau.

M Bet visokių situacijų mokykloje būna ir būna tokių situacijų kai nepavyksta užnorinti, čia net ne kompetencija, bet apskritai kaip elgtis su tais atvejais kai tarsi pagrindinė vertybė yra kaip aš matau tą gerą mokytoją, bet man nepavyksta būti tuo geru. Kaip jūs reaguojat, gal kokių save motyvuojančių būdų turite?

IN06 Aš tai priimu kaip iššūkį. Mokinys, kuriam nepatinku, tampa mano iššūkiu. Tas kuris nenori mokytis anglų kalbos, ir jei matau potencialą kad jis gali, tada tampa mano iššūkiu susidraugauti su tuo vaiku. Padaryti kad jis norėtų, gal ir ne devintukui, dešimtukui, bet minimumui: tą bendrą išsilavinimą kad žinotų. Ir tai tampa mano iššūkiu ir labai džiaugiuosi kai man tą iššūkį pavyksta palenkti į save. Geras mokytojas yra tas kuris žiūri asmenybę. Ir kai aš matau tą asmenybę su psichologinėmis, auklėjimo ar disleksinėmis problemomis - ir čia turi atsirasti tas jautrumas. Čia svarbu pamatyti, kiek tam mokiniui dabar reikia anglų kalbos ir kiek jam reikia tiesiog ramybės. Arba pasijautimo esant svarbiu. Kartais mokiniui tiesiog reikia fizinio kontakto, paglostyti. Mažiukai nori kad juos apkabintum, palaikytum ant kelių, priglaustum. Ir kad jis tuo metu nesimoko anglų kalbos, man širdis neskauda. Jis tuo metu gauna to ko jam reikėjo.

M Bet tada ateina mokyklos administracija: testai, ketvirtokai irgi turi savo testus, standartizuoti testai, kurių mokykla irgi reikalauja. Koks tas jūsų santykis ta tarsi prievole siekti rezultato, vertinimo?

IN06 Visada galvodavau kad taip jie turi kažkiek išmokti, privalau juos išmokyti. Bet su metais aš supratau, ir ateina ta tarsi mano pačios branda ir aš pajutau, kad kiekvienas vaikas tą savo brandą pasiekia savo laiku. Visiškai tas individualizmas yra ir kiekvienas pasiekia jį savo laiku. Man labai sunku kalbėti, nes anglų kalbos tų testų nėra, pradinėse klasėse labai minimalus tie reikalavimai. Yra mokiniams kuriuos jie pasiekė per mokslo metus, niekada man neskaudėjo galvos dėl šito. Kuomet abejojavau, tai tiesiog pati pasitikrinau testais mokslo metų pradžioje ir pabaigoje. ir visi stebisi kaip tas antroklas galėjo pradėjęs nuo nulio, vasarą tiek daug gali pasakyti. Ta mūsų mokymo sistema yra visiškai per žaidimą, nėra tokio mokymosi, jie nežino kad jie mokosi. Tai realiai tas rezultatas yra ir dabar visiškai suvokių kiek tai yra individualu. Vienas vaikas tą rezultatą pasieks per pusmetį, kitam prireiks daugiau laiko. Ir nesvarbu, kad jis išlaikys savo testą tik penketui, bet aš esu įsitikinusi, kad vėliau jis išlaikys tą testą dešimtukui, tik jam prireiks daugiau laiko.

M Paminėjote tuos būdus kuriuos renkatės. Ar tie būdai mokyti atėjo iš patirties, iš pasirinkimo, kodėl tokius pasirenkate, kaip jie atsirado pas jus mokyme?

IN06 Kadangi aš esu anglų kalbos mokytoja, mūsų vadovėliai, metodika paremta Oksfordo, Kembridžo metodikomis, jos nėra išmoktos mūsų universitetuose. Jos gautos iš seminarų, mokymų. Ir netgi mūsų vadovėliai sukurti tokiu principu. Dabar yra atnaujintos programos ir

jos atnaujintos būtent mūsų principu, anglų kalbos mokymo kur mes mokėmės trylika metų atgal.

M Ar jūs jaučiate, kad jūs kaip mokyta įsitraukiate į tuos procesus kuriuos inicijuoja aukštesnės institucijos, savivaldybės, ministerija?

IN06 Aš neįsitraukiau. Aš nesu apsigynusi mokytojos metodininkės kategorijos ir iki manęs tokie procesai neatėjo, gal ir nelabai domėjausi.

M O tada ar tada tenka kasdien susidurti su kažkokiais tais iš viršaus nuleistais reikalavimais, kurie mokytojo darbe atrodo nelogiški, ir ar išvis nereikalingi, bet reikia padaryti, nes tai prievolė?

IN06 taip, vienareikšmiškai susiduriu.

M Kaip jūs vertinat ar tai ateina iš mokyklos lygmens ar valstybinė strategija kurios mes laikomės, ji veiksminga arba neveiksminga?

IN06 Ne, tai ne mūsų mokyklos ar administracijos sugalvotos schemas. Pavyzdžiui geros pamokos protokolas: turi būti tikslas išreikštas, pamatuoti rezultatai ir t.t. Tai yra nuleista iš švietimo ministerijos. Čia aš nesutinku. Aš dirbu kitaip. Tačiau, kai ateina stebėti pamokos, stengiuosi parodyti tai ko jie norėtų gauti ir nori pamatyti.

M Ar jūs jaučiate tokį asmenybės susidvejinimą. Kartais norėtusi daryti savo metodais, kurie matosi veiksnius, laiko patikrinti, bet remiantis reikalavimais turi paklusti tarsi sistemai, parodyti tą rezultatą kurio iš tavęs tikisi. Kaip jūs, kaip mokytoja, jaučiatės dėl to?

IN06 Kada buvau tik pradėdanti mokytoja, mane labai teigiamai paveikė pensininkai mokytojai. Jie buvo pavargę, demotyvuoti ir puikiai mane išmokė padaryti tai ko reikalauja administracija. Na o dirbti kaip tau patogiu ir kaip tu matai asmeniškai prasmę, eksperimentuoti, žiūrėti kas tau geriausia, tavo mokiniams, tavo klasei. Taikei to mane puikiai išmokė.

M O tai kelia kokią įtampą iš esmės, ar jūs žinote kada bus tas pamokų stebėjimas ar tai gali atsitikti bet kada, ar yra įspėjama? Nes na tu turi išeiti iš tos rutinos, to komforto susikurto?

IN06 Oi, tai kelia didžiulę įtampą. Nuo pat pradžių kėlė įtampą ir tie senieji mokytojai puikiai parodė, kad tai vyksta retai, ir jie jaudindavosi irgi. Ir man dabar kyla įtampa kai kas nors ateina stebėti su tais savo protokolų lapeliais.

M Man čia būtų prasminga užčiuopti tą nesutapimą. Nes yra iš esmės tas nesutapimas ką mokytojas norėjo padaryti ir tarp to ko prašo. Ar Jūs kaip mokytoja galite įtaką daryti? Pavyzdžiui, sakyti: jūsų netinkamas metodas galbūt darykime taip. Ir ar į tai bus atsižvelgta ar yra vis tiek vienas kelias kuriuo einama?

IN06 Taip tai yra vienas kelias: vienas protokolas pamokos stebėjimui. Tai yra trys plusai, du minusai. Pamokos tikslas, priemonės. Tai yra vienas kelias pamokų stebėjimui. Gal taryboje ir buvo diskutuota, bet negirdėjau kad būtų svarstoma ką stebėti ir kaip ta pamoka turėtų atrodyti. Viskas imama akiai, nukopijuojama ir negalvojama. Na tiesa, mes esame valstybinė mokykla. Privačios mokyklos daro kitaip. Jos nekopijuoja, jos daro savo.

M Bet ar būdavo tokių situacijų kai, nebūtinai jūs, bet kiti mokytojai yra įtraukiami į tą strategijos ruošimo procesą?

IN06 Taip mokytojai yra įtraukiami į tas mokyklos moto, vizijos ir panašiai kūrimo procesus, dirbama grupėse. Bet čia apie pliką pamoką kalbam.

M Bet aš turiu omenyje apie tą ugdymą, tą ugdymo kokybės standartą, kaip jis turėtų atrodyti, ar čia yra tariamasi su mokytojais?

IN06 Aš nedalyvauju tokiose procesuose, ten daugiau dalyvauja metodininkai mokytojai, metodinių grupelių pirmininkai, tai aš to nežinau. Kai svarstoma mokyklos vizija tai dalyvauja visi mokytojai.

M Dabar mes kalbam pozityvesnę pusę .Kas jums kaip mokytojai užduoda didžiausią našta , kuri apsunkina profesiją, be kurios gal būtų lengviau vykdyti tam tikras pareigas?

IN06 Geras klausimas, niekada apie tai nepagalvojau. Gal viena iš tokių naščių, tai susidūrimas su tėvais: tai kartais būna neadekvatūs, sunkūs variantai. Tai galbūt šita našta.

M Daug kas mini, kad yra nemažas emocinis krūvis, atrodo kad ir patinka būti su vaikais bet būna įvairių atvejų ar tai tėvai, ar susidūrimas su mokyklos administracija, kuri ne visada žiūri palankiai į tavo eksperimentus, norus. Gal tada buvo kokių situacijų? Gal tai buvo su tėvais, gal nutikę mokyklos viduje situacijos Ir kas tada gelbėja, kai ta motyvacija, nukrenta ar net dingsta visai?

IN06 Buvo, gal tie sunkieji emociniai laikotarpiai, kai būna visokių požiūrių tėvų, kai jie sunkiai išsveria savo vaikų nesėkmes ir tada ieško kaltų. Ir, aišku, kaltina mokytoją. Tai tuomet manęs administracija nepalaikė. Jie atrado kur yra kaltė mokytojo, parodė, akcentavo tuos momentus. Tai čia buvo toks sunkus momentas. Tačiau kartu ir išgelbėjo: protingesnis direktorius. Tuo metu buvo laikinasis direktorius ir jis parodė situaciją kitaip ir mane tai išgelbėjo. Tačiau tas emocinis krūvis ir spaudimas tikrai didelis, tiek iš tėvų, tiek iš administracijos. Realiai ir mokytojai vienas kitam sudaro spaudimą, konkurenciją. Jaučiasi emocinio intelekto trūkumas.

M O kaip praktikoje, suprantu kad svarbu tas bendruomenės palaikymas, ar tai mokytojų bendruomenė, ar administracijos bendruomenė, mokyklos bendruomenė. Kokios tai situacijos kai pasimato tas nepalaikymo sindromas? Ar tai specifinės, ar tai kasdieninės labiau situacijos, kai atsiranda tas nepalaikymas?

IN06 Dažniausia tai specifinėse situacijose, ypatingose, kur į metus vieną kartą nutinka, o jei per metus nenutiko, tai labai džiaugiesi. O tų iššūkių visada būna, tiek su tėvais, tiek su kolegomis, nes tai yra žmonės, gyvenimas, ratas.

IN07

Interviu trukmė: 1 val. 12 min.

Nuotolinis interviu

M Ačiū kad prisijungėte. Pradėsiu nuo techninių dalykų: kokio dalyko esate mokytoja?

IN07: Vokiečių.

M Ir kiek metų jau dirbate?

IN07: Dvidešimt vieneri.

M Ir tai yra ta pati mokykla, ar tos mokyklos keitėsi?

IN07: Pirmoji darbovietė yra ta pati. Dar penkis metus buvau privačioje mokytoja, dabar esu irgi kitos mokyklos, progimnazijos, mokytoja irgi dar šalia pagrindinės.

M Ar tai privačios, ar valstybinės mokyklos?

IN07: Valstybinės, ir buvo privati, dabar liko abi valstybinės.

M Mano tikslas kalbinti mokytojus kurie dirba bendrojo ugdymo mokyklose, o ne privačiose, nes manau kad ten daugiau atsiskleidžia įvairiausių detalių. Tai jūsų patirtis, tokia jau leidžianti nuspręsti kad visgi esate ten, kur norite būti. Kalbant apie jūsų kelią į mokyklą ar tai buvo sąmoningas sprendimas ar taip atsitiktinai susidėliojo viskas?

IN07: Sąmoningas. Nuo vaikystės, jei grįžtant atgal, tai ir šiandien kalbėjome su mokiniais kaip aš atsiradau mokykloje. Ir kalbėjome dėl to kad viena kolegė planuoja dabar labai gražų dalyką padaryti. Ji tarsi nori kelti tą mokytojo profesijos prestižą, ją parodyti ir tiesiog siūlo mokiniams, kurie žinome, kad galėtų mus pavaduoti, tiesiog vieną dieną būti to dalyko mokytojais. To klausdama vienos vienuoliktokės, gal tu norėtum pabūti vieną dieną vietoje manęs? Tai ji taip sudvejojo ir sako: o tai jūs būtumėt kartu? Atsakiau, kad detalių dar nežinau. Tai irgi su tuo tikslu kad parodyti kas tai per darbas. Bet tos mergaitės sako, bet tai yra sunku... Taip, sakau,

tikrai nelengva. Tai grįžtant prie manęs tai taip ir gaunasi. Vaikystę prisimenant, tai mūsų vaikystės profesijos buvo baletas, policija, gydytoja ir mokytoja. Na dar ir buhalterė, tokie einamieji. Bet mokytoja aš atsimenu save labai tikrai ryškiai. Kai su draugėmis žaisdavome, būdavau mokytoja, turėjau pasidarius dienyną, kur atsiverti, su pavardėmis, na tie, senų laikų. Baigus mokyklą aš norėjau stoti į lietuvių kalbą, tai susijęs su kalba dalykas, neįstojau nes tada dar buvo stojamieji. Ir tada tėtis pasakė, niekur tu nevažiuosi iš to mūsų gimto Rokiškio. Pasiliksi, ir stosi į kolegiją, vokiečių kalbą ir taip ir buvo. Žodžiu, pedagogika taip, tik kad ne lietuvių kalba bet vokiečių.

M Toks buvo išjaustas sprendimas ir tada studijos ir po studijų iškart į mokyklą, ar buvo kitaip?

IN07: Aš studijų metu buvau išvažiavus metams į Vokietiją. Ten gyvenau, bet tai nesutrukė studijoms. Tiesiog atvažiavus aš išlaikiau eksternu praleistą medžiagą ir toliau studijavau. Ir iš karto po universiteto į mokyklą, kurioje dabar ir dirbu dvidešimt vieneri metai.

M Na ir tas pirmas susidūrimas nuėjus į mokyklą, ar ta realybė buvo ta pati apie kurią kalbėjote universitete, ar buvo kažkokių kitų patyrimų nuėjus į realią klasę, su realiais vaikais, realioje pamokoje?

IN07: Aš norėčiau išskirti tą dalyką, kad aš esu baigusi kolegiją. Pirma, aš baigiau Rokiškio kolegiją. Tai buvo keturi metai, kadangi tai buvo 1999 metai, tai mes buvom pirmieji kurie bandėme tą dalyką ir po to mus perėmė į išlyginamąsias studijas. ir ėjome iš karto į trečią kursą į pedagoginį universitetą. Mes buvom pirmieji tokie iš visos Lietuvos, tai buvo Marijampolės, Kėdainių, Klaipėdos, Rokiškio kolegijų studentai. Tai tiesiog aš labai džiaugiuosi ir mokiniams akcentuoju kad nereikia bijoti kolegijų, nes tada labai lengvai galėjau palyginti studijas ir praktiką kolegijos laikais ir universiteto. Tai tiesiog kai universitete buvom trečio kurso studentai, buvo tiesiog atskira grupė, o kitos trys kurie įstojo iš karto. Tai mes buvom daug sąmoningesni mokytojai, ir buvom jau po praktikų, nes mes jau kolegijoje atlikinėjome dvejų mėnesių praktikas. Aš tuo metu buvau atvažiavus į Vilnių, Gabijos gimnaziją, ir atlikinėjau praktiką. Tiesiog mes matėmės daug laisvesni prieš klasę, visai nebuvo baimių atsistojus prieš klasę. Įsivaizdavimas mokytojo darbo jis teigiamą turėjo požiūrį. Ir kai atėjau į universitetą, tai tada dar praktiką atlikinėjau Vokietijos gimnazijoje, ne Lietuvos. Ten aišku kita sistema buvo. Bet po universiteto, jau atėjus į mokyklą, kažko labai didelio ir kardinalaus nelabai jaučiau. Nes buvo grupėje studentų kurie tuo pačiu metu ir dirbo, ir studijavo. Tai ta branda, iš mūsų pusės buvom brandesni.

M Ir atėjus į mokyklą, ar tas asmeninis lūkestis jis kažkoks buvo, ar jis liko patenkintas ar nepatenkintas, dažniausiai būna toks romantizuotas vaizdinys apie mokytojo profesiją?

IN07: Nepaneigsiu, vis tiek esi mokytoja. Atsimenu, kai būdavo tokių niuansų: važiuodavai autobusu išsiimdavau darbus taisydavau, nes gyvendavau Santariškėse nuo geležinkelio stoties visas tas gabalas. Gal tam tikra prasme liko toks įsijautimas į realybę, bet per pasakos, to noro prizmę. Bet tai jau buvo realu. Aš gal žiūrėjau truputį žaismingiau į tą dalyką, tarsi į svajonę, bet tai jau buvo realu. O kad augimas pradžioje kaip ant sparnų, tas atėjimas viskas lyg ir gerai buvo, aš tikrai nenusivyliau. Ir aš turiu pasakyti kodėl, dėl to kad buvau priimta labai šiltai. Tai reiškia tiek direktorius, tiek pavaduotojas, tiek kolektyvas, jie buvo brandesni visi, bet visiškai nežiūrėjo, kad tu jauna, 24 metų. Buvo globėjiškumas, toks buvo pagarbos jausmas jautėsi, tas toks palaikymas jis tikrai turėjo pozityvų dalyką.

M Na ir tas laikas ėjo mokykloje ir vis dar eina, ar tam pradžios kelyje kas buvo, o gal nebuvo, tokie motyvacija sudrebinę veiksniai, ar buvo tokie lūžiniai etapai, kad nebūsiu mokytoja?

IN07: Aišku kad buvo. Ir juokingiausia, galvoju kodėl taip buvo, vienas iš pirmųjų tai finansinis niuansas. Tai yra žiauru, aš neturėjau daug pamokų, tai buvo startas, bet tie pirmieji metai tai buvo žiaurūs. Litais nežinau gal net trijų šimtų litų nebuvo, turėjau vienuolika ar dvylika pamokų ir realiai išgyventi tai žiauru. Ir po tų metų mane bandė išlaikyti, administracija siūlė

ir etikos pamokas, nes aš turėjau galimybę išeiti į kitą mokyklą, norėjo mane pasilikti, išsaugoti, sudarinėjo šiltnamį kad pasilikčiau. Aš pasinaudojau aišku ta galimybe. Bet tas buvo nesmagu, kadangi aš turėjau dėstyti etiką, nors realiai aš nežinau to dalyko, nesimokiau. Bet kadangi galiu šnekėti ir šnekėti įvairiomis temomis, tai mokiausi. Buvo vadovėliai, remiantis pagal kažką, mokiausi kaip dirbti. Tai šitas dalykas buvo ne labai smagus. Atsimenu, dar dirbau pusmetį antroje internatinėje mokykloje prie Nemenčinės žiedo, buvo Saulėtekio pačiam gale, ten vaikai be tėvelių arba tie, kurie ten gyvena. Atsimenu buvo mokytoja kuri sako- va vaikus vešiuosi į futbolo varžybas. Galvoju kaip taip gali būti, bet paskui išsiaiškinom, kad vyras gerai uždirba. O jai patinka tas darbas ir ji tą dalyką daro iš idėjos, tiesiog ne dėl pinigų, o dėl to, kad jai patinka. Nes, na tą finansinį pagrindą šeima gauna iš vyro pusės. Tuo metu, atsimenu, man susidėstė tokia mintis: norint dirbti mokytoja tu tą dalyką gali daryti, bet turi turėti gerai uždirbantį vyrą. Nes realiai iš pedagogo algos pragyventi yra sunku. Tai buvo toks minusas iš finansinės pusės, o jau vėliau kadangi aš ištekėjau, pradėjau lauktis sūnaus, ir išeidama į dekretą, sakiau, kad aš negrįšiu į tą mokyklą, bet aš grįžau į ją. Tada po penkių metų išėjau dukros auginti irgi galvojau, negrįšiu į tą mokyklą, gal ką sugalvosiu, gal kažkur kitur ir vėl aš grįžau į ją. Tai ir klausimas, ką aš ten darau jau dvidešimt pirmus metus. Juo labiau, kad ir privati kvietėsi ateiti, bet aš vis tik neišeinu, esu šalia bet ir gyvenu kitur. Tas kitur, taip per dvidešimtą metų aš turėjau tris vadovus kurie labai skirtingi toje mokykloje, kur irgi buvo daug vidinių kovų. Mačiau abejingumą tiek iš kolegų, tiek iš administracinės pusės, nori kažką veikti, bet vis atsimušį į sieną, toks įspūdis kad eini prieš traukinį su šakėmis. Ir tada atsirado galimybė nueiti ir pavaduoti kolegę į privačią mokyklą. Aš ten gavau labai daug atsakymų, ir tiesiog tada realizavau save iš tos pusės, kas mane kankino valstybinėje mokykloje. Valstybinėje mokykloje atidirbdavau ir išeidavau, o privačioje mokykloje aš pasikraudavau, išmokdavau. Žodžiu taip ir tada aš radau tą disbalansą. Dabar esu valstybinėje mokykloje, daug kas pasikeitė. Pasikeitė požiūris, radau labai daug atsakymų į sau kilsius klausimus, kažką pakeičiau ir kol kas viskas gerai.

M Ar bandėte nagrinėti tą motyvaciją po tu krizių, išeinant iš tos krizės, kokie moderatoriai, privačioje mokykloje kitoks požiūris, kita ugnis, užsidegimas?

IN07: Taip, ten yra kitas jausmas. Buvo tas dalykas. Kad ir privačioje, kai aš atėjau, ten traktuodavo kad vaikai kitokie, ir atsakymas būdavo: vaikai visur yra vienodi. Ir tą dalyką sakiau pradžioje, o po poros metų pamačiau, kad na ne, vaikai truputėlį skirtingi. Tai ties šia vieta, ir paskui, jeigu nori kažką padaryti tai reikia kad ir pavyktų, reikia visų pirma bendruomenės sutarimo ir tą turi daryti visi. Kaip sutariam, taip ir darom. Ir čia atsiranda požiūris, kur man visą laiką sakydavo: ar tu neturi kas veikti, ar tau reikia problemų, ar tau gaila parašyti vaikui ketvertą? Ir mane tokie dalykai visai išmušdavo iš vėžių. Žinoma man negaila, bet esmė kad tas ketvertas yra žinios, kurios vertinamos ir mokinys realiai turėtų jas parodyti. Aš su direktoriaus nuomone nesutardavau ir dabar nesutariu. Jeigu mokinys atėjo į klasę ir užrašė ant lapelio savo vardą ir pavardę, jūs jau turite rašyti ketvertą. Nieko panašaus, man tai visiškai nesuprantami dalykai. Tai tas motyvavimas, jei visi kalbėtume ir skleistume tą pačią informaciją, laikytumėmės sutarimų, nors ir kiekvienas turim asmeninę nuomonę, bet yra dalykų kur turi būti visiems vienodi. Ir tas susikalbėjimas, to egocentriškumo nebuvimas, nes tiek daug matau savo kolegose pasipuikavimo savimi arba nepasidžiaugimo kito kolegų atžvilgiu. Yra toks dalykas ir jis tikrai nemotyvuoja.

M Ir čia labai geras aspektas apie tą egocentriškumą. Gal mokytojais ne visada yra linę dalintis ir čia gal labiau tokios asmeninės savybės. Ar jūsų praktikoje yra kažkoks susidūrimas su tuo, ką ministerija iš viršaus nuleidžia ir tarp to ką jūs, kaip mokytoja norit įgyvendinti?

IN07: Tie dalykai yra labai eskaluojami. Kadangi esu Lietuvos Vokiečių asociacijos narė ir valdybos narė, aš dalyvauju ir tame susirašinėjime tiek ministerijų tiek nacionalinės agentūros. Tie visi niuansai, tos naujos bendrų programų siūlymuose ir pokalbiuose ir diskusijose irgi ėjo kalba kad reikia palikti laisvės mokytojui pasirinkti, o nerėminti visus tuos dalykus. Aišku iš mūsų tos kalbinės pusės Europos metmenimis, kuriomis ne tik mes, bet ir Europos sąjunga

remiasi. Man galbūt kaip užsienio kalbų mokytojai, ypač vokiečių kalbos, yra lengviau. Tie patys lietuviai jie irgi kurdami programą remiasi tuo ką daro Europoje. O Europoje visos leidyklos, kur mūsų vadovėliai leidžiami, jie vis tiek žino pagal programas, pagal temas ir visus niuansus yra daroma ir kuriama. Aš tikrai ką galiu daryti tą ir darau, varijuuju. Ir pridedu prie to kas yra, ir aš niekada nesakiau ir nesakysiu, kad išeiti knygą arba dirbti pagal programą. Kodėl aš tą dalyką galiu daryti: todėl kad pas mane dvyliktojų egzaminus laiko ganėtinai mažai, vienetai ir tai ten kas antrus metus. Mažai vaikų, ir yra taip, kad einant į vienuoliktą klasę yra užduodamas klausimas: ar tu laikysi egzaminą vokiečių kalbos ar ne? Kodėl aš tai darau, kad truputį aš keičiu požiūrį į mokymą, į medžiagos pateikimą, nes kalbam apie egzaminus, apie tą patį formatą. Jeigu mokinys nelaiko egzaminu tada dirbama atsižvelgiant į jo norus, į jo pageidavimus ir tada aš taikausi prie mokinio. Kokiais šaltiniais aš tą darau? Pas mane biblioteka didelė ir naujausia, o vadovėliuose tos temos kartojasi. Duodu galimybę pasirinkti temas, kokios jam svarbios, nes jei žmogus mokosi kalbas, tai gal ir turi tikslą susikalbėti. Akcentuoju tą dalyką. Jeigu mokinys pasirenka laikyti egzaminą, tai mano atveju yra labai specifiška, kadangi mokykla yra specifiška. Pernai mokiau mokinį kuris yra gimęs ir penkiolika metų gyvenęs Vokietijoje ir jis laikė egzaminą. Mes su juo kalbėjome kaip su gimta kalbiu, džiaugiuosi kad įstojo į Vilniaus universitetą ir mokosi vokiečių kalbą. Šiais metais turiu mokinį, kuris namuose su tėvais kalba vokiškai, bet nėra buvęs Vokietijoje. Vien dėl to kad tėtis arabas, mama lietuvė, kurie susipažino Vokietijoje. Tas vaikas kalba, mokosi rašyti taisyklingai, skaityti, suprasti. Nes jo šnekamoji kalba buitinio lygio. tada mes tada einame į švaresnę, taisyklingesnę vokiečių kalbą. Mano pusėje yra specifiniai dalykai, aš nesu ta rėminė mokytoja. Mano darbas, temos yra planuojamos, bet aš esu labai lanksti, žiūriu į mokinio gebėjimus, mokinio pageidavimus, labiau aš derinuosi prie mokinio negu jis prie manęs.

M Labai įdomus aspektas. Kalbos mokymas turi tam tikrą vertybinę žinutę kurią mes perduodame. Ar čia jaučiate kokį disonansą, ką jūs norėtumėte perduoti vertybiškai ir tai kas yra formuojama programos? Kaip ir minėjote, yra kažkokie europiniai standartai, kaip tai dera ar nebūtinai su jūsų norais?

IN07: Aš tą dalyką įgarsinu, dar jie šalia mokosi ir anglų kalbą, yra mokinių kurie rusų kalbą pasirenka. Čia vėlgi yra niuansai, tai jie žino kas tai yra ir kaip yra. Iš mano pusės, kadangi aš esu ambasadorė vokiečių kalbos, nešu tą kalbinę žinutę. Ir dabar, su Getes institutu, aiškiname, kad reikia mokytis kalbų. Aš esu daugiakalbystės šalininkė, reikia mokėti kalbą, bent jau susipažinti su ja turėti kabliuką, kad jei gyvenime prireikus, atsiras motyvacija dar didesnė ir noras ją įgalinti. Būtent ta praktiką ir vartoti, aš darau reklamą, noriu perteikti tą žinią. Aš remiuosi žiniomis, faktais ką žinau, kad tai yra labai gerai ir visą laiką skatinu. Juo labiau lietuvių šeimose, pas mus vaikai moka mažiausiai tris užsienio kalbas. Tai jiems didelis plusas. Jeigu dar ir vokiečių kalbą prisidės, tai džiaugiuosi.

M Jei kalbėtume iš asmeninės patirties, mokytojo tapatybė tarsi iš dviejų dalių susideda; viena ta dalykinė, šiuo atveju vokiečių mokytoja, o kita mokytojas kaip toks. Ar jūs jaučiate, kad kažkokiuose situacijose tos tapatybės keičiasi ar persidengia?

IN07: Aš esu vokiečių kalbos mokytoja, bet ir mokytoja. Aš nešu vokiečių kalbą, man tai yra pirmoje vietoje. Nesvarbu kaip išgyvenome, kiek išgyvenom, čia kalbant apie vokiečių kalbos mokytojus: aš einu tiesiai tuo keliu. Bet aš esu mokytoja, ir tai nori ar nenori, tai ant kaktos parašyta. Pati save pagaunu daug kur, ir kas smagiausia tai per vaikus tai atsitinka. Jeigu yra vaikas, tai man nesvarbu ir visiškai nėra problema jį užkalbinti, ir aš tarsi mėgstu net spręsti problemas su jais nenusisukant.

M Kas tada yra tas motyvatorius, tie dvidešimt vieneri metai mokykloje? Mokykla išgyvena visko: ir viduje ir išorėje, tai kodėl jūs vis dar čia esate, kas tas motyvatorius?

IN07: Tai tas motyvatorius yra dėl ko. Dėl vaikų, tikrai dėl vaikų. Privačioje mokykloje dirbdama sakydavau: yra kolektyvas, yra kolegijos ir tas vidinis gyvenimas, ta filosofija man tiko. Ir žinoma vaikai, nes tu dirbi su jais. Bet jeigu tu nori gerai jaustis, turi būti ryšys su vaikais. Kodėl taip ilgai esu: nes yra vaikai, ryšį su vaikais turiu, ir tada tiesiog jaučiuosi atsakinga prieš

vaikus. Šiais metais kvietė privati mokykla, nepavyko susiderinti tvarkaraščių ir aš labai atvira širdim, tiesiog neskaudančia, pasakiau ne. Ir aš likau ten kur buvau, nes man reikia savo vaikų, ir jiems duotų pažadų, vilčių, kad mokysimės per *appsus*, pagal naujus vadovėlius. Aš *kaifavau*, mes tarėmės, kad bus nauji vadovėliai. Netgi turiu istoriją, kai juos mokė kita kolegė ir jie buvo labai nelaimingi. Aš jų negaliu išduoti. Tai pagalvojus, galima traktuoti kaip auką. Bet jeigu aš sąžininga savo nuostatom, savo vertybėms tai man aplinkiniai nelabai įtakos daro. Nes aš esu atvira, nes aš elgiuosi taip, kaip norėčiau, kad ir su manim elgtųsi.

M Tai remiantis tomis emocijomis, ta filosofija, kas yra tas geras mokytojas, kas svarbu tam geram mokytojui?

IN07: Tą klausimą aš neseniai uždaviau savo aštuntokei dukrai. Tas mano atrasta irgi privačioje mokykloje: svarbiausias dalykas tai turi būti ryšys, visų pirma, jeigu nebus tarp mokinio ir mokytojo ryšio, tai tada mes kalbėsime skirtingomis kalbomis. Tada mokytojas gali sausai praeiti pagal programą, ir jei nesupranti, tai apsisukam ir viso gero. Man taip nėra. Aš matau kiekvieną vaiką asmeniškai, matau jo augimą. Labai stengiuosi, kad tas vaikas suprastų ką aš aiškinu, kaip tą kalbą kokiais būdais galima įvaldyti. Aš jam įrankius duodu, ir jeigu vaikas nori, o tokių būna dauguma, jie tą perima iš manęs. Ir tada įvaldo, tada mes po truputį augame. Kalbant apie gerą mokytoją tai turi būti ryšys, ir pats mokytojas asmenybinis, charizmatiškas. Turi turėti tam tikrus dalykus, kurie leistu jam būti savo dalyko žinovu, profesionalu. Ir kartu uždegti vaikus ir vesti. Mano mokiniai yra sakę: jūs esate labai faina mokytoja, bet mes vokiečių kalbos nemylime. Ir tada suprantu, kad jie vertina, o ir aš kartu, tą mokytoją labiau kaip asmenybę. Ir dalykinį tą požiūrį perkelia į antrą vietą. Jei pavyktų tuos dalykus išlaikyti viename lygmenyje, tai manau ir būtų idealus atsakymas kas yra geras mokytojas.

M Tas kalbant apie tą gerą mokytoją, tai ateina iš kažkokių įtakų. Ar susidaryti tam gero mokytojo portretui turėjo įtakos patirtys privačioje mokykloje, kalbos apie mokytojus medijose, kur dažnai kalba vienu rakursu apie mokytojus. Ar jaučiate, kad tai padarė kažkokios įtakos, būtent išorės požiūris į mokytoją ir ar tai turėjo įtakos formuluotei kas yra geras mokytojas?

IN07: Kalbėjimas garsiai - taip, tai daro įtaką. Bet dabar, kai bandoma iki 2025 metų padaryti tą prestižą, tai aš dabar matau, kad mes keičiamės pamažu. Yra labai gerų ir aš tikiu, ir žinau, tik negalėčiau įvardinti ar ir valstybinių mokyklų yra labai fainų. Bet gerą mokyklą sudaro branduolys, t.y bendruomenė, mokytojai. Jeigu jie daro viską vieningai tai ir pritraukia iš aplinkui: ir mokytojus, ir mokymasis, ir sėkmes. Tėvai irgi labai didelę rolę vaidina. Ir dar daug matau mokytojų kurie netiki savo darbu, ir kaltina aplinkinius. Ir dabar pastebimas tas jaunimo atėjimas į mokyklą mokytis. Tai manau jie jaučia, kad turi tą gyslelę. Tik jiems reikia padėti prigyti toje bendruomenėje. Dar ir požiūris į pedagoginę aukštąją mokyklą nuvertinamas.

M Jeigu reikėtų išrašyti receptą ateities švietimo sistemai, kas galėtų kažkokį pokytį kurti, atnešti kažką naujo į mokyklą, kas būtų tie atramos taškai kad ta mokykla gyvuotų? Suprantu kad tai yra žmonės, ir dar kažkas?

IN07: Kas tai atneš? Tai patirtys, praktikos. Mano nuomone, yra fantastika, kai buvę tos mokyklos mokiniai sugrįžta į mokyklą mokytojais. Tai reiškia, kur jie pabaigė pirmą rimtą mokslą dvylikos metų, jie grįžta į ten pat, ypač jeigu jie gavę patirčių studijų metais, pakeliavę, gal sugalvoję kažką naujo. Jie atneša tą nebijojimą. Su mūsų švietimo sistema, po rinkimų žmonės ateina į ministrus jie turi vienokią viziją, jie galėtų daug dalykų padaryti, bet jie susiduria su politika. O tai reiškia apribojimai, prieštaravimai, tai yra nepritarimai, tai yra daug kas. Ir vėl gaunasi kaip visada.

M Ar teisingai girdžiu, kad jie norėdami atnešti kažką naujo vis tiek atsitrenkia į sieną, ir tas pokytis neįmanomas?

IN07: Jei jis ir įmanomas, tai su įvairiausiais prieštaravimais. Vis tiek jie yra atakuojami iš visų pusių, tai mokytojai, tai profsąjungos, tai dar kažkas. Nežinau, kad kažkas būtų priimta greitai ir vieningai. Kažkas kažką po truputi įneša, bet ateina kitas ministras ir vėl anuliuoja. Tai politika. Bet mes žiūrime kaip sekasi kitom šalim, mokomės iš kitų šalių bandom sau prisitaikyti.

Man atrodo kad mums ne visai tinka tai kas tinka Amerikai, Suomijai, Japonijai. Bet aš negaliu pritarti nuomonei, kad kas tinka Amerikai, tai tiks ir mums. Mes turi prisitaikyti tas dalis, kas tinka mums.

M Ar teisinga suprantu, kad Jūs jaučiate tarsi kažkokį pažadą iš viršaus?

IN07: Taip, tam tikra prasme. Gerai išvertėte mano mintis.

M. Ačiū. Labai įdomu girdėti. Ir tikiuosi, ateityje susikertančių keliu.

IN08

Interviu trukmė: 55 min.

Nuotolinis interviu

M Eikime prie dalies kuri yra daugiau apie jus. Dar susitikom ir dėl to kad jūs kaip mokytoja svarstote apie savo mokytojo vaidmens baigimą?

IN08: Tikrai taip. Pastarosiomis dienomis aš pradėjau svarstyti ar aš noriu likti mokykloje. Nors pedagoginė patirtis kaip dirbu mokykloje nėra didelė, dirbu keli metai. Buvau pradėjus svarstyti, kad apskritai mokytojai kilti karjeros laiptais nėra galimybės, tai specialybė kur tu esi savo vietoj, bet didelių karjeros perspektyvų nelabai yra. Taip gali kategoriją pasikelti, bet tai vis tiek tas pats mokytojas, atlyginimas didėja pakankamai minimaliai. Pagalvojau ar tai ir yra tas darbas kurio aš noriu? Kuo toliau tuo daugiau to popierizmo ir tai mane, kaip jauną mokytoją, labai atgraso. Aukštosiose mokyklose tave moko kaip dirbti su mokiniais, viskas tvarkoje, bet tik dalis tavo darbo yra su mokiniais. Visai kita dalis yra popierizmas, darbas su administracija, darbas su tėvais, ko tavęs neišmoko ir kiekviena mokykla turi savo sistemą ir tiesiog ką noriu tą darau. Turiu tokių minčių vis dėlto ar likti, nes dabar turiu ketvirtokus, esu pradinių klasių mokytoja, tai tokių pamąstymų yra atsiradę.

M Dar truputi patikslinsiu faktus: kiek metų jau esate mokytoja?

IN08: Kad savo klasę turiu tai yra treči metai, šiaip dar esu mokykloje dirbusi studijų metu, bet prailgintos grupės mokytoja. Bendroje sumoje jau penki metai kai pedagogo darbe. Savo klasę, kaip pati viena dirbu, tai treči metai.

M Ir dirbate pradinėje mokykloje?

IN08: Taip.

M Ir tai yra didmiesčio, miestelio mokykla?

IN08: Didmiesčio.

M Trys metai pakankama kad pamatytum tuos mokslo metus, ir minite kad yra tokie keli susidūrimai tuo kad yra daug to administracinio darbo. Ar teisingai suprantu lūkestis buvo ne visai toks, prieš ateinant į mokyklą, kaip įsivaizdavote darbą prieš?

IN08: Kiekvienas žinom kad bus to darbo, bet pats pateikimas, aš bent jau savo mokykloje, kai pradėjau dirbti, nepajaučiau to tokio palaikymo, kad jauną mokytoją nuvestum tuo keliu, kad va dabar toks dokumentas reikalingas, kam jis reikalingas, kaip jis turi atrodyti. O mums pasakomas pavadinimas, ir temokytojaus verskis per galvą kad tu sužinotumei kaip jis atrodo, pats pasidarytum. Tau pasakoma kad reikia, bet kam to reikia, kodėl to reikia, kaip turi atrodyti -tu turi žinoti. Suprantu kai dirbi dešimtmetį viską turi, tau viskas aišku. Bet pradedančiajam mokytojui tas popierizmas, kai nieko neturi, neišivaizduoji kaip tai atrodo ir tau reikia padaryti kažkokį dokumentą ar aprašą. Aš neišivaizduoju kaip tai atrodo ir kad, man atsiųstų pavyzdį kaip tai padaryti. Nėra to žmogiškumo, supratimo, kad visi mes pradedam dirbti. Kai pavyzdžiui keičia kažkokius darbuotojus, pvz. administracija, tai tu turi buvusį kolegą, kuris tave keičia ir tave apmoko, o mokytojas - tai eik ir dirbk savo darbą. O kas tame darbe dar reikia daryti ir tie popierizmai- tai čia jau niekas neapmoko. To administracinio darbo daug ir kartais atrodo bergždžio, kadangi nėra bendros vieningos sistemos visose mokyklose, vienoj reikia, kitoj

nereikia, ir atsiranda toks susipriešinimas net tarp pačių mokytojų ir administracijos. Galvoji kodėl mano mokyklos administracijai reikia, o kitos mokyklos administracijai nereikia. Pradedi svarstyti gal tada mokykla netinkama, gal reikia keisti, bet ar tai yra problemos sprendimas, gal kitoje mokykloje kitų dalykų prašo. Toks neaiškumas bent jau pradedančiajam mokytojui yra labai sakyčiau didelis.

M Šiuo atveju, tas pradedantysis mokytojas bent jau pirmus metus turi gauti mentorių. Ar jūs jautėte kokią pagalbą?

IN08: Visiškai tikrai nejučiau. Po metų, kai turėjau metinius pokalbius, pasakiau kad atkreipkite dėmesį, tai po kitų metų kiti mokytojai jau turėjo. Buvau palikta likimo valiai. Bet kadangi esu drąsi, pati klausiu domiuosi. Ir man nesvarbu, ar tai direktorius ar pavaduotojas, man nesvarbu, ir aš eisiu pas tą kas man atsakys. Mano asmenybė tokia kad eisiu klausiu tol kol aš išsiaiškinsiu, nes yra tokių mokytojų kurie neina neklausia tiesiog tyli. Aš asmeniškai negavau tos mentorystės, nebuvo jos ir tikrai man jos truko. Po to kolegės turėjo, bet kokios kokybės ta mentorystė negaliu pakomentuoti.

M Grižtant tada žingsniu atgal, Jūs studijavote ir pedagogiką. Ar pasirinkimas eiti į mokyklą, baigus studijas, buvo sąmoningas, kokios to priežastys?

IN08: Sąmoningas, iš kur tas noras negalėčiau pasakyti, gal tiesiog augau tokioje aplinkoje, mama dirbo mokykloje bent mokytoja. Nors mane ir stengėsi atkalbėti nuo mokytojo darbo, sakydavo nerasi darbo, mokytojų pilna. Dabar apsivertė aukštyn kojom, mokytojų trūkumas didelis. Po bakalauro baigiau dar profesinę mokyklą, tai sako gali eiti pagal kitą profesiją. Bet ne, aš žinojau kad aš renkuosi pedagogikos kelią ne veltui, man tikrai patinka dirbti su vaikais, su jaunimu, po to baigiau magistrą su pedagogika, man patinka čia. Kitokio kelio galbūt sunkiai matyčiau, tai yra geriausia ką aš sugebu ir dėlto aš rinkausi tą laisvę dirbti su vaikais. Aš visada sakau, ta tabula rasa, švari lenta, kur tu gauni ją ir suformuoji asmenybę. Tai man tokia vidinė motyvacija kai tu formuoji asmenybę. Ir studijų metais esu dirbusi ir jaunimo darbuotoja, savanoriauju su jaunuoliais, ir su mokinių taryba esu dirbusi, ir darželyje esu dirbus. Tas jauno žmogaus amžius yra mano vieta, aš noriu čia dirbti, bet yra tokių niuansų kai nesijauti vertinamas, tavęs nevertina, gal administracija ir vertina kitaip galvoja, gal ir labai vertina, bet tu nesijauti tiek įvertintas, nesi pastebėtas, kad ir nors žodžiu pagirtas. Ir tas priveda prie to, kad svarstai kitas galimybes

M Yra studijos, tada kažkokia praktika ir tada jau grynas atėjimas į mokyklą. Ar buvo tas kad turėjote kitokį lūkesti, bet atėjote į mokyklą susidūrėte su realybe, ar tai buvo kitokia negu įsivaizduojami lūkesčiai?

IN08: Tikrai taip. Studijų metu per praktikumus mes einame į tobulas pamokas, matom kaip tobulai praveisti pamoką, kaip tobulai visą tai padaryti, kaip tobulai turėtų vaikai elgtis. Bet realybės mums niekas neparodo. Kaip vyksta eilinė pamoka, o ne parodomoji pamoka. Kaip vaikai elgiasi, kiek klasėje yra specifinių poreikių vaikų, jei tai prestižinė mokykla galbūt tų specifinių yra mažiau, o paprastoje mokykloje jų yra daugiau, nėra galimybės jų pasirinkti. Man kaip mokytojai tuos pirmus metus trūko patirties, kaip su tais specialiujų poreikių vaikai elgtis. Na nes klasėje jų daug ir dažnai be padėjėjo dirbu, o dabar dar ukrainiečiai mokiniai. Tai vienas tas pats mokytojas turi labai daug diferencijuoti visiems tiek gabiems tiek negabiems vaikams, nes yra labai daug gabių vaikų ir specifinių poreikių ir dar ukrainiečiai, tai darbo labai daug vienam mokytojui su tokiomis sudėtingomis klasėmis, kurių dar labiau padaugės, kai visi mokiniai turės būti vienoje klasėje ir nebegalėsime vaikų išskirti į kitas mokyklas. Ir be abejo, ta eilinė pamoka, to labai trūko. Ne per visas panikas reikia rodyti cirką.

M Kalbant apie tą naštą, trys metai buvo laikas pasimatuoti mokyklą ir ar tai tikrai ta vieta, o kas uždeda tą naštą kas kelia didžiausią abejonę. Minėjote karjeros galimybės turbūt, bet ar yra dar kažkas?

IN08: Aš galiu kalbėti tik iš savo perspektyvos. Kadangi esu jauna, man pirmus metus, gal pirmą pusmetį, tas toks mokinių tėvų požiūris- ką tu čia išmanai esi jauna, nieko tu nežinai, aš

geriau žinau . Neturėjau klasėje super mamų, super tėvų, bet supuolė vaikai sudėtingesni, tai tas ant to sužaidė. Iš tikrųjų tos pačios administracijos nevertinamas, kai darai, stengiesi dėl tos pačios mokyklos, dalyvauji konkursuose užimi prizines vietas. Atrodo garsini mokyklą, o niekam tai nerūpi, tik tau pačiam. Ir jokios padėkos.

M O kas motyvuoja, gal yra kokie motyvatoriai, gal čia prisideda it tai dėl ko pasirinkote pedagogiką, ar yra dar kokių momentų kas yra tos didžiosios motyvacijos?

IN08: Motyvacijos likti?

M ir būti.

IN08: Asmeniškai mano šeima, nes jie mane vertina tai ką aš darau, tai ką pasidalinu, tai šeima, artimiausi žmonės. Galbūt draugų požiūris į tai, kad esu mokytoja ir jie suvokia koks tai sunkus darbas. Tie patys vaikai. kai matai kad jie džiaugiasi ir tie patys tėvai gali būti motyvatoriais. Pirmus mėnesius susidūriau su tokiu truputi atsargiu požiūriu, bet dabar jie žiūri kitaip, ir jie neužlipo man ant galvos. Tai tokie dalykai, tai ką pats susikuri, jie nėra iš išorės, jei pati nesusikurčiau tai nežinau ar būtų kas motyvuoja. Bet vaikai yra tas išorinis motyvatorius.

M Tai tas motyvatorius yra asmeninė privati aplinka ir tuo pačiu vaikai?

IN08: Taip. Pats jausmas, džiaugsmas kai matai, kaip vaikas nuoširdžiai džiaugiasi kad mes darom kažką , einam kažkur. Čia vidinis toks pasiekimas, kad vaikui yra gerai, vaikas išmoko, bendrai kad ir testą gerai parašė, aš jau džiaugiuosi. Tai tokie maži dalykai, ta pati šviri lėta-vaikai, kai gali juos pripildyti informacijos ir jie išmoksta ją. Tada jaučiuosi kad mano darbas buvo ne veltui ir mes mokėmės. Tai va toks tokia ta motyvacija.

M Kalbant apie informaciją, jūs dirbate pagal programas, programos jau yra parašytos, aišku mokytojas turi individualią teisę kažką pasidaryti kaip jis norėtų, bet iš esmės jis perduoda jau tam tikru kampu suformuotą žinutę. Ar kyla jums vidinių konfliktų, o gal kaip tik padeda bendrosios programos pasiekti rezultatų, koks santykis su tomis bendrosiomis programomis kurios tarsi nuleidžiamos iš viršaus?

IN08: Jos yra nuleidžiamos, dirbu dabar su senesnės leidybos vadovėliais tai yra pagal tą pačią programą parašytus, mačiau tiek vienus tiek kitus . Pvz. dabartiniai vadovėliai jie yra gabiems vaikams skirti , o vidutiniams ir silpniems vaikams jiems yra per sunkūs. Vaikai nesupranta teksto, nesupranta įmantrių žodžių. Tas ėjimas prie naujų vadovėlių vien tik tam, kad jis yra naujesnis, dažnai naujame vadovėlyje yra mažiau praktinių užduočių kad ir lyginant matematikos pratybas. Jose užduočių vos keletas, daug piešinukų, žodžių, ir vaikui tos pačios praktikos nelieka. Tas vadovėlių pasirinkimas pagal programą tau padeda, tikrai padeda, nepasimesti, žinai ką konkrečiai tu turi išmokyti, sisteminiams einant nuo vieno prie kito. Tik dabartiniai vadovėliai kurie yra išleisti, bent jau mano klasėje paėmus, yra aštuoniasdešimčiai procentų vaikams per sunkūs. Žinoma, yra kurie gabūs, kurie papildomai dirba, bet didžiąjai daliai jiems yra per sunku. Tai va, kai kur padeda, kai kur kliūna.

M Būna ypač vyresnių klasių dalykininkų tam tikros programos neša tam tikrą naratyvą. Pasakojama apie tai koks turi būti pasaulis, apie tai kas turėtų būti pasakyta. Pasaulio pažinimas pradinėse klasėse neša kažkokią žinutę. Ar pavyzdžiui jūs jaučiate kad tai sutampa su tuo kad jūs kaip mokytoja norėtumėt duoti vaikams ar tai kažkoks svetimas dalykas, kažkokia svetima programa kur jūs esate vykdytojas tas kuris tik perduoda tas žinias, bet ne kūrėjas?

IN08: Kai kuri informacija, mano nuomone, šiuolaikiniam vaikui nėra tokia aktuali kokia buvo seniau, nes tie patys vadovėliai, ta pati informacija, lyginant tiek naujesnius tiek senesnius vadovėlius, jie yra labai panašūs. Pati informacija tarkime, pasaulio pažinimo ji yra kintanti. Taip pat per lietuvių kalbos pamokas aš leidžiu vaikams naudotis taisyklėmis , turime atskirą segtuvą kur yra taisyklės, nes šiuolaikiniam vaikui to nereikia iškalti tiek mintinai kiek reikėjo prieš dvidešimt metų tam pačiam vaikui. Mes turime vaiką išmokyti ieškoti informacijos šiuolaikinėje visuomenėje, nes jis turi galimybę ją susirasti. Jeigu jam reikės, jis susiras. Bet jeigu jis nemokės ieškoti, tai vienas net ir turėdamas tas taisykles nemokės pasinaudoti tomis taisyklėmis, o kitas puikiai mokės. Matau jei kas sudėtingesnio, leidžiu naudotis taisyklėmis ir

rezultatai jie nepakinta. Net ir turint taisykles tas vaikas kuris mokėjo, jis ir mokės naudotis taisyklėmis, mokės ieškoti informacijos, o tas kuris nemoka, kad ir prieš nosį padėsi taisykles jis nematys. Mūsų sistema vis dar moko vaiką viską kalti mintinai, o nemoko ieškoti informacijos patiems. Tai tas galbūt kertasi su mano požiūriu, nes nematau prasmės, reikia kad suprastų, o ne mokėtų atmintinai ir mokėtų paaiškinti savais žodžiais. Čia nekalbu, kai reikia mintinai eilėrašti išmokti, atmintį lavinti reikia. Tas pats pasaulio pažinimas: vaikas turi sugebėti atpasakoti, pateikti pavyzdį ar dar ką. Pavyzdys čia iš lietuvių kalbos, pradinukų gal neatkreipiau dėmesio, bet iš vyresnių klasių prašo parašyti savo nuomonę, ir kažkoks klausimas. Tarsi prašo parašyt savo nuomonę, o ji turi būti būtinai tokia kokia turi būti. Tai kam tu prašai, prašo tavo nuomonės, bet ta nuomonė turi būti būtinai iš vadovėlio. Tai va tas prasilenkia su logika. Dar kažkas panašaus, tarkim Iš dorinio ugdymo, iš emocinio ugdymo temų, nes pradinukai irgi turi emocinio ugdymo pamokas. Tai iš tikrųjų programos parašytos kartais prasilenkiant su logika, su dabartiniu vaiku kuris nėra iš tobulos šeimos, ir kur tobulas vaikas, augęs visiškai kitaip. Mano mokykla yra rajone, kuris tik pradeda atsigauti, kur puse klasės yra vaikų iš nepasiturinčių šeimų ir labai jaučiasi ne vien iš finansinių, bet apskritai vaiko raida buvo visai kitokia, nieko nematęs, niekur nevažiuavęs ir kai pasakoji kad vaikai kažką daro, jiems atrodo kaip iš kosmoso, jiems atrodo kad kažkas kažkur gal ir daro, bet mūsų tai neliečia. Tie vadovėliai yra parašyti taip, kad atrodo, kad ateita į tobulą mokyklą, kur yra tobuli vaikai. O kad už gatvės yra mokykla kur visai kitokie vaikai, ir tas prasilenkia su logika. Dažnai būna nuleisti planai Vilniaus mokyklų orientyras, o kad kiti miestai, miesteliai, kaimo gyvenvietės gyvena visai kitokiu ritmu, visai kitokiais dalykais ir turi vis tiek lygiuotis į tą tarkim sostinės vaiką, pagal kurį yra viskas traktuojama, tada vaikui pakankamai nelogiška, tada jisai pradeda kelti klausimą kodėl, kam mums to reikia, čia ne apie mus. Čia toks susipriešinimas galbūt būtų.

M Tai iš esmės jeigu kažkiek pajudinus, pakreipus programas kurios yra duotos, ugdymo kokybė nuo to nenukenčia?

IN08: Ne, tikrai ugdymo programa nuo to nenukenčia. Net tie patys vadovėliai, mokytojas turi teisę net nenaudoti tų vadovėlių, bet, žinoma, tai yra labai didelė pagalba, nes tu nebeturi kiekvienos temos ruoštis. Svarbu kad tu išmoktum, kaip tu išmokinsi tai gali sėdėti lauke ir lapus skaičiuoti, gali vadovautis visai kitokia pedagogika, ar tai Montessori, ar *valdorfo*. Ir tai labai matosi šiuolaikinės kartos vaikuose. Sugalvotas modelis mokyklose kur keturiasdešimt penkias minutes visi sėdim, negalime vaikščioti, turime sėdėti tvarkingai, nešokinėti. Šiuolaikiniam vaikui tai yra neįmanoma: vienas stovėdamas nori dirbti, kitas atsigulęs, nori pertraukėlės nes jam neina susikaupti. Bet mokykla pritaikytai pagal kiekvieno vaiko poreikius, am reikia kad mes turėtume galimybes, turėtume didesnes klases, erdves pritaikytas vaikams. Tiesiog vaikus formuojam kaip kareivius, darbo rinkai, kad jie būtinai elgtųsi taip kaip nurodyta taisyklėse. Mokykla šiuolaikinė paprasta, visiškai niekuo neišskirtinė, ji tiesiog naikina vaiko individualumą. Bent jau mano toks požiūris, jeigu mokykla neturi galimybių pritaikyti tarkim kažkokių erdvių, kad būtų tos galimybės individualumui. Tada visi tiesiog turi būti vienodi, deja visi vienodi nėra.

M Kalbant apie mokytojų individualumą, kaip jums atrodo ar mokykla gali padėti skleisti tam mokytojo individualumui ar vis dėlto varžyti jį?

IN08: Ir taip ir taip, tiek varžo, tiek gali leisti skleisti. Tai labai priklauso nuo daug faktorių: tiek nuo administracijos, tiek nuo savivaldybės, tiek nuo pačių administracijos žmonių asmenybių. Gali mokykla neturėti didelių finansinių išteklių, betgi gali iš nieko tiesiog padaryti gerą aplinką. Mokytojui, iš tikrųjų, žodis, pastebėjimas, kad tu darai, atkreipimas dėmesio -jau yra leidimas žmogui skleisti. Jei tavęs nepastebi tai pradedi galvoti: niekam to nereikia, aš viena pati vargstu, draskausi ir kam aš tai darau. Vieną kartą darau, antrą kartą darau ir žmogus perdega, nebemato tos prasmės. Tai labai priklauso nuo pačios mokyklos atmosferos. Buvom išvykoje vienoje kaimo mokykloje kur yra kaip ir kaimo centras, suvažiuoja kelios gyvenvietės, tai visai paprasta mokykla. Ir jaučiasi kaip tie patys mokytojai gerai jaučiasi, kaip jie dirba, kaip administracija juos vertina, nėra susiskaidymo kur yra mokytojas kur administracija, jie viename lygmenyje. Ir kartu jie yra žmonės dirbantys vaikų labui. Ir tai yra padaroma,

pasiekiamas rezultatas, o ne tai kad aš esu čia, o tu esi čia, tai ir lik. Labai daug mokytojo žydėjimo priklauso nuo administracijos.

M O kalbant apie jus pačią kaip mokytoją, kai tenka prisistatyti, kaip jūs prisistatote save, savo darbus, kuo jūs gyvenime užsiimate?

IN08: Labai priklauso kokiam kontekste aš save pristatau, kadangi dar ir po darbo dar veikiu labai daug. Jeigu tai yra darbinis, orientuotas į darbą tai prisistatau, kad esu pradinių klasių mokytoja, o jei ne apie darbą, kadangi savanoriauju, tai kitaip prisistatau. Tai labai priklauso nuo konteksto.

M Iš esmės kaip dvi dalys: pradinių klasių mokytoja ir bendrai mokytojas kaip profesija, ar jūs jaučiate kuri dalis jums svarbesnė? Pavyzdžiui, jeigu aš sakyčiau jums būti penktokų auklėtoja ar būtent ta pradinių klasių mokytoja yra tam tikra tapatybė? Ar bendrai jums svarbu būti mokytoju kaip tokiu?

IN08: Man grynai asmeniškai svarbu būti mokytoju, nes praėjusiais metais ir su mokinių taryba dirbau. Mūsų mokykla yra progimnazija, nuo 1 iki 8 klasių, tai teko dirbti ir su tokio amžiaus mokiniais. Man nesiskirsto, aš esu tiesiog mokytoja. Bet jeigu reikėtų rinktis nesirinkčiau vyresnių mokinių, būtent to amžiaus vyresnių mokinių. Nes su jais jau yra kitas tarpsnis, kuris man jau iš pedagoginės pusės yra ne mano profesija. Man trūktų žinių kaip su jaunais paaugliais susitvarkyti. Bet šiaip, jeigu ne pamokinėje veikloje, o kitose veiklose tai pristatau save kaip mokytoją, ne kaip specialistę, būtent pradinių klasių mokytoją.

M Ir dar tada kalbant, ar tam tikrose situacijose pastebite koks yra bendrai tas socialinis burbulas, kokie yra žmonės kurie supa aplinkui, o kaip kitur, kai tenka bendrauti su kitais žmonėmis, jei platesniam kontekste ką medijos sako apie mokytoją, kaip tie mokytojai parodomi visuomenei ir ar tai veikia ir jus kaip mokytoją ir tam tikrus jūsų pasirinkimus?

IN08: Pradėkime kalbėti nuo to kas yra arčiausiai. Tai yra kolektyvas. Iš kolektyvo jaučiu palaikymą. Bet vėl gi tai dėl mano pačios asmenybės: kokia aš esu, kaip pradėjau dirbti, pradėjau bendrauti, pradėjau klausti ir aš įsiliejau į tą seną kolektyvą, ne į naują, ir mane labai šiltai priėmė. Tai iš tos pusės jaučiu palaikymą, kaip jaunam žmogui ir jaučiuosi gerai: mane palaiko pakankamai, mane mato kaip tinkamą mokytoją. Kalbant apie dabartinę klasę, nes aš juos turiu nuo antros klasės, tai mane lygino su jų pirmąja mokytoja. Jų mokytoja išėjo į motinystės atostogas, mane lygino su buvusią mokytoja, ir buvo sakoma: tu susitvarkai su ta klase, o prieš tai buvusi mokytoja nesusitvarkė. Gal ir nesmagu kad tai kalba apie buvusią mokytoja, bet man yra motyvacija kad susitvarkau aš su ta klase. Toliau artimiausi draugai palaiko, nes supranta, kad čia sunkus darbas, ypač su šiuolaikiniais vaikais. Ir tarkim jeigu bendruomenė, tiesiog, visuomenė- tiesiog pavyzdys kai vakar važiuojame su vaikais autobusu iš užsiėmimo, ir autobuse susibūrimas senų bobučių, ir jie apskritai ir į mokytoją toks nepasitenkinimas, galbūt į jauną mokytoją ir atsiranda įvairios replikos. Nors ir nedažnai tenka su tuo susidurti, bet bent jau toje situacijoje pasijutau nemaloniai. Jeigu iš medijų, tai tarsi mokytojas prestižas: bet ar tikrai tas prestižas, kai mokytojas žeminamas iš politinės pusės, iš savivaldybės tos pačios, ta pat politika netgi suskaido tuos pačius mokytojus. Sostinės mokytojas ar ne sostinės, rajono mokytojas, tiesiog skirtingos galimybės mokytojams, arba tarp jaunų mokytojų, tarp studentų. Ir labai jaučiasi visose mokytojų formose tas susiskaidymas. Mokytojas kuris seniau dirba žiūri į jauną mokytoją, tarsi su tokia nuostata, kad jis ateis, jam bus mokami kažkokie priedai ir tada jau požiūris toks: man nedavė, o kodėl jam duoda. Arba į studentą, kuris gauna stipendiją: kodėl jam o ne esamiems mokytojams? Labai stiprus skaidymas to pačio mokytojo, kad nėra tos vienybės ir tai jaučiasi visame Lietuvos kontekste.

M O kalbant, galima sakyti ir Lietuvos mastu, ar tenka sekti naujienas, matyti antraštes, matyti mokytojus tam tikruose viešuose renginiuose ar jaučiate ten krūvį kas yra kalbama apie mokytojus tos šitos profesijos žmones, kaip jie vertinama bendrai visuomenėje?

IN08: Jaučiamas. Seku visus tuos komentarus, prisiskaitau. Žmonės palaiko mokytojus ir suvokia kad iš jų tyčiojamasi, ne tiesiogine to žodžio prasme tyčiojamasi, bet tyčiojamasi. Stengiamasi jų pritraukti, bet realiai tai nieko nedaroma. Šiaip visuomenės požiūris yra

teigiamas. Bet irgi tarsi kol dabar yra blogai mokytojui, tarsi tas požiūris yra teigiamas. O jeigu prasidėtų kokie protestai, tai sakys pastoviai mokytojai loja, kad jiems neužtenka ir panašiai. Šiuo metu asmeniškai manau, kad yra teigiamas palaikymas. Visuomenė supranta, kad mokytojų trūksta ir reikia kažką daryti, bet tai manau labai laikina.

M Tai visuomenė daugiau palaiko negu nepalaiko mokytojus , ar ne?

IN08: Šiuo metu taip.

M Ir palankiai, o tada vertinimo prasme, palankiai vertina ar vis dėlto nepalankiai?

IN08: Manychiau dabar šiuo metu, grynai palankiai.

MO dabar kadangi svarstote apie kažkokį profesijos pakeitimą , ar esate pagalvojus kas būtų tie jungikliai kurie leistų pasilikti mokykloje, įkvėptu pasilikti mokykloje?

IN08: Pirmas dalykas atlyginimo klausimas. Savanorystė mes negyvename nei vienas. Aš pati labai stengiuosi daryti tai ir man asmeniškai tai pirmas dalykas. Tai dalintis informacija. Tarp pedagogų dar yra, ypač tarp senesnių, ta nuomonė: tai mano, aš nesidalinu, neduosiu niekam. O man tai negaila, tik nesakyk kad tu sukūrei, neprisiimk kad tai yra tavo. Aš skaitau, domiuosi informacijos begalė. Mes nesugebame visko pamatyti, todėl visada pasiūlau, jeigu ką užmatau nemokamai kolegoms. Dabar populiarėja, požiūris, kad darau tik tiek kiek mano aprašymas reikalauja, nedarau nieko ekstra, nes man nemoka už tai. Taigi kokia dar profesija leidžia savo pinigus, aukoja savo laiką dėl darbo. Mokytojui yra duodamas kompiuteris, lenta, kreida, jei tai kreidinė lenta, o jeigu tai markeris tai netgi neduodama, daugiau priemonių mokytojui neduodama, o priemonės turi susipirkti. Jei mokykla yra turinti galimybių kažką nupirkti, bet jei ne, tai pirkis iš savų, tėvų prašyk. Ir tu jautiesi tokiu *paprašai*. Tiesiog leidi savo pinigus savo darbui, kas neturėtų taip būti. Kitas dalykas, jei aš nespėju darbų pasidaryti darbo metu aš ir nesinešu namo. Pasidarysiu tada kada mano darbo valandos bus. Irtas toks tėvų skambučių atsiliepinėjimas dvidešimt antrą valandą, kur dar rasite tokia specialybę kur vos ne 24 val. dirbi. Ir dar tas pats: ir sergant eini į darbą, gali neiti, bet sąžinės reikalas, nes žinau, kad vaduojantis mokytojas per tą savaitę nieko nepadarys, ir tada atsilieka. Ir tada supranti, kad tu esi pakeičiamas darbe, tu išeisi, ateis kitas, bet tu esi nepakeičiamas namie. Norėtusi kad būtų išgyvendinta. Bet net dabartinė karta, kuri ateina, jaučiasi ir elgiasi taip pat. Ir tai tarsi kažkokia norma, kad mokytojas turi taip elgtis, mokytojas neturi turėti gyvenimo: mokytojas negali išeiti pramogauti , negali išeiti į barą, turi kažkaip konkrečiai rengtis yra kažkokios dogmos ką mokytojas turi daryti ir ko negali daryti. Kol kas jaučiasi ir dar tarp jaunų mokytojų.

M Va čia ir yra labai svarbus momentas: o kaip jums atrodo, Iš kur ateina tie nerašyti susitarimai ką turi daryti mokytojas, kaip turi atrodyti, kur turi eiti, kodėl turi eit, ir kodėl tai būtent apie mokytoją?

IN08: Pirmiausia mus supanti pačių aplinka, kokioje aplinkoje užaugom. Jei užaugome su tokiais mokytojais, tai automatiškai tai yra pirmas mūsų požiūris, koks mokytojas turi būti. Faktas, kad mes visi užaugome su tais vyresniais mokytojais ir atsirado požiūris, kad mokytojas toks turi būti. Tada yra visuomenė, jei mokytojas padarys ne taip, atsiras medijose, komentarai, kad mokytojas taip negali. Tai yra labai didelis spaudimas iš visuomenės kad mokytojas negali kažko daryti. Tiesiog tokie pagrindiniai dalykai. Iš tikrųjų net mano mama, kartais sako, kaip tu čia rengiesi į darbą. Aš atsakau, kad ne madas einu demonstruoti, aš su vaikais dirbu, jiems vienodai kaip aš atrodau. Ką noriu, tą rengiuosi, aišku ne su *maudymuku*, bet man patogiu, derama ta apranga. Ir man vienodai ir jiems vienodai ką aš rengiuosi. Tarsi tas požiūris, kad mokytojas visada turi būti pasitempęs. Ne, mokytojas yra mokytojas, koks jis nori, toks jis ir būna. Dar labai jaučiasi tos senesnės visuomenės tas postsovietinis požiūris apie mokytoją.

M O aresat pastebėjus kad aplinka ar mokyklos administracija disciplinuoja ir sako kad va čia mūsų rėmas toks ir tu neišeisi iš jo, o jei išeisi tai tavęs laukia kažkas?

IN08: Asmeniškai pati galbūt nepastebėjau to, kolektyvas ir administracija pakankamai jaunas iki penkiasdešimties. Pas mus nesijaučia to mokykloje. Gal tik iš visuomenės. Net savo klasėje, su tėvais nesusidūriau. Visuomenė, gal ta karta, kuri nematė to jauno mokytojo, jiems galvoje senasis mokytojas, kur jų laikais buvo. Ir jis būtinai taip turi atrodyti dabartinais laikais.

M Ačiū. Gavau naudingų įžvalgų, ir labai smagu, kad tai rezonuoja ir su kitų mokytojų mintimis ir tai man leidžia daryti tam tikras prielaidas.

IN09

Interviu trukmė: 58 min.

Nuotolinis interviu

M Kiek metų jau dirbate mokykloje?

IN09:Mokykloje dirbu jau penkti metai, prieš tai dirbau darželyje dirbau septynis metus.

M Tai sutarkime, kad šiandien kalbame apie tas patirtis kurios ateina iš mokyklos, ir kokio dalyko mokytoja? Jūs dirbate valstybinėje mokykloje, tai nuo pirmos iki ketvirtos klasės?

IN09:Taip, esu išleidusi vieną laidą ir dabar turiu naujus vaikus.

M Supratau, ir ar dirbate didmiestyje, mieste, kaime?

IN09:Mieste.

M Nes didmiestis, tai jau sostinė Vilnius Kaunas Klaipėda..

IN09:Ne, tada didmiestis.

M Penki metai, tai pakankamai ilgas tarpas pasimatuoti mokytojo profesiją. Tai jei pradėtume nuo pradinio taško, kur su ugdymu buvote susijusi anksčiau, bet kaip atėjote iki to taško kada supratote kad norite ateiti į mokyklą? Kas paskatino, ar turėjote toki jausmą iš anksčiau?

IN09:Pirmiausiai mano diplomas buvo pradinis ir priešmokyklinis ugdymas. Ir tada kai aš baigiau studijas mano pirmu numeriu buvo eiti i mokykla ir būti pradinuku mokytoja. Mokytoja būti sugalvojau nuo trečios klases. Kai aš baigiau mokslus tiesiog buvo užvertos durys, dabar nėra vietų. Tada aš taip atsitiktinai ėjau su cv ir atėjau į darželį. Ir po savaites man paskambino, kad čia yra vietos ir aš pagalvojau, kad patirtis viskas gerai. Ir septyni metai, tie septyni metai davė daug patirties su įvairaus amžiaus vaikais. Ir aš gal po keturių metų bandžiau eiti i viena pokalbį į mokyklą. Po to buvo daug norinčių ir manęs tada nepriėmė, pagalvojau kad niekur nebeisiu. Ir tada nusprendžiau, kad išeinu iš to darželio. Stipriai sau pasakiau, kad išeinu iš tos įstaigos: atsibodo kada yra toks *pletkų* lygis, intrigos ir nusprendžiau kad eisiu i mokykla dabar arba niekada. Kai nusprendžiau per dvi savaites suradau darbą, norėjau išbandyti mokykla. Buvau pasiryžus eiti bet kur. Vis tik aš išeisiu.

M Darželyje buvote prieš mokyklinės ar dar visiškai iki mokykline klases?

IN09:Mano toks darbas darželyje buvo pavaduoti auklėtojas jų nekontaktinių valandų metu. Aš ėjau per grupes, man patiko. Turėjau daug laisves nepriklausyti kažkam. Ir ilgainiui nebuvo prasmes, kai dirbi, ta diena praleidi ir tiek. Matomai išėjau nerealizavus savęs, o dabar aš turiu savo klase, kada aš galiu kurti sistema kokia aš noriu ir yra truputi kitas pobūdis.

M Suprantu, baigėte, mokslus nuėjote į darželį, bet grįžote mokyklą. Kai nuėjote į mokyklą ar buvo koku nesutapimu ko jūs tikėjotės ir tuo ką pamatėte?

IN09:Gal tas nesutapimas jau buvo įvykęs anksčiau, bet dabar galbūt čia sustiprėjo kai kurie dalykai ir išryškėjo kai kurie nauji. Vienas iš tokiu, kada tu ateini su noru, su atsidavimu duoti vaikams ir tu supranti, kad jie rūpi tėvams ir tu susiduri su situacija, kai neadekvačiai rūpinamasi vaiku, ant blakstienų pašokdinti mokytoja, pažiūrėkite mano vaikas neparsinešė kažko ar ašarėlė nuriedėjo, nesavarankiškumas vaikų kažkoks, kurį jiems suteikia tėvai. Ir kitas kraštutinumas, kada apleistas vaikas pedagogiškai, na ne pedagogiškai, bet iš motiniškumo kad vaikas pats turi susidėti knygas ar tai panages, rūbeliai nešvarūs.

M Bet iš esmės jus paliete tas įvairių tėvų kontingentas. Bet aš darau prielaidą tikėjotės, kad to nebus, tėvų statančių ant blakstienų arba vaikų kurie yra apleisti tų pačių tėvų?

IN09: Tokių rožinių dalykų studijuojant yra daug pateikiama. Kai tu studentas esi, pasakojama, kad mokytojas yra draugas, padėjėjas visoks ir tu kalbi, kad tai yra klasė, kad tai mes. Ir susiduri, kad jie tėvai yra individai ir visi mato tik savo vaiką. O tas vaikas yra bendras klases dalyvis, ir nuo jo irgi priklauso klases gerovė. Kartais atrodo, kad tas mes tik tau vienam rūpi, bet vis tiek nepasiduodi ir kalbi kad mes, mes...

M Ar teisinga įgirdžiu kad studijų metu buvo užduotas toks tonas, toks romantizuotas vaizdinys, tokia ideali klasė, idealios pamokos?

IN09: Taip, idealios pamokos. Ir tu toks ateini, tu realiai supranti kad yra įvairių problemų. Tu ateini su tokiu romantizuotu paveikslu. Aš ir tėvams sakau, nes jie vaikams piešia romantizuotą paveikslą, kaip mokykloje smagu, bet kad ten yra ir darbas pamirštama. Kažkada kolegei sakiau, kad jei būtų taip, kad viskas sklandžiai vyksta be emocinių problemų ar dar kažko, elgesio problemų, tada viskas puiku, tėvai irgi taip pat pozityviai tai va.

M O kai pamatėt realybe, kad yra tokiu vaiku ir kad yra tokių tėvų, negu tikėtasi. Ir kokie buvo pirmi mėnesiai mokykloje pamačius tą realybę kuri yra iš tikrųjų?

IN09: Aš atsimenu, kai pirmieji tie žingsniai man sukėlė didžiules abejones. Aš žinojau kaip dirbti su vaikais, tai man nebuvo naujiena. Ėjau žinodama, kad aš kontaktą su jais surasiu. Ko labiausiai aš bijojau, tai tėvų. Ir aš nežinojau ko reikia mokyklai, aš bandžiau įsivaizduoti, bet aš tikrai nežinojau Man buvo priskirta mokytoja mentorė ir ji buvo tokia pakankamai padedanti. Aš į ją kreipdavausi, ir bet kai kolege papasakodavo, aš vis tiek eidavau nuolat tikrinti, aš klausiu tol kol atrandu sau reikalingą sprendimą. Na menkiausia, kai dėl priemonių aš einu pas viena kolega, paskui pas kita, pas trečia, kol nesusikuriu savo, kol surandu savo. Bet jūsų klausimas buvo.

M Kas buvo tie inkarai tam tikri, kurie palaikė tuose momentuose, kai ateini vienas vaizdinys galvoj kitas realybėje. Kas šitoj vietoj palaiko ta motyvacija likti mokykloje, būti mokykloje?

IN09: Dar apie tą atėjimą, kada atėjau buvo tokio truputį nepasitikėjimo, nes aš labai bijojau tėvų, bijojau kad jie manęs klaus, o aš negalėsiu atsakyti. Ir tikrai ką aš čia duodu nežinau, ką sakyti. Visa ta modeli neturėjau galvoje, nes aš jį kūriau. Inkarai, vienas iš tokiu buvo direktoriaus atėjimas ir pasakymas kai buvo pirmas susitikimas, labai greitai per savaitę laiko turėjau pasiruošti. Buvo tas pirmasis susitikimas vasara. Direktore priėjo, sako žinok jeigu ką, sakyk turi patirties, dirbai. Aš sakau kad gal nemokėsiu pameluoti. Man buvo klaustukas galvoje ar tai yra blogai, kad aš neturiu patirties, kad aš turėjau išsisukti. Vienos mamos buvo klausimas ar aš esu dirbusi? Išsisukau, kad esu daug vadavus praktikos metu. Buvo labai daug darbo, daug mokiausi nuo plano rašymo iki tamo, ką sakyti tėvams, kaip susirinkimui pasiruošti. Pirmasis susirinkimas tai sukėlė labai daug jaudulio, bet taip pamažu, pamažu pripratau ir viskas stoja į savo vėžes. O inkaras tai buvo iš vadovų pusės gal, nes aš patekau į kitą aplinką, kuri buvo visiška priešingybė, mano turėtai darželyje. Mano direktore buvo irgi neperseniausiai atėjus į įstaigą. Kai aš atėjau prisimenu pirma pokalbi, man pasakė, kad tu gali pagalvoti ir aš pamačiau, kad žmogišką atmosferą, tai aš tiesiog nedvejodama sutikau.

M O kaip galvojate, iš kur ta baimė suklysti, kažkokių lūkesčių neišpildyti? Ar čia asmeninis toks jūsų charakteris, ar ir dažniau pasitaiko, ar vis dėlto yra kažkokie vaizdiniai įsivaizdavimai, kad mokykloje bus taip ar bus kitaip, ta baimė -iš kur ji atsiradusi, ta pirminė baimė, dar prieš darbo pradžią?

IN09: Aš galvočiau, kad tai yra ir asmenine baimė, ir dalinai iš aplinkos suformuota. Jei kalbėti apie baimę iš aplinkos susiformuojančią, kartais pasijunti ir vėl grįžtu į tą momentą, kai aš atėjau iš darželio aplinkos, kai tu pamatai kad tėvai kartais neadekvačiai klausia, eina aiškintis, kad tiesiog neina klausiti kas čia atsitiko, tuoj puola šokdinti visus. Ir netgi ne ta mokytoja pašokdinti, o eiti kažkur toliau, nepaliekant galimybes tiesiog kalbėtis. Kitas lūkesčiai klausant, net ir studentiškų laikų tu girdi koks tobulas turi būti tas mokytojas ir iš žiniasklaidos išpučiamas burbulas ir neaišku kas kaltas. O asmeninis tai, kad kaip žmogui nėra lengva keisti aplinką, nėra sunku pakeisti aplinką, bet prisitaikyti reikia daugiau laiko. Tiesiog pažinti

žmonės, aš labai stebiu aplinką .Jei renkuosi dar pabūti mokykloje, tai dar pabūnu. Man labai įdomu antra karta, kokia ji bus. Viena jau išleidau, dar pažiūrėsiu kokia kita, o paskui pažiūrėsiu. Ir dar sau sakau, jeigu taip atsitiks, aš žiauriai bijojau kokie bus tie mano vaikai, kokie tėvai bus. Aš bijojau kad neateitų neadekvačių. Bet, kai atėjo susirinkimas prieš rugsėjo pirmąją, dvi dienos buvo likę, atėję tėvai taip klausėsi manęs, supratau, kad gal ir ne visi super pozityvūs, bet aš nusiraminau jau prieš rugsėjį pažinau tuos tėvus. Pasakiau sau jeigu būtų labai problemišku vaikų, jei negaliu išspręsti problemų ir lieku viena, aš išeinu.

M O kas laiko toje mokykloje, kas iš esmės yra tie pagrindiniai motyvatoriai? Būna sudėtingų akimirku, dienų, savaitių tikrai norisi viską mesti, ta prasmė sunyksta, kas yra tas laikiklis mokykloje, kas kuria motyvacija?

IN09:Galbūt vienas iš tokių, kada man pačiai patinka bendravimas su vaiku. Kad aš galiu realizuoti savo kūrybinės idėjas, jų tikrai nestinga, tas vaikų nuoširdumas vienas iš tokių. Jeigu aš kalbėčiau apie tai, kadiš tų pačių vaikų yra ir triukšmo, nesiklausymo, eilė tų problemų. Betai atperka ir tiesiog pakeliai tas vaikų nuoširdumas. Šitie nauji vaikai, jie nori, jie siurbia ką tu duodi. Svarbu ką tu duodi: yra tokie mainai ir tai laiko, kada tu gauni ir atgal.

M Kas motyvaciją išlaiko mokykloje, vaikai ar kūrybinė dalis, kad gali realizuoti save ar dar kažkas?

IN09:Tinka man pats mokymas, kad aš mokau, jei nelikčiau mokykloje tai aš vis tiek norėčiau mokytis. Nes aš mintyse turiu, kad aš sugebėčiau plačiau dėstyti, bet tam turbūt reikia kažkokio drąsaus, vidinio postūmio. Dar kas laiko mane? Su viena iš naujų kolegių, aš labai užmezgiau draugyste, tai labai palaikantis jausmas, kai tu turi šalia žmogų palaikantį. Na nes dirbti mokykloje, ir neturėti žmogaus su kuo gali pasikalbėti apie taikas ten vyksta. Tai žmogus, kuris tave pakelia arba tu jį pakeli, aš tiesiog turiu tokį žmogų su kuriuo yra užmezgta draugystė. Per karantiną mokykloje susiradau dar viena žmogų, mano mokiniu mokytoja dalykininkė. Mūsų bendras tikslas buvo, kaip organizuojame pamokas, ir per tai mes susidraugavome. Ir tai palaiko. Dar vienas iš tokių dalykų yra administracija. Labai bijojau papulti į tokią situaciją kur yra intrigos. Nors aš dabar pastebiu, kad administracija irgi susiduria su motyvacijos stoka, pedagogų trūkumu arba didžiuliais lūkesčiais iš ministerijų.

M Kas mokykloje uždeda tą našta, kas motyvuoja, bet yra tokių dalykų, gal jūs net nematote prasmės juos daryti, bet jie yra būtini, kad ir kas juo nuleidžia šiuo atveju, kas yra tie dalykai ,o gal nėra, aš darau prielaidą? Ar jaučiate papildomą našta, kas bebūtų ar tai administracija, ar tėvai? Tai ką minėjote ,kas demotyvuoja šiuo atveju?

IN09:Galbūt kai atėjau ir buvo viskas nauja, labai norėjai būti toks kaip ir kolegos. Tu nori būti toks pat ir stengiesi daryti tai, kas yra daroma mokykloje aktyviai ir kad tavo klasės taip pat būtų įrašas *feisbuke*, kad tėveliai matytų, pasidžiaugtų. Stengiausi nuosekliai, kad apsiginsiu savo kategoriją, ko aš negalėjau daryti ikimokyklinėje įstaigoje. Ten buvo įstatymas, kad jeigu nori dirbti ikimokykliniame, turi baigti ikimokyklinį ugdymą. O pas mane buvo priešmokyklinis ir pradinis, tai aš tylėjau, nieko nesigyniau. Nes priešingu atveju man būtų reikėję baigti ikimokyklinę. Tai dar tas buvo plius motyvacija, kad išeiti į mokyklą, nes ten būdama negalėjau tobulėti. Aš stengiausi, nuo pat pradžių rinktis sau taškus, ir tuo pačiu ko reikia rinkau dalykus, ko reikia kvalifikacijai pasikelti. Aš išsiugdžiau gebėjimą matyti dalykus, projektus ir juose sudalyvauti, kartu tai man ir padėjo apginti kvalifikaciją. Dabar kvalifikacija apginta, ir aš jau esu apsukresnė ir gudresnė, ta prasme, kad jau išsigryninu, kur noriu dalyvauti, o kur ne. Kai tu matai laišką po laiško, o laiškas adresuotas ne tau, o penktų aštuntų klasių mokytojams. Laiškas po laiško ir tu surask kur kas ko ir benorėjo, didžiulė gausa informacijos. Administracijos laiškų našta irgi yra pakankama. Pradžioje buvo nauji tėvai, tai didžiulė našta atrašinėti laiškus, galvojau kada jie baigsis. Bet dabar jau apstojo, aš supratau ir juos kad jiems nauja, dabar jau tos naštos nebėra. Našta yra būti įsikabinus į kažkokius planus iš vienos pusės, bet o iš kitos man patinka kai sustruktūrizuoji. Kokiu dar gali būti?

M Čia nėra teisingo atsakymo...

IN09:Galbūt kažkokių dar yra, gal iš eigos prisiminsiu.

M Čia paminėjote labai svarbų dalyką, kad yra bendrosios programos, standartizuoti testai, kažkokios gaires, kurios yra mokytojams orientuotos. Kaip jums atrodo ar tai padeda, artai yra nurodyta tam tikra linija, kuri galbūt nesutampa su tuo ką jūs norite daryti?

IN09:Aš vis tik galvoju, kad turi būti tos gaires, nes jeigu darysim ką norim, tai kur mes eisim? Mes turim į kažką orientotis. Tik pavyzdžiui, tokie nesuderinamumai: tarkim standartizuoti testai, pvz. aš žinau, kad rašysim testus trečioje ir ketvirtoje klasėje, pradėdū domėtis, kaip vyksta. Ir aš ketvirtoje klasėje sužinau kaip ten vyksta. Vaikams bandau pasakyti, paaiškinti. Negąsdinti, bet nereiškia, kad nereikia stengtis. Ateina diena ir klausia gal yra vaikų kurie negali dalyvauti tame teste, nes pvz. jų rezultatai bus blogi? Galvoji tai kam tada tie testai, kam jų reikia? Arba dar vienas dalykas. Gerai sutinku, galbūt yra vaikų, kurie nieko neparašys, gerai na sutinku, vienas du, gal dėl jų, bet iš kitos puses, kodėl jie turi nerašyti? Ir kitas dalykas, pagalba testuose. Aš nenoriu, kad mano vaikams padėtų, aš noriu matyti realią situaciją. Dar aš galvoju, kaip vaikas, jei būčiau ketvirtokė man reikėtų rašyti, i mane blaškytų einantis ir padedantis žmogus. Man taip atrodo. Ir dar nematau prasmės tuose testuose, nes aš neturiu galimybės pažiūrėti kokias klaidas jie padarė, sužinoti taškus. Tarpusavyje jie kalbasi, kiek tu gavai, kiek aš gavau, o kokios buvo klaidos?

M O kam tie testai skirti, kokia prasmė jeigu mokytojai negauna jokios informacijos, jei vaikai gauna tik skaičius. Ar jaučiate kokia prasmė tų testų? Aš kalbu apie tuos standartizuotus, ne tuos kuriuos jūs mokykloje patys darote, bet tuos kurie yra privalomi pagal įstatymą?

IN09:Aš jais nusivyliau, nes aš galvoju jeigu buvo padėta, jei yra blizgančių mokyklų, tai dar nežinia kiek ten jiems padėjo. Kiek verčiasi per galvas direktoriai, pavaduotojai, kad atitiktų lūkesčius kažkokius, nebūti žemai, tas lenktyniavimas. Kol nežinojau buvau optimistiškesnė, man dabar tai bergždžias reikalas. Nežinau. Tai nesąžiningai, neteisybė. Mano vaikai buvo iškritę, nes tada tuo momentu buvo labai susirgę. Aš pati skambinau trims savo vaikų tėvams, mano geriausių mokinių tėvams, nes aš pati blogai jaučiausi, ir tie vaikai sirgdami atėjo, ir jiems ne taip gerai pasisekė, kaip tikėjausi. Bet aš to nesureikšminu. Aš paklausiau, priėmiau, kaip nuomonę ir viskas.

M O jus jaučiate, pavyzdžiui, kad šie testai nusako jūsų, kaip mokytojos vertę, prasti rezultatai prasta mokytoja, geri rezultatai gera mokytoja?

IN09:Spaudimą jaučiau, kai sėdžiu čia aptarinėja lenteles, vietas, klases komentuoja. Ir aš nenoriu kad būtų mano labai blogai. Aš irgi tikiuosi, kad nors *sakinuką* apie mano klasę gerą pasakytų.

M Jeigu mes dabar grįžtume prie to, kas gi yra tas geras mokytojas, jūsų akimis ar turite sau susiformavusi, kas reikalinga geram mokytojui?

IN09:Geras mokytojas? Aš manau, ir stengiuosi nepamiršti savęs pirmiausia: pasirūpinti savimi, nes mokykloje nei normaliai pavalgai, nei į tualetą nueini. Vienintelis ką padarai, tai būtinai per pertrauka išgeri kavos. Svarbiausia, kad būtum savimi, išsimiegojusi. Nes jeigu tu stengiesi vaikyti projektų, stengiesi atitikti kitų lūkesčius, tu prarandi save. Tu privalai nebūti akmeniniu veidu ir vaikam transliuoti gyvenimo požiūrį, stilių, pobūdį, nuomonę. Mokytojas turi būti nenuobodus, lankstus, neįsispraudęs savęs į primestus rėmus. Mokytojas turi jausti savo asmenines ribas, bet ir mokinyi turi jausti ribas. Tu negali peržengti, negali norėti užvaiką, negali norėti už tėvą, turi juos įgalinti, sukelti jų savarankiškumą. Geras mokytojas turi ugdyti asmenybes ir rūpintis tuo, ką jis mokina. Man patinka ugdyti asmenybes. Juos ugdydama aš augu kartu su jais, ir iš jų pasiimu naujas patirtis.

M Kalbant apie dalyką, pas jus daug dalykų, bet jeigu jūsų paklausia, ką veikiat gyvenime, kuo užsiimate, ką dažniausiai atsakot? Kokia jūsų profesija?

IN09:Mokytoja, taip ir įvardinu.

M Dėl ko užsiminiau, klausiu dėl dalykų, tarsi mokytojo asmenybė sudaryta iš dviejų dėmenų: dalykas aš esu lituanistas, chemikas ir toks kai mokytojas mokytojiškų savybių,

mėgstu stovėti, aiškinti. Ar jaučiate kad tie du dėmenys pas jus pasireiškia vienur ar kitur, vienur pradinių klasių mokytoja, kitur mokytoja?

IN09:Įdomi išvalga, nesu niekada taip pagalvojus. Skirtingas tas skonis, nes priklauso, nuo su kokio amžiaus žmonėmis tu dirbi. Mano savivertei patogiau pasakyti, kad esu pradinukų mokytoja nei darželio auklėtoja. Galbūt kam tu sakai priklausu, nes vienam pasakai, kuris vertina tave ir džiaugiasi tavimi. O kitas, kuris tavęs nevertina, ir priverčia tarsi pajusti menkumą. Arba iš žmonių išgirsti guodimą- mokytojas-, o po to pats pagalvoji. Mokytojas: arba pagarba arba sunkus darbas. Kartais pasikeli tą vertę, o kartais ir susimažini.

M O ar kartais iš išorės ateina kažkoks pergalvojimas, ką aš čia darau? Jūs čia paminėjote pakankamai teigiamus vertinimus. Žiūrint tokį visą foną ką apie mokytojus šneka žiniasklaida, pakankamai į vienus vartus, tie mokytojai visą laiką nepatenkinti ir daug tokios neigiamos ar jūs jaučiate? Ar jus veikia tas neigiamas išorės fonas?

IN09:Tas išorės fonas veikia labai asmeniškai, priklauso su kokiais žmonėmis bendrauji. Giminėje aš labai reikšmingas žmogus. O iš aplinkos, žiniasklaidos stengiuosi nepriimti neigiamos informacijos, aš net blokuoju ją. Ten man per daug neigiamų dalykų. Kartais užkliūna kokia mamų forumo mintis, ir ten tokių dalykų prisiskaitai... Ir daliniai gali netgi pajusti bejėgiškumo jausmą, bandant pakeisti tam tikrus požiūrius.

M Tai atsiranda iš to kito nuvertinimo, aš stengiuosi, bet kitas nemato arba nemato apskritai ką darau, teisingai suprantu čia tą turėjote galvoje, kalbant, skaitant apie forumus ir panašiai. Ta bejėgystė iš kur atsiranda?

IN09:Geras klausimas. Bejėgystės šiandien lyg ir neįtuntu, pakankamai gera diena šiandien buvo. Jei kita diena, būčiau labiau pavargus, tai daugiau neigiamų dalykų išsakyčiau turbūt. Man pavyksta sklandžiai palaikyti ryšius su klasės tėveliais dabar. Bet yra buvę konfliktinių situacijų. Ir tada dar prisideda spaudimas iš išorės ir tada pajunti didžiulį skausmą, jautiesi pažeistas. Buvo, kad dvi savaites galvojau kaip man išspręsti problemas, paskui išsprendžiu.

IN10

Interviu trukmė: 48 min.

Nuotolinis interviu

M Galima pradėti nuo tokių techninių klausimų. Kiek tu jau metų dirbi mokykloje?

IN10: Dabar aštuoniolikti ar devyniolikti metai, nebeatsimenu.

M Aštuoniolikti–devyniolikti metai. Ir visą laiką yra ta pati pozicija, tas pats dalykas? Kokie tie dalykai?

IN10: Ne, tai pradžioj buvo grynai vien tik fizika. O paskui, kadangi teko eiti iš gimnazinio profilio į pro gimnazinį, tai iš fizikos, kadangi vien progimnazijoje neišgyvensi. Tokia realybė yra. Na dėl pamokų skaičiaus. Tai administracija man pasiūlė padaryt pasirinkimą – ar informatika, ar matematika. Na aš paėmiau, pasvarsčiau, pažvelgdamas į ateitį, kad...Statistiką pažiūrėdamas...Kad vis dėlto deficitas didesnis yra su matematikais. Tai dvigubą saugiklį. Ir fizikas, ir matematikas. Tai yra, na, geidžiamos specialybės. Mokykloje geidžiamos.

M Taip. Ir tada tai yra ta pati mokykla, kurioj tu dirbi visus šituos aštuoniolika metų? Suprantu, kad ne, ar ne?

IN10: Ne, tikrai ne. Aš pradžioj pradėjau mažame mieste, irgi ten buvo gimnazija. Tuo metu dar gimnazija. Vienoje gimnazijoje tuometinėje. Tada išvykau magistrą studijuoti į Vilnių. Nes aš buvau galutinai dar neapsisprendęs – mokytojas ar mokslinė veikla. Tai išvažiavau studijuoti biofiziką. Na tuo pačiu metu kadangi jau buvo tuomet įprasta, kad studentas tuo pačiu metu ir dirba, ir mokosi. Tai kur Vilniuj įsidarbinti? Turi fizikos mokytojo pažymėjimą, tai keliauji toliau dirbt mokytoju. Tiktais pasiėmiau jau kitokią struktūrą, patekau į profesinę mokyklą. Tai

va ten dar buvau. Na, po studijų baigimo, kadangi dar nebuvo galutinai apsisprendęs dėl doktorantūros, tai laboratorijoj darbavau si Santariškėse Onkologinio instituto. Kadangi koks tas laboranto darbas? Ir tuo pačiu dar mokykloj darbavau si. Na ir anksčiau ar vėliau kažkaip taip apsisprendžiau, kad vis dėlto toj laboratorijoj man darbas...Perspektyvos didelės labai, nes pašnekėčiau su *grupiokais* dabar, yra mokslų daktarai. Jau mokslų daktarai, apsigynę...Bet, nu, jie ir studijų laikais sakydavo tau, tau kažkaip netinka, mokytojas geriau būk. Tai nuobodu pasidarė laboratorijoj ir galutinai apsisprendžiau, kad man reikia pedagogiką vystyti toliau. Na ir pradėjau mėginti grįžti į gimtąjį miestą. Vilnius man niekados...Nemylėjau aš jo. Per didelis man skruzdėlynas buvo. Teko galimybė grįžti į . Ir atsidūriau vienoje mokykloje. Na ir, šioje mokykloje tuo metu dar buvo...Nebuvo išleistas toks įstatymas, kad būtinai tą dalyką turi dėstyti to dalyko mokytojas. Tuo pačiu metu kolegę vadavau informatikoje. Dar gamtą ir žmogų, na kadangi man specializacija buvo biofizika. Realiai pagal diplomą dar ir chemiją galėčiau. Tai va, mano toks standartinis–nestandartinis diplomas buvo bakalauro. Ir paskui atėjo laikas, kai kolegė grįžinėjo iš dekreto, ir administracija sako, koks tavo požiūris į tai, kad pasikelt kvalifikaciją truputėlį? Na, sudarom palankias sąlygas tuo metu, kad tu apsimokai tas studijas, bet mes tau mokam atlyginimą. Mes tau mokam atlyginimą. Nu tai Kvalifikacijos kėlimo institute Šiauliuose įstojau į matematiką. Ten kiek, per du metus gavosi. Ir pabaigta per du metus. Na ir prašom, štai, matematikos mokytojas.

M Visa kelionė, aha. Ir vis tiek, prieš ateinant į mokyklą, teko būt kitoj aplinkoj. Ir, nu, buvo kažkoks įsivaizdavimas apie mokyklą, kaip ten turėtų atrodyt, kaip ten kas bus...Ir, nu ta pirma diena mokykloje. Čia galim imt ir praktikas, ir bendrai. Ar tas lūkestis, kuris buvo, kaip aš įsivaizduoju mokyklą, sutapo su tuo, kaip aš tą mokyklą pamačiau? Nu kai tu jau pamatei ją, atėjęs į pačią klasę?

IN10: Na, atėjęs į klasę...Galiu pasakyt, aš nežinau, ko moko dabartinių pedagogų. Nežinau, ko moko. Bet tuo metu, toks vaizdas pagal tai, ko mokino universitete mus...Nes gavosi taip, kad realiai aš stojau būt aplinkosaugininku, bet gavausi mokytoju, tai čia visai kita istorija. Su bakalauru. Tai vat. Pedagogo kvalifikaciją tarp kitko pasiėmiau, ten šalia buvo galima. Tarp kitko. Ir nuėjau į mokyklą – pirmą pasitaikiusį darbą. Tai galiu pasakyti tai, kad...Visišškai...Praktika yra praktika. Praktika yra gražu. Pasiruošei – atėjai. Ten sėdi mokytojas, jeigu jis tavim pasitiki, tai ateini, dirbi su mokiniais. Mokiniam tu esi, kaip aš sakau, šviežiena. Naujas aktorius, malonumas, žaisliukas...Kaip sakant, tai atėjo studentas, kuriam viskas dzin...Aš čia mokinio požiūrį sakau. Tai įdomu gi, atėjo. Ir įdomu tave stebėti, bendrauti, nes tu esi kitoks negu mokytojas. Tu esi kitoks jau. Tai va. O toliau, kas. Na, iš dalykinės sistemos, tave visko išmokina. Tave visko išmokina. Bet iš psichologinės pusės – jeigu tu nesi charizmatiška asmenybė – tave suės. Nes man teko matyti per savo pedagogikos darbus, ateina studentai ir atsistojus mergaitė: nu vaikai, būkit geri, netriukšmaukit. Man jos gaila. Ji pabaigus studijas tokia bus – ją vaikai suės. Nes aš vaikam kartoju, tikriausiai, kai tu buvai mokinė, girdėjai frazę augsinę, aš ir girdėjau, nėra blogų mokytojų. Yra tiktais mokiniai, kurie juos padaro blogais. Turiu omeny, išveda iš kantrybės, išerzina, o tuo metu mokytojas eina į pamokas kaip į karą. O jeigu tu išmoksti...Jeigu tu atėjęs gauni kolegas, kurie duoda gerus patarimus – super, jokių problemų. Nes aš kai atėjau į mokyklą, mane pamatė, pirmi žodžiai, tai buvo viena kolegė, paskui ji prisipažino man. Prisipažino, kai aš jau buvau išvažiavęs į Vilnių, nes aš su ta savo pirmąja mokykla ateinu iki šiolei kaip savas. o, jis atėjo. Taip man būna. Pravardę man kolegos, ne mokiniai, buvo įdėję. Tai vat, pamatė mane ir prisipažino po aštuonių metų, sako, mano pirmi žodžiai, Tas ilgai netrauks. Duodu pusę metų. Tai vat jau devyniolikti metai ar aštuoniolikti, kurie ten eina...Nes aš gavau kontingentą įvairų. Buvo gerų, ir kadangi atėjo naujas, jaunas pedagogas, o gal jam pavyks? Iš tos serijos duokim jam tas klases, kurių nieks nebenori. Ir aš gavau, negražiai taip skambės, bet pavadinkim, visą zoologijos sodą gavau. Grietinėlė, taip. Ypač, kai vienoj grietinėlėj buvo nereali grietinėlė, tai, kad klasėje dvidešimt du mokiniai, tai maža klasė skaitėsi, toje mokykloje tuo metu, kai atėjau. Nes pagrinde po trisdešimt – trisdešimt du. Iš tų dvidešimt dviejų yra šešiolika vaikinukų, ir iš tų šešiolikos dvylika tiesiogine to žodžio prasme yra įrašyti į policijos įskaitą. Į policijos įskaitą

kai kurie ne už menką chuliganizmą, tikrai ne už menką chuliganizmą. Dalis turi sėdėti namie, nuo vakaro šešių ar ten aštuonių ir taip toliau. Tai vat, gavau, tai visko buvo. Nuo A iki Z. Bet galiu pasakyti tai, kad kai sutinku juos gatvėje, iš tolo šaukia laba diena, mokytojai. Kaip jums sekasi? Gal neatsimenat? Tai va taip vat, ir galiu sakyti, kad jie mane užgrūdino. Nes na, ateini, ant suolo uždėta kėdė, ant kėdės pasodintas vaikinukas, kuris su lipnia juosta visas apvyniotas. Pasiunti per klasę prietaisą kažkokį apžiūrėt, išaiškint, grįžta šešių, septynių, nu nebeatsimenu, kaip ten buvo, bet pavyzdys. Prietaisą pasiunti ir grįžta. Nėra baterijos, šešių septynių varžtų irgi nėra. Pamokos metu nusisukai rašai ir girdi lauke *duduch*. Atsisuki...Aš ten dirbau ne fizikos kabinete, nes pas mus buvo du fizikos mokytojai. Tai aš ne pagrindinis kadangi buvau, jaunas, tai vaikščiojau per kabinetus. Tai apsisuku, dirbau lietuvių kalbos kabinete, ypatingai griežtos mokytojos. O ten gale yra iš perpjauto rašto suolas pagamintas. Nu jis ten kokių trijų metrų gal. Ilgio. Suolas. Tai tas suolas išskrido per langą.

M Nu ir vat kalbant, šitos va patirtys, skamba sudėtingai žmogui, taip ateinančiam iš šalies. Vis tiek reiškiasi, kažkas buvo, tas motyvacinis mygtukas, kad nu vis tiek privertė. Nu nežinau, privertė ar leido pasilikti mokykloj? Ar tu vis dėlto gali kažkaip identifikuoti, kas vis dėlto, kodėl tu likai, kodėl neišėjai?

R Tai neliūdna, neliūdna. Tu ateini, ir nežinai, kas bus. Nėra rutinos. Su jais nebuvo rutinos ir tai patiko. O toliau mokykloje, na koks skirtumas, jūs mokotės ar nesimokot, tuo metu aš pagalvoju, jūs išsidirbinėjat, ir aš pasidirbinėsiu. Aš eksperimentuoti pradėjau. Atsiminiau per paskaitą psichologijos duotą kažkokį patarimą vieną, bet viso to neruošė mokyklai universitete kažkodėl. Į praktiką išsiunčia vos ne trečiam kurse tiktais. Ir tai antram pusmety, tai prieš pabaigą beveik. Kai galėtų pirmam kurse siųst. Kai būdavo specialistus, pedagogus, kurie su spec. ugdymo poreikiais. Nusiunčia juos trečiam kurse ir jie grįžta, sako gyvenime aš neisiu pas tuos dausus. Nu atsiprašu už tą išsireiškimą. Bet turiu omeny, juos nusiųsdavo dirbti su Dauno sindromą turinčiais vaikais, ten spec. ugdymo poreikių ir taip toliau. Na praktikas atlikinėt. Nedirbsiu, sako, jie debilai, jie neprognozuojami, neįmanoma su jais susišnekėt. Tai kodėl to nepadarius po metų galbūt? Tai žmogus įgyja patirties pedagoginės kažkokios, išdėsto pagrindus, ir siųskit. Kad jeigu jis pamato, čia ne man, keiskim kažką.

M O kas vat tave motyvuoja šitam visam procese? Kodėl tu lieki mokykloj, nu vis tiek, sakykim, tai, ką tu pasakoji, iš tikrųjų yra taip...Pribloškia. Ir vis tiek, ar ne, motyvuoja tai, kad dinamika yra, kad nenuobodu, o dar, jauti, kad dar kažkas galėtų būt?

IN10: Ne, tai kitas dalykas, kaip sakoma, kad tu gali manipuliuoti žmonėmis. Juokingai skamba, tu gali manipuliuoti žmonėmis. Tas mane ir privertė pasilikti toje mokykloje. Su tais banditėliais. Kurie patapo...Ne visi dorais žmonėmis patapo. Iki šiol sutinki, mokytojai, ką tik išleido mane, ačiū, kažkada minėjot kažkokią knygą, perskaičiau, gera, patiko. Tai vienintelė knyga, kurią gyvenime. Ačiū, mokytojai. Žmogų, kurį sutinki po penkiolikos metų, kuris turėtų tavęs neatsiminti, žmogų, kurį tu paėmei, vos ne ten *išpirdolinai* iš mokyklos. Aš vadovavausi... Nežinau, ar Meilė Lukšienė yra pasakiusi, kad kiekviename mokinyje, net ir blogiausiam mokinyje, gali surast kažką gero. Tai galbūt tas ieškojimas to gero. Nors ir jis visiškai būtų...Atsiprašu, gerai? Kalbėsiu žargonu...Nors visiškai balvonas arba beviltiškas, nu negražiai tarsi, negalima taip sakyti apie mokinį, bet nu, visiškai idiotas. Bet jame kažką gero tame idiote gali atrasti, kurioj vietoj jis nėra idiotas. Tai va tas mokykloj galbūt ir laiko. Nu vis tiek, noriu papasakoti, kaip aš tą klasę suvaldžiau. Tai pabaigsiu, o tada pasakysiu, kodėl likau mokykloje. Per apverstą psichologiją. Aš susiradau klasės lyderį, jį pažinojau per tris mėnesius, ir jis vaikščiodavo po mokyklą ir sakydavo klasėje mes darom tai, ką norim, o mokytojas daro tai, ką aš pasakau. Jis klasės lyderis. Ir aš tyliai sutikdavau. Nieko nesakydamas. Mokytojai, tai kaip. Sakau, taip gaunasi toj klasėj ramiau bent jau. Jie tada klauso. Bet realybė tokia gavosi, kad klasės lyderis darė tai, ką aš noriu, kad jis darytų. O jis galvojo, kad aš darau tai, ką jis nori. Kitaip tariant, nežinau kaip, nežinau, kaip man pavyko jį valdyti jam pasakant...Nu kaip pavyzdys. Čia iš tos serijos, kaip tame anekdote, susitinka du šunys, ir sako kaip gyvenimas?, sako, va, šeiminingą išmokinau leteną paduoti, pažiūrėk. Pakelia šuo koją – žmogus paduoda ranką. Sako, išmokiau savo šeiminingą paduoti ranką. Tai va čia tokia situacija. Realiai aš klasę

valdydavau per jį. Klasę per jį. O aš jam leisdavau galvoti, kad aš jam paklūstu. Bet realiai jis klasę valdydavo, o...Nu vat atvirksčia psichologija gavosi. Tai va taip vat. O toliau kas mokykloje laikė, tai, nu, kultūrinė veikla. Kultūrinė veikla man leido veikti, man leido daryti, man leido generuoti studijų laikais iki galo neįgyvendintas studentų klube buvusiam mintis. Tiksliau, kurių aš nespėjau įgyvendinti. Aš jas atsivežiau, ir man leidžia veikti, jokių problemų. Vyksta mokyklos konkursas, man duoda visą paketą dirbti. Ir aš dirbu. Aš varau, viskas. Mane mokiniai priima. Toliau. Mano paties branda, kaip aš sakau, galbūt atėjo, nežinau, kaip apie kitus žmones, mano branda atėjo gal kokių trisdešimt devynių. Tada vedžiau, apie gyvenimą pradėjau kitaip galvot. O kai aš baigiau, buvau dvidešimt trijų, aš buvau galbūt lygus su lygiu su tais mokiniais. Man dzin viskas buvo. Buvo visko. Netgi buvo ir vakarėlių kartu su dvyliktokais, su vienuoliktokais...Jie aštuoniolikmečiai, sakydavau, kokios problemos, kad aš su jais nueisiu išgert alaus, arba kad mane kaip mokytoją, aš tada atrodžiau jaunatviškai. Turiu omeny, jeigu ateidavo iš švietimo skyriaus stebėt mano pamokos, tai prieidavo prie dvyliktokų, laba diena, čia jūsų mokytojas? Dvyliktokų bajeris būdavo, čia tas, kur vaikšto į devintoką panašus. Tai vat, tas ryšys su mokiniais, vienas dalykas. O ilgalaikėje perspektyvoje, tai supratau, kad ne tai laiko, o jeigu mokytojas būtų verslininkas, mano nuomone, jeigu aš, kaip mokytojas, būčiau verslininkas. Tai būna verslininkai, kurie daro verslą čia ir dabar, pagal situaciją, perka–parduoda, perka–parduoda...Ir taip save auginasi, verslą...O tai aš būčiau iš tų kitų verslininkų, kaip sakau, tie, kurie tikrieji, stambieji verslininkai, kaip aš sakau, pasiima paskolą milijoną, ir sako tu debilas, sako tau po metų nieko nėra, pažiūrėsim, kas bus po dešimties–dvylikos. O po dešimties–dvylikos jis iš to milijono padaręs dvylika milijonų ir su malonumu atiduoda milijoną ir dar milijoną viršaus ir jis tuos dar, turi didžiulį pelną...Na, tai ilgalaikė investicija. Mokytojo darbas. Tu investuoji ir tu tiki, idėjai pinigų, ir vėl čia bus tuo, krizė...O krizė – mokinys nutrūko nuo grandinės. Jis draskosi, nekenčia tavęs. Susitinki tą mokinį, kuris nekenčia tavęs, mokytojau, kaip jums sekasi, taip toliau, taip toliau... Bet kaip aš nemėgau jūsų pamoką, kaip nemėgau...Bet esat pats mano mylimiausias mokytojas. Ačiū, ir ypatingai užveda, kaip sakant, to mokiniui neparodai, bet aš sakiau tau, mokytojau, jūs sakėt, kad gimnazija, iš tikrųjų taip yra, nežaiskit su tais...Sakau, o ką aš tau sakiau. Sakau, aš ir nežaidžiu. Nu taip, neklausiau. Va, viskas. Pamoka įvyko.

M O dabar truputį dar atsitraukiant ir einant prie to, nu tiek fizika, tiek matematika, visi šitie dalykai turi savo bendrąsias programas. Kurios, vat yra sudarytos tokios, kokios yra. Koks tavo apskritai, kaip tu jautiesi su jomis, ir, nežinau, tau jos trukdo, padeda, tos bendrosios programos? Čia nesvarbu, ne apie dalyką kalbam, bet bendrai. Nu vat kaip toks atramos taškas.

IN10: Turi omeny apie dalykinę sistemą kalbi?

M Ne, turiu omeny, vat būtent bendrosios programos. Nu tai vat tam tikra, kaip čia..

IN10:Turi būtinai išmokyti išdėstyti tą ir tą...

M Tai va tas ir anas yra šiaip nuspręsta ne tavo, tu esi vykdytojas šitoj vietoj, to, kas nusprendžia už tave. Koks vat tavo santykis su tom bendrosiom programom? Padeda, riboja, nežinau...Abu?

IN10: Na, kad riboja, tai nesakyčiau, man atrodo...Nes jeigu mokytojas yra mąstantis, tai nieks netrukdo nuo tos programos jam nuplaukti. Nieks netrukdo jam nuplaukti į šalį. Vis tiek kažką turima išmokyti. Tai yra tu visada gali šalia to, šalia programos pridėti. Tai, nu, nėra trukdymas, vis tiek tai yra kažkokia rekomendacija, yra kažkokie minimumai. Tu kast ką daugiau visada gali. Na, kad programoje matai, kad kažkas yra nereikalinga, tas su laiku atsiranda. Ir matai, kad, nu tai nėra įtakos, nesvarbu. Jeigu čia kalba keliautų link atnaujintų programų, apie matematikos aš kol kas iki galo dar nesu išsianalizavęs, kaip mėgstu sakyti, vis tiek, matematika man vis dėlto pamotė yra. Kurią primetė gyvenimas. Nu aš ne prieš. Aš ją suprantu, tarkim. Bet kaip mokytojas save matematikoj jaunu laikau, nes vis dėlto, kiek, šeši metai aš matematikos mokinu. Tai aš sakau, kad tai yra labai mažai. Palyginus su aštuoniolika fizikos. Fizika man yra mama, matematika vis dar yra ta pamotė. Kuri dar neprisijaukino manęs, dar tokia kaip ir sausa

atrodo. O fizikoj tu gali improvizuoti labai daug. Tai vat. O jeigu apie atnaujintas fizikos programas kalbant, tai čia į kalbą gal nekonkrečiai atsakau, tai apie naujas, tai tada jos trukdo. Nes ten yra visiška pornografija. Kaip mokytojas galiu pasakyti tai, kad jeigu mes matome problemą, kad su tankiu septintokai nesusitvarko dabar, pagal tą programą. Jeigu tai teigia, kad yra atnaujintas, nė *velnio* tai nėra jokios atnaujintos programos. Tai yra, kaip sakoma, nuo to, kad aš. Gerai. Aš esu žmogus, tarkime, gaminu gėrimus kažkokius tarkim.

M Aha, tiktais aš truputį, kad nukreipčiau. Kad mes susikalbėtume, nes ko aš daugiau klausiu, kas trukdo, tai, nu nežinau, kažkoks vis tiek yra turinys, ką norima perteikt. Nu pavyzdžiui, jeigu lietuvių kalba, tai daug paprasčiau. Istorija, ten irgi yra kažkokia užprogramuota žinutė. Matematikos ir fizikoj irgi yra kažkas, ką mes laikom vertinga mokyt, ir kažkas, ką laikom mažiau vertinga.

IN10: Na tikrai yra taip. Tai realiai mokiniui tai, ką vertingą, aš duodu tą, ką galima suprasti per gyvenimiškas patirtis. Bent jau save kaip mokytoju laikau arkliuku fizikoje toje vietoje, kad aš pateikiu per gyvenimiškas patirtis, per gyvenimą. Nu kaip pavyzdys. Kad mokiniui atsirastų kažkoks supratimas, jog tai, ką jis daro realiam gyvenime, tai ir yra ta fizika. Tą jinai ir mokina. Nes per septintą–aštuntą klasę...O ne tai, kad fizika yra beprotiškų, didžiausių, formulėmis sprendžiamų uždavinių mokslas.

M O ar tu nori pasakyt, kad programos to neleidžia padaryt? Kad iš esmės, jeigu nuėmus va šitą krūvį, kurį tu neši kaip mokytojas, ir jeigu taip aklai atsiremiant į programas, tai programa to neleidžia padaryt? Neleidžia suprast vertės dalyko pačios?

IN10: Naujoji programa – taip. Nes, pradėkim nuo to, dabar nenoriu meluot, paimta septintoj ar aštuntoj klasėj, mokiniui pradeda aiškinti atominę fiziką. Alfa, beta, gama spinduliavimas. Tai čia išvis vaiką užmuš. Suaugusiam ne kiekvienam paaiškinsi alfa, beta, gama, o čia man septintokui reikės paaiškinti. Alfa, beta, gama...Tai yra, jie paėmė tiesiog vieną, perkėlė į kitą, antrą perkėlė į trečią...Tą patį birzgala supilstė į kitos formos butelius ir pareiškė, kad tai yra skaniau, ir geras naujas gėrimas. Pakeitė pakuotę, viskas. Nu tai nė *velnio*. Ir dabar paskui, aštuntoje klasėje, banginę fiziką pradės aiškinti. Nu žmonės gerbiamieji...

M Gerai, o vat nu čia yra tas turinys, o tada bendrai, jeigu pasižiūrėjus. Ar gali išskirt, kas vat mokykloje yra tie dalykai, kurie iš esmės tave varžo? Nu vat kad trukdo, tam, ką tu kaip mokytojas norėtum padaryti?

IN10: Iš mano specialybės ar čia?

M Bendrai, galim kalbėt bendrai. Ta prasme, tau kaip mokytojui, būnant mokykloje, nežinau, nori daryti ABC, bet negali daryti, nėra kažkokių priemonių...Priemonių čia plačiąja prasme turiu omeny, sąlygų, gal taip. Kas yra tie varžantys dalykai?

IN10: Gal sąlygų, tvarkaraščių nesudarymas. Na kaip pavyzdys, jeigu mes aiškinamės Niutono dėsnius, tai jeigu Skandinavijoje, pagal norvegus jeigu, man tekę stažuotis pas norvegus...Tai jie tuos Niutono dėsnius mokosi dvi savaites. Išvyksta į vadinamą Niutono centrą, Niutono kambarius vadinamuosius turi, ir jie dvi savaites dirba. Vien tik fizika. Kad atsirastų supratimas. O dabar čia atėjo mokinys dvi savaites per pamoką, ir aš turiu rimtą dalyką kažką išdėstyti, ir dar tuo pačiu metu realizuoti, ir grįžtamąjį ryšį susirinkti.

M O gerai. Tada dabar dar truputį, palaviruojam, grįžtam prie to tapatybės momento. Nu vat gyvenime būna tokių situacijų, kai reikia save pristatyt. Ir pristatyt iš darbinės pusės. Kaip tu dažniausiai save pristatai? Kas tu esi? Ką tu veiki?

IN10:Jeigu tiesiogiai pasako?

M Nu vat tavęs klausia, kuo tu gyvenime užsiimi, koks tavo darbas.

IN10: Ne, nu tai seniau būdavo, pasakau, kad mokytojas. Ir visi žvengt pradeda. Sako, koks tu mokytojas. Netiki, kad mokytojas. Nes, nu, jeigu mokytojas, tai jis būtinai rimtas, tada seniau būdavo, kad klišės kažkokios uždėtos, rimtas ir taip toliau...Dabar kad mokytojas nestandartinis gali būti ir visa kita...O jeigu sakydavo koks vakarėlis, kad atspėti mano specialybę, aš sakydavau, mano darbą galima kitaip apibūdinti. Aš kasdieną lipu į sceną. Ir mano žiūrovai yra

patys įnoringiausi. Tiktais dalykas tame, kad žiūrovas nežino, koks bus spektaklis, ir aš turiu jiems įrodyti, kad mano spektaklis yra pats nuostabiausias. Bet po spektaklio jis dar turi išeiti ir norėti pamatyti dar vieną naują spektaklį, nežinodamas, kas jame bus. Kitas dalykas, kaip sakydavau, aš esu aukščiausios kategorijos vadybininkas. Prekių pardavėjas. Aš turiu parduoti prekę žmogui, kuri jam visiškai, jo manymu, nereikalinga. Ir įtikinti jam, kad ji yra reikalinga. Ir ją parduoti. Ir kad jis liktų laimingas ją nusipirkęs. Žmogui, kuris nusistatęs jos nepirkti.

M Ir dabar tu kai kalbi, tu daugiau vis tiek kalbi apie mokytoją kaip tokį mokytoją. O jauti, kad kažkokioj vietoj išlenda ir ta dalykinė? Na tu fizikas, ar ne. Paėmus, fizikas, matematikas...

IN10: Ai, ne, ne, ne...Dabar supratau. Aš nesu fizikas. Aš esu mokytojas. Aš kolegoms sakau, tu nesi matematikas, tu esi mokytojas, tu nesi lituanistas, tu esi mokytojas...Aš kadangi dirbu progimnazijoje, tai aš manau, čia mano nuomonė yra, gali būt ir neteisinga, kad progimnazijoje nėra dalykininkų. Yra visi mokytojai, ir jie moko to paties, tiktais per skirtingus dalykus. Tai yra, na kaip žmogui aiškinama, kuris mokinasi bendrauti, tarkim, ar ne, su kažkuo. Ir aiškina, kad tu su vienu turi bendrauti vienaip, su kitu – kitaip. Turėjo pažįstamą verslininką, žmogų, kurį sutikęs...Su visais šnekėjo jų kalba. Prie bariuko susitinka alkoholiką ir jis su juo šneka, kaip sakant, apie paprastus gyvenimiškus dalykus jo kalba. Susitinka visišką banditėlį, *pūft, kū, na ble, pypt* – jis į tokį pavirsta. Prasideda šnekėti su verslininku apie verslą, pradeda kalbėt su kultūros atstovu – aukštomis frazėmis, aukštomis materijomis, aukštais posakiais ir taip toliau...Tai vat.

M O kokia tada yra funkcija mokytojo?

IN10: Mokytojo? Aš manau, kad kai buvo sistema suskaldyta – pradinė, progimnazija ir gimnazija – kad ir kaip mes dabar skelbiam, kad į mokyklą vaikas ateina mokytis, jis namuose išmoksta pasakyti laba diena, ačiū, netrukdyti kitam dirbti, netrukdyti taip toliau visa kita...Nė velnio jie neišmoksta to namuose. Yra dalis, kurie išmoksta, ir ačiū tėvams. O kiti nė velnio. Jie ateina į spektaklį, kaip aš sakiau. Ir viskas. Jie ateina su požiūriu, o, žodis, kuris mane išveda. Mokiniai yra mūsų klientai, klientas visada teisus. Va, susigrūskit. Atsiprašau. Aš nesu pardavėjas, mokinys nėra mano klientas, sako. O tai kas tada tu, jeigu ne pardavėjas? Sakau, aš pedagogas, aš mokytojas. Aš ugdu. O kas tokie pedagogai ugdytojai? Tai aš užduodu, sakau, apie biologiją, sistematiką mokinaisi? Mokinausi. Kas yra grybai, klausiu. Sako, grybai yra grybai. O ne augalai? Nu kaip ir augalai, bet ne augalai...Sako, tai kas yra grybai? Taigi atskira karalystė. Vo, jis nei žolė, jis nei medis, jis nei gyvūnas, jis yra grybas. Tai gerai, nu negražiai skambės. Aš esu pedagogas, aš esu ugdytojas, aš esu tas grybas. Aš nei medis, nei augalas, nei žolė. Nei virusas esu, nei bakterija. Aš esu tas grybas, visas, aš kitaip. Ir na, pas mane nėra klientų. Klientas visada teisus. Nė velnio. Tu atvedei vaiką pas mane, kad aš jį ugdyčiau. Tai progimnazijoje mes mokom tų bendrų dalykų, na realybėj kartais galbūt nukrypstame, bet, mano nuomone, kad progimnazijoje mokinys turėtų išmokti mokytis. Ir mes pastatom jį į nepatogią padėtį, ypatingai nepatogią padėtį, kiekviename dalyke duodame skirtingą medžiagą, ir kad su ta skirtinga medžiaga jis mokėtų dirbti. Bet tą patį, išmokti mokytis. O nuėjus į gimnaziją – tada jau mokykis, vaike...Dalyko. Čia duodam tik pagrindus ir kaip tuos pagrindus pasiimti. Žinoma, nesąmoningai, nemažai dalis juos pasiima. Čia galbūt yra pati liūdniausia mokytojo darbo dalis. Kad jis ne visada pamato tą rezultatą. Jeigu susitinka mokinį, jis pats pasako, kad vis dėlto rezultatas yra, išmokėt padaryti tą ar aną. Tai vat, nesąmoningai tas dalykas. Jam pasąmonė užfiksavo, dėl to kartoja ir kartoja ir kartoja...Na ir galutinai tu atsimeni, kad...Kaip sakau, jeigu į mokyklą ateini ir ten vaikai, netriukšmaukit – jie triukšmaus. Tu ateini ir triukšmaus. Viskas. Čia tas pats, jeigu tu esi pareigūnas. Jeigu tu vyksti į įvykį, kuriame konfliktas...Kad tave pamatys ir jie nustos daryt konfliktą, to tikėtis? Nu nesąmonė...Čia kaip ir karys, irgi. Kai paklausi, ko mokina karį realiai? Žinai, ko mokina karį? Kariuomenėj? Vieno dalyko mokina. Kiti pradės, kas kariuomenėj dar nebuve...Saugoti Tėvynę, ginti, taip toliau...Nė velnio. Žudyti. Jį mokina žudyti.

M O tai ką tada mokytoją moko? Ką jis turi daryti, kokia jo funkcija pagrindinė? Ką jis turi padaryti, išugdyti, išmokyti?

IN10: Jis labiau...Aš manau, kad tinkamesnis žodis išugdyti mokytojui būtent. Išugdyti. O išmokinti jis nieko neišmokins. Aš mokiniams kartoju visą laiką, aš jūsų neišmokysiu. Jūs mokotės, ne aš. Sakau, žiūrėkit, sporto varžybos vyksta. Kas bėga – treneris ar bėgikas? Kas krepšinio aikštelėje bėgioja – treneris ar sportininkai? Treneris, jis sėdi. Žaidžiamas tenisas. Ten išvis trenerio nesimato beveik. Kas su tuo tenisininku dirba – treneris? Treneris. O varžybose kas? Vis dėlto tenisininkas...Pasirenka strategiją, bando...Nu tai tu kaip ir tas *treneriukas* gaunasi. Tu ug dai. Tu jam patari, tu jam sakai, pasielk taip, pasielk anaip, pažiūrėk, kaip tau patogiai, va schemas pabraižo...Tu bėgi čia, tu bėgi čia, o toliau žiūrėkit, kas bus laisvas...Tu kaip treneriukas, viskas. Ir tu galutinio rezultato...Nu žinoma, gerai, tu gali daugmaž numatyti vis tiek galutinį rezultatą, nes vis tiek tai nėra varžybos mokymasis tas, ugdymas. Tu negali garantuoti, tu turi išugdyti jo pasitikėjimą tame dalyke, vėl kažką...Na, ir dar kitas dalykas, sunkiausias, nu bet čia jau iš mokytojo darbo paties, kaip sakau, neperdegti. Nes jeigu perdegsi, tai gausis, ai, tie debilai, balvonai, tai aš tave suėsiu...Bet kuris mokytojas, kuris pažįsta savo mokinius, bet kurį mokinį, mano nuomone, gali paimti ir suėsti. Net idealiausiai mokantį mokinį. Žinoma, nebent jis genijus. Mokinys yra genijus. Yra genialių mokinių, aš turėjęs. Kuriems sakydavau, vos ne, ką tu čia veiki? Jie kitaip tobulėdavo pas mane pamokose. Tai tu gali bet kurį jį suėst, nes tu žinai jo silpniausias vietas. Ir duodi tai. Į silpnąją vietą. Bam bam bam. Bet čia jau labai, labai sudegęs mokytojas turėtų būti. Perdegęs, sudegęs, pervargęs visiškai...Kad nukryptum nuo savo tos sunkios dalies. Taip, tai yra žiaurus, sunkus darbas.

M Tai kas yra tas geras mokytojas? Nu vat, kas, tavo galva, yra geras mokytojas?

IN10: Trumpai ar ilgai atsakyt?

M Nu vat, nežinau, pabandom. Kaip norisi.

IN10:Geras mokytojas yra blogas mokytojas.

M Dabar reikia paaiškinimo.

IN10: Paaiškinimo. Geras mokytojas reiškia tas, kuris leidžia, gerai supranta mokinį, sako, gerai, tu pavargęs, tebūnie, aš tau šiek tiek pakelsiu įvertinimą, tebūnie, šiandien tą temą praleiskim. Gerai, pakalbėkime vos ne apie orą ir taip toliau, ryšį palaiko...Jis nėra griežtas. Jis geras žmogus. Jis geras mokytojas. Vat, vaikas sako, geras mokytojas visą laiką supranta. Bet jis blogas mokytojas, nes jis neišdėstė dalyko...O dabar, geras mokytojas yra blogas mokytojas. Laužia, spaudžia, bet tu viską išmoksti. Tačiau reikia būt...Na suderinti viena su kitu. Bet kai tu lauži, spaudi visą laiką, anksčiau ar vėliau gali atsirasti susipriešinimo tarp mokinio ir mokytojo. Ir tada jau kas ką gausis. Kas ką suės. Ir tas dalykas. Turi būti ir tas, ir tas. Nėra absoliutaus blogio ir nėra absoliutaus gėrio. Tai vat, nežinau, atsakiau – neatsakiau...Ar ne per daug filosofiskai...

IN11

Interviu trukmė: 52 min.

Nuotolinis interviu

M Galim pradėti nuo tokių bazinių klausimų apie tai, kiek metų jau esi mokykloje. Gali suskaičiuoti, kiek jau laiko esi mokykloje?

IN11: Taip...Sakykime, per dvidešimt penkerius. Bet tiksliai dabar nepasakysiu. Nes mano, matai, tie buvo, aš kadangi, tris vaikus auginau, tai va toks nu...Čia lygtais įskaičiuoju tais laikais, tas pedagoginis stažas. Na aš visą laiką galvoju, kad kokie dvidešimt penkeri tai drąsiai.

M Tai gerai, tai gerai...Man svarbu atsiremti kažkaip, kategorizuoti truputį. Ir dalykas arba dalykai?

IN11: Tai yra pradinių klasių pradžia, o paskui į anglų persikvalifikavusi. Ir dabar anglų kalbą dėstau jau septyniolika metų. Aštuoniolikti.

M Ir ta amžiaus grupė visada buvo ta pati, ar jiniai kažkaip keitėsi?

IN11: Mokinių grupė amžiaus? Na keitėsi ta prasme, kad mokykla buvo vien... Mokyklos istorija prasidėjo, kai pradėjau vidury dirbti, tai ji buvo vidurinė mokykla. Aš turiu ir patirtį, kaip dirbti su dvyliktokais. Nu tie paskutiniai buvo paskui tik tai. Dabar nebeapasakysiu, kiek tų metų mes esam reorganizuoti. Kokių trylika tai turbūt. Esam ta progimnazija. Tas pagrindinis tas etapas. Bet praktiškai esu visų pačiupinėjusi vaikų. Ir pradinukų, kaip pradinių klasių mokytoja, kokius septynerius metus, turbūt. Ir paskui, kai buvo vidurinė mokykla, tai turėjau ir tų didžiųjų vaikų, ir egzaminus taip pat turėjau, ir dabar, va, jau nusistovėjau, kol kas dabar čia.

M Gerai, tai labai gerai. Kuo įvairesnė patirtis, tai man atrodo, tuo yra įdomiau. Gerai. Tai atsiremkim tada nuo to, to atėjimo į mokyklą. Tu, suprantu, baigėi pradinio ugdymo kvalifikaciją?

IN11: Taip.

M Na ir tas pasirinkimas. Ar tai buvo sąmoningai nueita į šitas studijas, ar vis dėlto, kažkaip, nežinau, taip gavosi? Kas paskatino?

IN11: Na iš tikrųjų, taip gavosi... Taip gavosi, kadangi, na čia tokia šeimos istorija buvo. Kadangi aš esu trečias vaikas šeimoj ir *pagrandukė*, po šešiolikos metų atsiradusi, tai tėvai, nu jau aišku savaime, jau labai popino, lepino, ir jau labai nenorėjo išleisti į Vilnių. O kadangi Šiauliai buvo arčiau, tai... O daugiau tada buvo Pedagoginis. Jie tiesiog mane sumotyvavo, kad būsi gera mokytoja. Ir aš sutikau, ir labai nesispardžiau, iš tikrųjų. Nu tai va čia taip gali... Bet... Na tiesiog abipusiai. Ir tėvai norėjo, ir aš pagalvojau, kad ir arti, ir visai neblogai galbūt, tai... Bet taip, kad labai labai jau veržtis, tai tikrai nebuvo.

M Mhm. Na kaip ten būna, kad svajoja nuo trijų metų...

IN11: Ne, ne. Bet ta prasme, tiktai kad... Vat čia toks irgi įdomus etapas buvo. Kai aš pabaigiau tą pedagoginį institutą (dar buvo tais laikais), ir kai tada būdavo paskyrimai, ir aš gavau paskyrimą į <...> rajoną. Ten buvo toks labai ryškus kolūkis, tais terminais, tai ten mane labai lydėjo sėkmė, kadangi, nu tikrai man ten sekėsi dirbti. Labai buvau vaikų mėgiama. Ir aš supratau, kad aš labai labai pataikiau. Tai va. Vaikų tėvų ir apskritai ten kaimas, kaimelis, tai ten visi gi vienas kitą pažįsta...

M Aha. Nu vat ir po tų studijų, buvo kažkoks lūkestis. Nu vat, studijuojau, įsivaizduojau, kad mokykloj bus vat taip, ateinu ir... Ar tas lūkestis sutapo su tuo, ką tu pamatei, nuėjusi į mokyklą? Ar vis dėlto kažkaip buvo šokas, nežinau...

IN11: Ne, jokio šoko nebuvo, aš viską supratau. Nebuvo man nieko netikėto. Viską aš tiesiog įsivaizdavau, kad taip ir bus. Tiesiog kad aš, nu kaip, buvo labai tokia man, ehm, kadangi tada buvo paskyrimai. Aš gavau paskyrimą būtent į rajoną. O į kaimą jaunai mergaitei, aišku savaime, nebuvo tokio jau labai didelio džiaugsmo. Ir dar kaip, atsimenu, švietimo skyriaus vedėjas skirstė vietas, reikėjo nueiti pas poną Jurgaitį, ir sako tu dabar, žinok, tuos batelius pasidėk, nusimauk, nes buvo aukštakulniai, vienu žodžiu. Buvo tokia... Na labai... Bijoju, bijoju to kaimo. Bet, sakau, labai greitai man pasikeitė, labai greitai. Po mėnesio kito aš jau žinoju, kad labai čia pataikiau.

M Mhm. O kas leido suprasti, vat kad, pataikiau čia?

IN11: Nu tiesiog... Aš mėgavausi situacija – darbo, vaikais... Klasės nedidelės, mokykla kompaktiška ten. Vienas kitą tuoj pat mes susipažinom, jaunas kolektyvas, ir, nu, ir pats darbas, ir pats darbas.

M Aha. Tai atėjus, čia buvo pradinė mokykla? Ar ne, suprantu...

IN11: Ne, ten buvo, kaip čia dabar paėmė, turbūt... Dešimtmetė... Dabar nebeapasakysiu, ar dešimtmetė ar aštuonmetė. Dabar keitėsi, bet buvo ir tų didesnių vaikų. Aišku, tos *klasytės* nedidelės yra, bet buvo tų didesnių. Ar aštuoni, ar dešimt metų, aš dabar jau nebeatsimenu...

M Supratau.

IN11: Tai aš pirmokus gavau, pirmokus. Ir nuo to ir pradėjau savo karjerą.

M Mhm. Ir studijose vis tiek turbūt buvo kažkoks tai suformulavimas, ko tikisi. Kas yra tas geras mokytojas, kaip būti tuo geru mokytoju. Nežinau. Su kokia žinute buvo išeita iš universiteto apie tai, kaip būti geru mokytoju? Kaip tada, vat, buvo?

IN11:Tiesiog...Tiesiog tie laikai buvo tokie, kad net nebuvo tokio teiginio gero mokytojo. Jisai visai visą laiką turi būti. Jis nebuvo akcentuojamas, kad gali būti geras mokytojas, ar kad gali būti kažkoks kitoks mokytojas. Tu tiesiog esi įsisąmoninęs labai tvirtai ir žinai, kad tu esi pats geriausias. Nu ta prasme, dirbsi geriausiai, ką gali. Ir atsimenu, kad baigus, kai pradėjau dirbti, tada pasimatė, kad kai kurios tos studijos lygtai...Tu pradėjai dirbti ir tu supratai, kad tos studijos...Na mes mokėmės kažką, visokių dalykų, bet ko man reikėjo darbe, to aš pradėjau iš naujo mokytis. Ta prasme, ko man reikėjo darbe. Tai labai daug ko reikėjo išmokti, labai daug ką, pasipraktikuoti. O žinot, programa kaip sudaryta? Nu tai kreditai, programa, ten labai daug dalykų tikrai buvo nereikalingų. Juo labiau ten dar buvo visos moksliniai komunizmai. Čia tie laikai.

M Tai vat čia ir įdomus kampas, ar ne. Apie tai, kad universitete buvo dėstomi vieni dalykai, o čia jau atėjus į klasę, tu pamatai, kad realybė truputį kitokia ir reikia mokytis iš naujo. Ar prisimeni kažką iš tų pirmų pamokų, ką teko mokytis ir kas tada padėjo? Iš kur atsirado tos žinios, kaip turėtų būti ir veikti?

IN11:Aš manau, aš taip esu pati sau susigalvojus, kad aš turiu intuiciją. Mano ir mano šiaip, kiek aš esu pasiekusi darbe, na, aš labai jaučiu. Ir tiesiog aš pati sau esu, nu kažkokia...Aš tiesiog pati žinau, kur man reikia kreiptis, pati žinau, pati išmokstu, pati atrandu, pati...Tiesiog aš pati sau rodiklis esu. O kad teorijos mes mokėmės ir turbūt visi mokėsi, tai čia yra ne paslaptis, kad teorija su praktika kartais visiškai nieko nekoreliuoja.

M Mhm.

IN11:Būdavo tiesiog vyresni kolegos ir iš kolegų tuoj pat automatiškai. Gi visi dalinasi, visi, visi. Jeigu reikia kažko, tai ir gauni.

M Ir čia tada jau buvo tiktai pradinis ugdymas? Na čia ne dalykinis, pradinis ugdymas?

IN11: Pradinis, ir aš dar dėščiau, kadangi mano specializacija buvo pradinis su muzika, tai man labai patiko dailė, darbeliai visokie. Tai dar technologijas įdėjo man direktorė. Na didesniems vaikam. Tai aš vėl turėjau sąlytį su mokyklos didesniais mokiniais. Turėjau savo pradinukus ir technologijas dėščiau. Kaip mano tokią sritį, kuri man patinka. Ir dabar dėstau.

M Tai tiek pradiniam ugdyme, tiek technologijose ir ypač gal net ir anglų, visa tai atsiremia į bendrąsias programas, pagal kurias mokytojas dirba. Ir tada, ar ne, vis tiek atėjus į mokyklą buvo tam tikros programos, kurias aš turiu išpildyti. Tam tikras standartas, kuris yra duodamas. Čia galima atsiremti ir nuo to, kaip sekėsi anksčiau, ir kaip dabar sekasi su tuo, su tuo, kas yra būtent nubrėžiama, šiuo atveju, valstybės. Ministerijos lygmens, ar ne, kas turėtų būti įgyvendinta, būtent. Gal anglų aiškiausias, nes turi tokias aiškiausias gaires. Ar tu jauti savo pamokose, kad tai tau trukdo, padeda? Tam tikra programa, tam tikros gairės, koks santykis yra su tuo?

IN11: Čia ta prasme, kiek valstybė yra numaćiusi? Nelabai dabar supratau klausimo, iš tikrųjų...Kaip man padeda darbe valstybės tie metmenys?

M Nu taip, programa. Šiaip va taip paimkim taip paprastai. Bendroji anglų kalbos programa, kurią mes turim išeit. Padeda, trukdo, atsiremi tu į tai, ruošdamasi pamokoms?

IN11:Ne, ne. Nė kiek man jinai. Nu matai, žiūrint, koku kampu čia pasižiūrėjus. Tu supranti, anglų kalbos pamokos yra dėkingos tuo, kad tu gali, nu labai daug surasti visokių dalykų, kurie vaikus sudomina, kurie juos ir palinksmina, ir testavimo, nu visokių dalykų. Bet jeigu imant tuo kampu, kaip ta pamoka įrėmintas, nes mes vis tiek esame tokioj parengty, kad ateis manęs kažkas patikrinti. Ir aš turiu laikytis va šitų standartų. Tai tas mane labai erzina. Labai, beprotiškai erzina. Tai čia yra valstybės parengti dokumentai. Mano vadovas neateina su savo sugalvotais,

ar ne, kažkokiais tai kriterijais, kaip turi atrodyti ta pamoka. Tai čia jinai remiasi valstybės dokumentais. Tai anglų kalbos pamokai tai yra begalinė beprotybė. Šitas dalykas.

M Mhm, o kodėl? Kas yra, vat kas trukdo?

IN11: Nu man apskritai tas atrodo... Tas toks pamokos modelis, vat, skyrius, dar ten tų poskyrių... Nu jisai man atrodo gyvenime nėra išpildomas. Ir mokytojui uždeda didžiulį tokį nerimą, tiesiog tokį, kažkokį galvos skausmą. Kad pamokoje tu negali išpildyti to, tų dalykų. Ir tas toks kiekvieno... Čia nuo kiekvieno vadovo priklauso.

M Ar teisingai girdžiu, kad, pavyzdžiui, mokykla, na šiuo atveju mokykla jau, mato mokytoją, nu vat kaip tokį, duodu tau kažkokį *checklistą*, kur tu turi įvykdyti? Versus, tada paėmus tokį mokytoją, kuris kūrybiškai kažkaip žiūri, atsižvelgia į pamokos dinamiką, į mokinius, tai mokykla tarsi užduoda toną, kaip turėtų būti tokioj, sudisciplinuota visa ta pamoka, tam tikrą struktūrą turi turėti?

IN11: Supranti, ką... Tas tonas tai yra kam, tai yra audito... Nes tas vidinis, kad būtų audito rezultatai... Tie visi dalykai, jie yra vertinami. Ir jie yra, ne tai, kad gera ta pamoka būtų, bet kad būtų skaičiukai. Aš tai įsivaizduoju šitaip. Nes kiekvienas tas trejetas, ketvertas ar dvejetas, supranti, jie... Čia yra irgi žaidimas. Čia yra tokia, nu nežinau... Aš esu labai skeptiška šituo klausimu, ir kaip tai parodo mokytojo profesionalumą – ar tai parodo – aš labai abejoju.

M O kas tada, va šiuo atveju galėtų? Aš suprantu, kad tas įvertinimas, kai ateina ir žiūri pagal tam tikrus kriterijus, ar tu ABCD padarai. O kas tada šiuo atveju galėtų tapti tokiu matu, kaip mes galėtume įsivertinti, kaip mokytojas atlieka savo darbą?

IN11: Aš manau, kad mokiniai turėtų turėti didesnę... Galią... Mokinių kažkoks tai bendras... Aišku, nu tai irgi mažiukai, ką jie ten įvertins. Vėlgi, labai priklauso. O dideli mokiniai, tai gali jau, didesni mokiniai. Galbūt ir tėvų kažkokia tai... Nors dabar tėvai irgi labai sudėtinga sritis yra iš tikrųjų. Objektyvumui. Tų įsiskaudinusių daug yra, tai tu objektyviai tu nežinosi irgi tikrai. Nu galas žino, nežinau, iš tikrųjų... Iš tikrųjų, į šitą klausimą aš neturiu atsakymo. Reikia jo ieškoti.

M Bet dabar vat šiuo atveju galim paimt ir mokyklą. Ir tada atsiremt ant švietimo skyriaus – savivaldybė. Ar jie ieško tų atsakymų? Pavyzdžiui, mokytojas yra ištrauktas į tą bendrą tam tikrų priėmimų procesą? Mes nusprendėm daryti ABC, bet tai nusprendėm, atsižvelgdami į, nežinau, mokytojų...

IN11: Žiūrint kokioje srityje. Negalėčiau teigti, kad mokykla neįtraukia mokytojų, nuomonės neklauso, nereaguoja. Tikrai ne. Bet į tuos kertinius dalykus, kokia turi atrodyti pamoka, tai kol kas, jai labai daug metų, remiasi tais valstybės dokumentais. Ne savivaldybė. Čia yra ministerijos, turbūt, šitie visi reikalavimai pamokos. Pamokos tas modelis jis atsiradęs yra. Toks su uždaviniu, su refleksijom, su visais žadinimais visokiais, vertinimais, įsivertinimais. Tai yra neįmanoma žmogui aprėpti tiek dalių. Netinka. Nežinau. O kitose srityse, kitose sferose, taip, mokykla. Ypatingai paintensyvėjo tas toks bendradarbiavimas su mokytojais vat. Kokie antri metai, labai. Esu dažnai prašoma savo nuomonę pareikšti tam tikrais klausimais. Bet čia gal daugiau iš to mokyklos tokio gyvenimo. Ta prasme mokyklos bendruomenės gyvenimo.

M Taip, *okay*. O jeigu dabar turbūt atsitrauktumėm, atsiremtumėm į tai, kaip... Na būna situacijos gyvenime, kai tenka save pristatyt. Ką dirbi, ką darai, kuo užsiimi. Ką tu dažniausiai atsakai? Kažkas paklausia – koks tavo darbas, ką tu dirbi? Ką tu darai?

IN11: Čia labai nieko neprikursi. Aš visą laiką sakau, kad aš esu mokytoja, pirmiausia, kartais ir neįvardiju, pagal situaciją, žiūrint, kas klausia. Galiu ir įvardinti anglų kalbos mokytoja, galiu ir pasakyti mokytoja.

M O yra kažkokių situacijų, kada šitas išsiskiria? Vienoj situacijoje tu esi mokytoja, o kitoj tu esi anglistė?

IN11: Taip, tikrai taip. Taip yra gyvenimas, sakau, tos situacijos yra įvairios. Tu matai, orientuojiesi tiesiog, ar tau verta čia detalizuoti, ar tiesiog vat kažkuo.

M Mhm. O esi kažkur pastebėjus kažkokią tendenciją, kurioj vietoj, kada esi labiau anglistė, kada esi labiau mokytoja?

IN11: Na neišskirčiau. Na čia galbūt irgi tas santykis, su kuo tu kalbi, ar ne. Tai čia koks santykis tavo su...Pavyzdžiui...Su tuo pašnekovu, ar ne. Jeigu tu ten pašalietis koks ar ką, tai kam jau labai čia pasakotis. Tiesiog negaliu detalizuoti taip. Konkrečiau negaliu atsakyti. Bet sakau, žiūrint su kuo kalbi.

M Ar tu turi kažkokių tai atradus atramos taškus, momentuose, kada būna demotyvacija didelė, sudėtingi momentai? Kas tada motyvuoja likti mokykloj?

IN11: Nu, čia toksai, žinai, kaip sakant, tikrai būna tokių situacijų, kad gal jau ir užtenka, nes aš tai labai laikausi tos pozicijos, kad veiklas reikėtų keisti. Ir vėlgi, galbūt pritrūksta kartais ir drąsos, ir tingėjimas kažkoks tai apima, ai, nu kam čia pasivarginti, kai galiu sėdėt...Išskentėsi. Kažkas visada vis tiek geriau būna. Dėl to, kad...Nu vat nutrūko mintis dabar, ką norėjau...Kad aš dar kažką keisiu – aš tikrai tai padarysiu. Ar aš keisiu, ar mokyklą keisiu, ar, ar...Aš noriu dar kažko. Neapsiribojau, kad čionai, dabar iki galo...Lygiai taip pat galvoju, kad visi pokyčiai yra labai svarbūs, kaip ir vadovų, vadovai turi irgi keistis. Čia vienareikšmiai.

M Vis tiek tie pokyčiai mokykloje, ar ne. Nesinori, kažkaip nežinau, eiti į visiškai kitą sritį. Čia neatsižvelgiant, aš klausiau to visų...

IN11: Taip, taip. Tiesiog noriu kito kvapo, kito skonio. Kitokių tradicijų, kitokio bendravimo. Nu apskritai, sužinoti, kas dar būna gyvenime. Va taip. Mes, matai, mokykloje labai užsisėdim, iš tikrųjų. Užsisėdim ta prasme, kad mes...Nu jeigu vadovas sėdi tris...Nu tikrai blogai, jeigu sėdi labai daug metų. Nes ir nebesugeba atrasti, gal ir bando, bet nebeišsėdinti užsikabinti kažko naujo, surasti kažkokių prasmų kitų. Nes tu, vis tiek, užsiciklinęs, kad...Aš, pavyzdžiui, man dabartiniame darbe, aš jau nebeoriu, man reikia naujo kvapo. Naujų idėjų. Aš noriu kitaip. Nu pažiūrėti, kas būna. Nes aš neturiu labai daug...Mokykla, kaimas, mokyklėlė buvo...Šiaip tai aš tris mokyklas esu praėjęs. Tai va, tai sakau. Man norisi kažko dar.

M Bet yra daugybė sričių, kur galima būt. Nežinau, galima eiti į visai kitas sritis...Vis tiek yra noras būt švietime. Kodėl?

IN11: Taip. Todėl, kad, tiesą sakant, tai nepaieškojau, kur galėčiau taip...Va tikrai galėčiau. Na dar ta mūsų teritorija, kur gyvenu, nu irgi taip pat nėra labai daug ten to pasirinkimo. Čia jau reikėtų taip jau padirbėti, norint paieškoti. Kur čia dar galėtum tikti. Bet manau, kad vis tiek geriausia būčiau čia, ir dar galbūt ne viską iš savęs...Na dar kažko turiu, ką galiu atiduoti tam švietimui. Dar, manau, yra. Nes patirtis auga, iš tikrųjų. Kas yra, jeigu mokytojas nėra dar labai toksai nukvakes, sakykim, ar ne. Jau ten kokių 60, nu dar vat tokiam amžiui. Sakykim, mano amžius. Na patirties labai daug yra, iš tikrųjų. Su žmonėmis ateina tas dalykas. Kaip tu susitvarkai. Tu jau gauni patirties, nu tą skūrą, sakykime. Jinai užauga, ir tu jau labai daug, labai daug situacijų tu jau tiesiog...Sugalvoji tiesiog. Kaip pasielgti. Bet tai yra su patirtim dalykai. Jaunas žmogus, iš tikrųjų...Na, tiesiog patirties mažiau.

M O kas yra tie dalykai, kurie išmoko mokytoją, šiuo atveju, kažkaip būti tam mokytojavimo kely?

IN11: Nu buvo tokių dalykų...Taip, tikrai buvo. Nu tiesiog, kas padeda, nu čia toks klausimas truputėlį susidubliavo gal. Kas man pačiai asmeniškai padeda, mano asmenybei, tai man padeda mano auklėjimas, kaip aš buvau išauginta šeimoj. Tiesiog, na tai yra labai labai tvirti pamatai padėti, ir tu tiesiog žinai, kad kitaip tu negali. Ir aš pati taip pat, aišku savaime, ir savo šeimoj taip pat. Aš turiu omeny, savo vaikystę. Iš šeimos, iš tėvų. Nu o tie tokie lūžiniai...Na tiesiog, gal tas emocinis intelektas kažkiek. Tiesiog permąstai, pergalvoji, kaip čia dabar pasielgti, ir pasirenki tam tikrą sprendimą.

M Bet yra daugybė kitų sprendimų, kuriuos galima pasirinkti. Vienas iš jų – išeiti iš darbo, mesti tą darbą ir, nežinau, grįžti namo.

IN11:

Bet tai čia turbūt asmenybės labai drąsios taip...Aš nesu tokia drąsuolė. Taip, aš labai žaviuosi tikrai, mane labai imponuoja tokie žmonės. Jie labai visą laiką daug pasiekia, kurie, va, nebijo, kurie drąsūs, kurie keičiasi, kurie, na, turi ambicijų. Ambicijų pakeisti. Aš tokia nesu.

M Okey. O tada tie lūžiniai momentai, ar ne?

IN11: Buvo tikrai labai daug, buvo.

M O jeigu vat tokias...Kas man svarbu pamatyti, kas ir dabar matosi, kalbant su mokytojais, yra tam tikros kolonos, į kurias jie gali atsiremt. Na ten galbūt mokyklos bendruomenė, galbūt šeimoj turi kažką, kas padeda. Ar tu jauti, kad vat, jeigu mes pafantazuotumėm bendrai. Kas mokytojui, jaunam. Paimam jauną mokytoją, turiu omeny bepradedantį mokytoją, kas jam galėtų labiausiai padėti ir tą motyvaciją išlaikyt liekant švietime ir liekant mokykloje?

IN11: Laisvė. Laisvė veikti. Laisvė dirbti, veikti, nekritikuojamai. Labai su kritikom yra sudėtinga, mes nemokam kritikuoti, mes labai įžeidžiam, įskaudinam, įsiskaudinam. Manau, kad laisvė ir pasitikėjimas. Kiek tau bus suteikta pasitikėjimo ir laisvės. Jeigu tu esi motyvuotas, jeigu tu gebi, tau yra suteikiama laisvė, pasitikėjimas, tai tu gali būti, nežinau...Čia tada pasiektume švietime labai daug.

M O dabar nėra taip, ar ne? Nėra laisvės? Mhm.

IN11:Ne.

M Tai mokytojas tada, čia sugrįžtu jau į klausimą prieš tai, tada mokytojas yra vykdytojas daugiau tam tikrų susikeltų tikslų, uždavinių negu kūrėjas?

IN11:Taip, iš tikrųjų, taip. Ta kontrolė nuolatinė, tas toksai įvilkinimas į pagalbą, ar ne, tai...Man atrodo, labai čia tas pagalbos teikimas labai toks apgaulingas. Ale mes teikiame pagalbą, bet mes *biškelį* pažiūrėsime, kaip tenai...Nu nežinau, man labai tokių dalykų, labai labai nepatinka...

M Ar teisingai girdžiu, kad tada iš esmės mokykla varžo tą kūrybiškumą?

IN11:Taip, taip, taip. Aš negaliu teigti apie visą. Aš kalbu tik apie savo, kolektyvą, taip? Galbūt kitur ir nėra taip. Nu galbūt yra tos tokios nuostatos, suvokimas, kad jaunimas turi ateiti į mokyklą. Kad turi ateiti jauni daryti pokytį, o sėdintys seniai pokyčio nepadarys. Nei ministerijoje, nei mokykloje. Neįvyks pokytis.

M O, tuoj, turėjau klausimą...Jeigu, vat, pasižiūrėtume, ką kalba, tarkim, atsitraukus, pasižiūrėjus, kodėl neateina tie jauni į mokyklą. Kaip tu reaguoji, ką tu girdi, kaip yra mokytojas matomas bendrai visuomenėje? Mūsų visuomenėje, pasižiūrėjus, koks tau matosi mokytojo vaizdinys?

IN11: Šituo klausimu aš pasakysiu, kaip tu...Labai čia irgi individualu...Aš, pavyzdžiui, matau normaliai. Kadangi, nu aš per savo prizmę, aišku savaime. Man viskas gerai. Pavienių būna, taip. Visko būna tikrai. Bet aš esu gerbiama, ta prasme, aš esu labai teigiamai nusiteikus. Ir visuomenė, man yra viskas gerai, man tinka požiūris. Jeigu yra ką kritikuoti, jeigu yra netinkamų dalykų – viskas gerai, tegul tėvai kritikuoja, tegul iškelia kažkokias tai blogybes, jeigu taip yra. Visuomenės požiūris manęs nei kiek netrikdo, aš labai normaliai į tai žiūriu.

M Bet jisai sutampa su tuo, ką tu pavyzdžiui, irgi galvoji apie mokytojus, kas yra mokytojas? Nu koks yra mokytojas, kas yra mokytojas? Ir bendrai, kaip mes matom mokytoją?

IN11: Vat šitas klausimas irgi toksai, jisai dabar yra labai...Dabar matau, šiek tiek įžvelgiu tokį skirtumą, turbūt, karantinų, pandemijų visų įtakoje, ir taip toliau, kad apskritai, ne tik mokykloje, bet ir medicinoje, imant, na žmonės tokie darosi labai nepakantūs. Ir tas toksai pylimas sрутų visokių, kur tik...Pastebiu vat šitokį dalyką, kad, nu kartais ir nepamatuotai tuos mokytojus...Kažkokias neigiamas emocijas ar kažkokius tai negatyvus išsako, yra išsakomi, bet čia galbūt dar yra vienas dalykas, kad tėvai vis jaunėja dabar, ar ne, ir aš tai įžvelgiu tokį dalyką, kad po Nepriklausomybės, kaip atsileido visos demokratijos, kad tu gali kalbėti, ką tu nori, kiek tu nori, kur tu nori, išreikšti pyktį, neapykantą ir taip toliau. Ir va dabar yra ta karta, kuri veda savo vaikus į mokyklą ir jie tokios kultūros, tokio nepasitenkinimo...Ne tai, kad žmonės blogai

gyvena, visi gerai gyvena, bet tos kultūros ta stoka labai labai ryškėja pastaraisiais metais. Beprotiškai. Nepamatuotų tokių teiginių, svarbu, kad aš pasakiau, aš. Tai va tokių būna ir ant tų mokytojų. Ant tų mokytojų tikrai būna. Čia tokie jaunesni žmonės. Tie tokie 30mečiai kokie. Va tos kartos žmonės. Labai būna tokių. Vyresni tėvai, kurie ateina, jie dar įvertina situaciją. Tai galima dar kontaktuoti, galima kažkaip bendrauti. O būna tokių, sakau, kad...

M Bet ar teisingai girdžiu, kad nepagarbiai žiūri į mokytoją? Iš esmės?

IN11: Yra, yra tokių dalykų. Tikrai yra.

M Ir tas ateina iš tėvų, ar ne?

IN11: Taip, iš tėvų. Faktas, kad iš tėvų.

IN12

Interviu trukmė: 56 min.

Nuotolinis interviu

M Kokio dalyko jūs esate mokytoja?

IN12: Etikos.

M Ir kiek metų dirbate?

IN12: Nesenai mokykloje dirbu, ketvirtas ruduo kaip aš vadinu.

M Tai ketvirtai mokslo metai

IN12: Ketvirtai mokslo metai.

M Supratau ir mokykla kurioje dirbate yra gimnazija, progimnazija, pradinė

IN12: Progimnazija.

M Ir miestas, didmiestis, miestelis kaimas ?

IN12: Miestas.

M Supratau. Iki to suprantu, kad dirbote kitoje srityje?

IN12: Dar dirbau kariuomenėje- civile, bakalauras yra mano edukologija pradinio klasių.

M Bet nenuėjote į mokyklą iškart?

IN12: Tų pradinių klasių mokytojų buvo daug, ilgai buvo per daug, tiesiog nebuvo vietos ir gavau netoli gyvenamos vietos Rukloje. Rukloje yra daug dalinių reikėjo specialisto, ten pradirbau dvylika metų.

M Tai sakykim čia toks sugrįžimas nuo ten, kur ir pradėjote?

IN12: Ten kur visada norėjau grįžti, į švietimo sistemą..

M O studijas rinkotės sąmoningai ar taip sutapo kai stojote į edukologiją?

IN12: Sąmoningai, norėjau visą laiką.

M O kas paskatino, kodėl būtent čia matėte prasmę rinktis švietimo sritį.

IN12: Būnant jauna?

M Taip renkantis sritį.

IN12: Matote, aš visada norėjau pradinių klasių, darbas su mažaisiais, tai dėl to ir ne tik su mažaisiais, man matematika gerai sekėsi, stojau aš ir į matematikos specialybę, bet pasirinkau ten kur labiausiai norėjau dirbti su mažaisiais.

M Grįžtant prie universiteto, kai nuėjote į mokyklą, tas pirmas susidūrimas su mokiniais buvo tai, ko norėjote, ar visgi lūkesčiai buvo kiti? Ar pamatėte kažkokią kitą realybę nuėjus į mokyklą?

IN12: Mokykloje aš padirbau nedaug, dirbau muzikos mokytoja, truputėli pavadavau ir dabar grįžus ar ne, taip aš radau apie tai ką aš galvojau. Iš visų pusių kalbant, vaikai, tėvai manęs nenuvylė tai, ką aš radau. Aš neičiau ten kur man nepatinka ir kur aš nenorėčiau būti.

M Ar teisingai suprantu, kad tai, ką mokėtės universitete iš esmės sutapo su tuo ką pamatėte mokykloje?

IN12: Taip, nes besimokydama atlikau gi praktiką. Dar mokiausi tuo metu kai tos praktikos buvo daug ir ta praktika jau buvo mums nuo antro kurso ir iš tiesų jos buvo daug, vėliau girdėjau, kad prasidėjo tos praktikos mažiau. Nežinau kaip yra dabar, kaip dabar studentai studijuoja, bet tuo metu buvo daug. Tos grupiokės kurios pamatė ir išsigando, jos apskritai nebesirinko, o kam patiko tie ir liko.

M Supratau. Atėjus į klasę, kalbėkim apie šiuos keturis metus, kai dabar esat, tai atėjus į klasę jūs mokėtės kažką kaip dirbti su vaikais? Ar buvo individualių pasirinkimų iš jūsų pačios, tokių mokymosi būdų, kažkokių kryptių ar tai vis dėlto viskas atsinešta iš studijų?

IN12: Ne, iš studijų atsinešiau vieną, o dirbau apskritai kita etika, plius aš pradėjau nuo žemiausio laiptelio. Atėjau po ilgos pertraukos, kaip sakant, į niekur ir iš nieko. Vėlgi po ilgos beveik aštuoniolikos metų pertraukos aš pasibaigiau magistratūros edukologijos studijas. Aš jas pasibaigiau vien dėl to, kad įgaučiau žinių, nes terminai keitėsi per visą tą laikotarpį. Dabar jau viskas išspręsta, toliau tik yra tobulinama. Aš iš tų ieškotojų.. O tų mokymų, daug skaitau, daug ieškau, netipinio ieškau to nestandartinio būdo visą laiką.

M Ir klausimas, atsiremiant į jus pačią, kaip būna situacijų kai reikia save pristatyti, pristatyti ką veikiat, ką dirbat, kaip dažniausiai save pristatot, kalbant apie profesiją?

IN12: Aš taip ir sakau kad aš esu etikos mokytoja, ieškotoja, taip ir sakau etikos mokytoja kuri ieško, kuri stengiasi vaikus atvesti per klausimus, per ieškojimus ir kad jie patys prieitų prie sprendimo. Aš esu pagalbos teikėjas, o ne tas mokytojas kuris stovi ir viską pasako. Turbūt pats dalykas įpareigoja, kad vaikai ieškotų. Na vaikams toks klausimas, kam mums reikia etikos, sakau kad kritiškai mąstytumėte, analizuotumėte pirmiausia. Tai aš tą ir skatinu ir save pristatydamas sakau, kad skatinu ieškoti, analizuoti ir ieškoti nestandartinių atsakymų ir sprendimo būdų.

M O kaip jūs pati matot švietimo sistemoje, galime kalbėti ir bendrai apie mokytojus, ar jūs matot save kaip vykdytoją, tarkim, išeiti programą, ar turit tą laisvę kurti, kažkokių sprendimus priimti pati?

IN12: Aš kaip tik tą darau, aš ieškau tų būdų, kad nebūčiau tik vykdytojas, kad nebūtų tik tas popierinis darbas, jeigu ir būna, aš stengiuosi juo labai greitai atsikratyti, padarau čia ir dabar ką reikia. Esu iš tų kur ieško, net sakau jeigu manęs per daug, tai sakykite. Tie kurie pradeda po bakalauro dirbti ir tie kurie dirba, kelios mano grupiokės, virš dvidešimt metų, aš suprantu kad kai kuriems įgriso dirbti toje pačioje mokykloje ir niekas nesikeičia, išskyrus kokia valdžia ir tai tikrai atsibosta, ir nėra ieškojimo savęs, ir nėra kažkokių didelių pasikeitimų. Todėl aš labai džiaugiuosi kad tinkamu laiku čia perėjau, todėl dar degu, ieškau. Aš nesakau kad aš ir liksiu ta mokytoja, man dabar tas kategorijas rinktis, iš kitos pusės dvidešimt metų dar dirbti iki pensijos, tai čia dar daug galima visko pasiekti. Tai va aš esu iš tų ieškotojų kažko naujo netipinio, tą ir siūlau mokytojams. Jeigu aš kūriau savo produktą, tai aš juo dalinausi, ne visi, bet gal koks vienas pasinaudos, bet ir tai pliusas. Tai aš iš tų ieškotojų.

M Tas ieškojimas ateina iš jūsų pačios kaip žmogaus, ar pats mokomasis dalykas kelia kažkokių reikalavimus, lūkesčius?

IN12: Pirmiausia tai iš manęs, jeigu aš nenorėsiu, tai aš ir neieškosiu. Labai dažnai girdžiu, kam man to reikia. Tas ieškojimas yra dėl kažko, pirmiausia dėl vaikų, nes jie, jeigu kalbame apie dalyką, kad būtų įdomesnis, kad jie norėtų ateityje, ne dėl to, kad aš pravedžiau dėl pliuso užsidėjimo kad įvyko pamoka. Taip gal tas mano dalykas, aš pažįstu matematiką ir lietuvių kalbas pradėjau nuo mokytojos padėjėjos kur buvau padėjėja tiek pradinių klasių, tiek dalykų mokytojams. Ir nežinau man labai pasisekė, nes tos mokytojos buvo netipinės, pamenu viena mokytoja pagrodavo kažkokį tai kūrinį ar kažką įdomaus. Aš pati ruošiuosi ir stengiuosi, kad būtų įdomu vaikams.

M Tarkime, turime standartizuotą programą kuri sako, jog turite įvykdyti A,B C, D ar jaučiate, kad tokios instrukcijos jums padeda ar daugiau riboja jus?

IN12: Mes keičiam tas programas planuojam pakeisti ir kitais metais, tai ne tik mano dalyką ir kitų, Kokias gi kompetencijas mes dabar einam. Tai dabar pasakysiu tokį pavyzdį, mokyklos mastu, mes mūsų mokykloje, aš irgi esu tame ratelyje, mes sugalvojom kultūrinę kompetenciją. Dabar tai vyko spalio dešimtą, keturiolikta dieną. Kaip tas vyko, mokytojai galėjo integruoti į savo pamokas neprivalomai, jeigu norėjo, kompetencija organizuoti kad pamokos vyktų ne mokyklos erdvėje. Tai ir buvo kelionės, tiesiog išvesti vaikus iš mokyklos. Mieste vyksta labai daug tų parodų, kad ir statiškų, kažkokių tai yra paminklų, to užtenka tiktai pritraukti prie savo dalyko, net paimkim ir tą patį fizinį, einam skaičiuojam žingsnius, kažkokį dar širdies ritmą. Tos bendrosios programos- taip, ten labai daug neprisigalvosi, tu turi išeiti tą kursą, vaikai turi žinoti ir dešimtaines ir kartotinius, nu taip yra. Turi žinoti, kad ir lietuvių kalboje turi žinoti tarinį išplėstinės aplinkybės, na taip yra. Bet būna kai galima improvizuoti ir yra tie dalykai kuriuos turime išeiti ir jie turi mokėti rašyti ranka, o ne tik sudėti varneles testuose. Na tai yra mokytojas turi būti lankstus, čia ir prasideda tas gebėjimas tu eini ta kryptimi arba tu eini prieš, kiek tu tada eisi ten aš tai nesutiksiu, tada tau pačiam bus per sudėtinga, tada turi kažką keisti.

M Ar sutinkate su etikos pamokos turiniu? Ar matote tam tikrus vertybinius dėmenis pamokose, ar sutinkate su jais?

IN12: Aš pavyzdžiui, dabar šiais metais penktokams ir šeštokams pagal naują programą aš pati tiesiog sužiūrėjau kad kitais metais būtų aiškiau, niekas mums nesakė kad reikia šiais metais pradėti, na aš pati pasidariau. Ir vėlgi kai sakau tas tik iš kitos pusės ką mes kalbėjom viskas yra per kritinį mąstymą, analizavimą tos kompetencijos kiek įmanoma stengiesi, etika beveik lygi filosofijai. Visą tai ką šnekam yra sąvokos, bet man labai įdomi vaikų nuomonė. Galiu pasakyti ir aš jiems parodau skaidres, aš prie tų kur vizualiai mąsto. Jeigu jie nori gali ir nusirašyti, bet vis tiek mes apie tai diskutuojam, tas turinys pateikiamas kaip yra, bet visada diskutuojam, bandom klausiti, mokomės kelti klausimus. Mano dalykas ne tik įpareigoja, bet ir ieško klausimų ir atsakymų, ir ne visada yra atsakymų. Tai labai normalu. Čia yra toks dalykas kuriame turbūt daugiau klausimų negu atsakymų. Turinys toksai jis yra pasiūlytas dabar 30 procentų kūrybos mums, bet aš pasiimu truputį daugiau ir stengiuosi priartinti ir tas kompetencijas, bet stengiuosi kad vaikams būtų įdomu ne tik rašytume, bet ir vaidintume, stengiesi pakeisti kad įdomiau būtų ir kitur ne tik klasėje ir integruoti.

Mus mokytoją matote daugiau ne kaip vykdytoją tokią kad yra tokia programa kurią turiau išeiti, bet daugiau kaip kūrėją, atsiremiantį programą... Ar jūsų mokykloje yra kaip nors apibrėžiama tai, kas yra geras mokytojas?

IN12: Mūsų mokykloje geras mokytojas, tai ieškantis mokytojas, besidomintis, skatinantis tą sveikąją konkurenciją, bet kartu labai skatinama kolega kolegai, kad kartu dalintumėmės ta patirtimi ir ta patirtis nebūtinai organizuojama mokymais, seminarais. Kalbu apie tai, jeigu mes kažkas kažkur dalyvavom, tai tais mokymais pasidalinam. Jeigu nepavyksta susitikti mokytojams, tai galiu paruošti skaidres ir įdėti į susikurtą internetinį puslapį, kur turim susikūrę grupę, galim dalintis ir bet kada pasižiūrėti. Mokykloje dirba virš septyniadešimt mokytojų, labai didelė mokykla 900 vaikų, Didelė mokykla įpareigoja, tikrina auditas, gavome aukščiausią įvertinimą daugelyje sričių, pagal balus tik keliose gavome trejetą. Yra labai daug integruotų pamokų po kelis dalykus.

M Smagu, kad mokytojai visą laiką besimokantys, klausiantys, smalsūs.. O kaip tai sutampa ar ne su jūsų matymu, kaip jūs matote gerą mokytoją?

IN12: Grįžtant prie to matematikos, ypač tikslieji mokslai, lietuvių, anglų kalba kuriems reikia išeiti sava tema nelabai ten ką daug priintegruosi ir nelabai kažką surasi. Aš dar tą grįžtamąjį ryšį ir už bendradarbiavimą su tėvais, esu klasės auklėtoja. Organizavau tėvų susirinkimą, nerašiau laiško dalykų mokytojams, bet pati apėjau ir apklausiau. Norėjau daugiau išgirsti apklaudama, būna klausia mokiniai kodėl aš tiek gavau, jeigu mes to nesimokėme, tai tėveliams sakau, kad ir jūs turite pasidomėti ir su mokytojais pabendrauti, patys užduoti

klausimus kodėl, jeigu vaikui kyla klausimas kodėl. Tai kad tas grįžtamasis ryšys visą laiką būtų, mokytoja su vaiku, mokytoja su mokytoju, mokytoja su tėvais. Jeigu kažkas nepavyko, o jei ir pavyko nebūtinai gali būti viskas blogai, gali būti ir gerai. Ir kad pagyrimas būtų ir bendradarbiavimas.

M Bendradarbiaujantis tiek su tėvais tiek su mokytojais. Buvimas ryšyje.

IN12: Taip, būti ne vienam, esam bendruomenė visi kartu.

M Tai viskas čia taip pozityviai. Bet jau ketvirtį metų, pakankamai ilgas laiko tarpas nutikti ir tam tikroms krizėms, pergalvojimams, kur dabar esu, ką veikiu ar dar kažkokiems pergalvojimams ką darau. Ar susiduriate su tuo?

IN12: Mano ne krizė, pergalvojimai amžinai dėl to didelio popierizmo, didžiausias minusas popierizmas jo yra beprotiškai daug, kalbant ir apie dalyką, ir kaip klasės auklėtoja, apskritai labai daug visur tų pildymų. Šiais metais nutarėme planų nebespausdinti, jie sukelti į tą patį puslapį sukūrėme skaitmeninį variantą kur ir vaikai pildys ir pastoviai matysime. Tiek daug to pildymo. Daugeliui atmuša norą dirbti mokykloje. Su kuo bekalbėtum tų dokumentų pildymo tiek daug, ypač rugsėjo pradžioje ir mokslo metų pabaigoje. O aš apie save, aš atėjau labai vėlai pasibaigus magistratūrą ir aš galvojau, aš nežinau ar aš visada dirbsiu mokykloje, toje sistemoje mokykloje mokytoja. Ir administracinis darbas man patinka. Kariuomenėje aš dirbau administracinį darbą ir neatmetu šitos galimybės, bet man mokykloje patiko nuo pat pradžių, nuo to žemiausio, nes aš viską mačiau, matau ir toliau stebiu. Esu daugelio grupių narė ir pirmininkė ir pavaduotoja man patinka daug kur dalyvauti. Tas dokumentų pildymas kažkas per daug, turėtų būti sprendžiama, nes popierius dėl popieriaus.

M O kas jums padeda tuo metu, kai būna sudėtingos dienos, sudėtingos klasės, sudėtingi tėvai, na tiesiog sudėtingas laikotarpis jaučiat ar yra kas į ką galit atsiremti, kas padeda?

IN12: Aš pati sau, būna tikrai normalių dienų, bet būna tokių dienų lyg tyčia tiesiog. Vakar buvo su skautų būrelio vadove ir atėjo patikrinti, ko niekad nebuvo. Kaip tik turėjau vaduoti mokytoją, manęs paprašė ar gali pavėlinti susitikimą su vaikais ir tuo metu atėjo tikrinti kodėl nevyksta dabar. Užpildė tą visą protokolą kad nevyksta, kad ne laiku ir taip toliau, ir ką daryti ir nieko iškvėpi, įkvėpi, o pamoka tai vyksta ir dar gavau tokia jungtinę klasę, ko niekad nebūna. Sakau viena mokytoja susirgo, ką daryt, eini pas vaikus viskas gerai, nemėtau daiktų ant vaikų. Nueini į mokytojų kambarį pasėdi, ypač kai tie vadinami langai, atsigeri kavos, pasikalbi apie nieką ir viskas.

M Daug mokytojų dalinasi, jog sudėtingu laikotarpiu jiems padeda mentorystė, tarpusavio palaikymas. Ar jaučiate, jeigu to ir nėra oficialiai mokykloje, bendravimas su kitais, buvimas bendruomenės nariu ar gali padėti sunkiais momentais?

IN12: Sako netgi rekomenduoja labiau pasikalbėti kavos pertraukėlių metu pasikalbėti, o ne susirinkimų metu dalintis ta patirtimi. Tai mes šiaip pasikalbam, pasidalinam ir su psichologe kartu, iš tikrųjų taip labai gerai, kartais išgirsti patarimą, o kartais nereikia patarimo, reikia tik pasikalbėti ir viskas, tereikia pasakyti aš tave suprantu. Tai geresnė terapija negu kažkas pradėtų tave mokyti. Taip mes būnam nuoširdesni negu dideliame mokyklos susirinkime susėdam ir atviraujam, man atrodo, kad taip geriau akis į akį. Šiais metais prie direktorės kabineto padaryti suolai kur gali susėsti pakalbėti, atsipalaiduoti, gali ramiai pabūti, nereikia mokytojų kambaryje.

M Suprantu, kad mokykla kuria kažkokią erdvę, vietą, kur gali pabūti, kad būtų tas poreikis atlieptas?

IN12: Ji dar ir pavadinta poilsio zona, čia gali pertraukų metu ir vaikai ateiti, jie žaidžia šaškėmis ar namų darbus dar. Jie žino kad yra tokia zona, gali nueiti pasėdėti ir niekas jų ten neužkabina, o mes pamokų metu galim pabūti.

M Dar grįžtant prie jūsų... Apie mokytojus daug visko kalbama viešojoje erdvėje. Ar tai turėjo įtakos jums grįžtant į mokyklą?

IN12: Aš į mokyklą grįžau nes tiesiog, aš visada norėjau ir kai grįžau tai su ta vizija kad grįšiu į pradinį ugdymą. Dabar yra kaip yra, bet jeigu apskritai apie mokytojus nuomonę, aš matau, kad labai priklauso nuo šeimos iš kurios ateina ši nuomonė ir netgi dabar mokykloje buvo organizuota paskaita organizavo psichologė ir specialioji pedagogė kurioje dalyvavo tėvų komitetų pirmininkai, kviečiami tėvai kurie norėjo. Aš atėjau kaip klausytoja, dukra mano pradinėje mokosi. Aš norėjau pasiklaudyti ne iš vertinimo pusės, o šiaip kaip pasirošė kolegės, ką jos pateikė, ko tėvai klausia, kokios tėvų žinios, man tai buvo įdomu. Tėvai atneša žinutes į susirinkimus Dabar grįžtant prie jūsų klausimo, kilo skandalas mūsų mokykloje, straipsnis ilgiausias laikraščiuose... Tėvai neįleidžiami į mokyklą, kokia yra tragedija, tai iš kur kyla tas klausimas, iš tų kurie apskritai jie nebendradarbiauja, vaikas įtrauktas į vaikų gerovės, prižiūrimas ir t.t.. Tie su kuriais nėra to kontakto, beldies, bet atgal tu negauni, taip ir atsiranda, tokie, kurie sako, kad tas nedaroma, tas nenorima, kad mokytojas nieko nedaro. Paliekam tėvus. Vaikai, tie vaikai kurie sako kam man to reikia, sako mokytoja, iš mokslo tu neužsidirbsi, sportas yra pinigai. Pavyzdžiui, grįžta namo, ai gavau 4 už matematiką tai nuomonė apie mokytoją kad ji tokia ir tokia. Sakau viskas ateina iš šeimos, kokią tu formuoji nuomonę, ir jei formuoji viena linkme kam ta mokykla bandom, mokomės ieškom, bet jei formuoji atvirkštinę nuomonę tai gerai ir tas ketvertas, svarbu įmesti į krepšinį, padarai salto, gražiai groji ir viskas. Aš galvoju kad ta nuomonė pirmiausia, taip mokytojai irgi gali pakišti pagalius sau negali visa gyvenimą už visus atsakyti, visko būna. Aš lieku prie tos nuomonės kad viskas ateina iš šeimos, netgi ir nuomonė apie mokytoją.

M O kaip jūs matot mokytojo profesiją? Daug kalbama apie profesijos prestižiškumą...

IN12: Aš manau ir ji ilgai nebus. Daug skaičiau straipsnių ir ieškojau kaip yra ten, kur ji prestižinė, yra atėję iš senų senovės. Jau nuo tų laikų niekada nebuvo gerbiama mokytojo profesija ir dabar ji nėra. Kiek yra norinčių būti mokytojais? Mano dukra yra gimnazistė ji ėjo, mokytojo dienos proga, į pradinę mokyklą, turėjo vesti dvi pamokas, sako, mama, buvom tris pamokas, niekada nebūsiu mokytoja. Tai kad norėti būti mokytoja tik iš pašaukimo, kol kas pas mus tik iš pašaukimo. Iš pačios vyriausybės nėra mokytojas vertinamas, kad jis būtų nuomonės formuotojas, kad būtų pavyzdys numeris vienas, dauguma nori, kad gydytojais, teisininkais, ekonomistais, politikais, būtų vertinami, bet ne mokytojais, netgi apie švietimą tas pat - mokytojais ir tai negali pasisakyti, nes laiko, kad nesupranta.

IN13

Interviu trukmė: 1 val. 14 min.

Nuotolinis interviu

M Tai tada eikim prie tokių pagrindinių *basic* klausimų. Kiek tu jau metų dirbi mokytoju?

IN13: Oficialiai, čia turbūt yra treči, *skaitos*. Bet per karantiną ten...Pala. Treči pilni mokslo metai. Prieš tai ten buvo, kad *biški* pamokų turėjau, prieš tai dar studijavau pedagogiką kartu su matematika, ten praktikų visokių daug buvo. Ten kai kurios praktikos jau buvo, kad mane ir įdarbino...Nu ten, žodžiu. Bet pilni treči.

M Supratau. Ir kokį dalyką dėstai?

IN13: Matematiką.

M Ir viskas? Ir daugiau neturi kažkokių kitų užsiėmimų, su mokymu susijusių?

IN13: Seniau, bet dabar visiškai tik matematika.

M Supratau. Taip, gerai. Ir tai yra kokio tipo mokykla?

IN13: Gimnazija, 9-12 klasės. Dabar mano visi dvyliktokai, mokau bakalaureatą.

M Galbūt kažkokie dalykai pasikartos ir su IB, bet iš esmės tikslas pasižiūrėti į tą nacionalinę programą.

IN13: Mhm.

M Gerai, tai kaip tu bendrai atėjai į mokytojavimą? Koks buvo tavo kelias, ar tu žinojai, kur eini, ar tai gavosi kažkaip netikėtai?

IN13:Pusiau žinojau. Universitete, turbūt, antram kurse. Aš įstojau į matematiką, ir antram kurse buvo proga pasiimti gretutines studijas pedagogikos, tai galvojau pasiimsiu, pažiūrėsiu, kaip man ten sekasi, patinka, ir nuo to, kai pabandžiau, tai ir patiko. Bet šiaip, nu aš taip sau esu gyvenime pasakęs, kad *maksimum* 10 metų praleisiu mokykloj, jau manau iš tiesų, kad šitie bus paskutiniai. Nu kad po šitų aš dar pakeliausiu visur, magistrą pastudijuosiu, gal šiaip pakeliausiu, bet nežinau, ar po to grįšiu į mokyklą. Nu kur man atrodo, čia...Man mokykla buvo vietoj magistro gal. Nu aš jaučiu, kad daug paaugau, daug ko išmokau, bet nepraleisčiau viso gyvenimo čia.

M Mhm, įdomu. O kodėl?

IN13: Nes, nu tai ir yra tas, kad sunku ir nesijauti pakankamai įvertintas ir yra tas, kad jaučiu aš, kad daugiau kažkaip galiu gal dar padaryti. Aš į mokyklą atėjau, nes mane labai sunervino, kaip mane mokė. Man atrodė, kad negali būti pikti, pavargę mokytojai, pas kuriuos neįdomu yra eiti. Na galvojau, padarysiu geriau, tai atėjau į mokyklą. Dabar pabuvau mokykloj, tai supratau, nu man nepatinka, kaip čia viskas vyksta. Tai reikia padaryt geriau. Eisiu kažkur padaryt geriau, tikiuosi.

M Bet kai mokeisi, kai atėjai iki mokyklos, vis tiek turėjai kažkokius lūkesčius, ar ne, kurie buvo iki tol? Nu vat, dar prieš ateinantį į mokyklą. Ir atėjus į mokyklą tie lūkesčiai sutapo, nežinau, kažkokia kita realybė ten buvo atėjus į mokyklą?

IN13:Hm. Sunku sakyti tai. Tie lūkesčiai, ten galbūt buvo daug skirtingų pusių. Žinai, kur, iš vienos pusės, ko galbūt ir pusiau tikėjaisi, bet ir labai stipriai pajutau, kad jaunus žmones labai vertina mokykloj. Ypač jeigu valstybinė mokykla, tai iš viso. Ta prasme, ir matematikai dar, kurių nėra pastoviai. Nu čia tokia yra *biški* brangenybė ir tas...Emociškai, morališkai tave ten visi priima stipriai ir vertina ir patinka jiems, kad tu ten esi. Tai šitas gal yra tas lūkestis išsipildęs. Tada, nu tai tas kažkaip, finansinis yra klausimas, žinai, kur aš kažkaip galvojau, kad nėra man tiek aktualu, galiu aš kažkaip išgyvent su tiek, kiek man moka, bet pastebi, kad tu dirbi žymiai daugiau negu ten tavo draugai ir bendrakursiai buvę ir klasiokai, o uždirbi žymiai mažiau. Ir tas vis tiek paveikia. Šitas užknisa. Nu ir ypač turbūt, nu čia irgi labai nuo dalyko specifikos priklauso, bet jeigu ten yra, žinai, matematikai, fizikai, informatikai, kurie nueina ir įsidarbina IT įmonėj visi ir uždirba 3-4 kartus daugiau, nu tai tada biški pagauni savęs klausinėjant, nu tai *nafīg* čia...*Nafīg* negaliu čia sakyti?

M Ir kalbi apie tą tarsi dalykinę tapatybę, kas yra tarsi matematikas, ar ne?

IN13: Jo.

M Na atsispirkim nuo to, kad kaip tu save pristatai gyvenime, kai kas nors tavęs paklausia, ką tu veiki gyvenime, ką tu dažniausiai atsakai?

IN13:Matematikos mokytojas, jo.

M Matematikos mokytojas. O kas eina pirma, šiuo atveju, pas tave įsivaizdavime? Ar eina pirma matematika ir po to eina mokytojas, ar pirma eina mokytojas ir tada eina matematika?

IN13:Geras klausimas.

M Nu kas tau pačiam asmeniškai galbūt svarbiau. Nežinau. Su kuo tu labiau save sieji, ar tu labiau mokytojas, ar tu labiau matematikas? Ar abu, nežinau.

IN13: Jo, geras klausimas. Gal...Nu aš taip asmeniškai labiau gal mokytojas jaučiuosi, jo. Bet gal daugiau to tokio, jo...Nu taip tapatybiškai jaučiuosi mokytojas, bet labiau to tokio, šito, pasididžiavimo ateina iš to, kad matematikas esu.

M O kas vat, kuria tą vertę tau asmeniškai mokytojo apibūdinime? Tau asmeniškai, iš tavo patirties, aš suprantu, kad tu neturi kažkokio tai gėdos jausmo, ar ne, kad vat esi mokytojas? Tai kas kuria tą pasididžiavimo jausmą?

IN13: Nu tai turbūt yra tas, kad tu vis tiek kažkiek tai jautiesi, kad aukojiesi šitam darbe, kad, ta prasme, nėra čia geriausios fizinės, finansinės sąlygos dirbti. Ir kad galima susirast darbą, kur lengviau tau bus, geriau seksis. Geriau galbūt jausiesi. Tai tos aukos yra jausmo, nu kad tu čia darai dėl kažkokio tai didesnio tikslo. Tai šitas yra. Dar gal kas yra, na kad aš tikrai jaučiu, kad padedu tiems žmonėm. Jiems, žinai, yra svarbu išmokyti tą matematiką kažkiek, svarbu gal ten egzaminą kažkokį geriau išsilaikyti, gal ten šiaip pasitikėjimo savimi įgauti ir savo kažkokiais tais akademiniais pasiekimais. Tai šičia, aš kasdien matau, kad jiems padedu realiai. Tas turbūt yra.

M Bet čia yra tai, ką tu duodi kitiems, ar ne? O ką tau pačiam duoda mokykla? Čia galim kalbėti apie visus lygmenis, nuo administracijos, tėvų iki vaikų...

IN13: Jo, ne, tai labiausiai, ką aš jaučiu, kad sulaukiu, tai tobulėjimo daug labai. Na čia tikrai yra tokia vieta, kur aš stipriai labai galiu augti. Ir man reikia augti į visas puses, žinai. Ir kur reikia labai gerai mokėti planuoti savo laiką efektyviai, daug iš savęs išsireikalauti. Reikia gerai mokėti pristatyti savo mintis, garsiai, taip, kad visi suprastų. Reikia kažkaip mokėti klasės kolektyvą suburti kažkaip ties vienu tikslu ir nukreipti juos, žinai, suvaldyti. Daug labai yra įgūdžių, kuriuos aš lavinu mokykloje, man atrodo. Tai vat, šitas yra stipriai. O be šito tai nežinau...Kažkokį, gal tai kažkiek tai tokio, kaip čia pasakyti...Ar tai prestižo, ar kažkokio tai...Nu kad, ta prasme, nu realiai, aš manau, kad mano mokykloje dirbti matematikos mokytoju galėtų ne daug kas, šiaip. Nu ta prasme, čia visai gan aukštas lygis.

M Aukštas dėl mokinių, aukštas dėl administracijos, aukštas kodėl?

IN13: Dėl mokinių, dėl to viso...Nu kad ten iš visų pusių eina tas lūkestis, kad jie gerai išlaikys egzaminus. Ir tada ten...Iš egzaminų pusės geriausia, ta prasme. Ir tada tas lūkestis yra, ir tas spaudimas yra, ir daug ten reikia stengtis visai, jo...Kad atlieptum mokiniui, tai, ko jie tikisi. Nu ir tada aišku, tėvai, administracija, su tėvais irgi ten kitas klausimas...Bet jo.

M Mhm. Ir tai, vat ką kalbi, jau eina apie kitą dalį, kuri man irgi labai įdomi. Apie tą standartizaciją ir apie tuos testus, kurie, nu iš esmės, tu dar labiau gali tą pajusti, jau ruošti mokinius dvyliktos klasės VBE, ar ne? Kaip tu jauti, tave kaip mokytoją tai riboja, išlaisvina? Vat tai, kad tu turi, vis dėlto, atitikti kažkokį standartą, kurio prašo?

IN13: Jo, ne, nu aš kaip...Iš vienos pusės, tai jo. Iš kitos pusės, tai aš taip žiūriu į tuos egzaminus. Kad ta prasme, matematikos egzaminas yra toks dalykas, kuriam tu visiškai pilnai gali pasiruošti. Tai yra, nu, egzaminas tikslas pats yra pažiūrėti, kiek žmogus gali, nu jei jis turi kažkokią tai užduotį, kurios gal jis net nelabai mato prasmės, gal net jam ji nelabai įdomi, bet jis žino, kad yra ta užduotis, kurią aš jei gerai atliksiu, tai man nuo to gyvenime bus geriau. Ir tada jis kryptingai ruošiasi ir dirba ties ta užduotimi, ir tada jis tą egzaminą geriau išlaiko. Ir tada į universitetą stoja, nežinau, kažkas ten. Nu šiaip pats tas balas, skaičiukas, nu visiškai jisai nieko nereiškia, ir ten, nu realiai, ir jų ateityje labai labai mažai reikš. Bet tas kažkoks sugebėjimas sau pasakyti, kad nu vat, yra užduotis, aš ją įvykdau, pasiruošiu jai kryptingai, einu link to ir vykdau, tai tas man atrodo yra gera savybė, kurią paskui tu visą gyvenimą nešiesi. Nu ir mano, aš jaučiu, kaip keitėsi visa mano darbo specifika. Kad va dvyliktoje klasėje, pas mus dabar grynai yra koncentracija ties egzaminu. Kur iki tol, aš juos paėmiau, kai jie buvo dešimtokai visi, tai va, dešimta, vienuolikta, dvylikta. Dešimtoji–vienuoliktoji aš juos mokiau matematikos. Kai mokai matematikos, tai ten yra, nu, ten daug yra niuansų. Ir ten aš išeidavau už tos valstybinės programos ribų, aš ten juos aukštesniam lygy stengiausi mokyti, kur ten tu krapštai jų smegenis. Ten tu darai taip, kad jiems būtų pastoviai sunku, pastoviai įdomu, kai kuriems kartais būna per sunku, kai kuriems kartais nepakankamai sunku. Ta prasme, ten tų atitaikymų yra daug. Ir ten buvo to tokio...Nu ten yra pastovus konfliktas tarp tavęs ir mokinių, nes mokiniai nori būti tinginiai, kas yra normalu, tu nori iš mokinių maksimumo, bet nori ir kad nebūtų per daug, kad jie nepasiduotų, nenuleistų rankų, ir ten tada tu su jais taip ir kovoji. Kiekvienas kontrolinis

jiems per sunkus buvo, nu žodžiu. O dabar, dvyliktoj klasėj, tai nu mes jau su mokiniais dirbam kartu. Aš padedu jiems pasiruošt egzaminui. Tai man tada *biški* lengviau yra dirbt, nes jie jau *biški* yra išmokę tos matematikos, jau pas juos šratai galvoj greičiau sukasi. Bet, nu, pas mane yra tas darbas, tik dvyliktoj klasėj aš juos ruošu egzaminui. Prieš tai, tai man ten neįdomu buvo. Nu kaip. Bet čia, žinai, aš tai kalbu. Aš esu buvęs ir tose prastesnėse *biški* mokyklose. Nu ne ant tiek prastesnėse, tiesiog normaliose mokyklose. Kur tu sėdi, ir kur tu matai, kad klasėj yra trys žmonės, kuriuos tu gali rimtai ruošt, tada yra penkiolika, kuriuos reikia prižiūrėt, kad jie dirbtų. Jeigu jie dirbs – tada jie gali kažką, jeigu nedirbs, tada jie namų darbų neruoš, jiems neįdomu, jie netobulės. Tada yra kokie penki, kurie, išvis, ateina, nes jiems liepia ateit. Ir dukart į savaitę neateina, du ateina. Nu ir tai suderint labai sunku. Tai tokios specifikos turbūt to darbo atsiranda tada.

M O vat turinio prasme, ar ne? Tai, kas yra ruošiama valstybiniam egzaminui. Tu sutinki su tuo, kad tai ir turėtų būt? Nesigilinant į patį turinį matematikos, bet bendrai? Ar jauti, kad ten yra kažkoks disonansas tarp to, ką tu įsivaizduotum, tarp to, ką valstybė mato? Su kokių matematikos bagažu turi išeit vaikas iš mokyklos?

IN13: Jo, ne nu, man tai, aišku vėl aš čia kalbu kaip... Tai man atrodo, kad per lengvi tie egzaminai yra, šiaip. Nu kai tiek daug neišlaiko, tai čia tiesiog tragedija ta situacija...Jie šiaip tikrai nesunkėjo. Aš juos visus esu sprendęs, nu kiek yra viešai prieinami, nuo 2002ų metų, jie nesunkėja. Jų tas lygis labai labai panašus yra. Jeigu tu juos visus išsprendi, tai tu pamatai, kad jie yra nuspėjami, patys egzaminai. Ir ta visa programa, programa ir yra orientuota į egzaminą. Tu juos išmokai tiek, kiek jiems reikia egzaminui. Tai ta programa, nu ji nėra per sunki, nėra ji per lengva, galėtų būt įdomesnė gal vietom. Bet man patinka, nu šiaip kas yra matematika. Ir čia man atrodo, jeigu apie matematiką pačią kalbant, tai išsiskiria tas toksai labiau sovietinis blokas ir labiau Vakarų blokas. Ir man labiau patinka va sovietinis tas blokas, nes ten yra matematika, kuri yra tiesiog matematika. Kur tu mokaisi...Ta prasme, jos tikslas yra loginiai niuansai, kažkokia tai logika...Yra ten viskas...Nu lyg tu kitam pasauly ten būtum. Tu sprendi matematiką, sprendi kubines lygtis, kurios tau visiškai toli yra nuo tikro gyvenimo, bet tu sprendi tam, kad tu pagautum kažkaip tuos konceptus, ir kad tau greičiau suktųsi smegenys. O ten, va, kur aš dirbau IB programoj, Vakarų pasauly, tai ten labiau yra to tokio pritaikomumo pasaulyje, pritaikomumo tikram gyvenimui. Ir tada tie uždaviniai, jie gaunasi tokie labiau mechaniški. Tu tiesiog turi juos, išmokyti, kas čia kaip vyksta. Išmokyti, kaip su skaičiuotuvu ką daryti, išmokyti, kažkokias ten tas formules, jos sudėtingesnės, bet tu vis tiek įstatai formulę ir ten, nu, mažiau kritinio mąstymo ir daugiau pritaikomumo. Tai man atrodo, kad matematika yra kritinis mąstymas. Ir pas mus, vat, lietuviška programa, yra apie tai. Ir dėl to nu tai daug kas skundžiasi, kad nu čia, kam jie čia mokosi tuo tangentus, išvestines, ir panašiai. Man tai atrodo, kad tu tam ir mokaisi. Jeigu tu sugebi išmokyti matematiką, jeigu tu sugebi visiškai abstrakčiam lygmeny nagrinėt problemą, tai tu paskui bet ką gyvenime išmoksi. Man tas patinka. Aš galvoju, kad sunkiau galėtų būt. Bet neklausys manęs niekas...

M O kaip tu tada matai savo, kaip mokytojo, kaip matematikos mokytojo, na kažkokią misiją mokykloj?

IN13: Tai šitie du turbūt ir būtų niuansai. Iki vienuoliktos klasės galo aš norėjau juos išmokyti matematikos. Tai yra, tu darai, kad jiems būtų sunku, darai, kad jiems būtų įdomu, ir darai, kad jie tobulėtų, ir tas kritinis mąstymas jų lavėtų. Kad jie gebėtų spręst problemas, kurių net, nu, nesupranta prasmės, bet supranta, kaip abstrakciją kažkokią. Kad suktųsi smegenys greičiau. Dvyliktoj klasėj mano tikslas yra paruošt juos egzaminui. Nes, kažkaip, nu tai irgi man atrodo, kad mes, vat ir kaip mokytojai, ir šiaip jaunam žmogui, kol jam dar nėra pilnametystės, kol jis dar nepabaigė mokyklos, jam yra svarbu palikt sau kuo daugiau atidarytų durų. Ateity, kad jis turėtų galimybių rinktis iš plataus spektro, kažkokių tai ateities perspektyvų. Tai jeigu jis labai gerai išlaikys matematikos egzaminą, tai jam tų durų gal daugiau atsidarys. Tai dabar mano tikslas tame – padėt. Ir aš matau, kad mokiniams to norisi labiausiai, jie jaučia, dabar koncentruojasi į tai, kaip man čia išlaikyti tą egzaminą, kur į koki universitetą čia geriau įstot. Dabar tai toks tikslas. Šiais metais.

M O jeigu mes nusileidžiam nuo ministerinio lygmens, na kad yra valstybiniai egzaminai, kad valstybė sugalvojo, kad va taip turėtumėm mokyti matematikos, lietuvių ir taip toliau. O tada mokyklos vis tiek yra kažkoks standartas, ir čia tokia specifinė mokykla. Ar jie turi kažkokį tai apibūdinimą gero mokytojo, ir vat, kaip tu jauti, gero dalykininko, gero mokytojo, gero matematiko, ir ar tu jauti, kad tai dera su tuo, kaip tu pats įsivaizduoji šitą darbą?

IN13:Nu, kaip, teoriškai tai turi. Yra ten kažkokios mokyklos vertybės kažkur puslapy parašytos. Mums tas direktorius jas pristato kartais, aš neatsimenu. Tai teoriškai tas yra viskas, bet man atrodo...Man kas yra svarbiausia iš administracijos ir turbūt iš visuomenės, tai kad, būtų kažkoks tai pasitikėjimas manim. Ir palikimas tos laisvės daug. Ir šičia aš jaučiau, kad aš tos laisvės daug turiu, kad aš galiu juos taip mokyti, kaip aš įsivaizduoju, kad jie turi išmokyti. Ir tada, nu aš pats daugiau sugalvoju, kokios yra tos vertybės ir ko aš labiausiai noriu juos išmokyti. Ir pas mus irgi tuos matematikus pažiūrėjus, turbūt jie irgi visi tiek skirtingi. Yra viena matematikė, kuriai yra svarbiausia yra kruopštumas, nuoseklumas, tikslumas, ji tą labiausiai išmoko. Kitas tada yra toksai, kur pas jį jūs visi esat durni, nei vienas virš aštuoneto nevertas. Bet tie, kur verti, tai tie tada jau į Oksfordą eina. Nu tai skirtingi tie niuansai. Ir man atrodo ta laisvė, nu tai yra svarbu, ir tu tada iš kiekvieno iš tų mokytojų gali išmokyti kažko skirtingo. Nes jeigu tu pasakytum visiems mokytojams, kad jūs vienodai turit mokyti, vienodi turit būt, ir vienodos kažkokios tai vertybės, tai šiaip žmonės nėra vienodi. Aš galiu išmokyti tai, ką aš gerai moku. Ko nemoku, tai man sunku išmokyti.

M Mhm. Ir va šitoj vietoj tada tu jautiesi kažkaip labiau, kad, vat bendrai, pasižiūrėjus į mokytoją, į save, jautiesi labiau laisvas, ar labiau disciplinuojamas kažkokių vat, standartų tau primestų?

IN13: Ne, nesijaučiu disciplinuojamas. Bet šiaip, aš taip jaučiuosi. Nu žinai, aš kažkaip žinau, kad išeisiu, nereikės man čia būt visą gyvenimą. Yra mokytojai, kurie visą gyvenimą toj mokykloj sėdi. Tai jie gal jau jaučiasi disciplinuojami. Aš nesijaučiu, nežinau. Nelabai aš kreipiu dėmesio į visus tuos, nu ten kažkokius tokius tiek iš administracijos ateinančius šituos visus ideologinius klausimus, tiek iš Švietimo ministerijos ateinančius ideologinius klausimus. Nu, per toli ten yra. Jeigu jie ateitų ir sėdėtų pas mane klasėj, tada mes galėtume kalbėt, nagrinėt, ką čia aš galėčiau daryti kitaip. Ir kas čia gali keistis. Bet jeigu kažkas ten iš aukštai pasako, tai nežino jie, kas vyksta. Neatlieps realybės vis tiek. Ir man ir nelabai įdomu irgi.

M Mhm. O tu minėjai tuos ideologinius klausimus, bendrai nu vat. Tu priklausai tam tikrai bendruomenei, profesinei bendruomenei, mokytojų bendruomenei. Ir nežinau, ar tu seki kažkiek bendrai mokytojų bendruomenės veiklą, kaip mokytojai atrodo, ką apie juos kalba?

IN13:Nu ką žinau. Yra ta *Facebooko* grupė Mokytojai ir jų bičiuliai, ten *belekiek* jų. Ten jie vis pasiskundžia. Nežinau, tai kiek su kolegom pasikalbi kažkiek. Daugiau tai nežinau, ką čia man sekt...Nu neseku turbūt daugiau.

M O jauti, kad nu vat, kažkaip, tai, kas yra medių afišuojama, kas yra bendrai visuomenėje kalbama apie mokytojus, kad kažkaip liečia tave, ar formuoja tavo nuomonę, kaip mokytojo? Gal vat, net turi įtakos, kad tu net nematai savęs mokykloj, nežinau, dešimt plius metų?

IN13:Nežinau, ar turi daug įtakos. Ne, turbūt. Nu kaip. Nu aš kaip matematikas žiūriu. Yra Vyriausybės oficialus įsipareigojimas, kad mokytojų algos bus 120proc. vidutinio darbo užmokesčio, ar ne. Nu ten kažkada, 25ais metais. Ir matematiškai aš nematau, kaip šitas yra įmanoma. Kai yra tokia infliacija, kai taip algos kyla visiems, tai mokytojų algos šiais metais 13proc. paaugs. Bet man atrodo, kad vidutinis darbo užmokestis daugiau paaugs per metus. Nežinau, kaip čia mums sekas vyti. Na ir visuomenėj tas yra. Visi mes esam gerai sutarę, kad mokytojas turi būti prestižinė profesija, kad mokytojai turi uždirbt daugiau. Kada čia ir kaip tas įvyks – aš nesuprantu dar. Nematau aš tokios tiesios linijos link to...Plano kažkokio.

M Bet tu jauti, kad čia iš esmės pasmerktas reikalas, ar kad tai turi kažkokią, nežinau, šviesą tunelio gale?

IN13:Aš nežinau, sunku man sakyti. Aš kai pakalbu su šitais...Ministerijoj kur pažįstu žmones, savivaldybėj, tai nu kaip sako. Visi žino, kad blogai, bet dar kol nepasiekėm dugno, tai dar nieks negelbėja situacijos. Vat, pasieksim dugną, tada gelbės. Tai aš nežinau, kur yra tas dugnas. Man atrodo, kad jau pasiekėm mes.

M O vat, kalbant apie šitas institucijas. Tiek savivaldybę, tiek ministeriją, kitos institucijos. Kaip tu manai, kaip jos mato mokytoją? Ar jį mato daugiau kaip vykdytoją, ar kaip laisvai kuriantį kažkokius dalykus?

IN13:Nežinau, labai man sunku pasakyti. Nu ta prasme...Ministerija...

M Nu vat, paimkim visuomenę, vat, iš viršaus, ar ne. Kaip mato tą mokytoją? Gal net tėvų nuomonės padėtų čia atsiremt. Ko tikisi iš tavęs kaip mokytojo?

IN13:Nu irgi, turbūt yra labai mokyklos specifikos. Nes, žinai, mano mokykloj yra kitoks lūkestis negu normalioj mokykloj. Aš jeigu esu buvęs normalioj mokykloj, ten vyksta mokytojų tarybos posėdžiai, ir mokytojai džiaugiasi, kad galbūt pas mus visi pabaigs vienuoliktą klasę. Džiaugiamės. Nu o pas mus trys nepabaigs. Ai, nu, trys, būna blogiau. Tai pas mus šito nėra. Pas mus yra, kad yra labai aukšta kartelė, aukštas lūkestis, ir tada mes tai esam labiau vykdytojai, jo. Čia yra svarbu nesugadint tų vaikų per daug. Kažkiek juos išmokyti, per daug nesugadint. Ir paleist tada į gyvenimą. Bet irgi niuansas. Nes nu visokių tų tėvų būna. Kiti yra, kur aš matau, kad jo, tai mes išleidom vaiką, tai jūs ir mokykit. Jūs žinom, kad gerai dirbat, tai ir dirbkit. Tai jis nėra vienalytis, man atrodo, tas požiūris. Ir daug skirtingų patirčių yra visuomenėj praėjus, ir jie skirtingai mato tą mokytoją. Jo, ir sunku pasakyti. Ir turbūt tas žvilgsnis labai dar yra. Nu kur aš jaučiu, kad į mane dar palankiau žiūri, vien dėl to, kad aš jaunas. Nebūtinai dėl to, kad geriau kažką daryčiau, bet jaunas, tai jo, turbūt šitas geresnis. Tas irgi ne iki galo sąžininga.

M O nežinau, čia bendrai jauti kad tokia tendencija yra, kad jaunas mokytojas lygu geras mokytojas?

IN13:Nu jo, šiaip, turbūt, kad taip. Ta prasme, ne iš visiškai visų, nebūtinai iš tų, kurie patys yra mokykloj pabuvę, ir dirba mokykloj ir kažką su tuo veikia. Bet šiaip kai pasakai kažkam, kad esi mokytojas, tai oi, jaunas mokytojas, kaip čia smagu turbūt tiems mokiniams. Nei jie žino, kad smagu, nei ką.

M Gerai. O dabar pereinant truputį į kitą, tokią negatyvesnę dalį. Vis tiek dirbant mokytoju, dažnai ir mokytojais, su kuriais aš kalbu, ir aš pati, susiduriu su tam tikrais lūžiniais momentais.

IN13:Nu krizėm tokioms. Kur atrodo, nu tikrai kažkaip labai sudėtinga ta profesija, nežinau. Daug tokių keistų pasirinkimų. Šitas magistro darbas iš esmės ir yra mano ieškojimai. Ar tau yra buvę tokių situacijų, vat, susijusių grynai, kurie paliečia tavo turbūt asmeninį gyvenimą, iš tos profesinės pusės, kad tai labai didelę įtaką padaro?

M Ar jauti, ar gali įvardinti, pajauti, kas uždeda tą didžiausią našta mokytojo darbe?

IN13:Jo, nu tai čia galbūt dar verta paminėt, kad mano krūvis oficialiai yra 1.58 etato mokykloj. Tai aš šiaip, nu, tuos vat, devynis mėnesius, kai yra mokslo metai, tai mano visas gyvenimas sukasi vien tiktai apie mokyklą. Ten aš jau viską, ką įmanoma, esu paaukojęs. Tai mano režimas yra visas toks, kur, nu. Savaitgaliais aš va čia gaiveliojuosi, o šiaip tai keliesi penktą ryto. Trys dienos buvo šią savaitę, kai mokykloj buvau be dvidešimt septynios jau. Ateini anksti, tada dirbi, dirbi, dirbi...*Biški* aš ten anksčiau išeinu, nu bet tas anksčiau, tai ketvirtą, žinai...Tai jo, viską tu aukoji. Našta yra didelė, kad, nu, nelabai aš jaučiu, kad turiu progą kažkaip taip, žinai, blogai pasijaust. Galiu aš blogai jaustis, galiu sirgt, kai būna atostogos. Ir kol ne atostogos, tai nu, ta prasme, jeigu manęs nėra, tai ir mokymosi proceso nėra. Tai tada aš, nu, aš visą laiką ten turiu būt. Ir visą laiką aš ten turiu būt aukštam lygmeny. Ir visą laiką man reikia daug įdėt darbo. Negaliu ateit nepasiruošęs į pamokas, žinai. Nu aišku, tai vat aš jaunas dar, 15 metų dirbčiau,

tai gal galėčiau ateit nepasiruošęs. Bet negaliu. Tai va tas, nu...Aš jaučiu, kad tas krūvis, kol tu dirbi, kol yra ne atostogos, tai jis yra nu *biški* nežmoniškas. Neturėtų nieks taip dirbt.

M Bet tas krūvis yra tavo pasirinkimu? Aišku, jis visada yra mūsų pasirinkimu, bet iš esmės, tu jauti, kad tu esi priverstas tiek, nu va to tokio?

IN13: Jaučiu *biški*. *Biški* jaučiu priverstas. Nu jaučiu, kad ta prasme, ten buvo tokia situacija mokykloj, nu vat, kad viena mokytoja išeina, viena buvo išėjus dar prieš tai, ir nu nėra kam dirbt tiesiog. Nėra kam dirbt, nėra naujų žmonių, ir tada iš tų, kurių turi, tada bando prikalbint juos. Mane bandė, prikalbino kažkaip. Tai galėjau nesutikt. Bet jaunas buvau, kol jaučiau, kad miegui laiko užtenka, tai galvojau padarysiu. Dabar atsisakyt jau nėra šansų man. Nematau aš galimybių kažkaip taip susimąžint krūvio. Neįmanoma čia.

M O ar jauti tada, kas tau tada yra tie atramos taškai, nu vat kaip būna tos sudėtingos situacijos, kas tau padeda išbūt tose situacijose?

IN13: Man asmeniškai tai padeda, kai aš daug dirbu. Kai aš jaučiu, kad nu, yra kažkokia tai užduotis, jeigu aš jai daug pasiruošiu ir aukštam lygmeny tą užduotį įvykdu, tai tada aš gerai jaučiuosi. Kol aš neįvykdu tos užduoties, kol kažkaip tos pamokos nepravedu, kontrolinio neparasau, neįvertinu, tol aš nesijaučiu gerai. Tai man padeda, aš gerai jaučiuosi, kai man baigiasi darbo diena.

M Tai devyni mėnesiai, iki kol baigi?

IN13: Jo.

M O tam procese?

IN13: Padeda dar tas, ta prasme, savo laiko planavimas. Nu žinau, kad aš nedirbsiu kiekvieną dieną nuo septynių iki devynių vakaro. Nu tu užsibrėži, kiek tau reikia padaryt šiandien, padarai tą dieną tiek, tada ilsiesi. Padeda tas toksai...Nu jo. Tu suplanuoji, kada jau blogai jausiesi. Aš galiu numatyt, kada blogai jausiuosi, plus minus. Fiziškai sunku pasakyt, kada aš susirgsiu, bet mentališkai, aš žinau, kada bus labai daug darbo, tada blogai jausiuosi. Susiplanuoji, ir kada įvykdai, tada lengviau. Bet kad dar kas nors padėtų, tai nu nėra, nežinau. Obuolį suvalgai – tai geriau pasijauti, grynu oru pakvėpuoji – geriau pasijauti, bet šiaip tai...Kažkokios tai paramos sistemos pačioj mokykloj tai neegzistuoja pas mus toks dalykas.

M Mhm. O jauti, kad tai galėtų padėt? Nu vat, jeigu sistemoj būtų?

IN13: Aš jaučiu, kad čia būtina turėtų būti. Nu ta prasme. Tai šiaip mokytojas, kiekvienas mokytojas turėtų turēt kažkokią tai erdvę, kur gali ateit ir pasipasakot, kas jam sunkiai sekasi ir kaip čia, iš kur gaut pagalbos. Tai dabar tas gali atsitikt, jei tu turi kažkokių labai artimų kolegų, arba ten gerai sutari, bet irgi. Nebūna, kad jūs turėtumėt laiko visi. Visi visą yra laiką pavargę. Administracija, tai nu, irgi, nu pas mus ta administracija tokia jau vyresnė ir labiau pavargus. Bet aš jų irgi nekaltinu tame, nes administracija ten pastoviai gesina gaisrus pas mus. Visą laiką kažkur mokytojų trūksta, tai tu užkamšai skyles, ir tikiesi, kad nieks neišeis. Bet, nu, kažkocio tai palaikymo ar pasirūpinimo mokytojais tai nėra, visiškai nėra...Turėtų būti, stipriai.

M O tu nujauti kažkokias sritis, nežinau, ne visai gal sritis, bet, nu vat kur tau kyla tos didžiausios problemos tavo darbe? Problemos ne tai, kad tu nežinai atsakymo, bet iššūkliai gal daugiau?

IN13: Nu jo. Tai žinau, tiktai kad jų daug yra visokių...Nu tai jo, visų pirma yra tas, kad tu...Kaip iki galo sąžiningai įvertint mokytoją, kas man visą laiką yra svarbu. Ir kur čia, nu neįmanoma pasakyt. Ta prasme, jeigu žmogus stengiasi, daug dirba ir vis tiek gauna šešetą. Ar tu jį turėtum apdovanot už tai, kad stengėsi, dirbo, ar vis dėlto, nu jis yra šešetas...Ir kas yra šešetas, ar šešetas šitoj mokykloj yra tas pats, kas dešimtukas kitoj mokykloj? Kur tada yra sąžininga ir kur ta riba, kaip padaryt, kad mokiniai nenusiviltų savimi ir visa sistema, nu tai tame reikia daug pastangų. Čia daug ką reikia apgalvot ir kažkaip tą vertinimą padaryt, kad jis būtų adekvatus, nėra lengva. Tada tie mokiniai, jie yra jauni žmonės, kurie turi daug energijos, ir tą energiją nukreipt visą į matematiką, nu tai ne visą laiką yra lengva. Kartais yra sunku, kartais yra chaosas toj klasėj ir tau fiziškai reikia daug jėgų, kad tu juos kažkaip, nu tą šurmulį, sutvarkytum. Nes jeigu tu

visiškai griežtai su jais kalbėsi, tą šurmulį tiesiog nuramins, uždėsi ant kažkokios tai baimės mokiniams, nu tai tas irgi nėra gerai. Tada jiems tos pamokos nepatiks. Svarbu sukurt tokią erdvę, kur jiems ten smagu būtų eiti. Bet tam, kad sukurt tokią erdvę, energetiškai, emociškai, nu daug pastangų reikalauja, fizinių. Tas yra sunku. Tada su tėvais tas visas bendravimas. Nu tai irgi jisai užknisa. Kur taip pas mus, tai man gal visai gerai sekasi. Ten devyniasdešimt penki procentai tėvų yra adekvatūs, malonūs žmonės ir viskas ten yra normaliai. Kartas nuo karto pasitaiko tokių, nu ten tu esi kaltas dėl visų gyvenimo problemų ir tada kažkaip paaiškink tu jiems...Nepaaiškinsi. tokie yra iššūkiai. Kokie ten dar iššūkiai. Nežinau, nu tai šiaip užknisa. Dirbt galėtum daugiau, atostogas nuvažiuotum į Ispaniją kokią...

M O tu jauti, iš kur tu žinai, kaip tuos iššūkius išspręst? Ar tai ateina tos žinios iš to, ką tu mokeisi universitete, ar, nežinau, mokykla duoda įrankius, ar tu pats įdedi pastangų?

IN13: Iš patirties tikrai. Tik iš patirties, man atrodo jo. Ne, nu ta prasme. Ir universitete irgi, mokomės mes tos pedagogikos, tai geriausias dalykas, ką universitetas padarė, tai išsiuntė mus į praktikas, kur realiai pamatei, kas vyksta toj mokykloj. Nes teoriškai čia tą...Ir sunku yra paaiškinti, ir ten neatėjo pas mus žmonių, kurie būtų daug laiko pradirbę mokykloj ir iš savo patirties paaiškintų. Ten mes kažkaip teoriškai nagrinėjom, vieni dėstytojai, kiti dėstytojai...nu tos jungtinės pedagogikos studijos šiaip buvo nelabai aukšto lygio. Aš nesijaučiau, kad daug patobulėjau. Tada į mokyklą, čia atėjęs, tu ateini, tave įmeta, sako, dirbk. Aišku, kad pasiruošimo tau dar neduos niekas. Tai eini dirbt. Tai tu jo, iš praktikos tada. Nesiseka, tai sekas...Pas mokytojus nueini, jei va, yra tavo dalyko mokytojai, kurie yra daugiau prabuvę, pradirbę mokykloj, tai tada jų tikrai gali klaust patarimo. Bet nu čia irgi, tu čia turi turėt gerą santykį su jais. Gerų turėt mokytojų. Tai man pasisekė, kad turiu.

M Tai taip intuityviai kažkaip, atrodo? Pajauti, kad reikėtų vienaip ar kitaip elgtis? Įdomu. Šiaip dalykai, apie kuriuos kalbamės, kuo toliau, tuo labiau kartojasi. Ir labai įdomu išgirst, kad visi mokytojai jaučiasi unikalūs, bet iš tikrųjų problemos, su kurioms susiduria, yra labai labai panašios. Ir turbūt, nežinau, ar tu matai tai...Nežinau, ar sutiksi su šita mano prielaida, teiginiu, kad iš institucinio lygmens, ar ne, mokyklos, savivaldybės, švietimo centrų ir tada ministerijos, mokytojas yra toks daugiau vykdytojas? Mokytojo kaip pačio atėjimo į sistemą viena iš motyvacijų yra tai, kad jis galėtų daug laisvės turėt, kūrybiškai veikt, keist pasaulį. Taip labai globaliai. Ar tu irgi jauti konfliktą tarp šitų dviejų dalykų? Tavo tokio asmeninio ir to, ko iš tavęs tikisi?

IN13: Jo, labai. Labai, aš tai čia, nu tiesiog čia mano tokia asmeninė patirtis, kad man niekad nebuvo įdomūs tie instituciniai patarimai ar nurodymai, tai aš asmeniškai to per daug nejaučiu. Manęs tas neveikia. Bet aš suprantu, kad nu šiaip, kaip veikia, kaip funkcionuoja visa sistema, tai jo. Visi nori išgelbėt tą švietimą ir tada tie, kas iš tikrųjų turėtų jį gelbėt, ministerijoje, tai jie kažkur sugalvoja, kaip viskas turėtų būt, ir tada pasako, tai dabar bus taip. Bet kad tas atkeliautų iki kiekvienos klasės, kiekvienam kabinete tas įvyktų, nu...

M O ką reikėtų padaryt, kad taip nutiktų?

IN13: Ne, nu neįmanoma, man atrodo. Man atrodo, kad mes turim, nu...Ministeriniu, tuo instituciniu lygmeniu, tu turi sudaryt geriausias sąlygas mokytojui tobulėt, ir daugiausiai pasiūlyt tu turi mokytojui. Jeigu tu daug pasiūlysi, pasidarys taip, kad daug kas norės ateiti į mokyklą, tai tada tu jau gali, atsiranda kažkokia tai konkurencija, atsiranda kažkokie tai lūkesčiai, kuriuos tu gali statyt, kur tu gali. Tu gali realiai tikėtis iš mokytojo ir prašyt iš jo. Bet jeigu mes turim situaciją, kur, nu, į mokyklas ateina tik tie, kur jau labai nori ateit į mokyklas, tai tu iš jų negali prašyt daug. Jiems suteikt pradžioj turi daug. Tada tu gali prašyt. Bet sąlygas reikia sudaryt geras.

